

20—27 januari

Debatter m. m.

Onsdagen den 20 januari

Sid.

Interpellationer:

av herr Gustavsson, Bengt, ang. gällande föreskrifter rörande bevakning av militära förråd	3
av herr Andersson, Axel Johannes, om eventuellt nedläggande av järnvägslinjen Sveg—Hede	4

Fredagen den 22 januari

Interpellation av herr Sveningsson ang. tillstånd till charterflygning för sällskapsresor	7
---	---

Måndagen den 25 januari

Remissdebatt ang. statsverkspropositionen m. m.	9
--	---

Tisdagen den 26 januari

Remissdebatt ang. statsverkspropositionen m. m. (Forts.)	117
---	-----

Onsdagen den 27 januari

Svar på frågor:

av herr Nilsson, Ferdinand, ang. det ökade behov av lantmäteriförrättningar som följer av det s. k. Arlandaprojektet	158
av herr Palm ang. upphovet till den antisemitiska propagandan ..	159

Samtliga avgjorda ärenden**Onsdagen den 27 januari****Sid.**

Bankoutskottets memorial nr 1, med överlämnande av fullmäktiges i riksbanken berättelse	161
— nr 2, med överlämnande av fullmäktiges i riksgäldskontoret be- rättelse	161

Onsdagen den 20 januari

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Justerades protokollen för den 11, 12, 13 och 14 innevarande månad.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades fru *Wallentheim* för tiden till och med den 24 januari på grund av ett från henne inkommet, nu uppläst läkarintyg, utvisande att hon till följd av luftvägsinfektion vore sjukskriven för tiden till och med sistnämnda dag.

Vidare beviljades herr *Elmgren* ledighet från riksdagsarbetet för tiden från och med den 16 till och med den 24 i denna månad för deltagande i sammanträde med Europarådets rådgivande församling i Strasbourg.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 3, med förslag till lag om statlig krigsförsäkring.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 11, angående godkännande av avtal mellan Sverige och Irland för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 12, angående kriminalstatistiken.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 13, angående försäljning av vissa kronoegendomar.

Föredrogs och hänvisades motionerna nr 12 och 13 till statsutskottet, motionen nr 14 till bevillningsutskottet samt

motionerna nr 15—19 till behandling av lagutskott.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 17, med förslag till lag om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, m. m.;

nr 18, angående överlåtelse av vissa kronan tillhöriga fastigheter inom kommunikationsdepartementets ämbetsområde;

nr 19, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 25 maj 1951 (nr 286) med vissa bestämmelser till motverkande av svinsjukdomar;

nr 21, angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 22, med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1959 vid dess fyrtiotredje sammanträde fattade beslut; och

nr 27, angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänenverket.

Interpellation ang. gällande föreskrifter rörande bevakning av militära förråd

Herr GUSTAVSSON, BENGT, (s) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Enligt uppgifter i press, radio och television har sprängmedel i form av ett stort antal skarpladdade minor med ohygglig sprängverkan och utrustning för dess utlösande stulits från ett militärt förråd utanför Eskilstuna. Den därigenom uppkomna katastrofrisken har självklart skapat särskilt stor oro inom det närmast hotade området, och allmänheten hoppas givetvis både att det livsfarliga stöldgodset snabbt skall kunna uppspåras och bringas un-

Interpellation om eventuellt nedläggande av järnvägslinjen Sveg—Hede

der kontroll och att säkra garantier mot ett upprepande skall kunna ställas.

Med stöd av ovanstående motiveringar anhåller jag härmed om första kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få framställa följande fråga:

Vill statsrådet lämna kammaren en redogörelse för de säkerhetsföreskrifter, som gäller för bevakning av militära förråd och om dessa har iakttagits i det aktuella fallet, och, om så har skett, överväger statsrådet att med hänsyn till det inträffade låta föranstalta om en översyn av gällande bestämmelser med sikte på att förebygga en upprepning?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Interpellation om eventuellt nedläggande av järnvägslinjen Sveg—Hede

Ordet lämnades på begäran till herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES, (fp), som yttrade:

Herr talman! Envisa rykten har velat göra gällande att i planen för nedläggning av s. k. icke bärkraftiga järnvägar även linjen Sveg—Hede i Härjedalen skulle vara aktuell.

Detta rykte har som man mycket väl kan förstå väckt mycken oro i västra Härjedalen, där man redan som det nu är knappast kan sägas vara bortskämd i fråga om förbindelser med det övriga landet. Det är visserligen sant att befolkningen häruppe inte är stor, den omfattar 14 500 invånare, men från denna del av Jämtlands län hämtar dock vårt land inte oväsentliga rikedomar främst i form av virke och elkraft och till denna del, som onekligen hör till den mest lättillgängliga och vackraste av vår fjällvärld, söker sig årligen turister i många tusental, varför det även om det till synes kostar en del borde vara ett landsintresse att se till att inte denna landsdel avfolkas. En folkminskning äger ändå rum, bl. a. på grund av de omfattande regleringsarbetena, som sätter väldiga områden under vatten och driver folk från bygden. Man kan som exempel

nämna regleringen av sjön Lossnen, där nivån kommer att höjas med inte mindre än 27 m. Därigenom skapas visserligen en av vårt lands största fjällsjöar och betydande och värdefulla krafttillgångar för vårt land, men man dränker samtidigt väldiga arealer mark och ett tjugotal hem.

När bandelen Sveg—Hede invigdes 1924 betydde den en glädjande framgång för denna bygd. Ett nedläggande nu av banan skulle innebära något av en katastrof. Det skulle försvåra utnyttjandet av naturtillgångarna, det skulle för en befolkning med små ekonomiska resurser och därför också med ett svagt bilbestånd minska möjligheterna till kontakter utåt och det skulle medföra en försvagning av den turistström som här betyder så mycket.

Det har uppgivits att järnvägen skulle kunna ersättas med en »autostrada» men erfarenheterna från andra håll, där järnvägar lagts ner, har väckt farhågor för att det skulle förflyta så lång tid mellan banans nedläggande och autostradans förverkligande att under tiden en utflyttning och annan obotlig skada skulle bli följden.

Med hänvisning till ovanstående ber jag om kammarens tillstånd att till chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande fråga:

Om i planen för nedläggande av vissa järnvägslinjer bandelen Sveg—Hede ingår, när avses detta komma att ske?

Det sålunda begärda tillståndet lämnades av kammaren.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 20, av herr *Ollén*, om ändrade bestämmelser i fråga om riksdagsledamots immunitet;

nr 21, av herr *Bengtson m. fl.*, om utredning rörande försäljning av aktier i statliga företag;

nr 22, av herr *Ewerlöf m. fl.*, angående ändrad ordning för uppförande i statsbudgeten av anslag till avlöningar;

nr 23, av herr *Ewerlöf m. fl.*, om redovisning i statsverkspropositionen för

visst år jämväl av beräknade utgifter under kommande fyra budgetår m. m.;

nr 24, av herr *Källqvist*, om ökad avsättning till lotterimedelsfonden;

nr 25, av herr *Nilsson, Ferdinand, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om slopandet av räntefri stående del av egnahemslån;

nr 26, av herr *Bengtson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Vidareutbildning av folk-skollärare, m. m.;

nr 27, av herr *Hansson, Gustaf Henry, m. fl.*, om inrättande av en professur i vägbyggnad vid Chalmers tekniska högskola;

nr 28, av herr *Hanson, Per-Olof*, om anslag till en enskild skola för estniska barn i Göteborg;

nr 29, av herr *Källqvist*, om utredning rörande de s. k. övnings- och yrkesämnenas ställning i merithänseende;

nr 30, av herr *Andersson, Torsten*, och herr *Sundin*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till byggnadsarbeten vid vissa yrkesskolor;

nr 31, av herr *Birke m. fl.*, angående rätt till avdrag för gåva till karolinska mediko-kirurgiska institutet;

nr 32, av herr *Lundström m. fl.*, om ändring av anvisningarna till 41 § kommunalskattelagen, m. m.;

nr 33, av herr *Mattsson*, om översyn av gällande bestämmelser rörande beskattning av vinst vid överlåtelse av rörelse;

nr 34, av herr *Mattsson m. fl.*, om ändring i förordningen den 31 maj 1957 om allmän energiskatt;

nr 35, av herr *Nilsson, Yngve, m. fl.*, om ändring i kommunalskattelagens bestämmelser rörande avskrivning å vissa maskiner och inventarier;

nr 36, av herr *Sundin* och herr *Carlsson, Eric*, om utredning rörande realisationsvinstbeskattningen vid försäljning av egna hem;

nr 37, av herr *Sveningsson m. fl.*, angående rätt till visst värdeminskningsavdrag vid anskaffande av flisugnar och flishuggningsmaskiner;

nr 38, av herr *Ewertlöf m. fl.*, rörande vissa åtgärder på den offentliga ekonomiska politikens område;

nr 39, av herr *Öhman* och herr *Persson, Helmer*, om sänkning av riksbankens diskonto;

nr 40, av herr *Nyström*, om viss säkerhetsutrustning å bil;

nr 41, av herr *Hanson, Per-Olof*, om viss ändring i sjukförsäkringslagen;

nr 42, av herr *Bergh, Ragnar*, om viss ändring i lagen om rätt till jakt;

nr 43, av herr *Sunne m. fl.*, om viss ändring i lagen om socialhjälp;

nr 44, av herr *Larsson, Thorsten*, och herr *Mattsson*, om viss ändring i vägtrafikförordningen;

nr 45, av herr *Källqvist*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 10, med förslag till lag om samhällets vård av barn och ungdom (barnavårdslag) m. m.;

nr 46, av herr *Nilsson, Yngve, m. fl.*, angående särskilt stöd åt jordbrukare i av sommartorkan under 1959 drabbade områden;

nr 47, av herr *Pålsson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter;

nr 48, av herrar *Sundin* och *Pålsson*, avgående differentiering av slaktdjursavgifterna;

nr 49, av herr *Källqvist*, om översyn av gällande bestämmelser rörande vissa vitsord i examensbetyg m. m.;

nr 50, av herr *Ohlsson, Ebbe, m. fl.*, om utredning rörande åldringsvården; och

nr 51, av herr *Anderberg m. fl.*, angående viss ändring i gällande dyrtortsgruppering.

På framställning av herr talmannen beslöts att Kungl. Maj:ts propositioner nr 1 och 2 skulle sättas sist på föredragningslistan för kammarens nästa sammanträde.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 10.19.

In fidem

Fritz af Petersens

Fredagen den 22 januari

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Justerades protokollet för den 15 innevarande månad.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 17, med förslag till lag om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, m. m., hänvisades propositionen, såvitt angick förslaget till ändrad lydelse av 1 kap. 8 § tryckfrihetsförordningen, till konstitutionsutskottet och i övrigt till behandling av lagutskott.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 18, angående överlåtelse av vissa kronan tillhöriga fastigheter inom Kommunikationsdepartementets ämbetsområde.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 19, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 25 maj 1951 (nr 286) med vissa bestämmelser till motverkande av svinsjukdomar.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 21, angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag inom Kommunikationsdepartementets verksamhetsområde.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 22, med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1959 vid dess fyrtiotredje sammanträde fattade beslut.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition

nr 27, angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket.

Föredrogs och hänvisades motionen nr 20 till konstitutionsutskottet, motionerna nr 21—30 till statsutskottet, motionerna nr 31—37 till bevillningsutskottet, motionerna nr 38 och 39 till bankoutskottet, motionerna nr 40—45 till behandling av lagutskott, motionerna nr 46—48 till jordbruksutskottet, motionerna nr 49 och 50 till allmänna beredningsutskottet samt motionen nr 51 till statsutskottet.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 20, om godkännande av handels- och betalningsavtal mellan Sverige och Rumänska Folkrepubliken m. m.;

nr 23, angående godkännande av avtal mellan Sverige och Israel för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet; samt

nr 24, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 28 september 1928 (nr 376) om särskild skatt å vissa lotterivinster.

Anmäldes och bordlades ett från fullmäktige i riksgäldskontoret inkommet yttrande över vissa av riksdagens revisorer gjorda uttalanden.

Anmäldes och bordlades bankoutskottets memorial:

nr 1, med överlämnande av fullmäktiges i riksbanken till bankoutskottet avgivna berättelse; och

Interpellation ang. tillstånd till charterflygning för sällskapsresor

nr 2, med överlämnande av fullmäktiges i riksgäldskontoret till innevarande riksdag avgivna, till bankoutskottet avlämnade berättelse.

Interpellation ang. tillstånd till charterflygning för sällskapsresor

Herr SVENINGSSON (h) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! I och med att flyget blivit ett kommunikationsmedel, som på ett förhållandevis billigt och mycket bekvämt sätt kan transportera folk från en bestämmelseort till en annan och därmed avsevärt förkorta restiderna, ger det semesterfirande tillfälle till längre uppehåll och avkoppling på bestämmelseorten.

Denna möjlighet att använda flyget har blivit mera vanlig och utnyttjas av alla yrkesgrupper i vårt land. Resebyråerna utnyttjar charterflyget till billiga sällskapsresor, som därigenom också kan sträckas mycket längre bort.

Det har i pressen och från resebyråhåll riktats stark kritik mot luftfartsstyrelsen för det sätt på vilket man behandlat ansökningar om tillstånd till charterflygning för utländska flygbolag för befordran av deltagare i svenska sällskaps- och ungdomsresor.

Enligt vad som uppgivits har orsaken till kritiken varit att man utan fullgoda skäl antingen nekat sådan tillståndsgivning eller också kraftigt fördröjt densamma, vilket inneburit stora svårigheter för organisatörerna. Man har i en del fall måst avstå från att utnyttja flyget på grund härav. Kritiken har däremot icke riktats mot luftfartsstyrelsen av det skälet att den strängt hållit på de från svenskt håll uppgjorda säkerhetsbestämmelserna. Det har gjorts gällande att orsaken till att man inte lämnar utländska företag tillstånd i tillräcklig omfattning beror på att man vill skydda ett svenskt företag från konkurrens.

Mot bakgrunden av det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunika-

tionsdepartementet få ställa följande fråga:

Är herr statsrådet beredd att lämna kammaren en redogörelse för de bestämmelser luftfartsstyrelsen har att följa när den beviljar tillstånd att med flyg befrakta sällskapsresor?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 52, av herr *Bengtson m. fl.*, angående utveckling och rationalisering av jordbruket i de s. k. underutvecklade länderna;

nr 53, av herr *Lundström m. fl.*, angående bistånd åt de s. k. underutvecklade länderna, m. m.;

nr 54, av herr *Larsson, Lars, m. fl.*, om överförande till den borgerliga kommunen av beslutanderätten i fråga om den kyrkliga kommunens ekonomiska angelägenheter;

nr 55, av herr *Lundström m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till internationell hjälpverksamhet;

nr 56, av herr *Stefanson*, angående anslag till främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. fl.;

nr 57, av herr *Ewerlöf m. fl.*, om vissa åtgärder till ökning av småhusbyggelsen;

nr 58, av herr *Ewerlöf m. fl.*, angående den statliga bostadspolitiken;

nr 59, av herr *Andersson, Torsten*, och herr *Mattsson*, om decentralisering av statens elektriska inspektion;

nr 60, av herrar *Sveningsson* och *Schött*, angående organisationen av statens järnvägars buss- och biltrafik;

nr 61, av herr *Söderquist m. fl.*, angående luftfartsverkets ställning m. m.;

nr 62, av herr *Söderquist m. fl.*, om anslag till Sveriges radio för televisionens driftkostnader;

nr 63, av herr *Carlsson, Eric*, och herr *Jonasson*, om avskaffande av den särskilda licensen för bilradio;

nr 64, av herr *Carlsson, Eric*, om överförande till sjunde huvudtiteln av anslaget till allmänna barnbidrag;

nr 65, av herr *Siegbahn m. fl.*, angående en professur i internationell rätt vid Uppsala universitet;

nr 66, av herr *Bengtson m. fl.*, angående räntefria studielån;

nr 67, av herr *Hanson, Per-Olof*, och fru *Segerstedt-Wiberg*, angående inskränkning av Svenska skifferoljebolagets verksamhet;

nr 68, av herr *Hanson, Per-Olof*, angående Statens skogsindustriers ekonomiska ställning;

nr 69, av herr *Jonasson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till ersättning för vissa av översvämningar förorsakade skador;

nr 70, av herr *Mattsson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Åtgärder för främjande av varuutbytet med främmande länder;

nr 71, av herr *Ewerlöf m. fl.*, om vidgade direktiv för utredningen angående beskattning av aktiebolags och ekonomiska förenings vinst;

nr 72, av fru *Hamrin-Thorell m. fl.*, angående viss begränsning av polis- och åklagarmyndighets åliggande i samband med olovligt förfogande;

nr 73, av herr *Johansson, Robert*, och herr *Jonasson*, angående visst undantag från bestämmelserna om yrkesmässig biltrafik;

nr 74, av herr *Stefanson*, om ändrade regler för beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen om försäkring för allmän tilläggspension;

nr 75, av herrar *Sveningsson* och *Schött*, om utredning angående avgiftsbelagda trafikanläggningar;

nr 76, av herr *Aman*, angående ekonomisk ersättning till tjänsteman som avsatts från sin tjänst;

nr 77, av herr *Jonasson*, angående rätt för lantbruksnämnderna att handha försäljning av jordbruksfastigheter, som tillfallit allmänna arvsfonden;

nr 78, av herr *Svanström m. fl.*, angående arealtillägg till innehavare av mindre jordbruk;

nr 79, av herr *Sveningsson m. fl.*, om avslag å Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Jordfonden;

nr 80, av herr *Andersson, Torsten*, och herr *Mattsson*, angående ändrade grundavgifter vid elabonnemang för mindre industrier;

nr 81, av herrar *Pålsson* och *Sundin*, angående enhetligt bensinpris för hela landet;

nr 82, av herr *Stefanson*, angående företagares skyldighet att inleverera källskatt, m. m.;

nr 83, av herr *Sundin*, angående levnads- och produktionskostnaderna i Norrland; samt

nr 84, av herr *Sundin*, angående åtgärder i syfte att motverka rasförföljelser, m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 10.17.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Måndagen den 25 januari förmiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Herr *Mogård*, åt vilken kammaren tidigare beviljat ledighet från riksdagsgöromålen till och med den 19 innevarande månad, erhöll på grund av ett från honom inkommet, nu uppläst läkarintyg förlängd ledighet för tiden till och med den 27 i denna månad.

Statsverkspropositionen m. m.

Föredrogs i ett sammanhang Kungl. Maj:ts propositioner nr 1, angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1960/61, och nr 2, angående utgifter å tilläggstat II till riksstaten för budgetåret 1959/60.

Herr HANSSON, NILS, (fp):

Herr talman! Redan vid kammarens första sammanträde i år tecknade vår erfarne ålderspresident värtaligt de dominerande, ja livsavgörande frågor vi är ställda inför vid tröskeln till ett nytt decennium. 1960-talet möter oss med fantasieggande förväntningar om att människan genom de ofattbara, i materien slumrande krafter som hon väckt och lärt sig utnyttja, skall bli inte bara jordens utan också rymdens herre. Men lika närliggande är farhågan, att dessa krafter skall sätta punkt för det förunderliga, ännu ganska kortvariga inslag, som mänskligt liv, mänsklig odling och kultur utgjort på vår planet.

Decenniets tredje stora världsomspännande problem, också nämnt av herr Sandler, är det dilemma människan råkat i genom att läkekonstens och hygienens framsteg har resulterat i en explosionsartad befolkningsökning, som hotar att omintetgöra strävandena att utjämna olikheterna i levnadsstandard de skilda folken emellan eller att ens nödortfött tillfredsställa flertalet människors timliga behov. I det perspektivet

blir ju våra inhemska problem och politiska stridigheter futtigt små.

Nu skall jag inte, herr talman, ägna mig åt några rymdfärder eller spekulationer i science fiction, men vad jag velat antyda är att nya problemställningar av tidigare oanad vidd har trätt oss så nära, att de kastar sin slagskugga över vårt land och att vi inte kan bortse från dem vid våra politiska ställningstaganden. Om jag alltså håller mig på jorden och dagens för oss aktuella problem, skulle jag emellertid vilja stan- na några minuter inför det vi något överlägset kallar de underutvecklade folkens problem.

Jag har med stor sympati tagit del av de appeller och initiativ, som har utgått från olika organisationer, politiska partier och även från regeringens sida. De vittnar om förståelse och varmt intresse för det bistånd vi måste lämna även fjärran boende, sämre lottade medmänniskor. En första önskan är väl därvidlag, att detta bistånd skall lämnas i endräkt, att denna humanitära insats som vi alla synbarligen är beredda att stödja, inte skall fläckas av partipolitisk spekulation. Formerna för biståndet bör lugnt och sakligt diskuteras och realistiskt bedömas utifrån våra tillgängliga resurser. Jag tror nämligen, att det behövs riksdagens samlade styrka bakom den vädjan till offervilja, som här krävs, för att biståndet skall få den omfattning och bli av det värde, som verkligen behövs. Hjälpbehovet är ju, som vi vet, enormt.

Även om flertalet av kammarens ledamöter väl känner befolkningsproblemets art och vidd, skulle jag vilja erinra om den utveckling vi sannolikt står inför. Vi vet att under hundraårsperioden 1830—1930 ökade världens befolkning från 1 till 2 miljarder. Om något år har vi hunnit upp till 3 miljarder, och de utredningar, som har verkställts genom Förenta Nationernas försorg, pekar på

Statsverkspropositionen m. m.

att innan seklet är slut, skall jordens befolkning uppgå till 6, kanske 7 miljarder individer. Vi vet också, att denna folkökning i första hand är på ett slående sätt koncentrerad till de tekniskt underutvecklade länderna.

Av denna antydning om den sannolika utvecklingen framgår vilka problem redan vår generation är ställd inför. Nu är den ingalunda förbisedd av länderna själva eller av Förenta Nationerna. Att jag uppehåller mig vid ämnet i denna remissdebatt — ärendet återkommer ju vid behandlingen av tredje och sjunde huvudtitlarna — beror på att jag av Kungl. Maj:t fick förtroendet att såsom sakkunnig — och för övrigt som enda riksdagsledamot — närvara vid FAO:s — d. v. s. Förenta Nationernas organ för livsmedels- och jordbruksorganisationen — tionde kongress i Rom. Kongressen pågick under de tre första veckorna av november förra året. Även om jag under den korta tiden endast hann få en relativt ytlig överblick över de stora uppgifter FAO brottas med, gav mig kongressen en stimulerande kontakt med FAO:s världsomspännande verksamhet och en respektfylld inblick i organisationens ofantliga betydelse. Inom denna organisation arbetar för övrigt många svenskar både vid högkvarteret i Rom och ute på fältet i olika världsdelar. Jag skulle nog önska, att riksdagen fortlöpande fick en mera fullständig information än vi hittills har fått om FN:s olika organs verksamhet. Vi har fått den utmärkta boken »Sverige hjälper», men jag tror att det för att hålla intresset uppe och för att belysa frågan vore synnerligen värdefullt, om vi fortlöpande finge mera uppgifter än vi hittills har fått. Själv skall jag här in-skränka mig till några få reflexioner.

Det kanske mest löftesrika var för mig att se representanter för närmare hundratalet nationer i allvarligt och ivrigt rådslag. Betecknande var också att till kongressens ordförande omvaldes med acklamation en svart man ifrån Liberia — som skickligt, konciliant och allmänt uppskattat ledde huvudförhandlingarna. Liberia är ju, som kammaren nog vet,

ett land där Sverige har visat intresse genom Grängesbergbolaget och vars ledande skikt och flertal härstammar från frivivna amerikanska negerslavar. Intressant är vidare, att det praktiska ledarskapet för organisationen har lagts i händerna på en indier, synbarligen en sällsynt dugande man — doktor Sen — som varmt avtackades och enhälligt erhöll förnyat förtroende.

Tillåt mig också, herr talman, att erkänna att det innebar en rätt märklig upplevelse att bevista plena i den stora och moderna byggnad som utgör FAO:s högkvarter men som ursprungligen byggts för att bli Mussolinis kolonialdepartement. Detta förhållande och att man från FAO kunde se upp mot Capitolium och Palatinen — de två kullar från vilka världen styrts under århundraden — gav anledning till ett stilla filosoferande över böljegången i nationernas och världsväldenas historia.

Men den främsta upplevelsen bestod dock för mig i möjligheten att studera de människor, som samlats från jordens alla hörn, och finna hur jämn nivå var — i varje fall att nivåskillnader inte kunde konstateras mellan vita å ena sidan och färgade å den andra. Representationen från Afrika var påfallande stor genom att nybildade stater och stater i vardande vunnit eller vid kongressen vann inträde i organisationen. Afrika betraktas ju som 1960-talets värdsdel, och måhända har den starka representationen någon politisk bakgrund. Gemensamt för samtliga färgade representanter från Afrika — om än skiljaktiga till typ och utseende — var deras kultiverade och säkra uppträdande, deras förnämliga inlägg i debatterna, fullt i nivå med övriga delegaters och vanligen på en perfekt engelska eller franska. Givetvis är de delegater, som sändes till en sådan kongress, hämtade från det skikt, som hunnit få utbildning vid engelska eller amerikanska universitet, men bekantskapen ger mig dock anledning att varna för en allmän underskattning av den svarta rasens — kanske ännu i viss mån slumrande — intellektuella resurser. Det är väl inte heller av

Statsverkspropositionen m. m.

den anledningen vi ser framåt med en viss oro på utvecklingen i Afrika. Snarare är väl farhågorna grundade på de stamfejder som ständigt blossar upp där nere och framför allt den fruktan man hyser för att folken i brist på politisk mognad ännu inte är vuxna att på egen hand grunda funktionsdugliga, demokratiska stater i västerländsk mening utan att dessa kan befaras bli blodiga experimentalfält för olika politiska ideologier.

Nu kommer dessa problem upp i andra sammanhang, och jag skall inte närmare sysselsätta mig med dem. Jag skulle vilja anknyta direkt till dagens remissdebatt, och jag kanske kan göra det genom att nämna en del erfarenheter jag gjort av nyhetsförmedlingen i utlandet och hur pass tolerant man där är, när pressens representanter och andra tränger sig fram i olika sammanhang. Jag erinrar mig särskilt en katolsk gudstjänst, som kongressen var inbjuden till, när vi studerade uppodlingarna på campagnan norr om Rom. Jag minns hur man där mitt under gudstjänsten tillät journalister med sina kameror sluta upp kring altaret och fyra av sina blixtar två eller tre meter framför näsan på den tjänstgörande kardinalen. För mig var detta rätt överraskande — för att använda ett milt uttryck. Själv var jag anvisad plats på tredje bänk, och jag såg därifrån intet av den högtidliga välsignelsen av höstens frukter som kardinalen utförde, eftersom dessa journalister och nyhetsförmedlare omringade hela altaret. Vi vet också från många andra håll — exempelvis från Amerika — hur mycket man tillåter i fråga om intrång i samband med nyhetsförmedling.

Jag erinrar mig detta, när vi nu här hemma diskuterar rätten till och sättet för nyhetsförmedling, och detta berör ju även remissdebatten. Ilär har vuxit upp en debatt om sättet för sändning av remissdebatten ut till allmänheten. Jag hör inte till dem som vill förmäna radio- och telefvisionsändningar ifrån t. ex. dagens debatt, men vad man enligt min mening måste starkt reagera

emot är att televisionen regisserar remissdebatten och gör statsråd och partiledare till aktörer, som åtminstone i viss utsträckning får dansa efter televisionens pipa. Jag har alltså, som sagt, intet emot radio- och TV-sändningar från riksdagen, som kan befördra det allmänna politiska intresset och därmed den politiska demokratien. Radion ger ju ofta goda riksdagsreferat med belysande utdrag ur debatterna. Intet bör hindra att televisionen gör detsamma. Detta är emellertid något helt annat än en dirigerad debatt av förra årets och årets karaktär, då vi kammarledamöter måste avsäga oss vår grundlagsenliga rätt att yttra oss och även i övrigt underordna oss de regikrav televisionen ställt. Detta — liksom de med säkerhet för allmänheten mera upplagda anförandena — ger tittarna en skev bild av riksdagsarbetet. Tyvärr är den rubrik, som regeringens språkrör i min landsända använde för en ledare i detta ämne, »Riksdagsspektakel», befogad.

Herr talman! Jag är förvissad om att många med mig kräver en ändring i denna form av nyhetsförmedling.

Övergår jag så till statsverkspropositionen, medger väl tiden knappast att jag ägnar mig åt annat än nionde huvudtiteln och skogen, trots att även övriga huvudtitlar liksom det statsfinansiella läget erbjuder rikligt stoff till debatt. Men det är sannolikt inte meningen, att vi som är mer eller mindre utfyllnadstalare här på förmiddagen skall ta vinden ur seglen för de stora kanoner som uppträder fram emot aftonen.

Vid förra årets remissdebatt kom herr Siegbahn och jag överens om att Sverige är ett rikt land. Vilka välgrundade erinringar vi i oppositionen än anser oss ha att rikta mot regeringens fögderi, så består våra naturtillgångar intakta och utgör ett så stabilt underlag för nationalhushållet, att vi vid förnuftig hushållning kan se framtiden an med tillförsikt, även om vi kan få besvär med att lösa in de betydande växlar vi redan dragit på framtiden.

Men naturtillgångar är av olika slag. Våra malmer, våra vatten och våra sko-

Statsverkspropositionen m. m.

gar är de viktigaste. Även om våra malmtillgångar är rikliga och räcker för sekler, utgör de något som vi förtär och aldrig kan ersätta. Våra vattenfall är snart utbyggda, och på den vägen kan våra kraftresurser inte ytterligare förmeras.

Med skogen förhåller det sig annorlunda. Den är en ousinlig naturtillgång. Ur den kan vi hämta rikedom för all framtid, om vi bara sköter den rätt. Vår föredömliga, nu mer än halvsekelgamla skogsvårdslagstiftning har tillkommit i syfte att dels höja skogsmarkens produktionsförmåga, dels ock erhålla en jämn virkesavkastning, och i båda fallen är framgången påtaglig. Virkesförrådet liksom årstillväxtens kvantitet och värde har under detta sekel ökat i accelererad takt, troligen fördubblats. I första hand gäller detta landets sydligare delar.

Vi måste hålla levande i minnet att det svenska nationalhushållet framgent som hittills kommer att vila på skogen och de alltmer skiftande produkter som det visat sig möjligt att utvinna ur den. Skogsprodukternas andel i vår export har växlat mellan 40 och 50 procent. Medeltalet genom åren ligger väl rätt nära 50 procent. Med hänsyn härtill och till framtidsprognoserna samt den utbyggnad av skogsindustrien som pågår är det alltså befogat att tala om skogen som Sveriges ekonomiska ryggrad.

Kammarens ärade ledamöter får ursäktat att jag erinrar om dessa välbekanta fakta, men jag tvingas därtill av den njugghet nionde huvudtiteln uppvisar gentemot skogen. Det är dock, vad nu skogen beträffar, fråga om en produktiv verksamhet, som kan ge ännu omätbara resultat. Det gäller här inte några nämnvärda utgifter. Hur angelägna anslag till sociala ändamål än må vara, kan dessa ändå inte på längre sikt hjälpa oss framåt på samma sätt som en förkovran av en för landet livsviktig näring, på vilket vårt välbefinnande ytterst vilar.

Av utgifterna under nionde huvudtiteln faller inte mer än 10 procent på skogen eller i runt tal 44 miljoner kronor, och då bör ändå rätteligen 10 miljoner avräknas, d. v. s. det belopp fi-

nansministern beräknar få in i skogsvårdsavgifter. Det belopp som staten anser sig bära sammanlagt satsa på sina skogliga ämbetsverk, skoglig forskning, skoglig yrkesutbildning, skogsförbättrande åtgärder, skogsvården över huvud taget, naturskydd etc. är alltså 34 miljoner kronor. Då inräknas ändå i denna summa även 7,7 miljoner kronor till skogsvägbyggnader, vilka endast är att betrakta som en blygsam avräkning mot automobilskattefonden för de avsevärda belopp, som i form av bilskatter inbetalas för trafik på skogsbilvägarna.

Jag skulle här vilja göra en liten jämförelse. Den är kanske hastigt gjord, och jag vill ogärna ge mig in på det förvirrade område som kallas svensk bostadspolitik med dess i många avseenden godtyckliga principer för bostadstöd, men jag finner på s. 28 i blå boken, alltså i finansplanen, att enbart årets ökning för kapitalmedelsförluster och ränteftergifter på vissa bostadsbyggnadslån beräknas till 30 miljoner kronor. Till administration och förkovran av en för landet livsviktig näring utgår alltså blott ungefär vad regeringen finner skäligt att lämna i ökat bidrag på ett så begränsat område som det anförda. Till saken hör dessutom att besparingsutredningen föreslagit, att räntegarantien skall anpassas till ränteläget.

Att jag valt just detta exempel beror därpå, att det belyser den politiska färgning årets statsverksproposition i sin helhet äger. Frågan står ju ännu öppen, huruvida driftbudgeten — trots omsen — är balanserad eller inte, och då är det betänkligt att finna, hur relativt svag insats regeringen gör för produktiva syften jämfört med de ofta planlösa och godtyckliga — men säkert välmänta — sociala stödåtgärderna. Jag är övertygad om att hela inriktningen är felaktig. För mig står det utom allt tvivel, att det stöd vi lämnar till produktiva åtgärder inklusive forskning, yrkesutbildning etc., i det långa loppet också är det socialt mest gagnande. Man har därför anledning beklaga den avvägning regeringen genomfört i årets liksom i tidigare statsverkspropositioner. Denna

Statsverkspropositionen m. m.

avvägning har, även om det rör sig om bagateller, fått gå ut över skogsnäringen.

En statlig utredning, 1955 års skogsvårdsutredning, har som bekant haft till uppgift att verkställa utredning rörande skogsvårdsarbetets intensifiering och organisation. Förutom två tidigare delbetänkanden lade utredningen i juli 1958 fram sitt huvudbetänkande »Skogsvården å enskilda skogar». Utredningen konstaterar i detta, att skogsbruket trots stora framsteg alltjämt företer brister och att ägärder från det allmännas sida bör vidtagas för en intensifiering av skogsvården, bl. a. genom bättre planläggning av denna, en intensifiering av upplysnings- och propagandaverksamheten samt en förstärkning av den skogliga yrkesutbildningen. Dessa förslag — andra av mera teknisk natur att förtiga — följer konsekvent den huvudlinjen, att man bör ge olika former av stimulans för en ökad självverksamhet bland skogsägarna.

Kungl. skogsstyrelsen har i år enligt uppmaning grundat sina petita på skogsvårdsutredningens förslag. Jag vill först som sist konstatera, att nionde huvudtiteln för skogsstyrelseorganisationens del på intet sätt motsvarar förväntningarna utan tvärtom är mycket nedslående. Det är inte nog med att anslag, för vilka skogsstyrelsen i enlighet med skogsvårdsutredningens rekommendation föreslagit höjning, i stället beskurits. Goda uppslag från utredningens sida angående planläggningen av skogsvården har utan saklig motivering förvanskats. Alltför ofta finner man tyvärr i nionde huvudtiteln konstruktioner på tjänstemannaplanet, som måste underkännas av praktikens män.

Nu innebär det emellertid någon tröst att flertalet av de siffror i statsverkspropositionen som jag avser än så länge är preliminära. Statsrådet har nämligen bebådadt särskilda propositioner dels om skogsvårdsstyrelsernas organisation och verksamhet, dels angående vissa norrlandsfrågor. Då det ännu återstår några veckor innan dessa propositioner kommer på kammarrens bord, har det varit mig angeläget att framhålla den besvi-

kelse huvudtiteln inneburit och med vilken spänd förhoppning skogsvårdens målsmän emotser positiva drag i de kommande propositionerna. Vidare diskussion av dithörande, ännu öppna frågor, får givetvis anstå tills de nämnda propositionerna föreligger.

För att nu inte vara enbart kritisk vill jag tillägga, att jag inte har något att erinra mot vad jag funnit på s. 18 i jordbrukets huvudtitel, som också berör skogen, nämligen statsrådets avsikt »att begära Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla särskilda sakkunniga för att verkställa översyn av den statliga och statsunderstödda organisationen inom hela det område som rör jordbrukets och skogsbrukets rationalisering och därmed sammanhängande spørsmål». Även om man bör spara sitt slutliga omdöme tills direktiven för utredningen föreligger, vågar man väl säga, att här finns ett fält att bearbeta.

Beträffande de definitiva förslagen under huvudtiteln kan jag inte undgå att också säga några ord om anslaget till vägbyggnader å skogar i enskild ägo. 1955 års skogsvårdsutredning har som bekant ägnat skogsbrukets vägfrågor ett särskilt betänkande, som utmynnar i ett förslag bl. a. om att 15 miljoner kronor årligen under 15 år framåt bör avräknas mot automobilskattefonden och anslås till skogsbilvägnätets utbyggande. Utredningen understryker att »en utbyggnad i minst denna takt är under alla förhållanden nödvändig för skogsnäringens rationalisering och dess genomförande får icke betraktas som en beredskapsuppgift att tillgripas för sysselsättning av friställd arbetskraft». Skogsstyrelsen hemställer i år, att anslaget höjs med 3,8 miljoner, men statsrådet stannar vid oförändrat belopp, 7,7 miljoner kronor, alltså ungefär hälften av vad skogsvårdsutredningen ansåg vara ett minimum.

Det är beklagligt att regeringen inte insett skogsvägarbasens ofantliga betydelse såväl ekonomiskt som socialt för landsbygden och då framför allt för de norrländska bygderna, hur de ökar råvarubasen för våra skogsindustrier, ökar arbetstillfällena, mildrar skogsarbetarnas

Statsverkspropositionen m. m.

villkor o. s. v. Jag vill erinra om att landshövdingen i Norrbottens län förra året gjorde en hemställan om anslag för utbyggnad av skogsbilvägnätet i Norrbotten. Jag tror att hans hemställan avsåg — jag är inte riktigt säker på siffran — bidrag till 600 mil skogsbilvägar. De mera initierade förstår också skogsvägarernas betydelse för t. ex. övre Norrlands befolkning, om jag nämner att den konjunkturavmattning, som vi haft under år 1959, resulterat i ett underskott på statsskogarna inom nedre Norrbottens överjägmästardistrikt på 2,5 miljoner kronor. Jag vill också påminna om den diskussion om råvarubasen, som vi hade här i kammaren förra året när vi diskuterade utbyggnad av Statens skogsindustriens anläggningar i Norrbotten. Generaldirektören i arbetsmarknadsstyrelsen har ju också framhållit, att det är viktigare för landet att få skogsbilvägar byggda än att anlägga motorvägar i Sydsverige.

Vad som här behövs är egentligen endast en obetydlig jämkning av vägmedlens användning, och denna justering bör vara lätt gjord. Jordbruksministern har kanske tillfälle därtill i propositionen rörande norrlandsfrågorna, men han bör då helst räkna in Värmland och Dalarna i Norrland, ty även i dessa båda landskap föreligger ett oerhört stort behov av en utbyggnad av skogsvägnätet. Däremot må statsrådet gärna lämna mina sydsvenska bygder å sido — det är inte för dem jag vädjar utan för Norrland.

Till slut, herr talman, skall jag be att få vända mig till herr finansministern i anledning av vad han anför på s. 46 i den blå boken rörande skogsvårdsavgiften. Finansministern skriver, sedan han återopat 1955 års skogsvårdsutrednings förslag om sänkning av skogsvårdsavgiften och erinrat om de av jordbruksministern annonserade propositionerna, vilka även kommer att redovisa resultatet av remissbehandlingen av utredningens förslag, följande:

»Redan nu kan sägas att flertalet remissmyndigheter tillstyrkt en sänkning av skogsvårdsavgiften. Enligt min me-

ning föreligger skäl för en sänkning av skogsvårdsavgiften med — såsom kommer att närmare beröras i nyssnämnda proposition — en samtidig höjning av skogsvårdsstyrelsernas uppdragstaxa som följd.» Och så föreslår finansministern en sänkning av skogsvårdsavgiften till 1 promille.

Detta finansministerns tillkännagivande kräver en kommentar redan här i remissdebatten. Man får nämligen ett intryck av att finansministern stöder sig på förslag av 1955 års skogsvårdsutredning, men så kan inte sägas vara fallet. Utredningen säger om skogsvårdsavgiften bl. a. följande: »Några delade meningar kan väl knappast råda om att staten bör med allmänna medel bestrida kostnaderna för den del av skogsvårdsstyrelsernas verksamhet, som kan anses vara av offentlig natur, och att det alltså inte kan vara riktigt, att de av skogsägarna inbetalade avgifterna användas för sådana ändamål. Med denna utgångspunkt blir det naturligt att i skogsvårdsavgifterna se ett skogsbrukets kollektiva bidrag till den del av styrelsernas verksamhet, som ej är av statlig eller eljest allmän karaktär.» Sedan gör utredningen beräkningar, som visar att utifrån den citerade ståndpunkten skogsvårdsavgiften omedelbart bör sänkas till 0,7 promille, därför att skogsbruket redan vid denna promillesats fullt utbetalar vad som rätteligen bör ankomma på detsamma.

Men vad föreslår nu finansministern? Jo, visserligen en sänkning av skogsvårdsavgiften från 1,25 till 1,00 promille men att de minskade inkomsterna för statsverket skall kompenseras av en samtidig höjning av skogsvårdsstyrelsernas uppdragstaxa. Resultatet av detta blir ju att vi kommer att befinna oss i precis samma situation som förut. Kostnader av allmän natur övervältras i samma utsträckning som tidigare på skogsägarna — endast med den skillnaden att de mindre skogsägarna får en större belastning än de större skogsägare, som ordnat sin service på annat sätt.

För knappt ett år sedan försökte jag här i kammaren klargöra för finansmi-

Statsverkspropositionen m. m.

nistern, hur obilligt detta är med hänsyn till dels de krav skogsvårdslagen i det allmännas intresse lägger på den enskilde skogsägarens hushållning med skogen, dels den höjd skogsvårdsstyrelsernas uppdragstaxa nu nått efter mer än tiodubbling sedan krigsslutet, dels slutligen med hänsyn till den starkt eftersläpande skoglga yrkesutbildningen, som inte ännu gjort det möjligt för skogsägaren i gemen att på egen hand tillämpa skogsvårdslagens föreskrifter. Jag minns att finansministern lyssnade till mitt anförande och kan endast beklaga att han inte lade mina råd på minnet eller ansett sig inte böra följa dem.

Finansministerns förslag i fråga om skogsvårdsavgiften utgör för övrigt ett gott bevis på hur hårt skatteskruben här som på andra områden är tilldragen, då man icke vågar lossa den ens när den nått över det skäligas gräns. Mitt påpekande tidigare om skogsbrukets lönsamhet för närvarande i övre Norrland kan kanske också ge den initierade ett begrepp om vilka vådliga verkningar en ytterligare, radikal och oskälighöjning kan väntas få för skogsvårdsarbetet.

Herr talman! Det är med en allvarlig vädjan till regeringen om bättre förståelse för det enskilda skogsbrukets berättigade krav som jag vill sluta. Det gäller härvidlag inte nämnvärda belopp utan i första hand vår ovillkorliga skyldighet att för kommande generationer grunda och vårda nya, i möjligaste mån högproducerande och framtidsdugliga skogsbestånd. Betydelsen härav är i ljust av vad jag redan sagt så uppenbar, att den inte behöver närmare utvecklas. Jag vill än en gång understryka, att det endast rör sig om ett par promille av statsverkets driftutgifter.

Jag yrkar så, herr talman, remiss av statsverkspropositionen till vederbörande utskott.

Herr HAGBERG (h):

Herr talman! Jag skall till att börja med be att få instämma i vad den föregående ärade talaren här yttrade i fråga

om de televisionsarrangemang som är vidtagna för denna remissdebatt. Jag vill för min del understryka hans erinringar och ansluta mig till hans mening, att dessa arrangemang förrycker karaktären av remissdebatten, som ju skall vara en uppgörelse inom riksdagen, en diskussion mellan riksdagens ledamöter rörande Kungl. Maj:ts proposition nr 1. Jag skall naturligtvis inte nu närmare gå in på denna angelägenhet, men det må inte vara ur vägen att här framföra en vördsam förhoppning om att *eventuella* — jag understryker ordet »eventuella» — dylika arrangemang och formerna för desamma i framtiden icke måtte fastställas utan att den här angelägenheten först i vederbörlig ordning utredes och närmare bestämmelser där- om införes i riksdagsstadgan.

Herr talman! Så skall jag be att få övergå till statsverkspropositionen.

När de LO-anslutna partivännerna på morgonen den 15 dennes studerade »sin egen tidnings» — det heter så — löpsedel, torde åtskilliga av dem, i varje fall, ha erfarit någonting av en chock. Budskapet på löpsedeln löd så här: »2-rummare blir 180 kronor dyrare.» Det var effekten av den dagen innan beslutade diskontohöjningen, som för människorna illustrerades på detta sätt.

Om nu medborgarna gick till att i tidningen närmare ta del av detaljerna, fick de bl. a. veta följande, som jag tillåter mig citera: »För den enskilde blir verkningarna i vissa fall stora. I en del fastigheter kommer hyreshöjningar ganska omedelbart, i andra dröjer det till nästa år. Arshyran för en ny lägenhet om 50 kvm i Stockholm beräknas stiga med 180 kr. För egnahemsbyggare blir likaså räntestegringen kännbar.» Och regeringsorganet tillade — som jag nog tycker — föga uppmuntrande följande: »Alla som köper TV, radiogrammofoner och bil (och andra saker) på avbetalning, kommer dels att få det ännu svårare att få ett banklån och dels att se sina räntekostnader skjuta i höjden.»

Latom oss, ärade kammarledamöter, försäkra dessa här provade medborgare

Statsverkspropositionen m. m.

om vår medkänsla och besinna, att de dock helt visst hade väntat sig nagonting annat. Ty hade inte dessa medborgare ett par kvällar förut förnöjda inför sina TV-rutor lyssnat till vår finansminister — urban som alltid — då han framförde sina kommentarer till den just framlämnade statsverkspropositionen. Ett anförande som är värt att minnas. Solen lyste i vintermörkret!

Så efter ett par dagar kom denna chock. Vad tänkte manne gemene man om denna den senaste yttringen av den socialdemokratiska välfärdspolitik, denna politik, som enligt finansministerns egen, smått lyriska framställning i årets finansplan präglades av, som det heter, »styrka, livskraft och framtidsstro» i vår ekonomi? Ja, något måtte uppenbarligen ha hänt den där dagen, den 15 dennes, och mycket tyder på att vagssvallet har gått högt. Ty vad hände på kvällen, mina damer och herrar? Jo, på kvällen ryckte socialministern plötsligt ut från kanslihuset, beväpnad med ett s. k. tillrättaläggande. Han lugnade svenska folket med att framhålla, att för helt privatfinansierade hus kan en mindre hyreshöjning bli aktuell först från och med nästa år. För de statsbelånade husen kan någon hyreshöjning inte komma i fråga, så länge det av regeringen förordade ränteskyddet upprätthålles, tillade statsrådet.

Inom parentes, herr talman! Termen »ränteskydd» är ett ganska nyuppfunnet täckord för ordet »räntesubvention», som vi tidigare här brukade använda, men jag skall inte bråka för att man använder det. »Ränteskydd» låter naturligtvis litet »lenare», som vi säger på skånska, än det där mera brutala »räntesubvention», liksom »friställning av arbetskraft» låter litet lenare än »arbetslöshet» o. s. v.

Ja, herr talman, visst kan man helt eller delvis subventionera bort de ökade bostadskostnaderna, men tyvärr försummade socialministern att tala om, att de där subventionsmiljonerna ingalunda faller ned såsom en ljuvlig manna från himlen. Någon måste betala dem. Att subventionera bort den halva pro-

cent, varmed räntan nu höjts, kostar staten inte mindre än 60 miljoner kronor per helt budgetår. Besparingsutredningen — om någon ännu kommer ihåg den — hade i höstas föreslagit att staten skulle minska sina räntesubventioner med en halv procent och därigenom spara 60 miljoner kronor. Nu tycks det, som sagt, gå andra vägen.

Åtskilliga av kammarens ledamöter har måhända också lagt märke till att socialministern icke framförde några synpunkter på räntehöjningens inverkan på pågående bostadsbyggnadsproduktion. Vem betalar de ökade kostnaderna för byggnadskreditiven? Någon måste ju betala dem. Ja, utan tvivel de framtida hyresgästerna!

För övrigt, mina damer och herrar, var det besynnerligt nog en sak till som socialministern, av anledningar som jag självfallet inte känner till, glömde bort i sitt tillrättaläggande, nämligen effekten på hyrorna i de nya husen av omsättningsskatten, av ATP, av arbetstidsförkortningen och av eventuella generella lönehöjningar för år 1960. Det hade ju varit av värde för svenska folket att få ett ord från ministeriellt håll även beträffande den sidan av saken.

På tal om det s. k. ränteskyddet än en gång, de s. k. billiga hyrorna, bostadssubventionerna och allt detta: Ärade kammarledamöter, ingenting fås för ingenting här i livet — det är en banal sanning men inte mindre riktig för det. Någon måste alltid betala räkningen. Men vem är då denne någon? Naturligtvis vi alla, även hyresgästerna, ty — och det tycker jag inte man skall glömma bort — generella hyressubventioner döljer naturligtvis en del av bostadskostnaden, men ju allmänna dessa generella hyressubventioner blir, desto mera direkt återkommer denna del på skattsedeln. Det är, herr talman, med subvention som med kompensation. Ofta är det ingenting annat än illusion.

Med vad jag här tillåtit mig framhålla har jag självfallet inte velat rikta någon som helst invändning mot den av riksbanken vidtagna räntehöjningen i och för sig, det ber jag att få understryka.

Statsverkspropositionen m. m.

Denna diskontohöjning står ju helt i samklang med den rörliga räntans princip — rörlig såväl uppåt som nedåt. En skarp varning för isolerad svensk inflation är givetvis det centrala i riksbankens motivering för diskontohöjningen och för de skärpta likviditetskraven. »Om den nu pågående högkonjunkturen i de avgörande länderna ute i världen inte kommer att tillåtas utveckla sig till en inflationskonjunktur, kan inte heller vi tillåta oss att göra det här hemma», sade riksbankschefen i sin presskonferens samma dag som beslutet hade fattats. Nej, självfallet inte. Han har så rätt som han har sagt. Vi kan inte isolera vår egen ekonomi från omvärldens, allra minst såsom förhållandena numera utvecklats. Vi har inte råd att kosta på oss en »hemmalagad» inflation. Och att man inte ute i världen kommer att sitta med armarna i kors, visar ju senast den engelska diskontohöjningen den 21 januari. För att dämpa den ekonomiska aktiviteten något och hindra en inflationistisk utveckling bör räntehöjningen, tycker jag i varje fall, vara ett lämpligt vapen i Sverige precis som i England.

Men en helt annan fråga är, om i vårt fall räntehöjningen ensam räcker som inflationsbroms? Tyvärr måste den frågan besvaras nekande.

Vi vet ju dock alla — om vi vill vara uppriktiga mot varandra — hur situationen är. Den svenska ekonomiska politiken under en följd av år liknar en slängpolska, där våldsamma utgiftsexplosioner omväxlar med s. k. engångsinflationer och med skattestegringar utan motsvarighet i fredstid. Är det sannolikt, att den senaste räntehöjningen — hur välmotiverad den än i och för sig må vara — kan hejda framfarten? Ensam är den, såvitt jag förstår, förmodligen av begränsad räckvidd så som förhållandena tillåtit utveckla sig i vårt land. Tillsammans med andra, samtidigt insatta åtgärder skulle den vara av väsentligt större värde.

Vilka andra åtgärder?, frågar måhända kammaren. Ja, regeringen hänvisar till den allmänna varuskatten. Jag mås-

te nog säga, att jag tror att regeringen börjar bli tämligen ensam om sin uppfattning därvidlag. Myten om omsen som en inflationsdämpande faktor är det väl vid detta laget inte något överväldigande antal människor här i landet, som tror på. De erfarenheter vi vunnit under 1950-talet styrker inte påståendet att motståndskraften mot inflationspåfrestningarna skulle öka genom skatteingripandena. Vi har ju haft en oavbruten serie skattehöjningar i detta land. Har de bromsat den inflationistiska utvecklingen? Är icke penningvärdeförsämringen, mina damer och herrar, i medeltal 4,3 procent per år under perioden 1948—1958? Nej, då är självfallet förloppet och resultatet av de stora förhandlingarna mellan arbetsmarknadens parter, som just tagit sin början, av en helt annan betydelse i detta hänseende.

En av de allvarligaste riskerna för vårt penningvärde hotar givetvis — vilket så många gånger framhållits men inte kan tillräckligt ofta understrykas — från den våldsamt expanderande statsbudgeten. Utomordentligt starkt ökande statsutgifter i detta land betalas i stor utsträckning — jag skall använda ett mycket försvant uttryck — alltså med tillskapade pengar. De statliga utgiftsöverskotten stegrar likviditeten i banksystemet.

I fredags utdelades på pulpeterna här i kammaren bankoutskottets memorial nr 1. Jag kan medge att titeln inte är särskilt attraktiv, men jag vill försäkra kammarens ärade ledamöter att det är ett ganska intressant aktstycke, väl förtjänt av att läsas. Det innehåller nämligen bankofullmäktiges sedvanliga berättelse om riksbankens verksamhet under det förflutna året. Vad får man veta i detta memorial? Jo, av detsamma framgår bl. a. — jag citerar nu riksbankens eget skrivsätt — att det ökade innehavet av värdepapper inom banksystemet framför allt betingas av det statliga upplåningsbehovet och *sättet för detsamma finansiering*. Man får vidare veta att inlåningen i affärsbankerna under en tolv månadersperiod per november i fjol ökat med omkring 3 000 miljoner. I detta

Statsverkspropositionen m. m.

riksbankens uttalande får vi även den upplysningen, att likviditeten i affärsbankssystemet under samma tolv månadersperiod ökat med över 1 700 miljoner — att jämföras med den totala ökningen under motsvarande period 1958 om över 600 miljoner och under 1957 om över 1 000 miljoner. Jag tror inte att jag behöver för kammarens ledamöter närmare utveckla det mycket allvarliga inflationistiska hot som ligger förborgat i dessa torra siffror, hämtade ur bankofullmäktiges årsredogörelse. Möjligen skulle man kunna tillägga, att av bankutlåningens ökning på nära 3 miljarder från hösten 1958 till hösten 1959 gick hälften till staten — som det så riktigt påpekats; ett väldigt vittnesbörd om var den främsta drivkraften till den farliga monetära expansionen finns.

Jag föreställer mig, att åtskilliga av kammarens ledamöter har observerat uppgiften i den blå boken, i finansplanen, att räntorna på statsskulden — vilka som bekant redovisas över driftbudgeten — för nästa budgetår har beräknats till 850 miljoner. Observera att det inte är statsskulden utan räntorna på denna skuld som beräknas till 850 miljoner, innebärande en ökning på ett år med 150 miljoner enbart i räntor! Om kammarens ledamöter slår upp s. 26 i den blå boken, skall ni bli i tillfälle att där närmare studera varest årets utgiftsökningar sätter in. Ni kommer då, jag skulle tro till er egen överraskning, att göra en ganska förbluffande upptäckt, nämligen att ökningen i statens räntebörda är den tyngsta posten bland utgiftsökningarna, om vi bortser från femte huvudtiteln, vari ingår de 367 miljonerna till folkpensioneringen, en höjning varom ju inga meningsskiljaktigheter råder. Ökningen i statens räntebörda är alltså närmast, mina damer och herrar, den tyngsta posten i utgifternas ökning. Den överträffas alltså — bortsett från femte huvudtiteln — icke av ökningen av någon av de övriga huvudtitlarna. Allt kan verifieras på s. 26 i den blå boken. Ökningen av statens räntekostnader utgör på ett år något över 21 procent!

Nu är det naturligtvis sant — det vill jag inte ett ögonblick bestrida — att en väsentlig del av dessa pengar rinner tillbaka till staten i form av räntor på de medel som staten i sin tur lånar ut, i form av avkastning på statliga investeringar, i form av monopolvinster och på annat sätt. Men, herr talman, tyvärr räcker inte detta. Räknestycket går i alla fall inte ihop. Låt oss bara tänka på en sådan sak som att ungefär 2 miljarder kronor, enligt vad det anses, är investerade i statens järnvägar. De ger ingen avkastning. Ett annat exempel: Vi har som bekant under årens lopp investerat en del pengar i något som heter Aktiebolaget Statens skogsindustrier. De ger ingen avkastning. Vi har vidare investerat ett ganska betydande antal miljoner i någonting som heter Norrbottens Järnverk aktiebolag. Där redovisas ingen avkastning därav i finansplanen. Och så vidare.

Finansministern har, som sagt, beräknat räntorna på statsskulden för nästa budgetår till 850 miljoner kronor. Nu måste man emellertid fråga sig — och jag antar att statsrådet själv redan gjort den reflexionen — om det räcker med 850 miljoner kronor i räntor på statsskulden för nästa budgetår. Vi måste i dag säga oss att det inte räcker. Den siffra som upptas här kommer att korrigeras inom ett par månader. Varför det? Jo, helt enkelt därför att, sedan propositionen avlämnades till riksdagen, har det företagits en räntehöjning med en halv procent. Denna räntehöjning fördyrar ju de pengar, som staten själv måste upplåna. Även om man räknar mycket försiktigt, måste man såvitt jag förstår utgå ifrån att statens räntebörda för nästa år blir åtminstone 875 miljoner kronor — icke 850 — att redovisas över driftbudgeten.

På tal om statsskulden må kanske också följande lilla påpekande göras. Större delen av innevarande budgetår får väl betecknas såsom ett år av en markerad högkonjunktur; jag säger alltså: större delen. Icke desto mindre beräknas statverket enligt finansplanen under året komma att ha lånat upp cirka 2 300 mil-

Statsverkspropositionen m. m.

joner kronor. Beloppet är, mina damer och herrar, såvitt jag har kunnat finna, det största som vi någonsin har lånat upp här i landet under ett budgetår.

Jag vågar, herr talman, tillåta mig ytterligare ett par påpekanden rörande vår statsfinansiella status.

Som kammarens ledamöter väl känner till, beräknas statsinkomsterna för nästa budgetår till 15 011 miljoner kronor, vilket är cirka 2 300 miljoner eller 18 procent mer än den i riksstaten för innevarande år upptagna inkomstsumman och cirka 1 575 miljoner högre än det nu beräknade utfallet av driftinkomsterna för samma år. Miljonerna forssar in i statskassan — det är ingen överdrift att säga det — tack vare gamla och nya skatter. Men ingenting hjälper! Finansministern medger ju själv här i finansplanen, att det presenterade överskottet på 284 miljoner på driftbudgeten, som väckte ett så stort uppseende när man först tog del av det korta meddelandet om detsamma, måste betraktas såsom formellt. Hänsyn har nämligen inte tagits — det deklarerar finansministern öppet — till sannolikt tillkommande utgifter i form av tilläggsstater och anslagsöverskridanden till följd av bl. a. eventuella lönehöjningar för de statsanställda. Vidare kommer driftbudgetutfallet att påverkas av eventuella förändringar av behållningarna på reservationsanslagen. Apropos eventuella lönehöjningar åt de statsanställda — ärade kammarledamöter, enbart med en löneförhöjning på 4 procent, stryker ju större delen av detta s. k. överskott på 284 miljoner kronor med. Men stannar det vid en löneförhöjning på 4 procent? Jag vågar inte besvara den frågan. Man har ju i tidningarna läst om lönekrav från de anställdas sida av helt annan storleksordning än 4 procent. Saken kan också uttryckas så, menar jag, att budgetens utgifter är beräknade på 1959 års lönenivå men inkomsterna på en stark stegring av människornas löner — onekligen ett något paradoxalt förhållande.

Jag ber damerna och herrarna att ännu en gång slå upp finansplanen på s. 22 och 23. Där finns ett par tabeller som

är utomordentligt intressanta för den som vill närmare studera de här frågorna. Överst på s. 22 och 23 återges en tabell som visar utvecklingen av driftbudgeten. Sedan budgetåret 1956/57 har driftbudgeterna varit underbalanserade, vilket vill säga, mina damer och herrar, att vi under alla dessa år har lånat pengar för att betala löpande utgifter. Ingen-ting talar för att budgetåret 1960/61 kommer att förändra bilden. I tabellen står visserligen talet 284 utan minustecken, men vi kan vara ganska övertygade om att, när vi kommer fram till kompletteringspropositionen i maj, så har vi ett minustecken där också.

Det fanns en tid — kammarens ledamöter kanske kommer ihåg den — då man i finansdepartementet stolt hisgade signalen: »En totalbalanserad budget.» Hur lyckades man med det? Svaret får vi i en tabell på s. 25 i den blå boken, där totalbudgetsiffrorna sedan 1950/51 och ända fram till nu redovisas. Hur har det gått med strävandena att få en totalbalanserad budget? Ja, mina damer och herrar, kom ihåg den stora agitationen kring den totalbalanserade budgeten och observera, att man har lyckats en enda gång, och det var året 1951/52 — Koreakrisens år. Sedan dess har det inte gått, och nu har man tydligen resignerat och gett upp försöken. Jag har letat förgäves i finansplanen efter några resonemang om önskvärdheten av en totalbalanserad budget. Man har resignerat, och jag säger ingenting om det. Det kan vara lika så gott, att man först som sist erkänner misslyckandet.

Någon invänder kanske: Det är oriktigt att påstå, att finansministern inte visat restriktivitet i fråga om utgifterna. Han har — så uppges ju äminstone ryktesvis — pratat ungefär en miljard på myndigheternas anslagsäskanden.

Ja, herr talman, jag har inga som helst möjligheter att verifiera en sådan uppgift. Det finns ingenting i de handlingar, vi har fått ta del av, som styrker ett sådant påstående, men jag vill inte bestrida att det kan vara möjligt att finansministern har gjort en sådan prut-

Statsverkspropositionen m. m.

ning på myndigheternas anslagsäskanden. Men myndigheternas anslagsäskanden är dock en helt annan sak än de utgiftsposter som är redovisade i budgeten. Jag vill inte bestrida att finansministern kan ha visat denna restriktivitet, men hur bred hans blåpenna än må ha varit, har den icke förmått hindra, att »statens utgifter på drift- och kapitalbudgeterna sammantagna i det framlagda riksstatsförslaget ökar med i det närmaste 1 300 miljoner kronor jämfört med riksstaten för innevarande år». Detta är inte mitt uttalande, utan det är finansministerns eget, och det återges överst på s. 13 i finansplanen.

Men, herr talman, rätt skall vara rätt! Även utgiftsminskningar förekommer. Av de indragningar på 120 miljoner, som besparingsutredningen modest föreslog för nästa budgetår, har finansministern faktiskt godtagit 30 miljoner. Prutningen på bostadssubventionerna rör sig om 5 miljoner för nästa budgetår — allt detta, mina damer och herrar, i en 15 000-miljoners budget!

En restriktivitet utöver den som iakttagits i årets budgetarbete, vill finansministern som bekant inte vara med om. Den skulle — som han säger i finansplanen — »ha gått ut över väsentliga behov, som måste tillgodoses, om vi skall kunna påräkna» — åter ett litet stycke lyrik — »en harmonisk utveckling i vårt samhälle».

Ärade kammarledamöter! Att beteckna en ekonomisk politik, som innebär att staten allttjämt — och därtill i en utpräglad högkonjunktur — måste låna pengar till att betala löpande utgifter, såsom en garanti för en harmonisk utveckling i vårt samhälle kan endast vara ett uttryck för den språkets inflation, som numera tycks gå parallell med inflationen på andra områden.

Nej, herr talman! Budgetförslaget bär förvisso icke den soluppgång, som skulle kunna driva inflationsspöket på flykten. Den ekonomiska politiken bär allttjämt defaultismens märke. Varje radikalt ingrepp i utgifterna förklaras »politiskt ogenomförbart». Man följer minsta motståndets lag. Regeringen bollar

med illusionen att en stark budget framlagts, när det verkliga förhållandet med all möjlig sannolikhet är att, trots ett exceptionellt högt skattetryck, serien av driftbudgeter i minussaldots tecken kommer att fortsätta. Se vidare finansplanen!

I sitt TV-framträdande på kvällen den 12 januari förklarade finansministern enligt tidningsreferaten att budgeten innebär »en fortsättning på den politik som för ett progressivt samhälle i utveckling framstår som oavvislig». Jag har, herr talman — och därmed skall jag sluta — en känsla av att allt fler människor här i landet hyser allt mindre förståelse för det slags progressivitet, varom finansministern salunda ordar. I stället synes det förhålla sig så, att medborgarna i betydande utsträckning håller på att komma underfund med att den trolleциkel av skattehöjningar, utgiftsoverskott, väldiga kapitalanspråk och penningvärdeförsämring, i vilken svensk samhällsekonomi fastnat, nu omsider måste brytas.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (cp):

Herr talman! Jag skulle också vilja säga några ord i anledning av det ändrade system som vid årets remissdebatt införts genom TV-sändningarna. Jag har en något annan mening än de föregående talarna. Det är kanske på sin plats att man sänder ut debatten i TV, men jag tycker att man borde göra en utredning om på vilket sätt denna ut-sändning bör ske och förelägga den för riksdagens ledamöter, så att riksdagen i sin tur får yttra sig om huruvida man skall fortsätta med TV-sändningar eller ej. Jag vet inte om något annat parlament än det svenska har direktutsändningar från överläggningarna, men det kanske inte skadar att visa svenska folket hur det går till, om sändningarna kan ske på ett sådant sätt att de inte blir alltför störande och debatterna inte urartar.

Jag skulle också vilja säga några ord om den av finansministern framlagda finansplanen. Det är ju mycket pengar

det rör sig om — över 15 miljarder — och beloppet befinner ju sig i ständigt stigande. Jag håller med den siste ärade talaren som sade att när vi får en kompletteringsproposition fram på vårsidan, så räcker det inte med vad som här begärs i statsverkspropositionen. Jag tror att det kommer att bli ytterligare underskott.

Allra först skulle jag vilja säga något om frågan hur man skall kunna bemästra situationen vid en högkonjunktur och dämpa denna, så att inte alltför stora inflationsrisker uppstår. Den som har läst trontalet eller åhört Hans Majestät, när han läst upp det, har fått uppfattningen att varuskatten är ett led i en strävan att dämpa inflationen. Men åtta dagar senare får vi, jag skall använda herr Hagbergs ord, »en ny chock» när vi erfar att vi måste höja räntan för att dämpa inflationsriskerna. Båda dessa åtgärder har ju behövt vidtagas, enligt regeringens mening. Först går man skattevägen så långt man vågar och kan, och sedan höjer man räntan på nytt.

Jag blev glad, när jag hörde herr Hagberg säga att åtgärden var chockartad, men på slutet ändrade han sig och sade att den ingalunda var oskäligen utan att det var vad tiden kräver.

Jag kan icke dela dessa synpunkter, det vill jag i första hand ha sagt. När man företog den nya räntehöjningen skedde det denna gång — enligt hans excellens statsministerns deklaration — med regeringens medverkan. Förra gången skedde det enligt uppgift utan regeringens medgivande. Jag tror inte att man från regeringens sida har tagit hänsyn till de svårigheter som kan uppstå för personer med mindre kapitaltillgångar, vilka är hänvisade till att för den rörliga krediten i mycket stor utsträckning använda växelkrediter o. d. För dem innebär denna åtgärd mycket svåra påfrestningar. Särskilt gäller detta småföretagare och jordbrukare som inte har tillgång till något större kapital.

I finansplanen redogörs för hur räntan kommit att verka på bostadsbyggnad, även på äldre lån o. d., men det står ingenting om hur man ser på jord-

Statsverkspropositionen m. m.

brukets utveckling. Kanske har man från regeringens sida tagit fasta på den store professorn Bent Hansens i konjunkturinstitutet uttalande, att jordbruket skall nedläggas under 1960-talet. I så fall är det kanske inte så mycket att säga om att regeringen inte har tittat litet närmare på jordbrukets problem. Jag skall med några ord senare i mitt anförande ägna uppmärksamhet åt herr Hansens förslag.

Om vi ser på utgifterna så finner vi att alla huvudtitlar med undantag av jordbrukets ökat, men där har man i stället genomfört en minskning på omkring 4 miljoner. Beträffande socialdepartementet är det en ökning med 576 miljoner kronor, ecklesiastikdepartementet ökar 122 miljoner kronor och finansdepartementet 118 o. s. v. Jag tror att man har rätt att fråga om det inte hade varit klokt av regeringen att följa besparingsutredningens försök att nedbringa de statliga utgifterna. Utredningen föreslog en mycket blygsam prutning, men finansministern har inte ansett sig kunna godtaga ens denna. Han har i stället nöjt sig med besparingar på omkring 30 miljoner kronor. När det gäller en statsbudget på över 15 miljarder måste man väl ändå vara på det klara med att man inte kan låta utgifterna bara stiga. Regeringen räknar med att om pengarna inte räcker till kan man öka skatterna. Jag skulle vilja fråga: Hur skall det ställa sig i framtiden? De pengar som vi får in genom den allmänna varubeskattningen räcker väl inte mer än under det kommande budgetåret. Hur skall det bli sedan, om man inte vill vara med om en översyn av de stora sociala utgifterna i landet? En sådan översyn har begärts vid flera olika tillfällen. Man har gång på gång uttalat att en översyn av såväl skattesystemet som det sociala välfärdssystemet borde vidtagas ganska snabbt. Men regeringen har avisat detta och hänvisat till att det finns en ny besparingsutredning, vars utlåtande vi skall avvakta.

Om den nuvarande regeringen kommer att sitta kvar efter valet i höst tror jag inte att den har möjlighet att kom-

Statsverkspropositionen m. m.

ma ifrån en allmän översyn av våra utgifter. Eu sådan översyn tror jag för övrigt måste göras, vilken regering vi än kommer att få.

Om man på något sätt skall kunna bemästra situationen får man göra klart för människorna — oavsett vilken kategori de tillhör — att de måste försöka reda sig litet mera på egen hand än som varit förhållandet på senaste tiden. Vilken yrkesgren det än gäller måste en viss återhållsamhet iakttas.

Jag var också i tillfälle att höra finansministerns redogörelse för statsbudgeten. Jag fick den uppfattningen att han var mycket nöjd och belåten med vad regeringen åstadkommit. Han framhöll att vi har goda finanser i vårt land och goda möjligheter till fortsatt utveckling. Det vill jag inte bestrida. Det skulle vara orätt att säga att vårt lands ekonomiska läge är uruselt — vårt land har stora möjligheter. Men jag tror att man ändå måste hålla i minnet att man inte kan gå hur långt som helst, utan det måste finnas en gräns. Om vi kan utestänga arbetslösheten — vilket synes troligt med det konjunkturuppsving som skett — är nog en förutsättning härför att vi kan hålla vår industri och vårt jordbruk på en hög nivå. Men vi skall inte bortse från svårigheterna. Sådana kommer vi nog att få vidkännas på grund av de höga framställningskostnaderna i vårt land i jämförelse med andra länder. Jag tror att handelsministern har rätt stora svårigheter att brottas med när det gäller vissa branscher. Vi ser hur det går med vår textilindustri — den har ju varit på fallrepet länge, och det ena företaget efter det andra slår igen. Då måste man fråga sig: Vad är det som gör att vi kommit i detta olycksaliga läge? Jag vågar säga att det är konkurrensen från länder som är lågt utvecklade, som har mycket billig arbetskraft och framställer varorna mycket billigare än vi kan åstadkomma här. Det är naturligtvis detta som gör att vårt land kommit i en så brydsam situation som för närvarande råder inom vissa industrier.

Jag skulle också vilja säga, att indu-

strien i vårt land står på en mycket hög nivå. Vi har säkerligen goda chanser att tävla med andra makter, för den händelse utvecklingen där sker i någotsånär samma takt som i vårt land. Om det inte blir så, blir det mycket svårt för handelsministern att i fortsättningen bemästra situationen.

När finansministern i finansplanen redogör för vilka förbättringar som skett inom vårt näringsliv, framhåller han att vi infört 45-timmars arbetsvecka, förbättrade folkpensioner, tjänstepension m. m., och han slutar med att säga, att detta förbättrat förhållandena både för staten och den enskilde. Det är självklart att om förbättringar genomförts på det ena området, återverkar de också på andra områden, men jag vill säga att för den enskilde medborgaren är den förbättring som han nu fått minimal på grund av de höga skatter som ständigt tas ut. Om ett konjunkturuppsving kommer, säger man att det är fara för inflation och att man måste på något sätt begränsa köpkraften, och så föreslår man en varuskatt eller dylikt för att på så sätt — som man tror — bemästra det hela. Jag anser för min del att man bäst bemästrar det hela genom att hålla tillbaka utgifterna och att försöka bringa ned dessa till en skälig nivå, så att vi i fortsättningen kan få en balanserad budget utan att ständigt behöva låna pengar och ta ut höga skatter. Jag tror att vi i viss mån får försöka slå in på den vägen, om vi i fortsättningen skall kunna uppnå någon budgetbalans.

Jag skulle också vilja ägna några ord åt den lönerörelse som nu pågår. Jag skall återge vad som sades, när denna kammare beslöt att införa tjänstepensioneringen. Herr Geijer yttrade då att om den allmänna tjänstepensionen infördes i vårt land, skulle detta innebära att man i fortsättningen måste avstå från större lönehöjningar än vad produktionsökningen ger möjlighet till. Finansministern har här redovisat 4 procents produktionsökning inom vårt land, men jag har läst i tidningarna, att man begär löneökningar på mellan 10 och upp till 16 procent — om det nu ligger någon

Statsverkspropositionen m. m.

sanning i vad tidningarna har återgett, det vet jag inte. Om så är förhållandet vill jag bara säga att situationen är ännu mörkare. Vi kan inte ständigt och jämt dra åt skruven med höjda löner och höjda omkostnader genom omsättningsskatt och dylikt, varpå man kommer och begär kompensationer på både det ena och det andra området. Detta medför sådana här krav på omedelbar kompensation. Jag för min del, och jag tror att jag vågar tala för centerpartiet, menar att om inte regeringen vill vidta sparsamhetsåtgärder på de områden, där detta verkligen är möjligt, kommer det inte att bli någon större förbättring, utan man kommer att tro att konjunkturen skall vara lika gynnsam i fortsättningen. Jag hoppas, att så skall bli förhållandet, men vi får inte bortse ifrån, att vi kan få bakslag på detta område, och då står vi inför en situation som kanske kan bli mycket besvärlig för hela svenska folket.

Finansministern säger i finansplanen att det finns utrymme för löneökningar för statsanställda. Ja, det är klart att man kan beräkna att det finns utrymme både på det ena och på det andra området. Huruvida det emellertid finns någon möjlighet att genomföra en löneförhöjning får ju framtiden utvisa. Som situationen för närvarande är tror jag att man får vara ganska försiktig om man skall kunna klara det hela framdeles utan att bibehålla det nuvarande höga skattetrycket.

Vi fick ju, herr talman, en julhälsning eller en nyårshälsning — om jag så får säga — från konjunkturinstitutets chef, den danske specialisten Bent Hansen — som med sin stora kännedom om ekonomiska ting och med sitt omdöme beträffande ett lands behov av försörjningsmöjligheter uttalade att det skulle vara önskvärt, att hela det svenska jordbruket kunde avvecklas under 1960-talet. Jag tycker att det skulle vara skäl för regeringen, när en man i den ställningen — han är ju regeringens rådgivare — uttalar sig på detta sättet, att skicka hem honom till Danmark fortast möjligt och låta honom lägga ner det

danska jordbruket — då får vi se, vad danskarna kommer att säga om detta. Det kan också hända att han menar att om vi lägger ner det svenska jordbruket kommer danskarna att ha större möjligheter att exportera sina produkter hit — det är kanske båda dessa saker han tänkt på. Jag ser att jordbruksministern är närvarande här i kammaren, och jag skulle bli mycket glad om jag vid något tillfälle kunde få höra om han delar de synpunkter på jordbruksfrågan, som professor Bent Hansen givit uttryck åt och som han givit Sveriges bönder i nyårshälsning. Jag tror att det finns all anledning att tänka sig för innan man skickar upp en sådan försöksballong, som innebär, att man skulle avhända ett land dess försörjningsmöjligheter. Jag anser att vi bör vara ytterst försiktiga i detta fall.

Jag vill bara med några ord omtala att jag för ett par år sedan hade tillfälle att i England med den engelske jordbruksministern diskutera vilka synpunkter som där anlades på det engelska jordbruket, eftersom stödet åt jordbruket där är mångdubbelt större än vad Sveriges folk ger det svenska jordbruket. Han yttrade i det sammanhanget, att om någonting skulle hända, är ett land, som saknar egen livsmedelsförsörjning, vigttill undergång. Det skulle nog även för vårt lands vidkommande vid en avstängning bli mycket bekymmersamt att skaffa fram livsmedel i tillräcklig omfattning till det svenska folket. Det är därför enligt min mening kanske inte riktigt att regeringen låter en sådan man sitta som chef för konjunkturinstitutet, som skall vara ett rådgivande organ för regeringen beträffande den ekonomiska politiken. Det finns nog anledning för regeringen att ta denna fråga under övervägande.

Det skulle, herr talman, vara mycket att tillägga om den statsverksproposition som nu är framlagd, men jag skall inte uppehålla tiden längre, då ju partiledarna senare skall lägga fram sina synpunkter. Jag nöjer mig därför, herr talman, med att yrka remiss på propositionen.

Statsverkspropositionen m. m.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! I det något frostiga sparsamhetsklimat som vi levat i under några år har många desperata förslag till begränsningar av statens utgifter lagts fram. Vissa förslag, som fördes fram här i riksdagen förra året, tillbakavisades som orimliga men kommer säkert igen i år liksom den nordiska gudasagans varje kväll slaktade men varje morgon frisk och kry uppdykande galt.

De borgerliga oppositionspartierna, som för inte så många år sedan i den politiska budgivningens häxdans tävlade om att vara tillmötesgående mot grupper och institutioner, har nu helt plötsligt slagit om och börjat tävla i sparsamhet. Längst i denna ädla sport har högern gått. I »vardagsmänniskans» namn har man krävt och kräver långt gående nedskärningar av de sociala utgiftsposterna. Skulle högers strävan att underminera den bas, på vilken Socialsverige är uppbyggt, ha framgång, komme sannerligen »vardagsmänniskorna» i kläm. Det är mot barnfamiljerna, mot människor med små inkomster, mot sjuka, arbetslösa och folk med bekymmer och svårigheter av olika slag, som högers sparsamhetsiver främst har riktat sig.

Försöken att vältra över en del av de statliga utgifterna på landstingen och kommunerna tillbakavisades av riksdagen förra året. Kommer förslag till liknande överflyttningar av utgifter även fram i år, bör de tillbakavisas lika bestämt som i fjol. Svenska folkets samlade skattesumma blir ju inte mindre, om man disponerar om en del av skatteuttaget från de statliga till de kommunala uppördsmännen. Men belastningen blir vid den av högern rekommenderade överflyttningen förändrad på ett högst otillfredsställande sätt. En del av skattebördan kommer nämligen att lyftas över från de stora inkomsttagarnas mer bärkraftiga axlar till de små inkomsttagarnas mindre bärkraftiga som en följd av att statsskatten är progressiv och den kommunala proportionell.

I den offentliga skattedebatten hör man ju visserligen från talesmännen för

den sida, som vill flytta över en del statliga utgifter på kommunerna, att staten skulle vara en större slösare än landsting och kommuner. Fördens skull skulle det var välgörande om de sparsamma primärkommunerna själva finge ta hand om en del angelägenheter som staten nu drar försorg om. Påståendet kan förefalla bestickande, men det är inte riktigt. Det finns stora eftersatta behov både på de fält, som staten har att sköta, och på dem, som primärkommunerna har ansvaret för. Skulle kommunerna få försämrade statsbidrag, tvingades de att ta ut mer skatt av medborgarna. Ty man önskar väl inte att våra städer och landskommuner skall försämrade den service de skapat till gagn och trevnad för medborgarna?

Statsbidraget är också i många fall en skatteutjämnande faktor. Med den på sina håll ogynnsamma befolkningsutveckling vi har skulle försämrade statsbidragsgrunder för skolbespisningar, hemvårdarinnor, byggande av ålderdomshem och allt det rör sig om bli mycket besvärande. Redan nu har många kommuner svårt att hävda sig i konkurrensen om företag och arbetskraft. Skulle man genom försämrade statsbidragsgrunder tvinga dessa kommuner till ökat kommunalt skatteuttag, komme svårigheterna att ytterligare öka.

Nu hette det visserligen härom året i en berömd valaffisch, att man skulle klara sig själv och inte sitta i pappa statens knä. Men jag tror, att inte ens upphovsmännen till den spexiga och iögonenfallande valklyschan vill överföra rådet till alla områden. För att inte något missförstånd skall uppstå får jag kanske erinra om att det var centerpartiet, som slungade ut den apostroferade valaffischen och att det inte gällde statsbidragen den gången utan tjänstepensionen. Men vill man inte — för att använda valaffischens expressiva bildspråk — sitta i statens knä i det ena fallet, vill man det väl inte heller i det andra. När vi lyssnade till herr Elofsson i Vä nyss, förstod vi, att han var mycket missnöjd i varje fall med att jordbruksstaten har minskat, medan

Statsverkspropositionen m. m.

andra huvudtitlar blivit bättre tillgodosedda. Tydligt är intresset för bidrag från statens sida mycket stort från hans sida. Partiets slogan under folkomröstningskampanjen var väl sålunda en förvillelse av engångsnatur som inte konsekvent överförts till statsbidragsområdet.

Då man studerat årets statsverksproposition finner man att departementscheferna trots sparsamhetsklimatets bisterhet funnit vägar för att inte bara hålla den sociala standarden utan även åstadkomma en del förbättringar. Detta gäller inte minst i fråga om vårdnadsområdena. Men även på det kulturella avsnittet, främst då det gäller vetenskap och forskning, har uppskrivningar av anslagen presenterats. Glädjande är att också konsten och musiken kunnat få del av de anslagshöjningar som åttonde huvudtiteln visar upp. De blygsamma förbättringar som de utövande konstnärerna har att emotse är ett första tillmötesgående av den serie förslag till stöd åt den bildande konsten i Sverige som 1948 års konstutredning på sin tid lade fram.

Dagens remissdebatt har kallats inledningen till årets valrörelse. I oppositionens tidningar har man dessutom sedan en tid gjort gällande att 1960-talet kan komma att bli ett borgerlighetens årtionde. Hur det blir med den saken är det för tidigt att yttra sig om nu. Det avgörs först tredje söndagen i september, och dit är det ännu en bra bit att gå.

Att man på oppositionshåll satsar hårt för att åstadkomma ett regimskifte är dock uppenbart. Däri ligger heller inget anmärkningsvärt. Det är en oppositions uppgift att söka komma ur oppositionsläget och få överta de s. k. regeringstömmarna. Skulle ett regimskifte komma till stånd och det största oppositionspartiet, alltså högern, diktera utvecklingen, blir 1960-talet ett för det stora flertalet svenskar besvärligt och bekymmersamt årtionde. Högerns attacker mot socialutgifterna är sannerligen illavarslande. Talet om att staten skall hålla fingrarna borta och låta människorna

sköta sig och sina pengar själva kan låta bra i vissa öron, men det måste innebära en återgång till gamla otrygga förhållanden. Valfärdssamhället, som ibland kallas Socialsverige, ibland folkhemmet, bespottas ofta av politiska ultrar och okunniga kåsörer, gycklas med av professionella lustigkurrar i radion men är en tillgång som inte kommer att ges upp utan strid.

Sparsamhetsivrarna måste besinna sig då de rusar fram över sidorna i vissa huvudtitlar. Betecknande är för övrigt hur andaktsfullt de mest ivriga sparsamhetsvänner stannar inför försvarets huvudtitel. Den vill man inte röra. Den anses helig. Värdefullt är det för den skull att försvarsministern tillsatt en kommitté för att se vad som kan åstadkommas i besparande syfte inom försvaret. Det är lika angeläget att spara på detta område som på många andra, kanske t. o. m. angelägnare. Att till repititionsövningar inkallade ofta sprider påstående år efter år om militärt slöseri är inte till nytta för försvaret. Att de s. k. repgubbarna ofta får gå dagar, kanske veckor av den tid de inkallats och vänta på att först bli utrustade och så småningom avrustade skapar irritation och missnöje. Säkerligen finns det åtskilligt att göra för att få den militära organisationen smidigare och mera rationell.

Att vårt försvar är ett stöd för vår alliansfria utrikespolitik är uppenbart för de flesta. Alliansfriheten är en linje som det svenska folkets överväldigande massa har accepterat och vill bevara. Denna alliansfrihet hoppas jag skall få bestå även under 1960-talet. Den skenbara avspänningen ute i världen just nu — om den är mer än skenbar vågar jag inte ha någon mening om — motiverar ingen ändring i vår utrikespolitiska status.

Herr talman! Mer skall jag inte besvära kammaren med. Jag har med det sagda endast velat uttrycka min tillfredsställelse över att regeringen trots det ekonomiska läget har kunnat presentera en så hygglig budget, som den vilken vi nu skall remittera till ut-

Statsverkspropositionen m. m.

skott, och därtill varna för att lyssna alltför mycket till äventyrliga sparsamhetstoner.

Herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Jag har inte tagit till orda för att tillkännage min uppfattning om lämpligheten av det televisionsarrangemang som här i flera anföranden berörts. Jag har ändå tack vare dessa arrangemang fått ett tillfälle som jag vill begagna att något informera kamrarnas ledamöter om läget beträffande de stora marknadsplanerna i Europa.

Jag vill endast erinra om att frihandelsfördraget undertecknades i början av denna månad och att proposition kommer att framläggas i dagarna. Vi kan sålunda ganska snart få en debatt om det materiella innehållet och de väntade konsekvenserna av dessa planer. Ratifikation och ikraftställande förutsättes kunna ske före den 1 juli i år. Men redan under mellantiden har vissa institutioner organiserats. Ministerrådet har trätt i funktion, och nu senast under de veckor som förflutit i januari har inte mindre än fyra sammanträden hållits i frihandelssammanslutningens ministerråd. Ämbetsmännen som ursprungligen hade ansvaret för att uppgöra ett konventionsförslag sammanträder likaledes regelbundet och behandlar uppkommande förslag som förberedelse för ministrarnas beslut. En särskild kommitté för förberedelsearbetena har vidare tillsatts. Den består av cheferna för deltagarländernas OEEC-delegationer i Paris. Ett provisoriskt sekretariat har likaledes inrättats.

Min avsikt är inte att redogöra för konventionen. Efter den debatt som ägde rum här i kammaren den 17 november, om jag minns rätt, herr talman, är det kanske ganska överflödigt, och därjämte, som jag nyss framhöll, får ju kammarens ledamöter tillfälle att återkomma till saken när propositionen om några dagar läggs på riksdagens bord och i samband med behandlingen av den propositionen. Jag vill därför begränsa mig till några un-

derstrykanden av den principiella innebörden.

Till sin natur är frihandelssammanslutningen utåtriktad. Den syftar inte endast till en frigörelse av handeln mellan medlemsstaterna utan också till fortsatt avveckling av tullarna i Västeuropa. Den innebär ett regionalt samarbete, man kan säga i viss mån en vidgning och ett fördjupande av den verksamhet som icke utan framgång bedrivits inom OEEC under mer än ett decennium.

Parallellt med strävandena att åstadkomma ett regionalt samarbete i Europa omfattande hela Västeuropa, sålunda även övriga elva OEEC-länder, är den svenska regeringen naturligtvis beredd att fortsätta att stödja strävandena inom både GATT och valutafonden att avveckla handelshindren på världsvid basis. Det har ibland sagts att den uppgiften kanske i dagens läge ter sig mera angelägen än att åstadkomma ett intensivare regionalt samarbete. Jag tror emellertid att vi måste erkänna att båda metoderna behövs samtidigt. Jag skall strax återkomma till det. Genom vårt deltagande i frihandelssammanslutningen blir vi således ingalunda befriade från skyldigheten att fullfölja strävandena till friare handel i världen över huvud taget.

Europas tillfrisknande efter kriget är nu ett faktum. Återhämtningen är fullbordad, och vi går in i 1960-talet med ganska gynnsamma utgångspunkter. Det är därför naturligt att Europa anstränger sig att öppna sina gränser för att ge möjligheter till en mera omfattande handel. Vi kan också — och det är den andra huvuduppgiften som Europa såvitt jag förstår i dessa hänseenden kommer att stå inför under 1960-talet — på olika sätt och i skilda former öka insatserna för att påskynda utvecklingen inom de underutvecklade länderna både på vår egen kontinent och i andra världsdelar. På grund av Västeuropas förhållandevis gynnsamma utgångsläge har vi dessa förutsättningar.

Men om vi skall lyckas fullfölja dessa uppgifter och åstadkomma en frigörelse av handeln måste vi i första hand bygga

Statsverkspropositionen m. m.

på ett nära samarbete mellan oss själva. Jag tror inte det behöver särskilt understrykas här att stora marknader är nödvändiga i det skede vari den ekonomiska utvecklingen nu ingått. Det är ur den synpunkten som läget med två handelsblock med var sina handelsregler, existerande sida vid sida, rymmer betydande risker i framtiden, ja, kanske till och med kan innebära att ett handelskrig kan hota Europa. Lyckas vi inte undvika att utvecklingen tar en sådan riktning kommer vi knappast att kunna aktivt bidra till en sund ekonomisk utveckling i omvärlden genom ökade insatser till underutvecklade länders fromma eller genom att skapa ökade möjligheter för handeln i världen. Europa måste i första hand skapa ordning i sitt eget hus för att kunna mera substantiellt bidra till ekonomiska framsteg ute i världen.

Jag vill understryka att frihandels-sammanslutningen, eller EFTA som den nu heter med de engelska initialerna, inte tillkommit för sin egen skull eller på grund av att det funnits något särskilt önskemål om att skapa ett yttre frihandelsområde mellan de sju medlemsstaterna. Det blev en tvingande nödvändighet att söka oss fram den vägen efter frihandelsförhandlingarnas sammanbrott på hösten 1958. Det var i själva verket den enda då återstående möjligheten att vidga marknaderna för svenska produkter. Vi stod aldrig inför ett val mellan ett västeuropeiskt frihandelsområde omfattande alla OEEC:s medlemsstater och detta mera begränsade frihandelsförbund, som nu preliminärt skapats. Vi stod i själva verket inför valet att antingen få det yttre frihandelsområdet eller också ingenting alls, och *det* valet var inte svårt att träffa.

I vilket fall som helst är de marknader, som de övriga medlemsstaterna inom EFTA erbjuder svenska produkter, inte betydelselösa. Drygt 35 procent av den totala svenska exporten placeras på dessa marknader och ännu litet mer om vi ser till exporten av färdiga varor och halvfabrikat, varugrupper för vilka tullarna kan utgöra ett besvärande hinder.

Frihandelsområdet utgör, jag vill bara understryka det, för den svenska exporten mycket betydelsefullare marknader än sexstatsunionen erbjuder. Jag vill därmed på intet sätt underskatta betydelsen av Kontinentaleuropa som en marknad för de svenska varorna, men jag vill ändå att man skall ha klart för sig att vår export hittills varit starkare orienterad mot frihandelsrådets medlemsstater än mot sexmaktsunionens. Det är framför allt i vår import som sexmaktsunionen väger särskilt tungt. Men vårt syfte med att försöka åstadkomma en frihandelssammanslutning mellan de sju medlemsstaterna var ju inte endast att bredda marknaderna för våra egna produkter och få en vidgad samhandel som en utgångspunkt för en mera världsvid expansion av handeln mellan oss och omvärlden, utan vi trodde också att vi därmed skulle kunna skapa en grund och en fast utgångspunkt för nya förhandlingar om ett vidgat handelssamarbete i Europa. Vi ansåg, som jag tror på goda grunder, att möjligheterna för vårt land och för övriga enskilda länder att komma till tals med sexstatsunionen och åstadkomma anordningar, som undanröjde den olikartade behandlingen av importen till dessa länder och i varje fall eliminerade riskerna för ett framtida handelskrig, skulle vara betydligt större om vi stode samman än om vi var och en för sig gick till sådana diskussioner. Därför gav vi redan i samband med överläggningarna i Salt-sjöbaden i somras, då ministrarna från de sju länderna sammanträdde och i princip godkände ett beslut om att inrätta ett frihandelsförbund, uttryck åt den uppfattningen att detta skulle vara ett första steg mot ett vidare europeiskt samarbete.

Vi har vid varje tillfälle som erbjudit sig understrukt att detta är det främsta syftet med frihandelsförbundet. Det är så konstruerat att en anknytning till sexstatsunionen skall kunna göras, om viljan finns att åstadkomma ett dylikt samarbete. Införandet av de nya handelsreglerna och avveckling av handelshindren följer i stort sett samma tidtabell.

Statsverkspropositionen m. m.

Skulle man inom sexstatsunionen gå snabbare fram, föreligger samma möjligheter inom frihandelsförbundet att påskynda avvecklingen av handelshindren.

Det har också i olika sammanhang understrukits att även om frihandelsförbundet kanske är så starkt att det till nöds kan stå på egna ben, är ändå dess yttersta syfte att utgöra utgångspunkt för ett vidare samarbete.

En vädjan härom var jag i tillfälle att rikta till Europarådet vid dess sammanträde i september. Jag kunde till min glädje också konstatera att det bland parlamentarikerna i Europarådet fanns en betydande förståelse för nödvändigheten att Europa inte skulle möta framtiden handelspolitiskt och ekonomiskt splittrat. Detta kom också till uttryck i en rekommendation som antogs på den ekonomiska och politiska kommitténs förslag och som gick ut på att de två blocken i Europa snabbt borde söka komma samman till förhandlingar för att inom OEEC söka åstadkomma ett vidare samarbete. Detta syfte har också klart kommit till uttryck i den konvention som vi undertecknade den 4 januari i år.

Det fattades också i samband med att ministrarna från de sju länderna sammanträdde i november ett beslut om att man skulle fullfölja denna tanke genom att direkt inför den europeiska kommissionen, en av myndigheterna inom sexstatsunionen, och i de olika medlemsländerna tillkännage vår önskan att komma till diskussioner med de sex. Vi antydde också att vi ville bibehålla OEEC för att därigenom äga ett kontaktorgan och ett forum för dessa förhandlingar.

Även i andra avseenden har vi låtit vår önskan att åstadkomma ett vidare samarbete komma till uttryck, bl. a. på det sättet att vi har velat förlägga det preliminära sätet för EFTA:s sekretariat till Paris. Parentetiskt kanske jag får inskjuta att här har vissa komplikationer anmält sig. När vi från Sveriges sida via den svenska beskickningen i Paris kontaktade det franska utrikesdepartementet för att efterhöra om vi kunde

påräkna ett medgivande till att sekretariatet för det nya frihandelsförbundet förlades till Paris, fick vi först beskedet att detta säkerligen inte skulle möta något hinder. På sista tiden förefaller det emellertid som om man från fransk sida blivit mera osäker om önskvärdheten av att lämna ett sådant medgivande. Sekretariatet har därför preliminärt fått Paris såsom säte, men en ändring kan komma att framtvängas.

När vi valde Paris gjorde vi det av två skäl. För det första ville vi därmed ge uttryck för vår önskan att genom OEEC åstadkomma förhandlingar om ett vidare samarbete. För det andra var det en naturlig strävan för oss att hålla apparaten så liten som möjligt och begagna den expertis som finns både inom OEEC och hos de olika medlemsländernas delegationer i OEEC.

Emellertid har trots detta ännu ingenting skett. Något närmande mellan de båda blocken kan vi kanske ännu inte tala om. Vad vi har väntat på har varit en förklaring från de sex' sida, att det inom sexstatsunionen föreligger en vilja till förhandlingar. Men en sådan deklaration har vi icke erhållit. I stället har man från sexstatsunionens sida försökt att skjuta andra frågor i förgrunden. Man har sagt att man är mera intresserad av att i nuvarande läge få till stånd en diskussion av de världsomspännande frågorna för handeln. Vi kan, har man förklarat, väl tänka oss att ta upp överläggningar med enskilda länder utanför sexstatsunionen. Men dessa förhandlingar måste i huvudsak följa GATT-reglerna. De tullmedgivanden, som vi kan vara villiga att lämna och som ingår i vår plan för avvecklingen av tullarna mellan oss själva, fortsätter sexstaterna resonemanget, måste vara begränsade och kan icke för ett europeiskt land utanför vårt block utsträckas längre än vad sexstatsunionen är villig att medge utomeuropeiska länder.

Man skall göra klart för sig att det föreligger vissa likheter mellan det nya frihandelsförbundet, EFTA, och sexstatsunionen. De har likheter i sina handelsregler, båda syftar till att vidga

Statsverkspropositionen m. m.

marknaderna, att avskaffa handelshindren under en viss period. De syftar även till ett samarbete i andra avseenden. Det finns i båda fördragen vissa bestämmelser som kan reglera konkurrensförhållandena. Det föreligger andra bestämmelser och andra områden, där konventionstexterna i Rom-fördraget och i EFTA-fördraget har betydande likheter med varandra.

Men det finns också väsentliga olikheter, det kan inte nog understrykas. Sexmaktsunionen är ändå primärt ett politiskt förbund, och detta har hittills dominerats av förbindelsen mellan Tyskland och Frankrike. Det skulle vara mig främmande att underskatta betydelsen i och för sig av ett sådant förbund. Det måste vara tillfredsställande om man här i Europa kan se fram emot ett slut på de långvariga, mer än hundraåriga strider som förekommit mellan de två stormakterna på den europeiska kontinenten.

Så långt har väl sexmaktsunionen en vid och stor politisk lika väl som ekonomisk betydelse. Men man kan ställa sig frågande till om det är nödvändigt, för att en sådan förståelse mellan de två stormakterna skall kunna åstadkommas, att andra länders handel utsättes för diskrimination. Det är det vi har haft anledning att vända oss emot. Vi har kunnat göra det med desto starkare skäl som det vid åtskilliga tillfällen under Parisförhandlingarna fattades principbeslut om att vidga handelssamarbetet och att till sexmaktsunionen också knyta ett vidsträckt frihandelsområde med friare handelsregler. Det förefaller emellertid som om attityden på sista tiden stelnat ytterligare. Naturligtvis finns det olika uppfattningar inom sexmaktsunionen, och vi har varit väl medvetna om det. Men de ansvariga myndigheterna och de beslutande organen har inte tillkännagivit någon förhandlingsvilja hittills. Det har på den senaste tiden förelagat en allt starkare benägenhet att i stället för de regionala frågorna skjuta de världspolitiska frågorna i förgrunden.

Jag tror att man i viss mån får söka förklaringen härtill i den traditionella

protektionism, som allttjämt präglar fransk ekonomisk politik, och på en bestämd önskan från tysk sida att tillmötesgå franska intressen härvidlag. Det kan vara ganska intressant att ta del av den senast utkomna delen av de Gaulles memoarer. Jag har läst den flyktigt, men jag fann där ett uttryck som tyder på att vad de Gaulle eftersträvar såsom ledaren för den nuvarande franska regimen är knappast ett mera allomfattande samarbete i Europa utan snarare ett upplivande av Karl den stores rike på den europeiska kontinenten utan inblandning av England och utan inblandning av utanförstående länder. Under sådana omständigheter måste man bedöma förutsättningarna för att komma till en snar uppgörelse mellan de sex och de sju som ganska små för närvarande.

Möjligheterna härtill är naturligtvis inte bara beroende av uppfattningarna inom sexmaktsunionen. Förenta staternas syn på de europeiska problemen kan i hög grad också få en avgörande betydelse för våra möjligheter att komma fram till en lösning. I Amerika har man från början med ganska allmän tillfredsställelse hälsat tillkomsten av sexmaktsunionen. Jag skall inte här försöka att analysera vad som ligger bakom denna positiva inställning till sexmaktsunionen. Emellertid har naturligtvis — det kan väl ändå sägas — den federalistiska uppfattningen i Amerika spelat en roll. Man vill gärna se sexmaktsunionen som ett försök att i Europa skapa ett Europas förenta stater, som kanhända skall visa sig, enligt amerikansk uppfattning, lika välgörande för den europeiska utvecklingen och för Europas möjligheter att bidra till den ekonomiska utvecklingen ute i världen som en gång tillkomsten av Amerikas förenta stater var för den kontinenten. Naturligtvis har man förstått att det är tillfredsställande att det inte föreligger någon konfliktsituation mellan Frankrike och Tyskland. Just för att undvika en sådan konfliktsituation, menar man, bör man kunna vara villig att betala ett visst pris. Därför har Amerika redan från början med

Statsverkspropositionen m. m.

sympati och förståelse omfattat sexmaktsunionen. Vi kan inte säga att man med samma känslor mött våra försök att skapa ett yttre frihandelsområde. Under de frihandelsförhandlingar som ägde rum i Paris fram till december 1958 förhöll sig Amerika ytterligt positivt. Man ville på intet sätt inta en ståndpunkt som skulle kunnat ge sexmaktsunionen och medlemsstaterna i den gemensamma marknaden den uppfattningen, att Amerika var berett att utöva någon press på dessa medlemsstater till förmån för ett vidare europeiskt samarbete. Ungefär samma uppfattning har sedan allmänt kommit till uttryck i den amerikanska pressen. I och för sig är man inte fientligt inställd till det nu bildade mindre frihandelsförbundet. Man ställer sig heller inte främmande till tanken att kunna åstadkomma ett vidare ekonomiskt samarbete i Europa. Men man vill inte ta något initiativ för att åstadkomma ett sådant vidare samarbete. Dessutom är man angelägen att betona att man inte är beredd att låta den amerikanska handeln eller de amerikanska intressena lida skada på grund av frihandelsförbundets tillkomst. Man är mycket angelägen om att frihandelsförbundet följer de regler som finns inskrivna i GATT-avtalet och helt överensstämmer med GATT:s stadga. Jag tror att det redan har framhållits här att EFTA-konventionen såvitt vi kan förstå uppfyller det kravet. Den amerikanska ståndpunkten kan alltså karakteriseras som passivt avvaktande. Man vill inte vara med om någonting som stör sexmaktsunionens fortsatta utveckling.

I det betalningsläge som Amerika nu råkat in i föreligger helt naturligt viss risk för en nyvaknad protektionism. Dollaravtappningen är för närvarande ganska stark. Alla inser att Förenta staterna inte kan i fortsättningen förlora 4 å 5 miljarder dollar om året. Men analyserar man betalnings- och handelsutvecklingen närmare skall man finna att även om balansen i den amerikanska varuhandeln utvecklats oförmånligt under det senaste året, så har Förenta sta-

terna dock alltjämt ett överskott i sina löpande varutransaktioner. Underskottet sammanhänger dels med den militära hjälp som Förenta staterna lämnar olika allierade länder, dels med den ekonomiska hjälp som lämnas till länder vilka är i särskilt starkt behov därav. Tar man bort de summorna visar den löpande balansen under 1959 i själva verket alltjämt ett överskott.

Trots detta får vi konstatera att det råder en psykologisk oro i Förenta staterna, där man betraktar varje steg, som skulle kunna innebära ett försämrat konkurrensförhållande för de amerikanska varorna i andra länder, såsom mycket allvarligt. Detta är bakgrunden till att vi under diskussionerna mellan företrädare för sjustatsgruppen och de amerikanska myndigheterna har mött den uppfattningen från amerikansk sida att amerikanerna är mycket angelägna om att deras försäljningsmöjligheter inte försämrats på grund av det samarbete vi etablerar. Vi har svarat att vi är fullt medvetna om att det samarbete vi skapar och de former för samarbetet som vi väljer måste stå i överensstämmelse med GATT-avtalet och våra skyldigheter och förpliktelser inom andra internationella och världsomfattande ekonomiska organ.

Vidare har vi framhållit att den amerikanska varuexporten i själva verket utsätts för större svårigheter genom sexmaktsunionens existens än genom frihandelsförbundets. Visserligen tar vi bort tullarna mellan frihandelsförbundets länder utan att automatiskt utsträcka dessa medgivanden till andra än medlemsländerna, men vi har fortfarande i princip rätt att bestämma över våra egna yttre tullar och har därför alltjämt frihet och är fullt beredda att fortsätta strävandena att åstadkomma en sänkning av våra yttre tullar genom förhandlingar i GATT eller på andra sätt, om det skulle visa sig mera praktiskt. Och härvidlag skiljer sig vårt förbund och konstruktionen av vårt samarbete från den ordning som tillämpas bland sexstaterna, eftersom de har tullunion och en gemensam tullmur utåt

Statsverkspropositionen m. m.

som komplement till tullfriheten mellan medlemsstaterna. Denna gemensamma tullmur skall byggas upp från och med 1962, och för en del av den marknad som nu ligger inom sexmaktsunionen kommer de yttre tullarna att innebära en kraftig tullhöjning på färdigvaror, ja, även på halvfabrikat och råvaror. Särskilt gäller detta Benelux — de mest utvecklade industriländerna — men i viss mån också Tyskland. När man fastställer det genomsnitt som skall utgöra den gemensamma tullmuren, blir det såvitt vi kan se en sänkning av de legala italienska tullarna och av vissa franska tullar, men samtidigt blir det tullhöjningar både på den tyska marknaden och framför allt i Belgien och Holland. I argumentationen med amerikanarna har vi framhållit att detta måste skapa mera besvärande omständigheter för den amerikanska exporten än de som följer på grund av våra handelsregler inom EFTA.

Till det har man, om inte officiellt så dock under hand, svarat att man anser sexmaktsunionen ha ett så stort politiskt värde att man är beredd att ekonomiskt betala ett visst pris för detta. Frihandelsförbundet anses inte ha ett så stort politiskt värde. Vi kan å vår sida säga att visst har också vi ett politiskt syfte med frihandelsförbundet. Det skulle ju ändå vara anmärkningsvärt, herr talman, om försöken att åstadkomma vidare marknader och en friare handel inte skulle anses vara uttryck för en bestämd politik. Att vi inte har något militärpolitiskt och utrikespolitiskt syfte med vårt förbund är en annan sak.

Det hölls ju, som säkert kammarens ledamöter väl känner till, i slutet av förra året ett toppmöte mellan Amerika, England, Tyskland och Frankrike. Som ett resultat av de diskussioner som där ägde rum sändes i kommunikéform ut en inbjudan till medlemsstaterna i OEEC att låta sig representeras i en diskussion rörande handelsfrågorna och rörande vad Europa skulle kunna göra för att öka insatserna till förmån för de länder som kommit efter i den ekonomiska utvecklingen. När vi mottog

denna inbjudan ansåg den svenska regeringen — och där sammanföll vår ståndpunkt, det hade jag dessförinnan preliminärt fått besked om och har i efterhand fått bekräftat, med de andra medlemsstaternas — att vi borde understryka angelägenheten av att de europeiska handelsfrågorna i sådana diskussioner gavs prioritet. Vi var vidare angelägna om att inte OEEC upphörde att finnas till, ty då skulle den sista grunden och det sista forum för en regional diskussion ha försvunnit. Efter de sammanträden som nu ägt rum i Paris tror jag man kan säga att dessa syften har uppnåtts, dock inte utan långa och ganska bekymmersamma diskussioner, där uppfattningarna understundom varit stridiga. Man nådde emellertid ändå fram till en rekommendation, som togs av samtliga medlemsstater i OEEC och de två med OEEC associerade staterna, alltså Förenta staterna och Kanada. Man kom där överens om att dessa tjugu länder gemensamt skall ta upp de europeiska handelsfrågorna och härvid i de fortsatta utredningarna och diskussionerna ge prioritet åt förhållandet mellan de två existerande handelsblocken. Det är ett framsteg, i varje fall på papperet, och jag vill peka på ytterligare ett.

OEEC har inte försvunnit ur bilden. De tjugu länderna beslöt sig för att tillsätta en underkommitté av fyra personer som skall utreda vad som kan göras för att stärka och effektivisera OEEC. Detta beslut fattades mot bakgrunden av en rad mycket positiva uttalanden om OEEC, där man var särskilt angelägen om att så länge vi inte hade någonting bättre att sätta i dess ställe skulle vi se till att OEEC fick fungera även i fortsättningen.

Man kan fråga sig vad dessa framsteg — ty det tror jag nog man kan erkänna att de utgjorde — egentligen kommer att innebära i praktiken. Ja, därom vet vi ingenting. Det beror på om det verkligen finns en bestämd vilja hos de tjugu medlemsstaterna som här sammanträdde att åstadkomma en lösning av handelsfrågorna och få till stånd

Statsverkspropositionen m. m.

ett vidare regionalt samarbete i Europa. Motståndet — det har jag redan i början av mitt anförande framhållit — är alltså starkt, och därför är det ju möjligt att dessa rekommendationer i själva verket inte visar sig mer värda än det papper på vilket de är skrivna. Vi har emellertid fått en ny start och en ny möjlighet. Vi kan med utgångspunkt från dessa rekommendationer på nytt ta upp diskussionerna om ett mera permanent arrangemang, som undviker en splittring i Europa.

Jag har för min del förklarat, bland annat i Europarådet, dit jag också var inbjuden, att vi är beredda att inta en mycket flexibel ståndpunkt. Ett frihandelsområde kan ju se ut på många olika sätt. Vi behöver visst inte ha ett sådant frihandelsområde för ögonen som vi förhandlade om i Paris år 1958. Vi måste i varje fall från de sjus sida vara beredda att undersöka om vi inte på vissa områden kan nå en lösning genom att närma tullarna mellan sexmaktsunionens och frihandelsområdets länder, om det därigenom går lättare att åstadkomma en lösning på de framtida handelsförhållandena i Europa. Jag tror inte att någon kan ta miste på vår vilja att verkligen komma till ett resultat och att så snabbt som möjligt återuppta diskussionerna härom. Jag är emellertid själv — jag vill sluta med det — tveksam om förutsättningar på den andra sidan ännu föreligger för att verkligen komma till en uppgörelse.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (cp) kort genmäle:

Herr talman! I anledning av handelsministerns anförande skulle jag vilja ställa en fråga till honom.

Handelsministern sade att propositionen om frihandelsområdet kommer att läggas fram inom de närmaste dagarna och att debatt i det sammanhanget kan tas upp om den frågan. Blir det då, herr statsråd, på samma sätt som när vi diskuterade GATT-avtalet, att vi får besked om att vi antingen har att anta eller förkasta avtalet? Vi har naturligt-

vis möjlighet att förkasta det överenskomna avtalet. Men har vi några möjligheter att åstadkomma ändringar i fråga om avtalets innebörd?

Sedan sade handelsministern att vi är beredda att avveckla tullmurarna och gå till stånd en fri handel. Ja, det är ju självklart att så kan ske, men förutsättningen är väl ändå att utgångsläget i så fall måste vara ungefär lika för de olika stater som ansluter sig. Är det inte så, att vi ligger i toppen närmast Amerika i fråga om arbetslöner, medan andra länder — om uppgifterna i pressen är riktiga — härvidlag ligger avsevärt lägre? Då blir det naturligtvis väldigt svårt för ett land som vårt att tävla med de övriga. Jag hoppas att regeringen inte har bortsett från den saken, när den nu har gått med på en överenskommelse.

Handelsministern sade också att vi är beredda att »betala ett visst pris». Jag skulle vilja fråga hur handelsministern menar att detta skulle gå till. Menar han att vi skall slopa skyddet för våra varor, eller vilka tankar är det som ligger bakom att vi skulle vara beredda att betala ett visst pris? Jag tror liksom handelsministern att vi inte har någon möjlighet att ensamma föra en handelspolitik, utan vi måste naturligtvis följa de övriga länderna. Jag vill dock säga, att man bör vara ytterst försiktig, när man vet i vilket läge vårt land befinner sig.

Herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Herr Elofsson frågade mig, om det förelåg några möjligheter för riksdagens ledamöter att ingå på en prövning av det föreliggande avtalet, innebärande möjlighet att ändra på olika delar av detsamma, eller om den prövningen måste utmynna i antingen att man förkastar avtalet eller att man antar det.

Svaret på frågan är, att det i huvudsak inte föreligger någon annan möjlighet än den sistnämnda: Riksdagen får välja mellan att anta avtalet sådant det

Statsverkspropositionen m. m.

är eller förklara att den inte vill vara med om att anta det.

Jag inser svårigen att någonting annat kunde göras i detta sammanhang. Jag vill bara erinra om att det är av den anledningen det har varit så angeläget för regeringen att vid olika tillfällen och fortlöpande hålla riksdagen och dess organ underrättade om gången i dessa förhandlingar. Jag vill också understryka att myndigheterna har haft en nära kontakt med näringslivet genom den delegation, som varit verksam i kommerskollegium, samt genom statens jordbruksnämnd vad beträffar jordbruksområdet.

Det är klart, att det kan finnas möjlighet att i framtiden åstadkomma ändringar beträffande vissa smärre detaljer. Ingenting är ju så fast — och frihandelsavtalet avser inte heller att vara det — att inte ändringar skall kunna företas, om erfarenheterna påkallar sådana.

Det är emellertid en sak. En annan sak är att det knappast finns några möjligheter för ett riksdagsutskott eller för riksdagens ledamöter att framlägga ett helt nytt alternativ till ett frihandelsfördrag. Den möjligheten kommer inte att finnas, utan liksom fallet var med GATT-avtalet får man antingen acceptera principen eller också förkasta den. Den sistnämnda möjligheten föreligger naturligtvis alltid.

När jag sade, att vi får vara beredda att betala ett visst pris, hade jag närmast i åtanke, att frihandelsfördraget ju innebär, att tullarna mellan medlemsländerna tas bort. Det betyder, att vissa områden av svenskt näringsliv och svensk industri kommer att utsättas för skärpt konkurrens. Man får ju ingenting gratis här i världen, och vi kan inte heller vänta oss att få det i detta sammanhang. En ordentlig undersökning och ett grundligt övervägande har emellertid stärkt i varje fall oss inom regeringen i den uppfattningen att Sverige har mycket mer att vinna på detta samarbete än det kan förlora på det. Fördelarna överväger klart nackdelarna. Det är för övrigt inte endast en svensk upp-

fattning, att så är förhållandet. Sedan ministermötet i november har jag ganska noga följt presskommentarerna bl. a. i England. Där har man — såsom jag tror med en viss rätt — understrukit att Sverige hör till de länder, som borde ha mest att vinna på detta fördrag. Där emot har man i den engelska pressen varit mera tveksam om fördelarna kan bli särskilt framträdande för Englands vidkommande.

Herr NILSSON, YNGVE, (h):

Herr talman! Alla rapporter från senare delen av år 1959 talar om ökad hetta i det ekonomiska klimatet. Såväl produktion som försäljning ökade på de flesta områden. I vårt land är det väl egentligen endast träindustrin som visar svagare produktionsutveckling.

Fördjupar man sig litet i en analys av det ekonomiska läget finner man det troligt, att vi får ytterligare prisstegringar under år 1960. Inflation är den nuvarande regeringspolitikens ständiga följeslagare. Uppbyggnaden av pensionsfonderna fr. o. m. i år, statens lånebehov och statens övriga anspråk på medborgarnas förtjänster måste innebära, att det finns ett mycket litet utrymme för egentligt sparande under 1960-talet. Några siffror visar, hur det allmännas anspråk stigit under tiden från 1950/51 till 1959/60.

Den direkta statsskatten har ökat från 2,75 miljarder till 6,19, tullarna från 325 miljoner till 660 miljoner, de indirekta skatterna från 1,96 miljard till 4,66 och kommunalskatterna från 1,93 miljard till 4,49 miljarder kronor. Totalt ger de poster, som jag här har nämnt, en ökning från 6,97 miljarder till 15,99 miljarder kronor.

Detta ger en bild av utvecklingen under dessa år. Det är en fantastisk utveckling, även med den under tiden inträffade penningvärdeförsämringen i minne.

I omsättningsskatten har statsmakterna fått ett lätthanterligt instrument för att snabbt kunna åstadkomma s. k. inkomstförstärkningar till statskassan.

Ett annat oroande tecken är den stora

Statsverkspropositionen m. m.

klyftan mellan löntagarna och arbetsgivarna i de centrala löneförhandlingarna. Jag vill bara slå fast, att hade man inte varit så ivrig att genomföra s. k. reformer, utan nöjt sig med att skynda långsamt, skulle det ha funnits god plats för lönestegringar. Alla har velat vara med och dela både befintliga och obefintliga tillgångar. Nu kommer alla så småningom att tvingas vara med om att dela knappheten.

Vårt näringsliv står nu inför en övergång till nya konkurrensförhållanden. Bildandet av sjustatsgruppen innebär mycket stora förändringar, förändringar som jag tror skall bli till gagn för större delen av vårt näringsliv. Vi får emellertid inte för den skull bortse ifrån att mycket svåra omställningsprocesser kan bli nödvändiga och att härigenom många både företagare och anställda kan råka i svårigheter. Det synes därför vara nödvändigt att ständigt ha läget under kontroll, så att motåtgärder kan sättas in i rätt tid och på rätt sätt. Med andra ord: näringsgrenar och företag, som drabbas av långt gående förändringar, måste få ett stöd i den nya situation, som kan inträda. Sådant stöd i skiftande former får företagsamheten nu i Storbritannien, Västtyskland, Italien, Frankrike m. fl. länder. I Italien har nya företag fått mycket goda lånemöjligheter, och i Belgien ges skattelättnader vid nyetablering.

Jag har påpekat dessa förhållanden för att konstatera, att den omställning till en liberaliserad marknad, som nu pågår i Europa, kommer att medföra nya situationer med nya krav på näringslivet.

Hur kommer det att bli på livsmedelsområdet och hur kommer de nya förhållandena att påverka betingelserna för vår jordbruksnäring? Vi har jordbruksavtalet att stödja oss på, och vi jordbrukare hoppas naturligtvis att statsmakterna skall hålla sina utfästelser.

Det är i alla fall en hel del problem som vi står undrande inför. En fråga som inställer sig osökt är frågan om klassningen i jordbruksprodukter och industriprodukter. Hur blir det i fram-

tiden med t. ex. industripotatisodlingens villkor? Här är det tydligen fråga om att vissa förädlingsprodukter i anslutning till stärkelseproduktionen samt hela sprittillverkningen skall klassas som industriprodukter. Om dessa produkter framställs av billiga råvaror i andra delar av sjustatsområdet och försäljes som industriprodukter, föreställer jag mig att den svenska odlingen av fabrikspotatis kan få det ganska bekymmersamt.

Vi får i alla sådana här sammanhang komma ihåg att våra partners bland sjustatsländerna har ett betydligt lägre kostnadsläge än vad vi har i vårt land och att det framför allt gäller att icke öka denna klyfta.

En utredning av doktor Holmström i Jordbrukets utredningsinstitut visar att jordbruksproduktionen ökar i Europa, i Nord- och Sydamerika, i Främre orienten och även i Afrika. I själva verket tycks vårt land ha den lägsta produktionsökningen på detta område bland alla industrialiserade länder.

Det är gott och väl att det produceras livsmedel i en värld, där hundratals miljoner människor lever på svältgränsen, bara de kommer de svältande folken till godo. Skall däremot produktionsökningen kastas in i mer eller mindre dumpingartade utbud i Västeuropa, måste det i det långa loppet leda till skada för vårt land och hela den västeuropeiska jordbruksproduktionen.

Naturligtvis säger någon nu: Ja, där ser man. Livsmedlen är för dyra! Jag vill begagna detta tillfälle att än en gång säga ifrån att i själva verket är jordbruksprodukterna billiga. Jordbruket har inte helt kunnat följa med i de senaste årens prisstegringar. Kan livsmedlen, när de kommer fram till konsumenterna, sägas vara dyra, beror det inte på att råvaran är för dyr utan på andra mellanliggande orsaker, som jag inte skall ta upp till debatt nu.

En av de främsta ekonomiska experterna i detta land, till och med en med professors namn, har nyligen sagt att han anser att det svenska jordbruket bör gå en avvecklingsperiod till mötes under sextiotalet.

Statsverkspropositionen m. m.

I vårt land — jag understryker detta — har vi sedan länge färdigpenetrerat den problemställningen. En rad av orsaker har gjort att vi måste säga oss, efter den mest grundliga prövning, att vi måste upprätthålla en livsmedelsproduktion ungefär av nuvarande omfattning. Om detta har alla i stort sett varit ense.

Jag antar att det uttalande jag här nämnde beror på att vederbörande ännu ej satt sig in i den svenska situationen på detta område. Jordbruket har rationaliserat kraftigt under senare år. Jordbruksnäringen står i det fallet icke industrinäringarna efter. Rationaliseringar och strukturförändringar kommer säkert att följa även i framtiden, inte minst av de orsaker som jag här har nämnt.

Låt oss bara inte glömma att strukturrationaliseringen för med sig många problem. Den tilltagande uttunnningen av befolkningsunderlaget på landsbygden är ett av dem. Ökade svårigheter och olägenheter är att emotse både för enskilda och inte minst för kommunerna. Det behövs ingen professors visdom för att förstå att vad som händer på detta område sker i en takt som närmar sig gränsen för vad som är nyttigt.

Tanken på att avskaffa svenskt jordbruk förefaller mig böra föregås av en annan stor tanke — att avskaffa krigen i världen. När den frågan är löst, kan vi kanske diskutera den andra. Men även då kommer det att visa sig att jordbruket har sitt berättigande. I nuvarande läge förefaller tanken vara lika mycket och lika litet berättigad som tanken på att avveckla vårt försvar. Så bärande — bortsett från alla andra bärande synpunkter — förefaller mig beredskaps-synpunkten vara.

Folkomflyttningen från landsbygden medför befolkningskoncentration till städer och tätorter. Främst för de större städerna medför detta mångahanda problem. Jag skall här förbigå dem alla utom ett — frågan om ungdomskriminaliteten.

Rättvisligen skall sägas, att denna fråga är aktuell överallt i landet, men nog

förefaller det mig, som om de största vanskligheterna på området skulle sammanhånga med storstädernas förhållanden. Möjligheterna till kontroll och övervakning är mindre — ordningsmakten räcker inte till och har att arbeta under svåra förhållanden. Storstäderna skapar ensamhet och svårigheter att finna goda fritidssysselsättningar. Befolkningskoncentrationen sammanför också de sämre elementen och de svagare. Det är mera gott om både ledare och ledda. Det främjar givetvis ligabildning och annat ont.

I själva verket kan det vara så, att vi på detta område inte i tid insett riskerna, att vi försummat viktiga ting och nu skördar frukterna. Givetvis finns det alltid människor som säger att problemen överdrivs, sådana som talar om gnäll och kverulans.

Vi har från min hemtrakt erfarenheter som visar lägets allvar. Jag tänker på de beryktade raggarråken i Kristianstad i samband med de motortävlingar som anordnades där under förra sommarens. Slagsmål med föremål som måste betecknas såsom livsfarliga vapen, nedklubbade polismän, ambulanser i skytteltrafik mellan raggarläger och lasarett, sexuella excesser, brinnande uthus och mycket annat som hör till pöbeluppträden av sämsta sort kännetecknade dessa raggares besök i den annars så fridfulla residentsstaden.

Man frågar sig i samband med dessa händelser, vad det är för ungdomar, varifrån de kommer, hurudana deras uppväxtförhållanden, miljö och ekonomiska förhållanden är. Raggare har så att säga blivit arbetsnamnet, men det ordet säger ju ingenting. Det skulle vara av stort intresse att veta litet mera om vad det är för ungdomar, varifrån de kommer och vart de slutligen tar vägen.

Jag tror för min del, att tre ting måste till, om vi skall komma till rätta med dessa och likartade ungdomsproblem.

För det första är det fostran, fostran i hemmen och fostran i skolan. Det är under de tidiga ungdomsåren som grunden skall läggas för en nyttig gärning i samhället, för danandet av fasta karak-

Statsverkspropositionen m. m.

tärer och goda personligheter. Hemmen kommer aldrig ifrån sitt ansvar. Det är föräldrarna som skall göra hemmen till hem, som skall skapa sin del av den miljö som danar goda människor och goda medborgare.

För det andra är det skolan. Skolan måste bli en karaktärsdanande skola i ordets rätta bemärkelse. Kunskaper i skolämnen är alltid nyttiga, men kunskaper om vad som fordras av oss alla i umgänget med våra medmänniskor, kunskaper om moraliska grundsatser, kunskaper om vad som hör till ordning och reda är minst lika viktiga som kunskaper i olika läroämnen. Under sista tiden har hakkorsets blodbesudlade symbol åter fått ökad aktualitet. De kludderier som förekommit i vårt land har kanske mest varit så kallade ungdomliga slyngeldåd, ett sätt att reta och plåga för dess egen skull. Vare därmed hur som helst — förhållandet är ytterst olustigt. Det vittnar om vilken grogrund som är beredd. Har skolan i dessa avseenden tillräckligt omsorgsfullt undervisat de unga om nutidshistorien? Har nazismens dåd belysts? Jag såg några intervjuuttalanden i en tidning häromdagen. Tidningen hade frågat några skolelever i 13—14-årsåldern om vad de visste om nazismen och judeförföljelser. Mig föreföll det som om begreppen vore ganska dimmiga, som om ingen med kraft och klarhet hade sagt hur det var, vad som hände och hur slutet blev. I frågor som denna bör skolan ha större möjligheter till översikt och undervisning än hemmen har.

För det tredje är det kontroll och korrigerings. Samhället måste ha resurser för att skydda sina medborgares liv och lem såväl som deras tillhörigheter. Ordnings- och rättsväsendet måste få resurser som räcker till, ty under alla förhållanden kommer det att finnas de som bryter mot lagen och mot den goda ordningen.

Vi har mycken sakkunskap och många utredningar i vårt land. Det är många goda hjärnor och många institutioner som sysslar med framtidsplanering på många områden. Alla vill vi vara med om att försöka inrätta oss för förhål-

landen som kommer. Med all den vansklighet som ligger i att planera för framtiden söker vi dock — och måste vi söka — att inrätta oss för nya tider och ändrade förhållanden. Har vi verkligen gjort det i tillräcklig grad då det gäller en så viktig fråga om vår ungdom och dess situation? Har vi i tid insett att förändringarna i samhället, förändringarna då det är fråga om den tekniska utvecklingen, förändringarna i fråga om befolkningstäthet på land och i stad också kräver en ny syn på ungdomens svårigheter, faror och problem?

Lägger vi ner tillräckligt med arbete och uppmärksamhet, då det gäller framtiden? De levande människorna är ändå vårt lands viktigaste tillgång. Vår ungdom är vårt lands framtid.

Det är icke för att klanka och klaga, som jag tagit upp dessa frågor. Det är för att i min mån understryka angelägenheten av att något göres. Vi talar om ungdom, men vi får inte glömma att det är de äldre, som har ansvaret, och vi får då inte glömma att det är vi, de äldre, som har möjligheterna att ingripa, att söka bättra vad som brustit.

Herr talman! Det är min förhoppning, att även riksdagen vid behandlingen av de ärenden som här föreligger skall ta all nödig hänsyn till vikten att skydda medborgarna från verkningarna av brott, slyngeldåd och ligistuppträden och att riksdagen också skall medverka till den framtidsplanering som enligt min mening erfordras även på detta område med strävan att i positiv anda fostra och dana kommande släkten till goda medborgare!

Herr LARSSON, SIGFRID, (cp):

Herr talman! I finansplanen ser finansministern ljust på den internationella konjunkturutvecklingen under år 1960, och han väntar en uppgång i de västeuropeiska ländernas nationalprodukt. Det enda bekymmer han har är att detta kan innebära en viss risk för prisstegringar.

Under hösten 1959 gällde prisstegringarna i Västeuropa främst livsmedel,

Statsverkspropositionen m. m.

en följd av det dåliga skördeutfallet. Även om denna tendens upphört eller förbytts i sin motsats, bör vad som inträffat ge ett allvarligt memento för dem som ivrar för en begränsning av den svenska livsmedelsproduktionen. Herr Elofsson och herr Yngve Nilsson har varit inne på dessa problem, och jag instämmer i vad de sade. Jag vill bara därtill foga ytterligare några fakta för att belysa frågan. Den ökade folkmängden och den stigande levnadsstandarden talar för en ökad efterfrågan även på livsmedel liksom på andra produkter. Sverige är bland de länder i Västeuropa som har de lägsta livsmedelspriserna. Det kanske kan vara skäl att understryka detta, ty man får i pressen ofta den uppfattningen att vi har dyra livsmedel i vårt land. Så är inte fallet. Vår konsumtion av livsmedel har ökat med 18 procent under de båda senaste decennierna. Hur är det då med vår produktion? De senaste fem åren har produktionsvolymen varit ungefär oförändrad.

Vi hörde nyss av herr Yngve Nilsson, att man i de flesta andra länder har en ökad produktion av livsmedel. Vår jordbruksnäring har genomgått och genomgår en betydande effektiviseringsprocess, som bl. a. resulterat i ett omfattande utbyte av mänsklig arbetskraft mot andra produktionsmedel. Om man jämför förhållandena år 1939 med nu, finner man att den årliga vinsten mätt i samma penningvärde är över miljarden tack vare förändringar i produktionstekniken. Detta är ett uttryck för de framsteg som gjorts under denna tid. Härigenom har det varit möjligt att hålla nere priserna på livsmedel och dessutom förbättra jordbrukarnas inkomster. Denna förbättring har dock inte varit tillräcklig för att jordbrukarbefolkningen skulle ernå inkomstlikstälighet med andra grupper. Detta framgår för övrigt av den inkomstberäkning till finansplanen som riksräkenskapsverket gjort.

Redan före andra världskriget höjdes kritiska röster mot jordbruket av vissa nationalekonomer. De ifrågasatte om det inte vore bättre att importera

livsmedel än att producera dem inom landet. Vid andra världskrigets utbrott var svenska folket säkert tacksamt för att man inte följt råden från dessa teoretiker. Nu upprepas de gamla tongångarna. Det finns emellertid i dag lika litet som för 25—30 år sedan anledning att fästa avseende vid dylikt tal. I nuvarande utrikespolitiska läge är det utan tvivel angeläget att ha trygghet för vårt folks livsmedelsförsörjning.

Det är ganska farligt att stirra sig blind på de låga priserna i fråga om vissa livsmedel, priser som endast gäller *utanför* länderna och inte *inom* de olika nationerna. Vi har haft näraliggande exempel på hur priserna på dylika livsmedel snabbt kan växla. Smör t. ex., som vi för inte länge sedan på grund av ringa tillgång inom landet var tvungna att importera, fick vi betala med ett mycket högt pris.

För jordbrukets effektivisering utnyttjas mer och mer resultaten från den pågående intensiva forskningen och försöksverksamheten på detta område, vilket bl. a. kan bidra till en ökad avkastning per areal- och djurenhet. Man kan inte annat än beklaga passusen i det s. k. kungälvsvalet med innebörden, att framtida konsumtionsökningar av livsmedel inte skall tillgodoses genom ökad inhemsk produktion utan genom import.

Nionde huvudtiteln är den enda som har en minskad utgiftssumma. Sparsamhet med statens medel är nödvändig, men man blir betänksam, när jordbruksministern utan närmare motivering stryker anslag för betydelsefulla ändamål. Jag skall nöja mig med att anföra ett enda exempel: indragandet av anslaget på 235 000 kronor till hushållningssällskapens veterinärbakteriologiska laboratorier. Dessa laboratorier har en viktig uppgift att förbättra och vaka över våra husdjurs sundhetstillstånd — en uppgift som indirekt även har betydelse för människornas hälsa.

Glesbygdernas näringsgrenar och vid dem sysselsatta människor, av vilka cirka hälften arbetar vid jordbruk, förorsakas inom vissa områden av vårt land

Statsverkspropositionen m. m.

betydande olägenheter genom den pågående ur många synpunkter olyckliga lokaliseringsutvecklingen. Flyttningen till städer och andra tätorter, den s. k. urbaniseringen, är det i och för sig ingenting att beklaga sig över. Den moderna människan har ett stort behov av service. Det är en följd bl. a. av den långtgående arbetsfördelningen, och det är just detta som är en av de främsta anledningarna till urbaniseringen. De anordningar och inrättningar, genom vilka sådan service lämnas, måste för att inte bli för dyra ha ett relativt stort befolkningsunderlag. Detta i sin tur fordrar tätorter av inte ringa storlek. Men dessa tätorter — och det är något som jag anser vara mycket viktigt — måste vara någorlunda harmoniskt fördelade rent geografiskt över hela landet. För företagsformer, vilkas produktion i fråga om belägenheten bestämmes av råvarutillgång eller viss produktionsfaktor, t. ex. åkerjord, är det av vital betydelse att i rimlig närhet ha tillgång till en tätort, där de kan erhålla olika slag av service.

Hur går för närvarande utvecklingstendenserna? Man brukar ur lokaliseringssynpunkt indela landet i regioner. Det gäller ett hundratal regioner, närmare bestämt 101. Av dessa 101 regioner har under de sista decennierna mer än en fjärdedel, närmare bestämt 28, fått vidkännas minskningar av sin folkmängd. Befolkningsstillväxten koncentreras till ett bälte genom mellersta och södra Sverige — ett bälte som har en gränslinje i öster ungefär från Stockholm till Malmö och i väster från Falun till Göteborg.

Det står på ett ställe i finansplanen, att vårt land är rikt på resurser, och man vill gärna instämma i detta. Men man kan på goda skäl fråga sig, om den pågående utvecklingen i fråga om lokaliseringen bidrar till att effektivt utnyttja dessa stora resurser. Även om ingen vill inskränka människors frihet att välja boplatz och arbetsplats, måste det vara angeläget att det allmänna i första hand söker klarlägga orsaker och motiv till de pågående befolkningsrö-

relserna och till den starka agglomerationen till vissa områden och i andra hand medelst lämpliga åtgärder söker öka attraktiviteten hos tätorter i områden, där det ur det allmännas synpunkt är önskvärt och angeläget att befolkningsunderlaget hålles vid makt.

Staten kan inte heller avsvära sig en del av ansvaret för de ur samhällelig synpunkt mindre önskvärda befolkningsrörelserna. De påverkas otvivelaktigt av t. ex. det sätt på vilket kommunikationerna utbygges. De påverkas av statliga bestämmelser om skatte- och lönegruppering. När befolkningsunderlaget viker i ett område, minskar helt naturligt skatteunderlaget. Följden blir antingen höjda kommunalutskylder eller försämrade möjligheter att ordna den service och skapa de trivselattribut, som människorna och inte minst ungdomen kräver. I viss mån bör det vara möjligt för staten att motverka detta genom en förbättrad kommunal skatteutjämning. Staten kan följaktligen, utan att tillgripa tvångsåtgärder, i inte ringa utsträckning påverka lokaliseringsutvecklingen. Den viktigaste målsättningen synes vara ett nät av livskraftiga, harmoniskt utspridda tätorter i vårt land. På det sättet underlättas arbetet och ökar trivseln för de yrkesgrupper, som på grund av sitt arbete är hänvisade till att bo i glesbygderna. De får tätorten inom rimligt bilavstånd.

I Förenta staterna har under senare år förekommit befolkningsrörelser av en ny typ. Det kan kallas »ruralisering» — man arbetar i tätorten men bor ett stycke utanför tätorten. Förflyttningen mellan bostaden och arbetsplatsen sker med motorfordon eller andra kommunikationsmedel. Detta kallar sociologerna för pendling. Vi har också kunnat konstatera en utveckling i samma riktning på vissa områden, och det har gjorts undersökningar av denna pendeltrafik. Nu förhåller det sig ju faktiskt så, att även vissa städer i mindre attraktiva områden undergår befolkningsminskning. Dessa lika väl som andra lämpligt placerade tätorter bör man genom lämpliga åtgärder söka utveckla i de områden, där avfolkning pågår. I en sådan strä-

van kommer då den ruraliseringsprocess, som jag pekade på, att passas in på ett naturligt sätt.

Nu skall det villigt erkännas, att det på lokaliseringsområdet redan utförts och utföres mycket värdefullt utrednings- och planeringsarbete. Arbetet utföres centralt av olika kommittéer och framför allt av arbetsmarknadsstyrelsens planerings- och utredningsbyrå, som dock tyvärr har alltför blygsamma ekonomiska resurser till sitt förfogande. Men även på länsplanet, inom länsstyrelserna, arbetas på många håll intensivt med dessa problem.

Det är klart, att primärkommunerna har intresse av att behålla och helst öka sitt invånarantal. De har ofta gjort upp omfattande och ambitiösa planer för utbyggnad av kommunala inrättningar av olika slag. Någon har räknat ut att om alla dessa planer, som primärkommunerna har gjort upp, skulle bli realiserade, skulle det bli möjligt för kommunerna att åtminstone i vissa avseenden lämna service åt inte mindre än 70 miljoner människor! Nu skall vi inte klandra kommunerna för denna orealistiska bedömning. De har hemfallit åt önskedrömmar om att i de stora befolkningsrörelsernas tid erhålla någon rännil av befolkningsströmmen.

Vad jag nu har anfört är väl ett bevis så gott som något för att vi behöver en mer effektiv rådgivning beträffande lokaliseringsfrågorna.

Det arbete, som utförts såväl centralt som lokalt, har naturligtvis i många bygder varit värdefullt och gett resultat, men när det gäller utvecklingen i stort måste väl resultatet betraktas som skäligt magert. Man har en bestämd känsla av att det här behövs ett centralt organ med ordentliga resurser — både ekonomiskt och personellt — vilket kan samordna utrednings- och prognosverksamheten, bland annat genom att biträda de lokala planeringsinstanserna med råd och utredningsarbete. Man noterar därför med stor tillfredsställelse tillsättandet strax före jul av utredningen om den samhälleliga lokaliseringsverksamheten. Man kan beklaga, att detta inte

Statsverkspropositionen m. m.

har skett tidigare, men å andra sidan förefaller möjligheterna att komma fram till positiva resultat i dag kanske större än de var förut. Detta av flera skäl, och vilka skäl är det?

Ja, inom olika grenar av samhällsforskningen står alltmer värdefullt material till förfogande. Forskning rörande dessa problem försiggår på flera olika fronter. Inte minst den som universitetsämne nya vetenskapen sociologi kan säkert lämna många bidrag beträffande motiveringen till att folk flyttar från den ena trakten till den andra. Inte minst med tanke på lokaliseringsfrågorna vore det särskilt värdefullt, om ytterligare medel ställes till förfogande för forskningen på detta område. Utan tvivel är det lönande investeringar.

Det har också kommit fram nya undersökningsmetoder, t. ex. koordinatbestämda hålkortsregister. Man har numera moderna datamaskiner, med vilkas hjälp materialet snabbt kan bearbetas. Det är ju inte minst viktigt att få fram resultatet snabbt, om man skall kunna göra någorlunda hyggliga prognoser.

I år får vi enligt vad vi sett i statsverkspropositionen en ny folkräkning. Det planeras också en prisgeografisk undersökning. Man får på det sättet färskt primärmaterial, som efter bearbetning bör kunna ge den tillsatta utredningen värdefulla ledtrådar. Det har på senare år klagats över att det statistiska material, som samhällsforskarna har att arbeta med, tyvärr är något ålderstiget. Nu får man alltså nytt material.

Man får hoppas när programmet för 1960 års folkräkning skall utformas — det är kanske redan gjort, det vet jag inte — att det då blir utformat så, att det ger ett bra underlag för lokaliseringsbedömningar.

Vilka värden som kan tillföras landet genom effektiv rådgivning i lokaliseringsfrågor, en rådgivning grundad på vetenskapliga undersökningar över motiven och orsakerna till befolkningsrörelserna, kombinerade med en så tillförlitlig prognostjänst som möjligt, är det givetvis omöjligt att bedöma, men enbart det förhållandet att åtskilliga felinveste-

Statsverkspropositionen m. m.

ringar för såväl stat, kommun som enskilda säkerligen kan undvikas, bör innebära betydande besparingar. Det kommer att gälla både områden, som håller på att avfolkas, och tätorter med onormalt stor folkmängdstillströmning, vilken för dessa tätorter medför mycket svårösta problem beträffande exempelvis kommunikationer och bostadsförsörjning. Det är givetvis av största betydelse att de tyvärr alltför begränsade sparmedel, som står till förfogande för investeringar, blir lämpligt fördelade. De närmaste åren får man räkna med och hoppas på nyetableringar av såväl stora som små företag, anpassade efter de nya avsättningsmöjligheterna.

Vi har nyss hört statsrådet Lange tala om att han anser, att våra möjligheter att avsätta ytterligare en hel del svenska produkter blir ganska betydande i framtiden. Det är angeläget att förutsättningarna för nyetableringarnas bärkraft och framtidsutsikter noggrant penetreras. Det allmänna har härvidlag en ansvarsfull uppgift att stå företagen till tjänst med rådgivning och prognoser. Inte minst gäller detta de små företagen, som inte har egna resurser för att verkställa behövliga utredningsarbeten.

Vid bedömningen av investeringarna är det inte minst viktigt att lokaliseringssynpunkterna noga beaktas. Det gäller under alla förhållanden och inte minst nu, då vi sannolikt får räkna med en alltmer hårdnande konkurrens i den gemensamma marknad som vi står på tröskeln till.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Jag vill först anknypa med några ord till vad som sades av herr Birger Andersson. Han hade råkat förarga sig på ett slagord om att »sitta i statens knä», och han skickade det tillbaka med adress till upphovsmännen. Såvitt jag kunde förstå förklarade han, att jordbrukarna för sin del ingenting hade emot att sitta i statens knä.

Jag vill för min del säga, att om detta skulle innebära att jordbrukarna skul-

le vara på något sätt favoriserade av staten — och det var väl meningen — då vågar jag stillsamt förmoda att herr Birger Andersson inte tänker på att den gruppen sedan många år förhandlar om en likställighet med andra motsvarande grupper. Denna likställighet har jordbrukarna blivit lovade, men om det är att vara särskilt gynnad och favoriserad att de inte lyckats komma upp till den och inte heller inom rimlig tid kommer att lyckas därmed, det vill jag lämna därhän.

Herr Birger Andersson säger, att jordbruket är en skyddad näring. Ja, vilka näringar är inte skyddade i detta samhälle? Med den starka omvårdnad av samhällslivets olika grenar vi har vågar jag säga, att detta gäller överallt, och i synnerhet gäller det om vår maktägande klass, om löntagarna.

Om vi räknar med jordbrukets läge och jämför med världsmarknadens förhållanden, herr Birger Andersson, kan man räkna ut en procentuell skillnad mellan priserna på världsmarknaden, d. v. s. överskottspriserna i det mellanstatliga utbytet av jordbruksprodukter, och priserna här hemma. Då finner vi att det föreligger ett skydd, den saken är vi alldeles på det klara med. Men observera, att jämförelsen skall göras med *överskotten*, som skapar den s. k. världsmarknaden, inte med nivåerna i de olika länderna. Vid motsvarande jämförelse för löntagarnas del skulle man således jämföra inte med de betydligt lägre löner, som finns i ett flertal länder här i Västeuropa och på annat håll, utan med överskottet, således med de arbetslösa inom de olika länderna och deras möjligheter. Där är den rätta jämförelsen mellan överskottsproduktionen inom jordbruket och överskotten på arbetsmarknaden.

Jag tror inte man kan säga att jordbrukets folk i det fallet på något vis är gynnade vid jämförelse med andra grupper, som har det betydligt bättre ställt och som åtnjuter skyddet av de förhållanden, genom vilka vi kan bevara en god sysselsättning på den svenska arbetsmarknaden. Vare det mig fjärran att

Statsverkspropositionen m. m.

på något vis kritisera detta! Det svenska arbetet och det svenska folkmaterialet bör ha det skydd staten kan ge. Vad jag vänder mig emot är framställningen att jordbrukarna, en eftersatt folkgrupp, skulle vara på något sätt gynnad och favoriserad i jämförelse med andra grupper som faktiskt har det bättre.

Herr Birger Andersson konstaterade att man ifrån centerpartiets sida gärna talar om sparsamhet, men att vi när det kommer till nionde huvudtiteln klagat över att det gjorts vissa nedskärningar. Men i samma anförande berörde herr Birger Andersson det förhållandet, att man på vissa håll försöker vältra över kostnader, som rimligen borde betalas av statsskatten, på de kommunala organen. Jag vill då stanna vid den punkt under nionde huvudtiteln som under flera år oavslutligen skurits ned: jag avser de anslag som upptas för statsbidrag till byggande av lantmannaskolor. Det anslaget har skurits ned från två och en halv miljon till en och en halv miljon, så till en miljon och nu är man nere i en halv miljon kronor. Den besparingen, herr Birger Andersson, går just ut över kommuner — över landstingen — som ligger ute med ett förskott på vid pass ett tjugotal miljoner, som de erhållit förhandsbesked, en viss utfästelse, om att få statsbidrag till. När man tittar efter i propositionen ser man, att denna nedskärning sker därför att man avvaktar beskedet ifrån dem som skall lägga fram förslag om jordbrukets yrkesutbildning. Detta förslag kan röra skolor som skall byggas och deras lokalisering, men eftersläpningen här gäller skolor, som redan finns och som inte kan röna någon påverkan av den kommande planeringen. Jag tror att när man handskas med anslag så som skett på denna punkt i nionde huvudtiteln, så har vi rätt att säga, att besparingen inneburit att man till förmån för statskassan vältrat över belopp på landstingen.

Jag vill vidare, herr talman, anknyta till debatten i höstas i riksdagen om vårt lands neutralitetspolitik. Debatten var i många hänseenden välgörande och bidrog till att rensa luften. I detta lik-

som i andra fall gäller det att sanningen verkar befriande och tar död på falska värden. Visserligen har en bemärkt ledamot i denna kammare i ett föredrag gjort gällande, att det kunde vara skadligt för vårt lands ställning utåt att ge uttryck åt motsättningar i dessa frågor. Men om vi verkligen skall ha gagn av vår alliansfria kurs måste den inge förtroende och skapa tillit, att det föreligger en allvarlig vilja från folkflertalets sida i denna sak. Man måste ge klart besked om vilken anslutning som finns till linjen, att värna vår neutralitet mot vem det vara må, och att vi icke ensidigt vänder oss bara mot ett håll.

Erfarenheten från det senaste världskriget visar att vi kan riskera kränkningar av vår neutralitet från dem vi icke trodde. Vi måste klart ådagalägga att neutraliteten är vår linje, att vi icke därmed vill täcka över att vi i grunden redan betraktar oss som part. Uttryck för åtskillig oklarhet i dessa hänseenden har påvisats. Oavsett om det över huvudtaget legat allvar bakom dimbildningen, är det nog för att sprida misstänkt dager, att sådana uttalanden mottagits med bifall av dem som klart påyrkat vår anslutning till ett stormaktsläger. Här är det nödvändigt med rent besked, vilka som verkligen menar allvar med neutralitet och alliansfrihet. Oklarheten är den stora faran och de, som inte kan eller vill ge klart besked, ställer sig själva utanför.

Enligt min uppfattning är t. o. m. en »modig uppslutning», som det hette i tidigare aktivist-tider, att föredraga före en alliansfrihet, som parterna utomlands icke tror på. Så skapas risker utan att någon förbundit sig att hjälpa oss om det gäller.

Förutsättningen för en svensk neutralitetspolitik är inte bara att vi kan hålla försvarsfrågan över partierna och upprätthålla ett effektivt försvar även sedan nuvarande partiöverenskommelse upphört att gälla. Det måste även som grund för den svenska utrikespolitiken finnas en folkförsörjning, som gör det möjligt att också under en avspärrningstid bevara vårt oberoende och vår hand-

Statsverkspropositionen m. m.

lingsfrihet. Jag dröjer icke här särskilt vid, att erfarenheten från avspärrning under tvenne stora krig visat att vår jordbruksproduktion icke får vara avvägd i underkant. Vi har funnit att, sedan avspärrningen pågått en tid, arbetskraften i större utsträckning disponerats till nya uppgifter. Då importerade förnödenheter såsom drivmedel, importgödning och kraftfodertillskott uteblivit går skörden ned, och då blir livsmedelsbristen aktuell. Än betänkligare är det emellertid om man, såsom från ansvarigt håll antytts, redan under fredstid vill bygga folkförsörjningen med jordbruksprodukter delvis på import från ett land som är fast knutet till ett av stormaktslägren. Enligt vissa tidningsuttalanden vill det synas som om man på ansvarigt håll räknar med möjligheten att redan i fredstid genom import med statsstöd av danska livsmedel fylla ett konstant marginalbehov. Jag vore tacksam för en förklaring, att det ingalunda är jordbruksministerns avsikt att på sådant sätt anknyta den folkförsörjning, som utgör grunden för ett framtida oberoende av krigförande parter, till ett land inom det ena lägre.

Det talas icke utan grund med beklammer om Bornholms-projektet o. s. v., och man bör icke bortse från de risker som handelspolitiskt engagemang kan innebära för vår neutralitetspolitik när det gäller något så betydelsefullt som livsmedelsförsörjningen. Vi måste hålla fast vid vad som 1947 fastslogs, nämligen att grunden för folkförsörjningen måste vara en nationell jordbruksprodukt, som reserverar den inhemska marknaden för svenskt jordbruk men också lägger ansvaret på jordbrukarna att svara därför.

I höstas hade vi också i kamrarna en debatt om skolans ansvar i fråga om ungdomens fostran och den grund som därmed lägges. Ett uppmärksammat anförande i medkammaren var av den innebörden, att undervisningen i den obligatoriska skolan skulle vara så lite fostrande och danande — så objektiv som det heter — att det ingen roll spelar om en kristendomslärare tror det ena eller

det andra eller ingenting alls. Icke minst med hänsyn till riskerna av att på detta sätt lämna ungdomen utan stöd när det gäller grundläggande värden hälsar man med glädje ett uttalande av statsministern i ett föredrag i Uppsala för kort tid sedan. Väl närmast med tanke på de risker, som diktaturanstruken hets- och hatpropaganda innebär, hävdade han skolans uppgift att fostra de unga till demokrater. Detta är naturligt i ett demokratiskt land, och man hälsar uttalandet med glädje. När hemmen genom obligatorisk skolgång ålägges att sända barnen till skolan är det också naturligt att man har rätt att av staten kräva, att de som där skall ta hand om barnen verkar i en positivt fostrande riktning. På samma sätt är det i ett kristet land som vårt av vikt och betydelse att även skolans kristendomsundervisning skall vara positiv och ge en på kunskap om de kristna livsvärdena uppbyggd grund, som håller i livet.

Vid avslutandet av förra årets riksdag höll en aktad ledamot av denna kammare ett uppmärksammat anförande, som har bidragit att aktualisera frågan om första kammarens ställning i statslivet. I annat sammanhang har problemet kommit under debatt inte minst från partitaktisk synpunkt på vissa håll, där man drömmer om tvära kastningar inom det politiska livet och vill att folkrepresentationen skall utformas så att sådant underlättas. Det kan vara naturligt nog om en åsiktsriktning, som vid något andrakammarval känt sig vara i medvind, gärna hade sett att det goda valresultatet omedelbart återverkat i fråga om representationen i dess helhet. Att första kammaren på grund av sättet för utseende av ledamöterna icke omedelbart följt med i galoppen har irriterat. Man talar om eftersläpning och bristande demokrati, och otåligheten har tagit sig uttryck i krav på enkammarssystem, d. v. s. i realiteten första kammarens avskaffande.

Sådant var på tal efter folkpartiets högkonjunktur 1948. Än mera anmärkningsvärt är att också högerns framgångar i senare tid berett jordmän för lik-

Statsverkspropositionen m. m.

nande funderingar från partiets korttidsplanerare.

Redan detta, att göra senaste andra-kammarval till värdeämätare för första kammaren, att betrakta det som en brist att kammaren har ett eget ansikte, betyder att man i princip accepterat enkammartanken. Att enbart minska första kammarens stabiliserande och kontinuitetsbevarande funktion skapar inte en ny och bättre position för kammarens fortsatta existens, så länge det är situationen i andra kammaren som i varje ögonblick anses vara normen för hur en demokratisk folkrepresentation skall vara sammansatt.

Häromdagen lästes i pressen ett uttalande från ledande folkpartihåll, där man närmast anförde betänkligheter mot att reservationslöst böja sig för dagens politiska vindkast. Jag uppfattade det närmast så, att det var angeläget att betona att den omständigheten, att det kanske inte gick så bra för ett parti vid nyss inträffade val, inte borde tolkas som något slags folkdöm över dess politik. Ett kommande val kunde ge ett för partiet bättre resultat, och det skulle därför framstå såsom angeläget för vederbörande att anlägga visst perspektiv på folkviljans momentana utslag.

Det är också känt att inom arbetarpartiet krafter varit verksamma för att få tvåkammarriksdagen ersatt med en enda kammare — märk väl — framgången ur majoritetsval i enmanskretsar. Även på sådana håll synes man dock ha fått klart för sig, att kraven på en rättvisare mandatfördelning på proportionalismens grund har så stark förankring i folkmedvetandet, att man icke kan bortse därifrån. Problemet blir från denna synpunkt, om en enkammarriksdag med en sammansättning, som i princip föga avviker från den nuvarande andra kammarens, kan vara en tillräcklig lockelse för arbetarpartiet att släppa det stora inflytande man nu har i första kammaren.

Vare därmed hur som helst. Avgörandena i den nuvarande första kammaren erbjuder inte samma spänning som i medkammaren. Vinglande smågrupper eller enskilda ledamöter spelar i första

kammaren inte för närvarande samma roll. Man kan också fråga, om det i och för sig är någonting så uppbyggligt — utom för nyhetspressen — att frågors avgörande helt skall hänga på någon eller några röster eller — som i höstas — på upprepade lottdragningar. En enkammarriksdag, där läget är sådant, utgör från landets synpunkt knappast det bästa underlaget för en regering av vad färg den vara må.

Det skall gärna sägas, att minoritetsgrupper i en kammare med en fast majoritetsbildning inte har det alltför angelämt. Tvåkammarsystemet, där den ena kammaren inte alltid liktydigt speglar läget i den andra, utgör åtminstone ett visst skydd mot majoritetstrycket.

En annan för bedömande av första kammarens politiska ställning betydelsefull sak är, att dess nuvarande majoritet utgör det fasta underlaget för regeringen, i den mån sådant finns. Detta gäller både behandlingen av förslagen i lagfrågor och de ekonomiska avgörandena i gemensam votering. Sedan må man vädra gamla argument från det fyrkvalda överhusets dagar eller påtala den s. k. eftersläpningen. Men att första kammarens politiska inflytande nu är av avgörande betydelse kan man inte bortse ifrån.

Om jag nu för att belysa problemet går något tillbaka till tidigare bedömanden av betydelsen av första kammarens successiva förnyelse, är det givetvis klart att även på den tiden dagspolitiska synpunkter influerat på omdömena. Jag gör det emellertid likväl därför att jag utgår ifrån, att även sådana omdömen från dokumenterat klara demokrater dock har ett visst principiellt värde, som icke kan förbises i en ideologisk debatt. Man kan inte utan vidare påsätta sådana män stämpeln att icke vara demokratiskt pålitliga. Kammarens successiva förnyelse lagfästes principiellt som ett resultat av det demokratiska genombrottet. Den argumentation som redan tidigare från högerhåll framförts hade för kort tid sedan förnyats och ägde i högerdemokraten Elis Håstad en övertygad uttolkare.

I fråga om folkpartiet hörde vi med

Statsverkspropositionen m. m.

jämna mellanrum hur man hänvisade till det andliga arvet från de frisinna. Låt oss då minnas att det var en liberal-frisinnad regering Ekman som just i avsikt att tillgodose behovet att stärka första kammarens ställning som bevarare av kontinuitet framlade förslag om lagstiftning för att försvåra möjligheten att upplösa första kammaren. Jag vill minnas att den liberale statsvetenskapsmannen Axel Brusewitz har sitt namn förordat med den utredning som låg bakom detta förslag till författningsreform. Karakteristiskt var att man på den tiden från högerhåll sade, att den successiva förnyelsen av första kammaren var så förankrad i författningen, att en upplösning av första kammaren för att bringa denna till bättre samklang med den andra stred mot författningsanda. Den som vill kan säga att partipolitiska bockfötter sticker fram bakom dessa synpunkter. Oavsett detta gäller dock, att vad som var av värde för landet då första kammaren var bärare av en låt oss säga mera borgerlig kontinuitet inte kan vara alldeles värdelöst även när kammaren har fått en annan sammansättning.

Låt mig klart deklarera, att denna min uppfattning inte alls bottnar i något slags borgerlig defaitism eller resignation. Tvärtom är innebörden här i om tanken om viktiga samhällsintressen, framför allt vid bedömande av hur vi skall få det på lång sikt. Ingenting i ett partipolitiskt maktläge är av evighet, så icke heller arbetarpartiets nuvarande dominerande ställning. Men målsättningen från mina utgångspunkter är icke en tvär och tillfällig omkastning, utan att komma fram till mera bestående resultat, ett fast underlag för en annan politik än den som uppbäres av dagens ensidigt orienterade maktägare.

När jag ser saken på detta sätt, vill jag också ägna några ord åt tanken på regeringsskifte utan en mera fast förändring av maktläget. I höstas avgav statsministern även i denna kammare deklarationen, att om han inte fick den miljard, som han sade sig behöva för att klara budgeten, just i den skatteform som han begärt, då ville det nuvarande

regeringspartiet inte längre bära ansvaret, då fick andra ta vid. Min uppfattning är, att så enkelt är det inte att lösa den politiska ansvarsfrågan. Alla som kan påverka avgörandena har sin del i ansvaret, oavsett vem som sitter i regeringen. Detta måste alldeles särskilt gälla i fråga om det stora parti, som har majoriteten i en kammare och en mycket manstark representation i den andra. Vad statsråden än kan komma att heta, kan detta parti icke undandra sig konsekvensen av sin makt beträffande besluten i lagärenden, liksom av sitt stora inflytande i de gemensamma vote-ringarna. Oavsett vem som sitter i regeringen har ett sådant parti ett betydande ansvar.

På vissa håll framträder med stor intensitet lusten att ta hand om regerandet, iveren att skapa ett program som ett färdigt regeringsalternativ. Är det förmodat att erinra dem, som så talar och skriver, om de franska patrioternas motto före första världskriget när det gällde Elsass-Lothringen: »Tänk alltid därpå — tala aldrig därom!»

Det vore kanske klokt om de, som så ofta för sin honetta ambition i sådana hänseenden till togs, något besinnade dessa ord. Det är därvid inte bara fråga om att inte fördela björnskinnet innan björnen är skjuten. Det kan vara välbetänkt även ur taktisk synpunkt.

När det i höstas talades och skrevs alldeles för mycket om att fälla regeringen på omsättningsskattepropositionen, lär detta knappast ha främjat avsikten. Tvärtom gav man åt den »räddningskår», till vilken statsministerns kabinetsfråga i realiteten ställdes, en alldeles för lättköpt motivering att säga: »Visserligen är vi alldeles förfärligt emot omsättningsskatten men vi måste rädda arbetarregeringen.» Det var enligt min mening mer än onödigt att hjälpa regeringen att skapa den dimridå, bakom vilken kommunisterna verkställde sin taktiska omgruppering. Och i verkligheten erbjuder det parlamentariska maktläget i kamrarna just nu knappast någon nämnvärd lockelse för klokt folk, ifall regeringens hot om avgång

Statsverkspropositionen m. m.

ens var allvarligt menat. Jag tror att de, som i dagens läge fattat detta som en plikt, åtskilligt överdimensionerat sin plikt känsla.

Till sist ytterligare ett par reflexioner. I vårt land har det sedan rätt länge varit regel, att de stora frågorna lösts helst genom samförstånd över stridslinjerna och i vart fall med betryggande majoritet. Det förflutna året ger led samma exempel på att stora frågor genomtrufats med knappa majoriteter, när icke lösningen beträffande deras detaljer överlämnats åt slumpen. Den roll kommunisterna spelat vid genomförandet av regeringens förslag har tidigare berörts. Man vill uttala en förmodan, att inte statsministern heller saknar förståelse för uppfattningen, att regeringsfrågan varit i ett väsentligt sämre läge sedan koalitionen upplöstes. Kanske hade de frågor, som enligt min uppfattning i föga moget skick forcerades fram och som utgjorde en väsentlig del av orsaken till att koalitionsregeringen sprängdes, varit väl av att ligga till sig. De hade då kanske vunnit sin lösning efter åtskilligt andra linjer. Tidigare har det varit regel, att när en stor fråga nått sin lösning med stark majoritet, accepterades också denna lösning mera allmänt, och frågan avfördes från de främre stridslinjerna. Man kan beklaga att här sådana lösningar beslutats som minoriteten måste se sig nödsakad att alltfört bekämpa.

I fråga om tilläggspensionerna måste man befara, att de stora samhälleliga resurser, som härför kräves, kan göra det svårt att genomföra vad som kan bli nödvändigt beträffande folkpensionerna. Och folkpensionerna är dock *allas* pension — pensionen som skall skapa grundtrygghet åt alla och som är välbehövlig framför allt för grupper med låg inkomstnivå. Tilläggspensionerna däremot är ett påbröd främst åt löntagargrupper som ligger bättre till.

Regeringens senaste tillskott till framstegspolitiken, omsättningsskatten, fördyrar även oundgängliga inköp för dem som har det smått. Den träffar orättvist folkpensionärer, barnfamiljer och i all-

mänhet folk med små inkomster under det s. k. existensminimum. Det är en skatt som drabbar också under de bevillningsfria avdragen. Det är därför denna skattereform inte kan tolereras. Så länge denna skatt får finnas kvar är den ett starkt motiv för höjda folkpensioner, förbättrade barnbidrag och i allmänhet för skattelindringar åt de sämst ställda. Det är också en orimlighet att på detta sätt fördyra just de billigaste livsmedlen genom att beskatta också de genom avtal mellan staten och jordbrukarna prisreglerade jordbruksprodukterna.

Centerpartiets linje för att skaffa ett alternativ till omsättningsskatten innebär betydande besparingar, höjd skatt på inkomster över avdragen, som stiger med skatteprogressionen, liksom förhöjd bolagsskatt jämte punktskatter på vissa umbärliga varor. Detta förslag skiljer sig principiellt inte bara från regeringens skatt på nödvändighetsvaror utan också från högerns offensiv mot barnfamiljerna och folkpartiets förslag om höjda folkpensionsavgifter — märk väl, höjda folkpensionsavgifter inte för att höja pensionerna utan för att stärka budgeten. Ty de avgifterna griper också *under* det skydd som avdragen avser. Här går en principiell skiljelinje mellan centern och de tre andra partierna.

Man frågar, vilken politik som i dagens situation från vår sida kan föras och på lång sikt kan leda fram till ett ur våra synpunkter bättre läge. Gamle Olof Olsson i Kullenbergstorp angav en gång i en remissdebatt några riktlinjer: att rösta för alla goda förslag som regeringen kan komma med, att så långt vi kan förbättra vad som inte är bra och att bekämpa de dåliga förslag, som det inte går att förbättra.

Det är min uppfattning att dessa synpunkter även för framtiden kan innebära mycket av politisk klokhet.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s) kort genmäle:

Herr talman! I första avsnittet av den politiska undervisning, som herr Ferdinand Nilsson var vänlig att ge kamma-

Statsverkspropositionen m. m.

ren, visade han sig mycket irriterad över några satser som jag hade råkat framföra här. Jag hade nämligen erinrat om en affisch som centerpartiet presenterade i samband med folkpensionsomröstningen, där det hette att man inte skall sitta i pappa statens knä. Jag framhöll att detta tydligen var en förvillelse av engångsnatur, och jag styrktes närmast i den uppfattningen, när jag lyssnade till herr Gustaf Elofsson, som efter att ha talat rätt ingående om sparsamhet beklagade att slutsiffran på nionde huvudtiteln för kommande budgetår inte visar samma uppgång som på andra huvudtitlar; detta tydde på — det var väl meningen med hr Elofssons inlägg — att man från statens sida hade varit mycket njugg gentemot jordbruket. Vi vet ju alla att varje gren av vårt näringsliv strävar att vid olika tillfällen bli på något sätt mer gynnad än andra — där kan ingen svära sig fri.

När nu herr Ferdinand Nilsson menar att jordbruket skulle ha det mycket sämre än andra och vara på något sätt underutvecklat, så vill jag bara erinra om att gränsskyddet för jordbruket här i landet ligger vid 42 å 43 procent, medan gränsskyddet för andra näringar uppgår till 10 å 12 procent. Då herr Ferdinand Nilsson i fortsättningen meddelar politisk upplysning, bör han även omtala detta.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp)
kort genmäle:

Herr talman! När herr Birger Andersson på sina möten refererar den förkrossande replik som han nyss serverade mig, bör han också tala om de väsentliga skillnaderna mellan lönenivån i vårt land och i flertalet andra västeuropeiska länder. Det ligger dock så till att vi när det gäller vår arbetsmarknad befinner oss i ett ganska skyddat läge.

När han resonerar om de 42 å 43 procenten, bör han också tala om att den siffran är beräknad med hänsyn till en världsmarknadsnivå som inte finns, som är artificiell, därför att den som jag förut sade uppkommer genom utbud av

överskott som förekommer i vissa situationer, medan dessa utbud försvinner i andra situationer. Denna artificiella marknad gör att man bör jämföra lönenivå och jordbrukspriser, alltså ta hänsyn till löneläget i de andra länderna. Hur skulle det bli, om man också i fråga om priset på arbetet räknade procenttalen med hänsyn till utbuden, till överskotten, till de arbetslösa som finns i dessa andra länder och den standard de åtnjuter? Gör det, herr Birger Andersson, så får vi se vad resultatet blir!

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag är visserligen medveten om det meningslösa i att här föra en lång debatt med herr Ferdinand Nilsson, men när han talar om att man har arbetslöshet ute i världen och att det förekommer konkurrens på vissa områden kan en replik vara på sin plats. Arbetslösheten ute i världen drabbar väl inte bara jordbruket, och konkurrensen har lett till att jordbruket fått bättre gränsskydd än andra näringar. Dessa andra näringar har fått söka slå sig fram i fri konkurrens, det skall man inte glömma, och arbetslösheten ute i världen har ofta och oftast åstadkommit en press framför allt på industriarbetarnas löner. Ibland har de svenska industrier-na haft ganska stora svårigheter att hävda sig på utlandsmarknaden, men sådant kan man inte dra in i detta sammanhang, det är inte relevant.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp)
kort genmäle:

Herr talman! Även om jag förstår att det har sina svårigheter att få herr Andersson att bedöma dessa frågor utifrån någorlunda rimliga paritetssynpunkter, skall jag göra ett försök.

Jag räknar med jordbruksprodukterna som en marknad och med arbetsmarknaden som en annan. Det jag talade om är, att vi skyddar våra svenska arbetslöner, att vi inte tillämpar någon internationell lönenivå i Sverige. Vi ligger

Statsverkspropositionen m. m.

på det området förhållandevis väl till, och hur detta är möjligt behöver jag inte närmare förklara; om herr Andersson vill, kan han sätta sig in i den saken själv. Men det är så, och när man jämför jordbrukets prisläge med världsmarknadsläget, alltså överskotten mellan länderna, då skall man också göra jämförelserna med hänsyn till lönenivån här i landet och överskotten på de andra arbetsmarknaderna ute i världen. På det sättet får man fram relevanta och jämförbara siffror.

Men missförstå mig inte! Jag anser — jag sade det förut och jag upprepar det — att det är synnerligen lyckligt att det svenska arbetet har möjligheter till en självständig tillvaro och har det skydd som det har. Men under sådana förhållanden menar jag — och det är innebörden av det hela — att man inte från det hållet, där man sitter i en så pass, i jämförelse med förhållandena ute i världen, gynnad situation bör se alltför mycket ned på jordbruksnäringen, som också har ett skydd — det är alldeles riktigt — men som ännu har långt till den likställighet som staten så många gånger har lovat den.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp):

Herr talman! På denna märkliga dag, när de första har blivit de sista och de sista har blivit de första med den omkastning som det har medfört i debatten, är det välgörande att uppleva, att vi kan återvända till de ordnade förhållanden, som innebär att ett replikskifte av den art vi här nyss hörde är tillåtet. Det ger ju ändå en förhoppning om att allt ännu inte är förlorat för riksdagens arbetsformer som följd av den makalösa tekniska utvecklingen.

Låt mig, herr talman, få börja mitt anförande med att uttrycka min tillfredsställelse över det ingripande som justitiedepartementet har gjort i form av åtal mot en del antisemitiska skrifter, som har kommit ut i vårt land. Som riksdagsman får man ganska ofta vedervärdiga tryckalster av denna art, och många gånger har man funderat över

hur det kan vara möjligt att någonting sådant får sändas ut. Det är därför mycket tillfredsställande att här har vidtagits en åtgärd, som bör kunna leda till en sanering på detta område. Det har varit många och otäcka livstecken från strömningar och idéer som vi väl kanske litet till mans hoppades skulle vara definitivt utdöda. Men det tycks vara så att den antisemitiska smittan har hur många liv som helst. Det är glädjande att mot den bakgrunden kunna konstatera den mycket häftiga avsky, som har tagit sig uttryck i en bred opinion mot vad som har inträffat.

Jag lyssnade med visst intresse till herr Ferdinand Nilssons utläggning om vårt parlamentariska system, men jag skall inte uppehålla mig många sekunder vid den frågan. Låt mig bara få säga, att nog är man väl litet väl orolig för kontinuitet och för bristande stabilitet i vårt parlamentariska liv, om man behöver hålla ett sådant brastal för det nuvarande tvåkammerssystemet som herr Ferdinand Nilsson här gjorde. Det enda betryggande i sammanhanget är att höra, att herr Ferdinand Nilsson tillhör de verkligt och sant konservativa ledamöterna i denna kammare. Jag betvivlar att det finns hans make inom det parti, som brukar kalla sig det konservativa.

Det kan, herr talman, vara lämpligt att så här i skarven mellan två dekader dröja litet inför vad som har varit och vad som skall komma. Jag skall helt kort erinra om några av resultaten av de politiska ansträngningarna under 50-talet på några centrala områden för att sedan gå vidare och se framåt.

Låt oss se hur man har lyckats bevara penningvärdet under 50-talet. Ja, vi vet ju alla att man inte alls har lyckats med det. Om man — låt mig här tynga min framställning med några siffror — tar konsumentprisindex som mått på vad som hänt, kan man konstatera att med 1949 som basår med indextalet 100 kommer man tio år därefter, alltså år 1959, fram till ett indextal på 152. Detta innebär således att vi har fått en genomsnittlig penningvärdeförsämring här i landet på drygt 5 procent per år. Det är en

Statsverkspropositionen m. m.

mycket kraftig försämring, och det visar att någonting har varit galet med den ekonomiska politik som här har förts. Jag skall inte ge mig in på någon lång utläggning om Jetta. Låt mig bara påpeka en central sak i sammanhanget, som har att göra med hela strukturen i den politik som förts under 50-talet.

Man kan kort karakterisera det så, att under första hälften av 50-talet förlitade man sig i alltför hög grad på direkta regleringar på investeringsområdet och på finanspolitiken som hjälpmedel för att hålla penningvärdeförsämringen tillbaka och undervärderade i motsvarande grad räntepolitikens roll. Den politik som då fördes kan närmast karakteriseras så att det var en framfusig finanspolitik: lågränta var parollen och kraftig skattepolitik. Denna utveckling bröts emellertid i mitten på 50-talet efter åtskilliga diskussioner i riksdagen och annorstädes. Sedan har man övergett den spikade lågräntans politik, och det har i praktiken, under det läge som vi allmänt sett befinner oss i, inneburit en stigande räntenivå. Men här har man också ramlat in i nya svårigheter genom att den fortgående statliga expansionen inom samhällsekonomin lett till att räntan som medel i den ekonomiska politiken har förlorat i effektivitet, därför att den statliga sektorn i samhällsekonomin knappast är påverkbar av ränteförändringar.

Jag lyssnade till vad herr Elofsson i Vä hade att säga om räntans roll, och det är alltid en upplevelse att höra honom tala om sådana här saker. Han skiljer sig när det gäller den typen av resonemang kanske inte nämnvärt från sina partivänner, därför att man på det hållet uteslutande utgår från räntan som en prisstegringsfaktor och aldrig räknar med möjligheten att räntan skulle kunna allmänt sett ha en dämpande effekt i en inflationsperiod. Det ligger mycket nära till hands att göra den reflexionen, att de här i samhällsekonomin inbyggda inflationsmotorerna, som det så ofta talas om, existerar i mycket hög grad i vissa sammanhang, och jag undrar om inte centerpartiet i detta avseende är

en av dessa inbyggda inflationsmotorer med tanke på hur man på det hållet resonerar om räntepolitikens roll. Detta om penningpolitikens öden och äventyr under femtiotalet.

Skattetrycket är också någonting som har utvecklats i anmärkningsvärd grad under femtiotalet. Om man erinrar om att 1949 tog staten och kommunerna in i runt tal 6 250 miljoner kronor, så kan man konstatera att 1959, innan omsen kom till, tog stat och kommun in ungefär 16 000 miljoner kronor. Det är sålunda en oerhörd ökning. Om man räknar om dessa siffror i fast penningvärde, blir den reella ökningen i runt tal 6 350 miljoner kronor. Man kan säga att detta blir en ökning på 65 procent, innan omsen räknas in. Nationalinkomsten däremot ökade inte alls så mycket under denna period — man kan räkna med ungefär 35 procent.

Detta sammanhänger naturligtvis med den oavslutliga statliga expansionen och den bristande vilja och förmåga att här hålla emot som regeringen har visat. Men man skall kanske inte skylla allting på regeringen heller. Finansministern brukar berätta om hur hårt han behandlar myndigheternas petita, och det är möjligt att han går hårt fram och skär ned någon miljard eller så. Man frågar sig dock litet oroligt, hur det kan vara möjligt att pressa ned önskemålen med en miljard utan att dessa verk och myndigheter gnäller särskilt mycket. Man får intrycket att deras önskelistor är litet väl frikostigt tilltagna, och det kanske för framtiden vore angeläget att kraftigare än vad som skett tillhålla de statliga organen att inte ta till så stort på sina äskanden. De vet ju ändå att det inte finns några möjligheter att tillgodose dem på långa vägar. Mera realistiska petita från myndigheternas sida kanske skulle hjälpa riksdagen och regeringen att hålla emot den statliga expansionen.

Ett tredje avsnitt, som jag skulle vilja ta upp på tal om historieskrivningen om femtiotalet, är industriproduktionens ökning. Jag skall inte gå ända tillbaka till 1949, ty då får jag den anklagelsen mot mig att jag inte tar hänsyn till efter-

Statsverkspropositionen m. m.

släpningarna från krigsekonomin, utan jag går tillbaka till 1953. Om man för 1953 sätter indextalet 100, finner man att industriproduktionen till 1959 kunnat ta sig upp till någonting som 123 eller 124, alltså en ökning av 23 à 24 procent, detta enligt en bilaga till statsverkspropositionen. För samtliga OEEC-länder i Europa tillsammans finner man däremot att industriproduktionen under motsvarande period ökat till 146, dvs. med 46 procent. Detta innebär att man nödgas konstatera att Sverige ligger ganska nära botten i fråga om denna utveckling, något som ju tyvärr måste betecknas som ganska oroande inför den skärpta konkurrenssituation som vi möter. Penningvärdets fall, det stigande skattetrycket, den i jämförelse med andra länder blygsamma industriella produktionsökningen — dessa faktorer tillsammans gör att vi har all anledning att se över vår politik inför sextioalet med den stora frigörelse av handeln som de två nya marknaderna i Europa innebär.

Handelsministern har i dag lämnat en mycket intressant redogörelse för vad som pågår på detta håll, och vi får väl hoppas att det skall bli möjligt att förena de två nu skilda handelsområdena, så att vi får en möjlighet att samarbeta i stället för att motarbeta varandra. Det behövs mer än väl. Detta nya läge ställer emellertid den svenska ekonomin i en i väsentliga avseenden helt ny situation.

Man kan kanske — något generaliserat, måhända, men ändå — karaktarisera den ekonomiska politik som har förts under femtioalet som en smula insulär, litet väl kraftigt isolerad från de förhållanden som vi är nödsakade att ta hänsyn till i andra länder. Nu får vi tullreduceringar som skärper konkurrensen, och det fordrar en mera produktionsfrämjande politik. Det går inte längre för sig i detta nya läge att laga till hemmagjorda inflationer. Jag tror också att vi måste ägna mycket större intresse och ansträngningar åt problemet om kapitalets internationella rörlighet och valutornas konvertibilitet. Detta ställer vä-

sentligt större krav på den inre ekonomiska stabiliteten.

Vi har en annan stor fråga i detta sammanhang, som jag också vill beröra. Det är frågan om de s. k. underutvecklade ländernas problem. Handelsministern var inne litet grand på det ämnet i sin redogörelse för vad som nyligen har förevarit OEEC-länderna emellan i Paris. Han framhöll då på tal om Förenta staternas nuvarande valutasvårigheter och den avtappning av valutor som där har skett, att en av de frågor som Förenta staterna nu har aktualiserat just är, hur man skall kunna på ett helt annat sätt än hittills samordna ansträngningarna att förse de underutvecklade länderna med kapital. Jag tror att vi här står inför en mycket central balansfråga. Det är inte rimligt att Förenta staterna skall bära en så stor del av denna börda, att de såsom enskilt land skall drabbas av en så väsentlig relativ försämring av sin handelsbalans som nu kan konstateras. Skall de underutvecklade länderna kunna erhålla ett starkt stöd genom en på internationella vägar tillkommen kapitaltillförsel, måste denna ske på en mycket bredare basis än hittills, och de europeiska länderna måste därvid ta ett gemensamt ansvar. Jag tror att de överläggningar, som skall föras mellan OEEC-länderna och med dem associerade stater, är av fundamental betydelse, om man skall kunna nå något avsevärt med försöken att öka kapitaltillgången i de underutvecklade länderna. Från svensk sida får vi nog tänka om åtskilligt i detta sammanhang, bl. a. när det gäller frågan om möjligheterna att stimulera och underlätta för svenskt kapital att investeras i dessa länder. Problemet har många sidor. Bl. a. får man tänka på hur vi skall kunna öka kapitalets rörlighet internationellt sett. Här kommer också in i bilden frågan om utländskt kapitals möjligheter att bli placerat här i landet och möjligheterna för svenskt kapital att gå utanför vårt lands gränser. Detta kommer att ställa delvis nya krav på den ekonomiska politiken.

Jag skall inte längre uppehålla mig

Statsverkspropositionen m. m.

vid dessa ekonomiska frågor. Det finns anledning att uppta en helt annan aspekt på 1950-talets utveckling, och därvidlag har jag intet skäl att i mera avsevärd grad opponera mot regeringens politik annat än så till vida att jag måste konstatera att regeringen kanske inte har gjort tillräckligt mycket för att förebygga och förhindra vissa företeelser. Jag syftar på den ökning av brottsligheten som har ägt rum i vårt land under 1950-talet. Om man begrundar statistikens siffror måste man finna dem ganska förskräckande.

Antalet av de brott, som har kommit till polisens kännedom, har under 1950-talet ökat kraftigt. Den tidigaste siffra jag här vill ge är från 1952, då i runt tal 191 000 brott kom till polisens kännedom. År 1957 hade siffran stigit till 271 000, och ökningen har väl därefter fortsatt.

Vad man allmänt sett kan konstatera i detta sammanhang är att ökningen framför allt hänför sig till egendomsbrotten. Det gäller inte enbart inbrottsstöld och tillgrepp av motorfordon, utan även egendomsbrott av annan karaktär, såsom bedrägeri, utpressning, ocker och häleri. Skadegörelse är en av de brottsposter som också ökat oerhört mycket. Man frågar sig, om inte här bakom ligger en tilltagande brist på respekt för annans egendom. Denna utveckling har varit oerhört och beklämmande markant inte minst i Stockholm.

Det kan vara intressant att se hur mycket eller kanske rättare sagt hur litet samhället har åstadkommit för att klara upp dessa brott. År 1956 — jag skall inte gå längre tillbaka — anmäldes här i Stockholm i runt tal 49 000 strafflagsbrott, men bara drygt 12 000 kunde klaras upp. Om man begränsar sig till vissa brottskategorier, som faller under 20 kap. strafflagen, alltså stöld, rån, egenmäktigt förfarande och dylikt, visar sig förhållandena ännu sämre. Det nämnda året anmäldes ungefär 37 000 sådana brott, men endast omkring 4 800 klarades upp. Uppklaringsprocenten ligger alltså mycket lågt.

Mot den bakgrunden skulle man, herr

talman, nästan kunna säga att det är litet för ofarligt att vara bov här i staden. Det kan inte gärna få fortsätta på detta sätt. Jag kan erinra om en av förklaringsgrunderna till att det ligger så illa till, nämligen den brist på utveckling som föreligger inom polisväsendet här i Stockholm. Från år 1949 till år 1959 har poliskåren i Stockholm såvitt jag vet ökat med 63 man; antalet tjänster kan man här bortse ifrån, eftersom hela tiden betydande vakanser föreläggat. Samtidigt som staden år från år har vuxit i en takt som varje år motsvarar att inom stadens administrativa område placerats in en väl tilltagen svensk landsortsstad, har nästan ingen ökning skett av poliskåren. Visserligen har polisen fått bättre tekniska resurser, men detta har inte på långa vägar räckt till. Detta är naturligtvis en av förklaringarna till den beklämmande höga brottsfrekvensen och låga uppkklaringsprocenten av egendomsbrott.

Jag tror att det måste till helt andra tag, om man skall kunna komma till rätta med situationen på detta område. Det kan inte få fortsätta såsom hittills.

Herr JOHANSSON, ROBERT, (cp):

Herr talman! Under sjunde huvudtiteln har finansministern som brukligt är tagit upp anslag för finansiering av konjunkturinstitutets verksamhet. Denna verksamhet är ju avsedd att införskaffa tillförlitliga uppgifter för bl. a. ekonomiska bedömningar av framtiden, och chefen för utredningsinstitutet torde väl vara den som — vid sidan av finansministern — genom egna bedömningar främst kan påverka den framtida utvecklingen i vårt land.

Inför det påbörjade 60-talet har chefen för konjunkturinstitutet, professor Bent Hansen, gjort ett uttalande, som tidigare talare i denna talarstol här i dag berört och som jag också vill beröra. Det har väckt mycket stor uppmärksamhet. Professor Hansen säger att han hoppas att under detta påbörjade 60-tal bostadsbristen och jordbruket måtte avvecklas i vårt land. En del tidningar har

Statsverkspropositionen m. m.

ju ansett, att detta uttalande är ett utslag av herr Hansens skojfriska spexighet och fördenskull undervärderat uttalandet. Jag tror inte att man skall bedöma konjunkturinstitutets chef på detta sätt, och jag är inte heller övertygad om att han själv önskar bli bedömd på det sättet. Riksdagen måste givetvis ta ställning till vad konjunkturinstitutets chef i ett sådant sammanhang säger. Ännu gäller ju 1947 års beslut om jordbruket, och en omprövning kan ju komma till stånd. Jag vill därför, herr talman, söka analysera, vad det skulle betyda, om vi får en sådan utveckling, som konjunkturinstitutets chef skisserat.

Uttalandet är i och för sig paradoxalt, ty om dessa närmare 1 1/2 miljon människor, som är sysselsatta i jordbruket, skulle sluta med sin nuvarande sysselsättning och få en annan sysselsättning, får man väl förutsätta att de också i de allra flesta fall skulle söka sig en annan bostad. Därför bleve det mycket svårt att under sådana omständigheter också avveckla bostadsbristen, utan den kommer sannolikt att öka, om denna önskan skulle tillmötesgå.

Tanken att avveckla det svenska jordbruket är ju inte en genial idé som professor Hansen kläckt, utan det finns säkert ledamöter av denna kammare, även om de inte är inne nu, som minns att vi under 1930-talets kris hade professorer i nationalekonomi, som då frågade, varför vi har jordbruk i vårt land. Professor Eli Heckscher uttalade sig ungefär på detta sätt på 1930-talet och retade då upp de svenska bönkerna, som satt i ett mycket svårt ekonomiskt trångmål. Nu förhåller det sig ju så, att nationalekonomerna av den liberala skolan hävdade och fortfarande hävdar, att vi skall köpa livsmedlen där vi kan få dem billigt. Det är denna tanke, som kommit till uttryck i herr Hansens uttalande. Jag tror inte, att Bent Hansen har velat reta en folkgrupp med detta uttalande, utan det är väl snarast så, att den liberala nationalekonomien fortfarande lever i samma föreställning som på 30-talet. Emellertid har vi blivit en erfarenhet rikare — eller en illusion fattigare

— sedan professor Eli Heckscher på 1930-talet frågade: »Varför har vi jordbruk?»

Det är inte bara ett jordbrukarintresse att vi har ett produktionskraftigt jordbruk i vårt land. Det är närmast för att betona detta, som jag tagit till orda i dag. Alldeles ensam om min åsikt är jag inte. En så utpräglad liberal tidning som Handelstidningen i Göteborg har tagit avstånd från Bent Hansens yttrande, och Nils Thedin i konsumenternas tidning Vi har betonat att ekonomin inte bara är ekonomi. Efter det lilla meningsutbyte, som för en stund sedan ägde rum här i kammaren mellan herr Ferdinand Nilsson och herr Birger Andersson, får jag väl förutsätta, att vännen Birger Anderssons uttalande här inte heller får tolkas på det sättet att han ställer sig på samma standpunkt som professor Hansen, utan att hans uppfattning är att det måste vara ett intresse inte bara för jordbrukarna utan även för konsumenterna i vårt land, att vi behåller ett produktionskraftigt jordbruk.

Vi har gjort en erfarenhet sedan 1930-talet, och därav framgår, att vårt produktionskraftiga jordbruk under ofärdsåren kunde garantera vår utrikesledning att den, utan att behöva riskera att vårt folk skulle svälta, kunde hålla sig kvar på neutralitetens smala kritstreck. Den kunde bedöma utvecklingen utan att ta hänsyn till den hotande bakgrund som ett svältande folk eventuellt skulle utgöra.

Vi har inga garantier för att denna situation icke kan inträda än en gång. Konjunkturinstitutets chef kan inte ge oss några sådana garantier och icke någon annan heller. Det är mot den bakgrunden vi får diskutera dessa problem, och även om kommunikationerna förändrats, har vi i alla fall inte någon säker möjlighet att få vår försörjning ordnad, om vi avvecklar jordbruket. En annan fråga är, vad vi skall tänka om våra stora militärbördor, ifall vi riskerar att bli utsvalta i vår ensamhet, om det skulle hända något.

Det är dessa frågor som kommer in i bilden. Men även andra saker måste man

Statsverkspropositionen m. m.

ta hänsyn till i detta sammanhang. Vår konsumtion av livsmedel och njutningsmedel uppgår till 12 miljarder kronor, och vi vet att vår handelsbalans nu är ansträngd. Om vi blir tvingade att köpa alla livsmedel, hur skall vi då få valuta? Är det säkert att de billiga livsmedelspriserna på världsmarknaden — som det talas om i debatten — står sig, om vi måste köpa *allt*? Det kan hända, att våra förhandlare på världsmarknaden kommer att göra en ny och för vårt folk ledsam erfarenhet, om de tvingas att förhandla om ständiga leveranser och den säljande parten vet att vi måste ha fortlöpande leveranser, om inte vårt land skall hotas av svält. Det berättas att köpmän, innan vår penninghushållningslagit igenom och innan konkurrensen blivit så effektiv som nu, hade ett pris för dem som ville köpa, ett annat pris för dem som inte behövde köpa och ett tredje och dyrare pris för dem som var tvungna att köpa. Det är troligt, att vår utrikeshandel skulle ha utvecklats på samma sätt, mot höga priser, om vi varit tvungna att köpa bröd för morgondagen för att inte folket skulle svälta.

En annan sak som också måste antecknas i detta sammanhang är att vårt jordbruk är en näring, uppbyggd på biologiska faktorer. Man kan inte lägga ned jordbruket det ena året och sedan ta fram det när det behövs igen. Det vet ju alla i denna kammare; det är bara beklagligt att det synes som om vissa ekonomer inte hade satt sig in i detta enkla faktum.

Herr talman! Jag har bara berört några av de konsekvenser som skulle uppkomma, om konjunkturinstitutets chef skulle få sina intentioner förverkligade. Det finns många andra faktorer som kommer upp i sammanhanget. Hotet att avveckla jordbruket för vårt folk är allvarligare på lång sikt, tror jag, än vårt lands samhällsekonomi på kort sikt. Genom yrkesskicklighet och gemensamma ansträngningar har vi lyckats skapa en levnadsstandard som räknas bland de högsta i världen. Jordbruket har bidragit till denna utveckling genom att höja produktionsavkastningen per ytenhet, så att

den räknas bland de högsta på jorden. En bidragande orsak till att vi kunnat uppnå denna höga standard är att vi haft en levande landsbygd. Utöver att småbruket levererat livsmedel har det också till storindustrin och stadsnäringarna levererat arbetskraft, färdig att sättas in i produktionen. En fråga är: Kan vi räkna med detta i fortsättningen, och vad är det värt? Våra stora samhällsproblem som vi har haft anledning att diskutera här i riksdagen — ungdomsbrotten och missanpassningen — talar sitt tydliga språk. Kostnaden för samhällsvården på detta område måste också vägas i detta sammanhang.

Man kan säga, att detta är romantiska funderingar som inte har någon reell bakgrund, men jag tror att vi måste räkna även med dessa mycket mänskliga faktorer, när vi bedömer läget.

Man frågar också: Skall man fästa så stort avseende vid ett sådant här uttalande? I debatten har sagts, att om vi bara skulle exportera konjunkturinstitutets chef tillbaka till hans land, skulle det bli bra. Jag tror inte på en sådan avveckling. Vi få nog bedöma detta litet allvarligare, och därför menar jag att vi måste ta upp en diskussion om de stora sammanhang, som här kan beröras.

Vår uppgift i riksdagen är ju att försöka styra utvecklingen i en viss riktning. Många säger kanske, att vi inte skall göra det, men hela den ekonomiska utvecklingen, sådan den ter sig i dag, är väl en frukt av att vi har styrt utvecklingen i en viss riktning, och samhället kan väl inte komma ifrån att även i framtiden ta på sig ett ansvar för denna.

När konjunkturinstitutets chef på detta område gjort ett uttalande, drabbar detta, som jag förut sade, inte bara bönderna, utan även konsumenterna. Konsumenterna frågar sig vad det kostar att behålla det svenska jordbruket. På kort sikt kanske priset ser ut att bli för högt, men på lång sikt — mot bakgrunden av vad det hela eventuellt skulle kosta — är jag övertygad om att de svenska konsumenterna är villiga att betala för den trygghet som ligger i att veta att vi, i

Statsverkspropositionen m. m.

vårt land, oavsett hur det kommer att utveckla sig på den utrikespolitiska fronten, har möjligheter att i vårt land klara oss undan svälten. Jag tror att den svenske konsumenten är beredd att betala priset för denna trygghet. Man blir därför litet orolig, när man läser sådana uttalanden, som konjunkturinstitutets chef har gjort.

Jag vill sluta detta anförande med att säga — såsom redan här har yttrats och även har uttalats i finansplanen — att vi lever i ett rikt land. Det ekonomiska läget i landet ger mig också anledning till en förhoppning, att de svenska konsumenterna i en värld, där de internationella förhållandena ännu inte är stabiliserade, är villiga att betala priset för den trygghet beträffande livsmedlen, som ett självförsörjande svenskt jordbruk kan ge vårt land.

Jag yrkar, herr talman, remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 1, som ju återspeglar det ekonomiska läget i landet. Jag gör det i förvisningen, att vi har råd att skapa denna trygghet i ett land, som — såsom här har refererats — är så rikt som vårt.

Herr SUNDIN (cp):

Herr talman! När man tar del av den nädiga handling, som är föremål för dagens debatt och vilken för statens del i rekordets tecken inleder ett nytt decennium, är man medveten om att den kommer att ge stoff till eftertanke för de människor, som vill tänka, men även till reflexioner över vad som skall göras under den tid som kommer. Jag tror att frågeställningen — vilket parti vi än månde tillhöra — i sammanhanget måste bli: Har vi råd till allt detta?

Samtidigt som man ställer den frågan kollektivt i vad gäller samhället, är det enligt min mening nödvändigt, att vi politiker försöker se dessa frågekomplex som mannen och kvinnan i ledet. Det finns många bland dem, som i dagens läge frågar sig: Måste en standardförbättring innebära, att det sker en uppluckring av den individuella karaktären, som nödvändiggör ett visst statligt för-

mynderskap? För min personliga del vill jag svara ett otvetydigt nej. Det måste vara något fel, när man i nuläget skryter över framsteg på fostrans område, där undervisning och utbildning som aldrig tillförne fått sin centrala plats, samtidigt som det allmänna vidtar sådana åtgärder, som hindrar den enskildes egen förmåga att skapa och handla, vilket på ett naturligt sätt skulle ha gett oss trivsel.

År 1960 är ju ett olympiskt år, och alla hoppas vi, att kraftmätningarna skall tillföra oss olympiska lagrar på idrottens vädjobanor. Här hemma bereder vi oss på ett valår. Den stora valårskommittén, regeringen, har gett oss de direktiv som vi skall följa. Skillnaden mellan den olympiska kommittén och regeringskommittén är den, att den förra satser på den enskildes förmåga — om än med råd och anvisningar — att kämpa sig fram till seger, men den senare, regeringskommittén, försöker satsa på en politik, som mer och mer går i den riktningen, att den dämpar den enskildes initiativ och skaparlust. Jag tror att detta inte är vägen att bygga vårt framtida samhälle. Den dag kan kanske komma, när vi bittert får uppleva följderna av de missgrepp, som görs i det nuvarande handlandet, och även att dyrt få betala räkningen. Det måste finnas möjligheter att på ett vettigt sätt kombinera så väsentliga ting som frihet, trygghet och rättvisa, utan att förden skull hemfalla åt självtillräcklighetens materialism. Rubbar man de väsentliga trosidealerna i vårt samhälle underminerar man grunden — demokratin — och hamnar i ett samhälle, där staten blir målet, inte människan. Hur vi skall kunna förverkliga den rätta målsättningen, blir bland annat beroende på den ekonomiska politik som kommer att föras.

Centerpartiet har under årens lopp varit förespråkare för en statlig och kommunal ekonomisk politik, där givna ekonomiska lagar anpassas med tanke på de många människor, som trots välfärdssamhället lever i inkomstförhållanden, som herrar statsråd och även vi

Statsverkspropositionen m. m.

riksdagsmän mer än som nu sker borde ta hänsyn till.

Under 1950-talet har centerpartiet mer än övriga partier här i riksdagen hävdat lågräntepolitikens princip. Det har skett i medvetande dels om räntans ringa betydelse i konjunkturutvecklingen, dels ock om att en högräntepolitik drabbar de människor i samhället, vilka har de minsta förutsättningarna att stå emot svårigheter, och dessutom blir en broms för småföretagsamheten inom handel, hantverk, industri och jordbruk.

Uppfattningen om räntan som ett bristfälligt konjunkturpolitiskt medel delas av allt att döma av flera nationalekonomer. I en nyligen publicerad engelsk utredning om penningpolitikens mål och medel kommer detta tvivel mycket starkt till uttryck. Tyvärr förefaller det som om de gamla dogmerna om räntans roll lever kvar hos riksbankens ledning, och samma uppfattning delas även av den regering vi för närvarande har. Det talas i vissa sammanhang om vidskepelse, och jag skulle för min personliga del vilja kombinera dogmerna och tänkan-det på detta område med ordet vidskepelse.

Man kan inte komma ifrån att den likviditetspåspädning på penningmarknaden, som den fortsatta offentliga expansionen innebär, orsakar ett betydande inflationstryck. Även om man inte accepterar riksbankens åtgärder, kan man förstå, att dessa bottnar i misstro-ende för den av regeringen förda finanspolitiken. Den privata sektorn skall alltså hållas med stramare tyglar för att den offentliga expansionen skall kunna få fortgå. Bankerna har under hänvisning till försämrad räntabilitet i sina placeringar ökat marginalen mellan in- och utlåning. Det måste alltså också nu bli småspararna i vårt samhälle som får dra det tyngsta lasset. Här finner vi även förklaringen till den flykt till realvärden som försiggår.

Kontentan av detta måste bli, att vi i första hand måste få en annan finanspolitik än den som den nuvarande regeringen bedriver. Centerpartiet har vid upprepade tillfällen tagit avstånd från

fortsatt offentlig expansion. Det innebär ett avståndstagande från socialdemokratiens politik — utgiftsexpansionen — men vi har även klart sagt ifrån att vi ogillar den politik, som exempelvis högern för och som bl. a. innebär en skatteomflyttning från stat till kommun och dessutom inte har hänsyn till de små inkomsttagarnas skatteförmåga.

Jag hänvisar härvid till det vid 1959 års höstriksdag av centerpartiet framlagda skattealternativet. Dess huvudprinciper tar sikte på nödvändigheten av att skapa bättre balans mellan den offentliga och den privata delen av samhällsekonomin. Man får inte i dagens läge enligt vårt sätt att se vidta åtgärder, som kan äventyra vårt näringslivs konkurrenskraft på den internationella marknaden och därmed även äventyra ett positivt utbyte av anslutningen till ett vidgat handelsområde i Europa, vilket jag tror — väl skött — bör säkra vårt lands fortsatta väldståndsutveckling.

Det är inte minst mot denna bakgrund man måste motsätta sig omsättningsskatten. En politik som den regeringen i dag bedriver och vilken enbart tar hänsyn till efterfrågesidan, medan den lämnar kostnadssidan åt sitt öde, måste vara en kortsynt politik och tyda på bristande kännedom eller åtminstone bristande vilja när det gäller att förstå vårt näringslivs villkor.

Herr talman! Jag vill sammanfatta det sagda på detta område med det följande.

Först och främst vill jag säga att räntestegringen, som regeringen, högern och folkpartiet välsignar, är tvåfaldigt negativ: dels blir småspararna lurade på cirka en fjärdedels procent, dels drabbar den sådana enskilda och företag som har de största ekonomiska svårigheterna.

För det andra drabbar regeringspolitiken med omsättningsskatt barnrika och fattiga, alltså små inkomsttagare. Vi har i vårt land över två miljoner människor, som har en bruttoinkomst på 8 000 kronor och därunder per år.

För det tredje för den nuvarande fi-

nanspolitiken med sig en statlig ekonomisk koncentration till men för den enskilda sektorns expansionsmöjligheter.

Med den politik, som centerpartiet på det ekonomiska området vill föra, skulle vi för det första få en fördelning mellan konsumtions- och kostnadssidan så att fattiga och idoga människor icke blir bestraffade. Vi skulle för det andra få en statlig finanspolitik, som utan överdrifter till höger eller vänster tar hänsyn till enskildas förmåga att klara av de problem, som dagens makthavande med sin byråkrati tror sig vara predestinerade till att sköta. För det tredje skulle, om den enskilda sektorn på sätt som här framhållits ges naturliga arbetsmöjligheter, den nu till synes framprovocerade nödvändigheten av statlig maktkoncentration försvinna.

Ett bevis på den statliga maktkoncentrationen får vi, om vi jämför hur produktionsökningen inverkar på statens inkomster, sett i relation till kravet på ökade löner till statstjänarna. En treprocentig höjning av nationalprodukten — något som man inom besparingsutredningen arbetade med — skulle ge staten en merinkomst på 450 miljoner kronor. En lönestegring på fyra procent till statstjänarna skulle ge en merutgift för staten med 300 miljoner kronor. Med de krav på ökade löner, som framförts i de avtalsrörelser som nu börjat, kommer det inte att dröja länge förrän ökningen av nationalprodukten äts upp av lönerna.

Resultatet kan bli att statstjänstemännen och andra i självändamål får sitta på sina stolar, och finansministern måste, om ingen inskränkning och besparing åstadkoms, för fullgörande av vissa arbetsuppgifter öka inkomsterna på andra vägar. Av det sagda framgår att den nu fyraprocentiga omsen med all sannolikhet i mycket stark takt kommer att stiga, såvida herr Sträng får fortsätta att regera.

Herr talman! Ett centralt diskussionsämne i den allmänna debatten har under den senaste tiden varit ungdomsproblemen. Den tilltagande ungdomsbrottsligheten har ingett oss allvarliga

Statsverkspropositionen m. m.

bekymmer. Innan jag utvecklar den tanken, skulle jag vilja uttrycka mig så här. Man måste väl i rättvisans namn säga att ungdomen i gemen i dag i genomsnitt är en bättre ungdom än i gången tid, men samtidigt som man gör detta konstaterande måste man även fastslå motsatsen, nämligen den negativa sidan. Vår tids ungdomsbrottslighet har ökat i ett anmärkningsvärt hastigt tempo. Det är därför glädjande att man från statsmakternas sida har vidtagit vissa åtgärder för att kunna lösa dessa problem. Det är livligt att hoppas att de initiativ till samverkan mellan hem, skola och övriga samhälleliga organ som tagits kommer att leda till positiva resultat, så att ytterligheterna minskas.

Man kan i detta sammanhang inte nog understryka betydelsen av den fostrande gärning som hemmen utför. Jag tror att vilka myndigheter som vi här i riksdagen eller Kungl. Maj:t än kan sätta till i tro att de kan lösa de akuta ungdomsproblemen, så kan vi, om inte andan och känslan för fostran i hemmet blir en annan, ändå inte vända en snar ändring. De kristna ideal, på vilka hela vår kultur bygger, har omfattats och omfattas av det stora flertalet bland vårt folk. De har burit och bär generationer över svårigheter och påfrestningar i livets olika skiftningar. För karaktärsdanningen och den andliga utvecklingen i en ung människas liv är det av utomordentlig stor betydelse att all fostran genomsyras av de kristna idealen. I vårt i materiellt avseende högt stående samhälle är det lätt att glömma dessa värden, förutan vilka vårt folk dock skulle vara fattigt och förutan vilka våra barn otrygga och osäkra skulle träda ut i livet från hemmets hägn. Det är värden, som måhända inte ger pengar i utbyte men som skänker oss något långt mera, nämligen en inre balans och bättre kvalifikationer att på rätt sätt förvalta den stora gåva vi fått i livet.

Medan vi — som jag hoppas — är tämligen ense om de principer, enligt vilka vi vill fostra våra barn till rätt tänkande och harmoniska människor, och medan vi i vårt rättssamhälle starkt

Statsverkspropositionen m. m.

reagerar mot de utslag av rashat och förföljelser, som inte bara förekommer utanför utan även innanför vårt lands gränser, händer inom vår egen kyrka något, vars motstycke är svårt att finna i modern tid. Där blåser man återigen stridssignaler. Denna gång gäller det inte huruvida en kvinna skall få bli prästvigd eller inte, ty därom har lag och förordning beslutats grundlagsenligt. Nej, här kommer framstående kyrkans män samman för att skriva på ett handlingsprogram, som punkt för punkt går ut på att mer eller mindre kategoriskt uppmana präster och övriga att sabotera de kvinnor som eventuellt kommer att bli prästvigda. Den systematiska diskrimineringen av den svenska kvinnan på detta område fortsätter från det hållet med oförminskad intensitet.

Hur skall vi mot bakgrunden av dessa beklämmande händelser inom vår svenska kyrka kunna fostra våra ungdomar till respekt för samhällslagarna, till tolerans, till insikt om att livsvillkoren för demokratiens fortlevnad kräver att vi alla som bor och bygger i ett demokratiskt samhälle skall lära oss samarbeta sida vid sida och hysa förståelse för varandra och dessutom förstå nödvändigheten av att lyda lagarna, när man från kyrkans sida gör det som jag här har talat om?

Herr talman! En inre protestkänsla säger mig att jag skulle vilja reagera ännu kraftigare på detta område, men det skall jag inte göra utan jag vill bara sluta detta anförande med att säga, att det är ett tungt ansvar, dessa den s. k. bekännelsefrontens män här har påtagit sig.

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! Vi befinner oss i ett nytt årtionde, och regeringen har presenterat sin första årsbudget under 1960-talet. Är nu den ett uttryck för alla de storslagna löften man har utfärdat och lovat uppfylla under det nya årtiondet?

Man måste säga att början är mycket dålig. Visserligen presenterar finansmi-

nistern en budget, som han menar håller, som skall vara stark nog att klara av många påfrestningar, men det är viktigt att hålla i minnet till vilket pris detta har skett. Faktum kan inte bestriidas: den s. k. statsfinansiella balansen har regeringen tillfälligt åstadkommit genom nya mycket hårda pålagor för folkets breda lager. Närmast syftar jag på den omsättningsskatt, som på ett orättfärdigt sätt tillför statskassan ca 1 miljard kronor om året. Det politiska ansvaret för denna odemokratiska skatteåtgärd drabbar naturligtvis i första hand regeringen, som inte valde att låta de besuttna i samhället bidra med mera av sitt överflöd för att klara av de statliga utgifterna.

Naturligtvis är det så, att de borgerliga partierna i själ och hjärta välsignar omsättningsskatten, men de anser det från deras sida vara politiskt, taktiskt förmånligt att spela opposition mot densamma. Vad regeringen genomtrufade i fjol höst var egentligen ett uppfyllande av de borgerliga partiernas många-åriga intentioner på det skattepolitiska området, och inga demagogiska utläggningar från de borgerliga partiernas talesmän kan bringa detta faktum ur världen.

När det gäller statsverkspropositionen har det väckt påtaglig uppmärksamhet att försvarsministern fallit undan för kravet om vidgad atomforskning, som egentligen innebär, att forskningen utsträcker till att omfatta grundläggande åtgärder för framställning av svenska atomvapen. De tidningar, som högljutt krävt en forskning i den riktningen, uttalar nu sin stora tillfredsställelse med den vändning denna fråga har tagit i och med försvarsministerns nya rekommendation.

Nå, man säger nu, att regeringen skall utforma nya direktiv för forskningsanstaltens vidare arbete. Skall dessa nu utformas så att atomvapenanhängarna får en chans att under täckmanteln »skyddsforskning» samtidigt förbereda tillverkning av svenska kärnvapen? Det gäller för regeringen att lämna ett klart besked på den punkten. Ger detta inte

Statsverkspropositionen m. m.

tillfredsställande garantier för att inget smussel i riktning mot en framställning av svenska tomvapen får förekomma, då får också regeringen finna sig i att den väldiga opinionen kommer i rörelse dels mot den farliga kurs man slagit in på och dels mot det starkt ökade anslag man nu äskar för en ödesdiger politik. Tydligt är att atomvapenaktivisterna är i färd med att vinna en delseger. Det finns alla skäl att slå larm och varna för alla de konsekvenser som följer undfallenhetspolitiken i spåren.

När vi står i begynnelsen av ett nytt årtionde, är det en dålig start att lansera en skattepolitisk linje som är sämre än den vi hade tidigare. Det varslar inte heller gott, att man mot folkets vilja faller undan för atomaktivisterna. Det vore mycket bättre om man beflitade sig om att uppfylla de storslagna löften man strött omkring sig inför sextiotalet.

Det är riktigt att socialdemokratien återigen skrivit in i sitt program att vi måste åstadkomma ekonomisk demokrati här i landet, men de orden har funnits i många tidigare program, som skulle ha legat till grund för regeringspartiets handlande. Har vi fått någon vidgad ekonomisk demokrati här i landet? Har antalet människor med bestämmanderätt över produktionen ökat låt oss säga under de senaste 20 åren? Jag svarar ett bestämt nej på dessa frågor och vill till det foga: För varje år som gått minskas antalet personer som bestämmer över de mäktiga produktionsmedel som finns i vårt land. Det finns ingen ekonomisk demokrati. Reellt är det ett fåtals diktatur inom vårt lands näringsliv. Koncentrationen av ägandet har avancerat raskt och detta är en tankeställare för dem som i så många år lovat införa ekonomisk demokrati men som nu tvingas notera att utvecklingen gått i motsatt riktning. Det är därför det framstår som en av de främsta uppgifterna för vårt lands arbetare och tjänstemän att verkligen göra 1960-talet till det årtionde då den ekonomiska demokratien blir ett faktum, ett årtionde då fåtalsväldet över vår tids mäktiga produktionsmedel defi-

nitivt brytes. Och för kommunisterna framstår denna fråga som en av de allra väsentligaste.

Är det kanske någon här som vill påstå något annat än att det var ett litet fåtal som tillsammans med storbankerna beslutade om nedläggande av två textilfabriker och en läderfabrik för drygt en vecka sedan? De anställda hade ingenting att säga till om. De fick finna sig i diktaten, och inte lär väl regeringen heller ha så mycket att säga till om i dessa frågor. Men ändock handlar det om det mest primära i människornas liv, nämligen arbetet och den inkomst de behöver för att klara en dräglig tillvaro.

Så länge förhållandena är sådana de är i vårt land, med en fåtalsdiktatur inom näringslivet, vore det på sin plats att åtskilliga mera nyanserat talade om hur utvecklad demokrati vi har i Sverige. Här kan jag inte undgå att i korthet beröra det ständigt brännande problemet om Norrlands näringsliv, om åtgärder för att bringa arbetslösheten där ur världen. Detta har intimt sammanhang med utvidgningen av demokratien. Jag skulle betrakta det som en väsentlig demokratisk åtgärd om statsmakterna inför 1960-talet klargjorde att man ämnade bygga ut stålindustrien och skogsindustrien i Norrbotten, så att alla människor får arbete. Men något sådant har vi ännu inte fått uppleva. Däremot reser representanter för statliga verk upp till Norrbotten, samlar folket till stora möten och förklarar att nu skall man leda vattnet från Kalix och Torne älvar till Rombaksfjorden, på det att vi torrskoda skall kunna överskrida dessa floder. När så folket i drastiska och vredgade ordalag säger sin mening om vad som då kan komma att inträffa, då blir representanterna för det statliga verket kränkta djupt in i själen. Ty de bor ju intill den vackra Mälaren, och den skall inte, såvitt jag förstår, ledas ut i Atlanten, så att Stockholm blir ett sammanhängande fastland och allt brobyggande över huvudstadens strömmar blir en överloppsgärning.

Universitetsutredningens senast fram-

Statsverkspropositionen m. m.

lagda betänkande är enligt min mening inte helt tillfredsställande för Norrlands vidkommande. Det betecknar givetvis ett framsteg, men frågan om ett universitet i Norrland skjutes i betänklig grad på framtiden. Regeringen är givetvis oförhindrad att rätta till dessa brister. Den framsynthet som den nuvarande kulturministern visat i andra sammanhang ger oss anledning att hoppas att han tillmötesgår norrlänningarnas berättigade krav på en utbyggnad av demokratin på detta område. Jag har tidigare i denna kammare hävdat att ett fullständigt norrländskt universitet är av utslagsgivande betydelse inte minst för näringslivet och dess vidare utveckling i denna viktiga landsända, och denna uppfattning vidhåller jag naturligtvis fortfarande.

Så många har uttalat sig vackert om vad som bör göras under 1960-talet. Det viktigaste är handlingarna som måste till för att det hela skall förverkligas. Dock finns det folk som har uttalat sig cyniskt inför 1960-talet. Det finns folk inom den högre statliga byråkratien som klätt sig i oxhud och inför en häpen allmänhet förkunnat: Under 1960-talet måste det svenska jordbruket försvinna. Har inte dessa annat att syssla med, måste man fråga, än att fundera ut hur man skall fördärva de produktionskrafter som det har tagit sekler att bygga upp? De menar sig vara realister men är i verkligheten reaktionärer. Oppositionen mot de prognoser som av en del har ställts inför 1960-talet har ju också varit stor och även kommit till uttryck i denna kammare. Och det är bra att de svenska jordbrukarna själva har reagerat kraftigt och bestämt. Trots att jordbruket brottas med åtskilliga svårigheter klamrar sig dess folk fast vid jorden och förstår mer än många högskolelärdade olycksprofeter vilket värde jordbruket har för folkförsörjningen. Det är en seg tåga i de svenska jordbrukarna, det är inte tu tal om den saken, och ingen skall tro att det blir en lika lätt match att halshugga det svenska jordbruket som det var för Kristian Tyrann att den 8 och 9 november 1520 halshugga Stockholms borgerskap.

Herr BOHEMAN (fp):

Herr talman! Denna remissdebatt avtecknar sig dels mot bakgrunden av en televisionsruta och dels mot bakgrunden av det allmänna världspolitiska och handelspolitiska läget.

I det förra avseendet är bakgrunden av små dimensioner. Jag kan därvidlag också helt ansluta mig till de talare i den föregående debatten, som har uttryckt den förhoppningen att den anordning, som detta år har träffats för denna televisionsutsändning, skall förändras eller göras om till ett annat år. Såvitt jag vet är den sort av televisionsföreställning, som under denna remissdebatt uppspelas, unik i parlamentarismens historia i Västerlandet. Det finns väl allt skäl att ompröva formerna för och det berättigade i densamma till ett annat år.

Är televisionsrutan någorlunda klar, så är den världspolitiska och handelspolitiska utveckling, som utgör bakgrunden till granskningen av den svenska budgetsituationen, mer dimmig, mer svåröverskådlig än kanske någonsin tillförne. För den som under många år har haft till uppgift att i detta avseende i någon mån söka speja in i framtiden och se i vilken riktning utvecklingen går framstår svårigheterna detta år såsom större än på många år. Det är så många olika strömningar, så många olika riktningar på de fakta, som nu är rådande, att det är mycket svårt att se vad framtiden kan bära i sitt sköte.

Det finns åtskilliga positiva drag i bilden. Hatpropagandan har i någon mån minskat, förhandlingar pågår, de stora skall mötas, och det kan hända att detta möte utgör inledningen till en fortsatt serie av förhandlingar. Det finns vissa utsikter till att de förhandlingar, som ägt rum i Genève och som nu åter upptages, om avskaffande av kärnvapenprov kan leda åtminstone till ett partiellt resultat och kanske utgöra en inledning till vidare förhandlingar om nedrustningsåtgärder. Men å andra sidan kan det väl inte nog understrykas att än så länge har inget positivt steg tagits mot en lösning av de djupgående

Statsverkspropositionen m. m.

politiska meningsskiljaktigheter och motsättningar som fortfarande råder i världen. Det är säkert att allttjämt kvarstår såsom ett orande moln på horisonten de svårigheter som uppstått exempelvis i Berlinfrågan. Vid det senaste mötet i Sovjetunionens parlament vidhöll den sovjetryske regeringschefen i alla delar den ståndpunkt i Berlinfrågan som utgjorde upptakten till den spänning vilken rådde under föregående år.

På det handelspolitiska området har vi nyss hört handelsministern ge en redogörelse för de förhandlingar som ägt rum för att skapa en brygga mellan de sju och de sex. Det var inte någon särskilt optimistisk framställning. Så mycket har emellertid vunnits, inte minst tack vare ett behjärtat svenskt ingripande av handelsministern och hans förtjänstfulla medarbetare, att ett förhandlingsmaskineri kommit till stånd som, om den goda viljan finns, kan begagnas för att slå den brygga som är så nödvändig för att utvecklingen på detta område skall ledas i rätt riktning.

Det är inte min mening att här närmare gå in på de allmänna utrikes- och handelspolitiska omständigheter som gör att bilden är så oredig och oöverskådlig. Det lär bli tillfälle att i en utrikespolitisk debatt senare under riksdagen närmare ingå på dessa spörsmål. Jag har bara velat bringa dem i erinran därför att det synes mig vara ganska säkert att den tid som vi nu går emot fordrar en god ekonomisk beredskap av Sverige. Jag har tänkt att bara med några ord beröra ett par av de faktorer, som enligt min uppfattning gör att denna beredskap för närvarande måste anses vara otillfredsställande. Det finns många andra framstående talare med större vana än jag som här i debatten redan har ingått på den svenska statsverkspropositionen, dess allmänna tendens och dess detaljer eller som i sina anföranden ämnar göra det. Vad jag kommer att beröra ligger en smula utanför själva budgeten men har ett starkt samband med densamma.

Ett av tecknen på ett lands ekonomis-

ka ställning utgör utan varje tvivel storleken och sammansättningen av vederbörande lands valuta-reserv. I det avseendet förefaller det mig som om Sverige under de senaste två åren relativt sett blivit svagare än vad det varit tillförne. Under de två senaste åren har Väst-europas reserver av guld och valutor stigit med 5 242 miljoner dollar. Sveriges valuta-reserver har därutav stigit med 27 miljoner dollar. Medan Väst-europas samlade valuta-reserv stigit 33 procent, har den svenska stigit 4 procent. Att procentsiffran för Väst-europa inte är ännu högre beror framför allt på att i kalkylen har inneslutits sådana länder som Grekland och Turkiet m. fl., vilkas ställning är särskilt svag. Skulle man endast jämföra stegringen av valuta-reserven hos oss och i sådana länder, som är direkt jämförliga med oss, utfaller jämförelsen än mera till vår nackdel.

I dagens situation finns det en annan omständighet som gör att denna relativt svaga, för att icke säga svaga, valuta-reserv ter sig oroande. Med bildandet av sjustatsgruppen och med den allmänna tendensen i världen att ge långa krediter för att söka hjälpa de utvecklade länderna i allt större utsträckning, är vi av hänsyn till de rådande konkurrensförhållandena och för att söka upprätthålla vår export och vår ställning nödsakade att bidra till en längre kreditgivning än tillförne, och en tillfredsställande valuta-reserv är den nödvändiga förutsättningen för en sådan kreditgivning.

Härtill kommer ett annat förhållande som jag tror är värt allt beaktande. Under många år har Förenta staterna mer än något annat land och i en helt annan proportion än andra länder bidragit till denna långfristiga kreditgivning, men det finns åtskilliga tecken som tyder på att den flod av dollar, som hittills har spritts över världen, under den närmaste tiden kommer att minskas. Förenta staternas betalningsbalans har svängt, ett mycket stort utflöde av guld och valutor från Förenta staterna har skett. Detta medför bl. a. att de möjligheter för svensk export kommer att sina, vil-

Statsverkspropositionen m. m.

ka har uppstått därigenom att ett visst land kunnat erhålla bidrag i dollar från Förenta staterna och använda en del av dessa dollar för inköp även i Sverige. Man ser ett tydligt tecken därpå i de nyligen utfärdade bestämmelserna för den s. k. Development Loan Fund i Förenta staterna. Förut har det varit möjligt för ett land att låna ur den fonden och fritt köpa de varor man önskat i vilket land som helst. Numera är det föreskrivet att medel ur denna fond endast eller till allra största delen får användas för inköp av varor från Förenta staterna.

Sådana förhållanden gör det självklart än mera önskvärt att vi kan bibehålla och öka den ringa reserv av valutor som vi har. Detta är i själva verket en nödvändig förutsättning för att vi skall kunna i någon större utsträckning — i den utsträckning som det tycks råda enighet om — deltaga i det gemensamma arbetet för att söka hjälpa de efterblivna länderna till en högre och bättre levnadsstandard. Det hjälper inte att ge anslag från statsmakterna eller att göra storartade insamlingar bland den svenska allmänheten om inte valutareserven och de valutor, som vi intjänar, ger oss medlen att omsätta dessa ansträngningar i praktiska insatser.

Vad kan då över huvud taget göras för att ge vårt land en bättre ställning i valutahänseende? Ja, det ringa tillflödet till den svenska valutareserven beror naturligtvis till en stor del på den allmänna ekonomiska politik som har förts i detta land, en politik som många talare redan har berört och andra troligen även i fortsättningen kommer att beröra. Men vissa speciella åtgärder skulle också kunna vidtagas för att öka våra möjligheter att med långfristiga krediter understödja våra exportaffärer och därigenom i inte ringa mån bidraga till att återställa en bättre balans mellan de s. k. rika och fattiga länderna i världen. Ett av sätten är, åtminstone enligt min mening, att tillåta och uppmuntra internationella kapitalrörelser. För Sveriges vidkommande skulle det innebära att vi söker skapa större möjligheter och större incitament för utländska kapital-

investeringar också i Sverige. Under åtskilliga år har de svenska myndigheterna ställt sig i stor utsträckning avvisande till alla försök från utländska företags sida dels att här etablera sig och dels att här göra investeringar. I en motion, som folkpartiet kommer att framlägga, pekar vi på dessa förhållanden och påkallar en utredning om vad som kan göras för att det skall bli en ström av kapital i två riktningar, en till och en från Sverige.

Detta har en mycket stor betydelse därför att särskilt i de underutvecklade länderna är en svensk kapitalinsats ofta mera välkommen än den kapitalinsats som kan göras från stormakterna. Kan vi på något sätt, även om det är i ringa mån, bidra till att en kapitalrörelse sker så att säga via vårt land till de underutvecklade länderna, tror jag för min del att det skulle vara av icke ringa betydelse.

Det finns ett annat område, där jag inte kan neka till att jag tycker att vi illa utnyttjat möjligheterna att öka vår valutareserv, nämligen turismen. Med vårt klimat och våra förhållanden söker sig en allt större och allt mer betydande svensk turistström till soligare nejder än vi kan erbjuda här i Sverige, och sig en allt större och alltmer betydande och ökande mått i den svenska betalningsbalansen. Det ligger därför enligt min uppfattning makt uppå att söka hitlocka ett större antal utländska turister än som hittills varit möjligt. Att vi inte har haft ett större antal beror naturligtvis i viss mån på att just våra klimatiska förhållanden och andra omständigheter gör att Sverige kanske inte i och för sig är ett så lockande turistmål, men det har också berott på att vi, både från statsmakternas och från enskildas sida, inte i tillräcklig grad beaktat den betalningsmässigt utomordentligt viktiga källa som turisttrafiken utgör. Jag är övertygad om att vi skulle kunna göra betydligt mer och att vi dock har åtskilligt att visa för utlandet som är av ett stort och betydande intresse. Inte minst det sätt på vilket det svenska samhället är konstruerat och ordnat är nå-

gonting som i hög grad intresserar utlänningar, om de får uppmärksamheten mera riktad därpå. I själva verket ger Sverige på sin turistpropaganda och på sin uppmuntran av turistnäringen ut betydligt mindre än något jämförbart land. Jag har utomlands kunnat konstatera hur mycket mera som för en billig penning skulle kunna göras för att öka och intensifiera en sådan propaganda. Jag tror för min del att detta icke får betraktas såsom en vanlig statsutgift; det är helt enkelt en investering som kan ge en betydande avkastning.

Detta är, herr talman, bara några randanmärkningar i den debatt som nu har ägt rum. Jag har velat påpeka dessa förhållanden därför att jag tror att de i övrigt kanske inte kommer att uppmärksammas i debatten. Till de stora ekonomiska stridsfrågorna, som för närvarande utgör huvuddelen av den svenska politiken, får andra och mera kunniga personer lämna sitt bidrag.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 19.30.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Inte heller jag har för avsikt att till behandling ta upp de stora ekonomiska frågor som redan har berörts av ett flertal talare i dagens debatt och som ytterligare kommer att beröras av talarna i TV-debatten efter middagen.

För min del skulle det ligga nära till att säga några ord om de bekymmer vi har att brottas med ute i glesbygderna och som även de redan har tagits upp av flera talare. Jag tänker då på de bekymmer, som jordbrukare och andra har fått, vilka ännu inte följt med i den stora folkomflyttningen utan har stannat kvar i glesbygderna.

Jag vill i detta fall nöja mig med att stryka under vad jag framhållit vid något tidigare tillfälle, att när så många aktuella frågor är föremål för utredning och man skall dra upp framtidslinjerna för dem torde det vara angeläget att till

Statsverkspropositionen m. m. undersökning och utredning ta upp de samlade landsbygdsp Problemen.

Man kan ibland göra den iakttagelsen, att det finns en och annan som känner sig ansvarig för utvecklingen i dess helhet och som på allvar har upptäckt dessa bekymmer. För någon månad sedan uttryckte sig en av våra landshövdingar, som i sitt län har en god del av våra allra bästa jordbruksbygder, om landsbygdens framtid på det sättet, att vi inte längre kan tala om landsbygdens avfolkning eller glesbygdernas problem, utan vi får i stället när som helst börja tala om rena slumbygder ute på landsbygden.

Visst får vi ofta erfara att utvecklingen går fort nuförtiden, men vem kunde tro, efter alla överläggningar och efter allt arbete med skapandet av större landsbygdskommuner för 10—12 år sedan, att man redan i början av 1960-talet skulle vara i färd med att tillsätta nya utredningar, beroende på att många kommuner krympt samman vad folkmängden beträffar och blivit alltför små enheter.

Det är ingen tvekan om att så som många även mindre landsbygdskommuner har investerat under 1950-talet och så som man väl har bäddat för stora utgifter under år som kommer, många i det kommunala arbetet ganska snart kommer att ställas inför uppgifter som är mycket svåra att bemästra.

Någonting som på intet sätt är ett landsbygdsp Problem utan en följd av att människorna flyttar samman i stora tätorter, varigenom det skapas storstadsproblem — en fråga som ofta är föremål för behandling i riksdagen och som även i dagens debatt har behandlats av flera talare, en fråga som dagligen diskuteras i tidningspressen, tyvärr dock utan att det givit några till det bättre synbara resultat — är den ständigt ökande och under 1950-talet mycket tilltagande och oroande ungdomsbrottsligheten.

Jag skulle väl kunna nöja mig med att helt och fullt instämma med vad herr Yngve Nilsson och Sundin har sagt i dag i denna fråga, men när brottslig-

Statsverkspropositionen m. m.

heten bland de unga har ökat i en sådan omfattning att den håller på att bli ett av våra verkligt stora bekymmer, kanske det kan tillåtas mig att säga något utöver vad som redan är sagt. Ute bland allmänheten har man också den uppfattningen att här är ett område, trots alla utredningar och trots alla överläggningar i kanslihuset, som statsledning och lagstiftare dåligt har kunnat bemästra.

Vad säkert många människor i detta land allvarligt funderar över är det förhållandet att ju mer brottsligheten ökar och ju mer denna ökade brottslighet sjunker ned i allt yngre och yngre årgångar, desto större blir skillnaden i uppfattningen om vilka åtgärder som bör vidtagas för att en ändring till det bättre skall kunna ske. Som herr Yngve Nilsson framhöll tidigare i dag finns det människor som säger att problemet är överdimensionerat. Någoting som man tycker verkar beklämande är dock, när kunniga och för rättsvården ansvariga skjuter hela problemet åt sidan genom att säga att den ökade ungdomsbrottsligheten är något som hör tiden till och att det är ett internationellt problem, som inte är något för vårt lilla land att syssla så mycket med.

Ofta förekommer här i riksdagen uttalanden om att det gäller att rusta upp och skapa resurser på det eller det området. Man måste ha den uppfattningen, vad orsaken än kan vara, att samhället inte i tid har stått rustat och haft resurser att på ett effektivt sätt reagera mot den bristande respekten för gällande lagar.

Bara cirka 20 procent av alla begångna brott blir uppklarade, och detta måste vara en alltför låg uppklaringsprocent. När det således till cirka 80 procent finns utsikt till att ett begånget brott inte blir uppklarat, så måste denna låga uppklaringsprocent verka alltför inbjudande till brottslig verksamhet. Utsikten till en god utdelning vid de många egendomsbrotten är alltför stor. Polis och ordningsmakt i sin helhet måste få resurser av den storleksordningen att brott inte lönar sig.

En annan företeelse, som man tycker

man har all anledning att reagera emot, som många också är förundrade över och som inte heller kan vara tillfredsställande, är att brottslingar under 15 år och mellan 15 och 18 år tycks nära nog obegränsat kunna fortsätta på brottets bana utan att bli omhändertagna av samhället på något sätt, även om de är upptäckta. Vi läser nära nog dagligen i tidningarna om ungdomar i den åldern, som begått 30, 40, 50, kanske ända upp till 100-talet brott av olika slag men som i brist på utrymme på för dem lämplig anstalt får vistas i fullständig frihet. På fängelser avsedda för äldre brottslingar tycks det alltid finnas utrymme men inte på anstalter lämpade för ungdom.

Riksdagen har beslutat om utbyggnad av våra ungdomsvårdsskolor, men vem vet om platserna trots detta kommer att räcka till. Hur ansträngt statens ekonomiska läge än är, måste här skapas resurser, så att de som skall intagas på någon anstalt inte får en orimlig och olycklig väntetid. Dessa långa och olyckliga väntetider för unga brottslingar, under vilka det blir tillfälle till att sjunka allt djupare i brottets traskmarker, måste försvinna. För att ha den uppfattningen att så bör ske behöver man inte vara expert på frågor som rör vården av brottslig ungdom.

Man har också anledning att ifrågasätta om tillvaron på dessa ungdomsvårdsskolor och andra anstalter är sådan som den borde vara och om inte friheten där och möjligheten för eleverna att springa därifrån är litet för stor. Det ser tyvärr ut som om dessa anstalter hade litet svårt för att fylla sin uppgift. Kanske finns det skäl att pröva andra mer effektiva vårdformer. För några dagar sedan berättades i tidningarna om hur en pojke, som bara var 14 år gammal, fem gånger under en vecka togs av polisen och varje gång återfördes till det hem varifrån han rymt. Under den veckan hade pojken ändå hunnit med 30 inbrott, varav 15 i lägenheter. Ett långt syndaregister på en vecka för en omhändertagen 14-års pojke!

Antingen måste det vara något fel på gällande lagstiftning eller också på om-

Statsverkspropositionen m. m.

händertagandet av den pojken. Ty polisen i vårt land, där bara 20 procent av alla brott blir uppklarade, har andra arbetsuppgifter som är angelägnare än att fem gånger på en vecka fånga in en och samme pojke. En sådan händelse kan ge vem som helst anledning att fråga hur det svenska rättssamhället egentligen fungerar.

Man må ha vilken uppfattning som helst om i vilka former ett brott bör sonas. Kan detta ske genom något slag av uppfostran, så att den brottslige på det sättet återföres till en normal och riktig tillvaro, så önskar säkert ingen något annat. Vad jag vill säga är: Använd gärna vilka vårdformer som helst — milda och lätta eller hårdare och strängare — bara de ger resultat i rätt riktning! Min enkla uppfattning är att den stora diskussionen om ungdomsbrottsligheten nu måste övergå från ord till handling från deras sida som har ansvaret. Vad som först och främst bör försvinna är slappheten i samhällets sätt att reagera. Det måste klarare fastslås att brottslighet och fortsatt brottslighet inte kan tolereras. Jag delar helt och fullt den uppfattning som herr Yngve Nilsson gav uttryck åt när han framhöll att det gäller att se till, att vårt dyrbara ungdomskapital förvaltas så väl som möjligt. Ingen del av detta dyrbara kapital får förskingras.

Efter detta hade jag, herr talman, tänkt övergå till att säga några ord om ett annat avsnitt, nämligen utbyggandet av våra allmänna vägar och vad som på den punkten föreslagits i statsverkspropositionen. Jag avstår emellertid därifrån och nöjer mig med att framhålla att mycket skulle kunna påtalas om de brister som förekommer i fråga om underhåll och upprustning av de allmänna vägarna.

Jag vill denna gång inskränka mig till att understryka vad jag har sagt någon gång tidigare, nämligen att bristerna i vinterunderhållet är betydligt större än i sommarunderhållet. Så är det åtminstone i de bygder där jag har möjlighet att följa med vad som händer och sker. Inträffar en snöstorm, vilket ju ofta sker

vissa vintrar, så ser man aldrig till några plogbilar ute på vägarna medan snöstormen pågår. Vederbörande förklarar efteråt i tidningarna att det är meningslöst att köra ut med plogbilar innan snöstormen lugnat sig, och därför väntar man till dess. Men tänk vad det är många som måste trafikera vägarna även när det är snöstorm! Det är kusligt att köra fast i snödrivorna och veta att man sitter hemma med plogbilarna och väntar tills snöstormen är över.

På samma sätt förhåller det sig med sandningen. Hur ofta får inte bilisterna köra på livsfarligt ishala vägar! Människoliv offras, bilkatastrofer inträffar bara på grund av en bristfällig och slarvigt utförd vinterväghållning. Jag behöver här endast erinra om vad som förekom i ett TV-program för någon tid sedan. Bilisterna har rätt att fordra bättre snöröjda och bättre sandade vägar än som nu förekommer.

I den bygd jag representerar har vid flera tillfällen i ortspressen talas om att väghållningsbilarna är utrustade med radio för att de så lätt som möjligt skall kunna dirigeras till den plats där de bäst behövs. Med den erfarenhet man har av vinterväghållningen kan man framställa den frågan, om inte radioanläggningarna på väghållningsbilarna mera är avsedda som ett propaganda-nummer i tidningspressen än att vara till nytta för bilister och andra trafikanter.

En sak som rör biltrafiken och trafikanterna och som var mycket aktuell på 1930- och 1940-talen och även en bit in på 1950-talet är frågan om omläggningen av det svenska trafiksystemet från vänster- till högertrafik. År 1955 företogs folkomröstningen i denna fråga, en folkomröstning som jag gärna vill framhålla såsom en olycklig företeelse. Jag anser att frågan om införandet av högertrafik nu på nytt behöver aktualiseras. En opinionsundersökning som verkställdes förra året visar att den allmänna opinionen är på glid mot kravet på införandet av högertrafik. Med hänsyn till den enorma utvecklingen av bilismen i vårt land under de senaste åren

Statsverkspropositionen m. m.

och till att gränserna mellan länderna alltmör håller på att plånas ut när det gäller biltrafiken är det olyckligt att vi i Sverige håller fast vid vänstertrafiken. Det har många gånger talats om vad ett enhetligt trafiksystem betyder för trafiksäkerheten. Säkerligen betyder det en hel del, men vad man också måste räkna med — något som har den allra största betydelse och som starkt talar för ett enhetligt trafiksystem — är att ett sådant system underlättar så mycket för trafikanterna i den stora nyttotrafiken och i den stora turisttrafik, som ständigt ökar länderna emellan.

Alla är väl intresserade av att få så mycket turisttrafik som möjligt till Sverige, och när det gäller trafiken i den riktningen har ett enhetligt trafiksystem utan tvekan den allra största betydelse. Herr Boheman har ju också nyligen från den här platsen understrukit betydelsen av att turisttrafiken till vårt land blir så stor som möjligt. Nu lär det vara så att när människor i andra länder söker hjälp och ber om upplysningar på dessa länders resebyråer och turistbyråer, får de ofta svaret: Res inte till Sverige, ty där är det dåliga vägar och där har man kvar vänstertrafiken. Svenska turisttrafikförbundet, som har till uppgift att i andra länder föra propaganda för Sverige som turistland, har också helt nyligen uttalat sig för en övergång till högertrafik.

Nu förstår jag mycket väl att även om den allmänna opinionen är på glid mot en förändring av vårt trafiksystem, är det i nuvarande ansträngda ekonomiska läge svårt att kunna klara av kostnaden för en övergång till högertrafik, och olyckan är att för varje år som går blir det allt dyrare att genomföra högertrafiken.

Jag har emellertid den uppfattningen, att denna förändring i vårt trafiksystem är något som måste ske förr eller senare. Då jag därtill hyser den förhoppningen, att övergången till högertrafik skall kunna genomföras under en icke alltför avlägsen framtid, har jag till sist, herr talman, velat anföra dessa synpunkter på denna viktiga trafikfråga.

Fru HAMRIN-THORELL (fp):

Herr talman! Under senare år har, som vi alla vet, betydelsefulla steg tagits för att anpassa samhället och dess förhållanden även efter kvinnorna och deras krav. Kvinnorna har nått ekonomisk och juridisk jämställdhet genom att förklaras vara fullt självständiga med samma rättigheter och skyldigheter som männen gentemot familjen, och de har fått tillträde till alla tjänster och ämbeten. I dagarna har den sista skansen i fråga om tjänster fallit, då tre biskopar har förklarat sig villiga att viga kvinnor till prästämbetet. Även på utbildningens område har de flesta dörrar öppnats.

Men det fattas fortfarande en omdaning av samhällsförhållandena, för att den rätta anpassningen mellan samhället och kvinnorna skall komma till stånd. Detta gäller framför allt på arbetsmarknaden och är betingat av å ena sidan kvinnornas rättmätiga krav på jämställdhet och å andra sidan deras uppgift inom hemmen. De behöver i ett flertal fall samhällets stöd för att kunna klara av den dubbla uppgift som det moderna samhället fordrar att de skall utföra.

Det bör till en början vara självklart att alla människor, oberoende av kön, får rätt till samma lön för arbete av samma värde. Könstrecket får inte vara vat-tendelaren. Framtidens lösning på frågan bör vara en arbetsvärdering, och en sådan arbetar sig också fram med allt större styrka. Att Sveriges riksdag i likhet med så många andra parlament, t. ex. Norges, äntligen ratificerar de FN-konventioner om lika lön för lika arbete som föreligger borde nu vara självklart. Med tanke på de utslag av rasdiskriminering som nu förekommer synes det vara en anomali, att inte riksdagen ger sin anslutning till framför allt konvention 111 angående diskriminering i fråga om anställning och yrkesutövning. Ett förslag om ratificering av konventionen förelades riksdagen föregående år.

Stora grupper av kvinnor har — med det otillräckliga stöd de får från samhällets sida — ytterst svårt att uppfylla

Statsverkspropositionen m. m.

de krav som ställs på dem. Dit hör framför allt de kvinnor som är ensamstående familjeförsörjare. Att genom kollektiva åtgärder och ekonomiskt stöd i hemmet hjälpa dem att vårda och uppföstra barnen samtidigt som de ofta måste försörja både sig själva och dem är ett krav som kommer att ställas, tills det i största utsträckning blir uppfyllt.

En annan grupp, som fordrar att en helt ny syn läggs på deras ansvarsfulla arbete, är husmödrarna. Enligt statsrådet Lindströms uppskattning representerar husmödrarnas arbete — alltså det produktiva arbetet i hemmen — en ekonomisk insats som motsvarar 13 miljarder av nationalinkomsten, men de bokförs i statistisk årsbok såsom »icke ekonomiskt aktiva». Vore det inte på tiden att närmare undersöka denna post för att få ett underlag för åtskilliga statliga åtgärder? Såsom förhållandena nu är sker en helt godtycklig ekonomisk uppskattning av detta produktiva arbete. Det gäller husmödrarnas inplacering i vårt socialförsäkringssystem. Det gäller förvärvsavdragen för de utom hemmet arbetande kvinnorna, eftersom dessa är ersättning för deras hemarbete. Det gäller vidare vad hemmen skall ha i ersättning, när de övertar den vård som staten åtagit sig att ge stora grupper av handikappade människor. Jag tänker t. ex. på fosterbarn, missanpassade ungdomar, gamla och sjuka, som nu i allt större utsträckning placeras i enskilda familjer i stället för på anstalt. Detta ställer stora krav på de moderna husmödrarnas arbetskapacitet. Vid utbetalande av bidragsförsäkring, underhållsbidrag m. m. har man inte heller någon reell ekonomisk uppskattning att gå efter.

På papperet har kvinnorna numera rätt till samma utbildning som männen, åtminstone i de flesta fall. Men det finns dock spärrar som borde avlägsnas, t. ex. till våra folkskoleseminarier liksom till våra realskolor och på vissa håll gymnasier. Vad värre är, det förefaller som om våra flickors yrkesutbildning inte i praktiken tillgodoses med samma intresse som pojkarnas. Över huvud taget är

ungdomens yrkesutbildning i farozonen. Köerna av ungdomar som inte kommer in på kurser och i skolor är oroväckande stora. För flickornas del finns det mycket att göra: bygga om eller bygga ut skollokaler, så att både pojkar och flickor får plats, inrätta avdelningar för flickor på speciellt manliga yrkesskolor och stimulera dem att välja inte direkt traditionellt kvinnliga yrken.

Men eftersom de flesta tycks önska att flickorna skall efter gammal hederlig tradition välja framför allt huslig utbildning, borde de väl främst tillgodoses på detta utbildningsområde. Där är det emellertid allra sämst. Där saknas pedagoger i en utsträckning som är skrämmande. Denna brist gör att årsklass efter årsklass av våra flickor får en otillfredsställande utbildning för sitt yrke som husmor och mor. Det har aviserats en proposition till årets riksdag i denna fråga. Det är att förvänta att det nu inte blir en halvmesyr utan att verkliga krafttag göres för att fylla bristen på pedagoger och åstadkomma en upprustning av våra seminarier på detta område. Den eftersläpning som där ägt rum är ödesdiger för stora grupper bland flickorna.

Herr talman! Låt mig nu också beröra ett par händelser som under den senaste tiden i eminent grad upprört svenska folket och satt i gång en diskussion som för övrigt alltför fortgår. Det gäller förhållandena på Eugeniahemmet och det gäller de kvinnor som inom kort kommer att prästvigas. Eftersom båda dessa händelser även utspelas delvis inom den statliga sektorn bör det vara tillåtet att ta upp dem till diskussion i dag. Något annat tillfälle än remissdebatten kan jag, herr talman, inte hitta.

Förspelet till debatten kring Eugeniahemmet är alltför väl känt för att det skall behöva upprepas, eftersom frågan varit föremål för interpellationer och frågor här i riksdagen och en redogörelse lämnats av det ansvariga statsrådet. Fortsättningen av den offentliga debatten har skapat ett tillstånd för Eugeniahemmet, som också måste vara de flesta bekant. Personalen har sagt upp sig i en utsträckning som försvärat skötseln av

Statsverkspropositionen m. m.

hemmet. 15 pojkar har nästan under panik flyttats ner till Apelryd, där mycket litet hade hunnit göras för att ta emot dem. Barnen på hemmet far illa helt enkelt. Och personalen skall vi inte tala om! Det är vad som åstadkommits med det angrepp som gjorts på Eugeniahemmet genom den ensidiga och illa underbyggda kritik som spelats upp i radio. De experter till vilka vederbörande hänvisade är fortfarande lika anonyma som den dag då de anförtrrodde henne sina bekymmer. Jag tillät mig att i min tidning kalla det hela för en häxprocess med frågetecken efter. Efter vad som sedan hänt tvekar jag inte att ta bort frågetecknet. Det har inte blivit en fråga om barnens välfärd, ty den hade kunnat tillvaratas på ett bättre sätt. Det har blivit en prestigefråga för några få personer, medan barnen får sitta emellan.

Kunde inte denna sorgliga utveckling undvikits? Jag tror för min del att en opartisk utredning från början, sammansatt av representanter för tillsynsmyndigheterna och omdömesgilla personer som alla haft förtroende för, skulle ha varit den riktiga lösningen på den konflikt som uppstått. Jag tillät mig också att föreslå detta i kammaren. Det hade kartlagt förhållandena på ett helt annat sätt än vad som nu skett. Vad nu de har fått klart för sig, som inte visste detta förut, är att hemmet behöver mer anslag till nybyggnader, reparation och personal än vad det fått. Det är där roten till det onda sitter och näppeligen hos en personal som gör så gott den kan men som nu påstås behandla barnen på ett nästan medeltidsaktigt sätt. Men Eugeniahemmet har i år fått ett riktigt bra anslag och utökad personal. Det måste väl vara ett förträffligt resultat av den hjälpaktion som satts i gång för hemmet? Ja, anslagen antecknar man tacksam, men det kan väl ändå inte förutsättas att de är ett resultat av denna aktion utan måste väl vara ett led i en planmässig upprustning. Redan den 23 oktober, alltså innan det famösa radioprogrammet gick, fick hemmet tre biträdestjänster på sjukavdelningen. Vidare har man fått en sjukgymnast och två

vårdarinnor för skolinternatet. Detta innebär tyvärr inte att hemmet har den personal som fordras för att barnen skall ha det så bra som man skulle önska. Som ersättning för den personal som sade upp sig — i hög grad som en följd av den hårda kritiken för ett arbete vilket ändå är påfrestande — har hemmet fått åtta unga flickor mellan 17 och 20 år. Det kan inte vara en tillfredsställande lösning.

Vad anslagen till hemmet beträffar får man väl ändå förutsätta att inrikesministern försökt tillgodose hemmets intressen och år från år hjälpt styrelsen att rusta upp hemmet, även om mycket ännu saknas — och detta utan både pressens och radions hjälp. I annat fall blir man betänksam vid tanken att den som skriker värst, den får först. Det bör väl ändå inte vara så att om en person ber eller ropar i radio eller press, så får ett eftersatt vårdområde sina krav bättre tillgodosedda än om en ansvarig styrelse lägger fram motsvarande förslag i sina anslagsäskanden. Då är det illa ställt med avvägningen och planhushållningen. En översyn av var anslagen bäst bör placeras kan man i så fall verkligen efterlysa.

Det är beklagligt att en opartisk utredning inte gjordes från början. Om det var så illa ställt som det nu påstås, frågar man sig i än högre grad vad tillsynsmyndigheterna haft att säga under de år som gått. Det har uppgetts att de följt hemmet med intresse. Men några inspektionsrapporter föreligger i varje fall inte.

Tidskriften Tiden har i ett inlägg frågat varför inte *en enda riksdagsman* (citerat av tidningen) trätt upp till försvar av friheten för sjutton-åriga ep-ungdomars rätt att läsa tidningar efter kl. 21 eller för den elementära informationsfriheten att få reda på att gudstjänster är frivilliga också för krymplingar. Detta är ett sätt att snedvrída diskussionen, som knappast kan ha gjorts i god tro. Hade vi fått bättre resurser att rusta upp vården också för dessa ungdomar och särskilja dem från ett hem som är inrättat för ett helt annat klientel, hade säkert

Statsverkspropositionen m. m.

ingen riksdagsman vare sig i denna eller i andra kammaren bestridit sjuttonåringarnas rätt att läsa eller att se TV.

Här sprids rena osanningar om hemmet. Som bevis för hur kalt, ledsamt och trist detta hem är, har gjorts gällande att där inte skulle finnas en enda tavla. I morse räknade man tavlorna på hemmet och fann då att det var 250. Läger man ihop alla små och stora osanningar, missförstånd och förvrängningar, får man en bakvänd bild av hemmet, som nu tyvärr blivit så många människors. Jag tycker att det hela är djupt upprörande.

Den andra fråga jag syftade på i min inledning var den motaktion mot kvinnliga präster som den s. k. bekännelsefronten har gjort. Det måste ändå till kammarens protokoll antecknas att det aktstycke, som publicerades omedelbart efter det att tre biskopar förklarat sig villiga att viga var sin namngivna kvinnliga kandidat till präst, saknar motsvarighet i vår tid i kärlekslöshet, intolerans och grymhet mot enskilda människor. Men det är inte nog. Det gäller här helt enkelt en uppfordran till sabotage och uppvigling från statliga ämbetsmän gentemot ämbetsmän att inte iakttaga laga ordning. Det är en uppvigling av det svenska kyrkofolket att inte höra Guds ord och att inte lyda Guds ord. Ty lika visst som det står, att »kvinnan tige i församlingen» heter det: »Var och en vare underdånig den maktägande överheten. Ty ingen överhet finnes utan av Gud, och den överhet som finnes är förordnad av Gud.» Det är mot detta Guds ord, som biskopen av Göteborg leder sina skaror. De bekännelsestrognas uppmaning att inte anse en attest undertecknad av en kvinnlig präst som laglig att kyrkobokföras kan inte tolereras i vårt samhälle. Det är ganska märkligt att något sådant kan få spridas. Åsikten är däremot mindre märklig från det hållet. Liknande exempel på kvinnoförakt och åsidosättande av lagen har Kyrklig samling redan förut visat prov på. Men nog bör väl den svenska riksdagen efter att ha beslutat om rätt för kvinnor att prästvigas reagera mot

att en uppmaning till direkt sabotage mot dess beslut får opåttalt spridas. Aktstycket som sådant är ett slag i ansiktet på den svenska riksdagen.

Herr talman! Låt mig till sist beröra en fråga som ligger i tiden och som herr Boheman för övrigt berörde i sitt anförande. Jag syftar på våra internationella förpliktelser och den hjälp som Sverige bör vara tacksamt att kunna lämna till sämre lottade folk. Vi är alla överens om att den hjälpen bör vi lämna i långt större utsträckning än vi hittills gjort. Vi bör sträcka oss så långt som våra ekonomiska resurser någonsin tillåter — inte bara som ett komplement till vårt militära försvar utan därför att den mänskliga medkänslan med andra folk kräver det av oss med vår höga materiella levnadsstandard. Men är det inte viktigt att denna hjälp då bärs upp av en bred folkopinion i vårt land, att den svarar mot en kunskap om dessa folk som medför att hjälpen ges av gott hjärta och inte med ett sneglande enbart på egna fördelar? Kunskapen om andra folk är tyvärr mycket begränsad i vårt land. Därför bör organisationer som arbetar för denna upplysningsverksamhet stödjas med statliga bidrag. Tyvärr är detta inte fallet i den utsträckning man skulle önska. Man kan peka på sådana organisationer som UNESCO och FN-förbundet som får dra sig fram med alldeles otillräckliga anslag och därigenom hindras i sitt arbete. Vad beträffar UNESCO — den organisation som jag bäst känner till — är svenska UNESCO-rådet den förbindelselänk som måste finnas för att förmedla hjälpen till de mindre utvecklade länderna på det internationella planet. Men detta kan självfallet inte ske utan pengar. Man hoppas därför på riksdagens stöd i detta arbete, ty de organisationer, som jag nu nämnt, är oundgängliga länkar i den kedja, som går mellan vårt lilla land och de länder i andra världsdelar, till vilka vår hjälpverksamhet riktar sig.

Herr JOHANSSON, KNUT, (s):

Herr talman! I samband med behandlingen av skattepropositionen föregående

Statsverkspropositionen m. m.

de höst framfördes en rad starka skäl och motiveringar för antagandet av förslaget om omsättningsskatt. Det var framför allt tre skäl som enligt min mening var så starka att de var för sig motiverade ett bifall till den framlagda propositionen. Jag tänker då på bostadsbyggandet, på fortsatt utbyggande av vattenkraften och på arbetsmarknadspolitik.

För byggnads- och anläggningsindustrin var det värdefulla deklarationer, som då gjordes, att pengar behövs för investeringar och att de behövs för att kunna föra en aktiv arbetsmarknadspolitik. Självfallet finns det andra områden av stor betydelse, som redovisat och kan påvisa välmotiverade behov av ökade anslag. Trots den inkomstförstärkning som omsättningsskatten innebär föreligger ju alltså svårigheter vid tillgodoseendet av de olika behoven, enär dessa är större än vad tillgängliga resurser medger. Avvägningar är ofrånkomliga, och jag har full förståelse för de svårigheter som föreligger vid avvägningsproblemen. Jag är också införstådd med svårigheten till följd av att redovisade behov är väsentligt större än anslagen.

Men trots detta var det ju med viss svårighet man kunde acceptera de förslag som nu har framlagts. Förslagen till investeringar och anläggningar svarar inte emot de förväntningar man hade anledning att få infriade efter de deklarationer som lämnats i samband med behandlingen av förslaget till inkomstförstärkning. Att försämringar skulle vara nödvändiga är svårt att förstå, även om man till nöds kan förstå att det inte var möjligt med någon väsentlig ökning. Dessa åtgärder har motiverats framför allt av läget på arbetsmarknaden, och det skall väl inte förnekas att sysselsättningen för närvarande ligger på en i jämförelse med de närmast föregående åren rätt hög nivå. Detta är riktigt. En arbetslöshet inom byggnadsindustrin i mitten av januari månad i år på 7 procent som ett genomsnitt för alla grupper är med hänsyn till väderleksförhållandena mera att betrakta såsom en normal

siffra än en sysselsättning på en så hög nivå, att den skulle ge anledning till en tvärbrömsning.

Den pågående byggnationen har en sådan omfattning att det på en del orter kan bli fråga om arbetskraftsbrist och då i första hand brist på träarbetare. Men ser man hela byggnadskären som en enhet, fördelad över hela landet, räcker den väl till både för den nu pågående och den planerade byggnationen och t. o. m. för en ökning av produktionen. Antalet träarbetare svarar väl emot behov och efterfrågan. Bristen blir aktuell på grund av att byggandet på vissa orter är större än tillgången. Problemet är väl i så fall att få till stånd den rörlighet som är nödvändig, eller med andra ord: arbetskraftens anpassning och förflyttning med hänsyn till skiftningarna och till den rörlighet som är nödvändig. Delvis kan detta ju bero på att friställd arbetskraft har fullgoda skäl för att avböja anvisning av arbete på annan ort. I flera fall är det bristen på bostäder på arbetsorten som har varit avgörande. Kan inte bostad beredas, är det väl ändå orimligt att begära en överflyttning.

Att arbetsmarknadspolitikerna skall anpassas efter rådande läge är också ganska naturligt. I nuvarande situation behöver investeringsfonderna inte användas. Industribeställningar eller liknande investeringsstimulanser är i nuvarande situation inte aktuella. Beredskapsarbetena kan också successivt avvecklas. Vi kan då fråga oss: behöver man gå längre i fråga om åtgärder i avrustningsavseende? Är läget verkligen sådant att föreslagna reduceringar behöver göras? Prutningarna på kapitalbudgeten är inte enbart en sysselsättningsfråga, ehuru arbetsmarknadsskäl förefaller ha varit huvudmotiven. Bostadsbyggandet kan, som det anförts i propositionen, för 1959 notera rekordsiffror. Igångsättningarna föregående år gav i fråga om tidpunkt och omfattning grundat underlag för en pågående hög vinterproduktion. Men efterfrågan och faktiskt bostadsbehov har ju inte förändrats. Några sakskäl för en minskad bostadspro-

Statsverkspropositionen m. m.

duktion föreligger sålunda inte. Tvärtom är alla kända argument för samhällets åtgärder i syfte att skapa ökad tillgång på tillräckligt stora och goda bostäder lika bärande i dag som tidigare. Låt vara att ur sysselsättningssynpunkt en bostadsproduktion på 63 000 lägenheter, som minimiprogrammet utgör, kan vara tillräckligt, men detta betyder å andra sidan, att ett så viktigt område som bostadsbyggandet får stå tillbaka för andra intressen. Bostadsbyggandet blir med andra ord en regulator i den ekonomiska politiken i stället för att oberoende av konjunkturväxlingarna ha prioritetsrätt.

Det förslag som redovisats i kapitalbudgeten ger anledning till yrkanden om ett klarare besked om den bostadspolitiska målsättningen, om det bostadsprogram som vi måste ha. Det är ju också lika nödvändigt att man vidtar de åtgärder som behövs för att kunna följa ett program. Den ovisshet som nu är rådande från år till år är inte bara till nackdel för de bostadsbehovande, utan det medför oerhört stora problem för alla dem som har att syssla med bostadsbyggande.

Det andra område, som har drabbats av nedskärningar, är kraftverken. Fjolårets positiva uppfattning om vattenkraftens utbyggnad för att snarast möjligt nå en produktionsnivå, som skulle eliminera ransoneringsriskerna vid besvärliga torrår, har i årets kapitalbudget ersatts av en tveksamhet. I motsats till uppfattningen föregående år anser man nu att ångkraftproduktionen bör öka på vattenkraftens bekostnad. Man säger att frågan är föremål för utredning, men det är ju lika klart i dag som föregående år och tidigare, att behovet av kraft ökar, medan utbyggnadsprogrammet har reducerats och att sysselsättningssvårigheterna med anledning härav kommer att öka. Härtill kommer nedskärningen av kostnaderna för beredskapsarbetena, en minskning med cirka 160 miljoner kronor.

Lägger man till detta summan av de investeringsbegränsningar, som direkt eller indirekt återverkar på sysselsätt-

ningen inom byggnads- och anläggningsindustrien, effekten av räntehöjningen, så kan man få ställa den frågan: Hur kommer det att bli med sysselsättningen nästa vinter?

Låt mig helt kort summera premiserna för den uppfattningen, att de föreslagna åtgärderna kommer att få kännbara återverkningar på sysselsättningen nästkommande år.

Industrien har visserligen redovisat ett ökat investeringsintresse — man kan till och med säga ett rätt kraftigt ökat intresse — jämfört med föregående år när det gäller investeringar i byggnader och i anläggningar. Men även om detta i sin helhet är realistiska planer, bör man nog kalkylera med ränteökningens återhållande effekt, åtminstone i någon mån. Erfarenheten visar dessutom, att lokaliseringen då det gäller industriens byggande inte alltid klaffar med tillgången på arbetskraft på den ort där industrien önskar att bygga. Denna omständighet kommer att reducera värdet av den starka expansionskraften inom den del av arbetsmarknaden, som avser en byggnads- och anläggningsverksamhet.

De beräknade 500 miljonerna, som enligt propositionen industrien skulle öka sitt byggande med, får dessutom ses i förhållande till de investeringar, som under senare delen av 1958 och under 1959 kom till stånd som en direkt följd av den förda progressiva arbetsmarknadspolitiken. De arbeten, som nu är i gång som en följd av denna politik, uppgår sammanlagt till väsentligt högre belopp än vad man i propositionen har kalkylerat med att industrien skall öka sina investeringar med under kommande budgetår. Bostadsbyggandet fick föregående år en igångsättning som betydligt översteg det antal lägenheter minimiprogrammet medgav. Vid denna riksdag yrkas nu statsmedel för 5 000 lägenheter, sålunda sammanlagt 68 000 lägenheter.

Men vad som är viktigt och bör understrykas är inte enbart ökningen, utan att det sker en igångsättning så tidigt på året, så att varje projekt blir av betydelse för vintersysselsättningen.

Statsverkspropositionen m. m.

Socialministern är i sin skrivning i propositionen inte främmande för en upprepning av vad som skedde föregående år. Å andra sidan inger den mycket klara deklarationen om att den uppåtgående konjunkturen kan medföra, att överskridandet av minimiprogrammet inte blir aktuellt, starka betänkligheter och farhågor för nästa års bostadsbyggande och sysselsättning. Det är ett för bostadsförsörjningen mycket dystert besked. För att kunna bedriva en så effektiv och rationell produktion som möjligt och utan kända onödiga störningar och uppehåll, som medför arbetslöshet, är det nödvändigt att planeringen kan ske i så god tid som möjligt före igångsättningen. Undan för undan som nuvarande projekt är färdigställda, måste förberedelserna för nya arbeten i gång. Väntar man till dess att arbetslöshet på en högre nivå är ett ofrånkomligt faktum, får inte de åtgärder man vidtar åsyftad effekt.

Behovet av oförändrade anslag till beredskapsarbeten är påtaglig. Det innebär naturligtvis inte att pengarna absolut måste förbrukas. Jag undrar om det i och för sig skulle vara så märkvärdigt eller kunde betraktas som något fel, om de faktiska kostnaderna för beredskapen och för arbetslöshetsbekämpande åtgärder vore lägre än de anslag, som ställs till förfogande för ändamålet. Men det inger betänkligheter om förhållandet är omvänt — då det alltså finns starka skäl att befara, att anslaget är lägre än det faktiska behovet.

Effekten av de totala reduceringarna är emellertid inte begränsad till vad de betyder i kronor räknat. Kostnaderna har under året ökat. Många tror att det inom byggnadsindustrin inte sker vad som förekommer på andra områden, nämligen en rationalisering och en produktivitetsökning. Visserligen föreligger litet delade meningar om storleksgraden, men å andra sidan är det ofrånkomligt, att det även under föregående år har skett en icke oväsentlig rationalisering och produktivitetsökning. Behovet av arbetskraft har sålunda minskat. Byggnadsarbetarkåren har trots detta ökat, för

de tre huvudgrupperna murare, träarbetare och grovarbetare med i runt tal 3 000 man. Den för närvarande höga sysselsättningen har reducerat utbetalningen av arbetslöshetsersättning. För innevarande månad jämfört med januari 1959 kan utbetalningen uppskattas till cirka 40 procent, men detta innebär att enbart ifrån det förbund jag representerar, Byggnadsarbetareförbundet, kommer arbetslöshetsersättningen under januari månad att uppgå till en storleksordning av 3 miljoner kronor.

Nog måste det vara förnuftigare om de, som inte kan beredas arbete på öppna marknaden och inom byggnads- och anläggningsindustrin, i stället för att tvingas gå arbetslösa och uppbära understöd anvisas beredskapsarbete. Läget är sådant, att trots den omtalade höga sysselsättningen kommer vi att ha ett antal byggnadsarbetare som inte kan beredas sysselsättning. Tyvärr kommer detta antal att öka från år till år så länge som nuvarande förhållanden består. Nog måste det vara riktigare att bedriva en politik, där man satsar på arbeten som måhända för dagen inte är absolut nödvändiga men ändå långt ifrån improduktiva.

Den kritik som på visst håll i pressen har förts emot arbetslöshetspolitiken torde inte tillräckligt beakta rådande förhållanden. Jag vill erinra om att föregående år beräknade arbetsmarknadsstyrelsen att arbeten för cirka 500 miljoner kronor per år måste till för att bereda sysselsättning enbart åt de byggnadsarbetare, som genom rationaliseringen friställts inom byggnadsindustrin. Det är en riktig siffra och den ökar från år till år.

Slutligen en fråga som direkt sammanhänger med de här berörda problemen. Utvecklingen har ju under senare år gått i den riktningen, att man har sökt bemästra investeringspolitiken och bevara säsongutjämnningen med penning- och finanspolitik. Som alternativ till den fysiska kontroll, som byggnadsregleringen innebar, är nuvarande system klart underlägset. Jag utgår då ifrån att det råder enighet om dels en

investeringsinriktning, som tar hänsyn till de redovisade behoven, dels att man vid varje tillfälle söker göra fördelningen ur samhällssynpunkt så rättvis som möjligt samt vidare att man söker pressa arbetslösheten till lägsta möjliga nivå.

Det läge vi nu befinner oss i ger fullgod anledning till frågeställningen, om inte tidpunkten är inne att på fullt allvar utrusta arbetsmarknadsorganen med de konjunkturstyrande medel, som utgör en på samma gång viktig och ofrånkomlig del av en effektiv arbetsmarknadspolitik. Det behövs ingalunda medföra någon detaljreglering, som skulle leda till vad man tidigare mycket ingående och hårt kritiserade, nämligen ett onödigt krångel. Däremot borde den vara kompletterad med någon form av lokaliseringspolitik.

Vi kan vara ense om att läget för dagen, för den närmaste framtiden och kanske för större delen av detta år inte ger anledning till någon oro från sysselsättningssynpunkt. Men, herr talman, jag har velat anföra dessa synpunkter närmast med tanke på det förhållande, som enligt min uppfattning kan bli aktuellt kommande vinter och vad som också enligt min uppfattning behövs för att man kommande vinter och kommande år inte skall hamna i samma prekära läge, som vi varit i både från produktions- och sysselsättningssynpunkt under de två närmast föregående åren. En lämplig åtgärd för att undvika detta torde enligt min mening vara att ompröva förslagen till begränsningar i investeringsavseende och förslagen om reduktion av anslagen till beredskapsarbeten. Förutsättningarna för ett gott arbetsmarknadsläge under i vart fall första halvåret 1961 blir till väsentlig del beroende av de åtgärder som denna vårriksdag beslutar.

Herr JACOBSSON (fp):

Herr talman! Problemet om välbefinnande, trygghet och familjeläxa är ett tema som ofta återkommer i samhällsdebatten. Om man följer denna debatt skall

Statsverkspropositionen m. m.

man finna att dessa tre ord är ytterst användbara i olika sammanhang och från de mest skilda utgångspunkter. Ingen lär vilja bestrida att vi under de senaste årtiondena kunnat glädja oss åt ett stigande välbefinnande, att tryggheten i fråga om inkomster och anställningsförhållanden har ökat för stora grupper och att därmed också förutsättningarna — åtminstone i yttre avseende — för ökad familjeläxa, trivsel och harmoni har förbättrats.

Inför den sista punkten stannar man kanske ett ögonblick en smula frågande. Man har anledning att göra detta varje gång man öppnar en tidning och läser om missförhållanden på skilda områden, inte minst inom familjelivet och i ungdomsvärlden. Det ger oss anledning att fråga oss, om människorna i vår tid trots det stigande välbefinnandet, trots de ökade möjligheter som vår tids generation har, i verkligheten ändå har blivit lyckligare. Den generation som nu är verksam och har kommit upp i den övre medelåldern har varit med om en utveckling på det ekonomiska och tekniska planet, som ingen kunnat ana eller förutse. De tekniska undren liksom smyger sig på oss utan att vi riktigt kan fatta eller förutse deras betydelse. Men vi kan konstatera deras verkningar.

Det borde vara ostridigt att det är denna sagolika utveckling som i första hand har skapat välbefinnandet och att det är i mycket ringa mån som de politiskt verksamma krafterna har övat inflytande på denna utveckling. Det kan vara anledning att erinra om detta i en tid då man från det parti, som i detta land under lång tid innehaft regeringsmakten och dominerat den politiska händelseutvecklingen, oavslutligt framställer denna fortskridande förbättring företrädesvis som ett resultat av de politiska krafternas spel.

Det torde inte vara alltför oriktigt att betrakta den föreliggande statsverkspropositionen som ett inlägg i denna debatt. Det skall gärna medges, att intrycket av detta debattinlägg är lätt förbryllande. Det gäller att övertyga det svenska folket om att våra finanser är goda

Statsverkspropositionen m. m.

och välskötta men samtidigt skapa den nödiga psykologiska förutsättningen för att vi alla skall förstå att statens inkomster alltiämt är och kommer att vara otillräckliga.

Jag skall inte fördjupa mig i det förhållandet, att vi här har fått oss förelagd en budget som enligt finansministerns bedömning är nätt och jämnt balanserad, sedan vi för drygt en månad sedan beslutat om den största skattehöjning som någon av oss torde ha varit med om. Man kan omöjligen undgå att ställa denna fråga: Om finansministerns prognoser beträffande den sannolika inkomstutvecklingen är riktiga, om man inte gör några allvarliga försök att begränsa statens utgifter och om de pågående löneförhandlingarna resulterar i ett väsentligt högre löneläge, hur kommer man då att kunna balansera budgeten under de år som ligger framför oss? Det är politikernas svar på den frågan som blir avgörande för det andra väsentliga spörsmålet, om teknikernas insatser skall kunna slå igenom och skapa förutsättningar för en varaktig standardförbättring för den enskilda människan.

Människan har en förunderlig förmåga att glömma och finna sig i det mesta, men nog vore det en överdrift att göra gällande, att hänförelsen är särskilt stor och allmän inför vad som skett under den senaste tiden. Varuskatten har knappast mottagits med någon större entusiasm bland några samhällsgrupper. Även om man från regeringspartiet knappast kommer att ägna någon större möda åt att påminna om denna skatt under det år, som ligger framför oss, är ju skattens existens en sak som man på ett obehagligt sätt blir erinrad om varje dag och vid varje tillfälle man har anledning att tillhandla sig någon av de nyttigheter som tillhandahålles i vårt samhälle.

Jag känner inte någon kallelse eller behov av att underblåsa missnöjet, men jag tror inte att det ligger någon överdrift i att påstå att det finns ett latent, utbrett missnöje med många företeelser i vår hushållning och vårt ekonomiska

liv, ett missnöje som tyvärr inte heller kan sägas vara helt ogrundat.

För några år sedan talade hans excellens herr statsministern i en remissdebatt i denna kammare om ett missnöje som han karakteriserade som ett de stora förväntningarnas missnöje. Han fortsatte: »Den fulla sysselsättningen och den sociala tryggheten och en år från år snabbt stigande standard har skapat en ny tillförsikt hos oss alla inför framtiden, men har också skapat en stigande otålighet över att det inte går fortare än det gör.»

Till detta vill jag endast foga den kommentaren, att på ett område är det säkert ingen, knappast ens inom regeringspartiets egna led, som känner sig ha anledning att klaga över att det har gått för sakta, och det är i fråga om direkta och indirekta skatter. Däremot skulle jag inte vilja anse det alldeles otroligt att en och annan dröjer kvar vid minnet av det s. k. 27-punktsprogrammet och den inbrytande skördetiden och gör den reflexionen, att förväntningarna kanske inte i alla avseenden har infriats.

Jag nämnde tidigare att vi har fått oss förelagd en budget som anses vara balanserad och att vi också för någon månad sedan var med om förspelet till denna balansering, nämligen beslutet om omsättningsskattens genomförande. Jag tror att vi åter har anledning att ställa samma fråga som ställdes under debatten om omsättningsskatten: Skall vi varje år framöver nödgas vara med om att utföra denna balanseringsakt? Finansministern har räknat ut att statsutgifterna tenderar att automatiskt växa med 500 à 600 miljoner årligen. Alla vill motverka inflationen, till och med regeringen, men om det är riktigt vad många experter ändå tycks vara rätt eniga om, nämligen att en ständigt växande statsverksamhet är en pålitlig källa till inflation, tror jag att vi har anledning att ta oss samman litet var och på allvar fråga oss, hur denna utveckling skall kunna brytas.

I sina kommentarer till finansplanen gör finansministern följande uttalande,

Statsverkspropositionen m. m.

som kan vara värt att begrunda. »De konjunkturuppgivande krafterna syns i dagens läge vara så starka att ökad sysselsättning kommer att nås under 1960 relativt oberoende av vad som via lönehöjningar kan komma att ske med den svenska industrins konkurrensförmåga och därmed också med sysselsättningen på längre sikt.»

Jag skall inte göra något försök att tolka detta onekligen dunkla tal. Personligen tycker jag nog att det andas både optimism och fatalism. Våra löneförhandlare, på båda sidor om förhandlingsbordet, torde ha anledning att spekulera över innebörden i detta uttalande.

Herr talman! Eftersom detta är ett tillfälle då det brukar vara tillåtet att tala om litet av varje skall jag till sist ta mig friheten att beröra ett område, som visserligen inte direkt berör det budgetförslag vi nu behandlar men som ändå har sin stora betydelse när det gäller problemet om statens inkomster och de enskilda människornas försörjningsproblem. Det är ett problem som har behandlats även tidigare i dag, senast tror jag av herr Sveningsson, men som jag ändå anser mig böra säga några ord om.

Vi har alla observerat den folkvandring som skett och alltjämt sker från landsbygden till städerna och de stora befolkningssentra. Vi har anledning att se på denna utveckling med bekymmer och djup oro. Det skall gärna medges, att denna förskjutning delvis är fullt naturlig och betingad av bl. a. de förändringar i fråga om jordbrukets produktionsförhållanden som skett under de senaste årtiondena, men ett faktum är att detta samtidigt också innebär en utflyttning, kanske framför allt från de redan befolkningssvaga delarna av vårt land, som kan bli ödesdiger. Jag skall inte här upprepa alla de olägenheter som denna uttunning av befolkningsunderlaget kan innebära — försämrade existensvillkor för trafikföretag av olika slag, försämrat underlag för ett tillfredsställande skolväsen, för affärer och serviceanordningar av skilda slag o. s. v.

Man kan invända att häråt ingenting

är att göra, att vi inte kan ingripa i den enskilda människans fria val när det gäller att välja boplatz och ordna sin försörjning. Detta kan i viss mån vara sant, men låt mig försäkra att utflyttningen från våra norrländska byar långt ifrån alltid är frivillig. Tvärtom betingas den ofta av ett bistert tvång, ett ohållbart försörjningsläge.

Frågan är till största delen ett försörjningsproblem. Kan det lösas för glesbygdernas innevanare, då är detta bekymmer i stort sett borta.

När arbetstillfällena minskar på ett område måste man ha något annat i stället, men hur skall det kunna ordnas?

Tyvärr är det ju så, att de kapitalstarka företagen — jag bortser nu från skogsbruket och gruvhanteringen — inte i första hand riktar blickarna mot de norrländska bygderna när det gäller att etablera nya företag eller utvidga befintliga. Sannolikt är denna betänksamhet i många fall obefogad, icke minst med tanke på möjligheterna att skaffa lämplig arbetskraft i dess egen hemmiljö. Sådana bedömningar kan man dock svårigen påverka i någon högre grad.

Där uppe finns emellertid naturliga förutsättningar för mycken företagsamhet, men ett av villkoren för att man skall kunna lyckas är otvivelaktigt att man inte behöver arbeta under ekonomiskt ogynnsammare förhållanden än i andra delar av landet.

Man kan fråga: Vad kan staten göra för att påverka dessa förhållanden? Sannolikt skulle man kunna göra en del. Man skulle kunna ge den norrländska småföretagsamheten en viss prioritet när det gäller kapitalförsörjningen, man skulle kunna medverka till att kostnaderna för elektrisk kraft ej behövde vara större i den del av landet där kraftkällorna finns än i övriga delar av landet, man skulle kunna medverka till en utjämning av frakt- och transportkostnader, man skulle kunna ombesörja att priset på olja och drivmedel vore i stort sett lika inom hela landet, för att nu anföra några exempel.

Detta är problem som kanske inte i någon högre grad återspeglas i den nå-

Statsverkspropositionen m. m.

diga lunta, som vi i dag skall remittera, men det är otvivelaktigt spörsmål av väsentlig betydelse för vårt samhälles ekonomi och den enskildes lycka och trivsel. Båda delarna, herr talman, har vi till uppgift att här söka bevaka.

På framställning av herr talmannen beslöts att den fortsatta överläggningen angående ifrågavarande kungl. propositioner skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 28, med förslag till lag om ändrad lydelse av punkt 1 av anvisningarna till 31 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 85, av herr *Lundström m. fl.*, om viss ändring av 52 § kommunala vallagen;

nr 86, av herr *Persson, Helmer*, och herr *Öhman*, om utredning rörande en ny kommunindelning;

nr 87, av fru *Segerstedt-Wiberg m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Upplysningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor;

nr 88, av herr *Berg, Gunnar, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till marinen;

nr 89, av herr *Berg, Gunnar, m. fl.*, om ianspråktagande av vissa medel för marinförvaltningens avbeställningskostnader;

nr 90, av herr *Berg, Gunnar*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Marinen: Underhåll av fartyg m. m.;

nr 91, av herr *Larsson, Sigfrid, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Flygvapnet: Understöd åt privatflyget;

nr 92, av herr *Anderberg m. fl.*, om statsbidrag till särskilda ålderdomshem för alkoholiserade äldre;

nr 93, av herr *Berg, Gunnar*, om viss förstärkning av bilinspektionen i Karlskrona;

nr 94, av herr *Mattsson* och herr *Andersson, Torsten*, om viss ändring av bestämmelserna angående radiolicens;

nr 95, av herrar *Sveningsson* och *Sundin*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Byggande av vägar och broar och till Beredskapsarbeten på vägar och gator;

nr 96, av herr *Schött*, angående dispositionen av statsbidraget till enskild väg-hållning;

nr 97, av herr *Åman* och herr *Johansson, Knut*, angående en fortlöpande information om statens skatte- och finanspolitik;

nr 98, av herr *Hedblom m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till Svenska ekumeniska nämnden;

nr 99, av herrar *Söderquist* och *Alexanderson*, om inrättande av en tjänst som landsantikvarie i Stockholms län;

nr 100, av herr *Edström m. fl.*, om inrättande av en lärarbefattning i plastikkirurgi vid karolinska institutet;

nr 101, av herr *Anderson, Carl Albert, m. fl.*, om en personlig laboratorsbefattning åt docenten Bertil Björklund i immunologi;

nr 102, av herr *Bengtson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till Musikhistoriska museet;

nr 103, av herr *Edström*, om inrättande av en professur i barntandvård vid tandläkarhögskolan i Malmö;

nr 104, av herr *Persson, Helmer*, och herr *Öhman*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till vissa byggnadsarbeten inom det allmänna skolväsendet;

nr 105, av herr *Johansson, Tage, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till driften av folkhögskolor;

nr 106, av herr *Lundström m. fl.*, angående statsbidrag till handelsgymnasierna;

nr 107, av herr *Eskilsson m. fl.*, om anslag till Mariannelundsskolan;

nr 108, av fröken *Ranmark m. fl.*, om anslag till Kristofferskolan i Stockholm;

nr 109, av herr *Anderson, Carl Albert*, och herr *Svedberg, Erik*, om anslag till Sveriges schackförbund för verksamhet bland ungdom;

nr 110, av herr *Lundström m. fl.*, om visst anslag till handelshögskolan i Göteborg;

nr 111, av herrar *Magnusson* och *Dahl*, angående indrågning av vissa lotsplatser;

nr 112, av herr *Persson, Helmer*, och herr *Öhman*, om anslag till aktieteckning i AB Statens skogsindustrier;

nr 113, av fröken *Nordström*, om höjning av pensionen till fröken Alma Grünthal;

nr 114, av herr *Arvidson* och herr *Nilsson, Yngve*, om viss utsträckt tillämpning av bestämmelserna om skattebefrielse för dödsbo;

nr 115, av herr *Edström m. fl.*, om undantagande från allmän varuskatt av vissa proteser och stödjebandage;

nr 116, av herr *Dahl m. fl.*, angående avdrag vid beskattningen för förhöjda levnadskostnader;

nr 117, av herr *Ewerlöf m. fl.*, om vissa åtgärder för främjande av bostadssparande;

nr 118, av herr *Hermansson m. fl.*, om viss restitution av energiskatt;

nr 119, av herr *Jonasson*, om avdrag vid beskattningen för kostnad till anläggande av skogsbilväg;

nr 120, av herr *Mattsson*, om viss förhöjning av värdeminskningsavdragen för byggnad;

nr 121, av herr *Petersson, Bertil*, och herr *Karlsson, Göran*, om uppflyttning till ortsgrupp III av orterna i ortsgrupp II;

nr 122, av herr *Svensson, Axel, m. fl.*, om visst tillägg till direktiven för 1953 års trafikutredning;

nr 123, av herr *Geijer m. fl.*, om en översyn av semesterlagens kvalifikationsregler;

nr 124, av herr *Hermansson*, om allmän hastighetsbegränsning för motorfordon;

nr 125, av herrar *Nyström* och *Grym*, om visst tillägg till jordförvärvslagen;

nr 126, av herrar *Nyström* och *Hedström*, angående rätten för jordbrukare i Norrbottens lappmark till vatten och fiske;

nr 127, av herr *Ollén*, angående radions juridiska ansvarighet;

nr 128, av herr *Olsson, Ernst*, angående kyrko- och mantalsskrivning vid intagning å ålderdomshem;

nr 129, av herr *Olsson, Ernst, m. fl.*, om visst undantag från bestämmelserna angående yrkesmässig automobiltrafik;

nr 130, av herr *Sveningsson m. fl.*, om viss översyn av byggnadslagstiftningen;

nr 131, av herr *Wärnberg m. fl.*, om viss ändring i lagen om nykterhetsvård;

nr 132, av herr *Carlsson, Oscar, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till vissa lantbruksundervisningsanstalter;

nr 133, av herr *Hermansson m. fl.*, angående statlig kreditgaranti för anskaffning av fiskefartyg m. m.;

nr 134, av herr *Hermansson m. fl.*, om visst statligt stöd till trädgårdsnäringens rationalisering;

nr 135, av herr *Johansson, Tage, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till vissa lantbruksundervisningsanstalter m. m.;

nr 136, av herr *Nilsson, Yngve, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter;

nr 137, av herr *Ohlsson, Ebbe*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Veterinärstaten: Avlöningar;

nr 138, av herr *Olsson, Ernst*, och herr *Svanström*, om ändrade grunder för det statliga stödet åt landsbygdens elförsörjning;

nr 139, av fröken *Ranmark m. fl.*, angående fiskerikonsulentbefattningen vid hushållningssällskapet i Värmlands län;

nr 140, av herr *Anderson, Carl Albert*, och herr *Nilsson, Hjalmar*, om en allmän översyn av familjepolitiken;

nr 141, av herr *Dahl*, angående ersättning till föräldrar med barn å vissa anstalter;

nr 142, av herr *Edström m. fl.*, om utredning rörande åldringsvården; samt

nr 143, av herrar *Aman* och *Geijer*, angående förutsättningarna för ett för-

bättrat samarbete mellan polis och allmänhet.

Kammaren åtskildes kl. 16.52.

In fidem
R.-G. Lindelöw

Måndagen den 25 januari eftermiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 19.30.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Boman* för tiden den 26 i denna månad—den 3 nästkommande februari för vistelse utomlands i offentligt uppdrag.

Herr **BENGTSON** (cp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Med hänsyn till omfattningen av det ärende, som avses i Kungl. Maj:ts proposition nr 17, med förslag till lag om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, m. m., hemställer jag, att kammaren måtte medgiva, att tiden för avgivande av motioner i anledning av nämnda kungl. proposition utsträcker till det sammanträde, som infaller näst efter femton dagar från det propositionen kom kammaren till handa.

Denna hemställan bifölles.

Statsverkspropositionen m. m. (Forts.)

Fortsattes överläggningen angående Kungl. Maj:ts propositioner nr 1 och 2.

Herr **EWERLÖF** (h):

Herr talman! Skiftet mellan 50-tal och 60-tal åtföljs av förväntningar och farhågor. Kammarens ärade ålderspresident har för oss värtaligt skildrat det dubbeltydiga i framtidsperspektivet. Kanske kommer redan året 1960 att ge svar

på några av de brännande frågorna. Beträffande det allmänna världsläget avvaktar vi med blandning av fruktan och hopp resultaten från de möten som under året planerats mellan de s. k. stora.

Här hemma kommer vi under 1960 att få svar på frågan om vilken politisk kurs som skall följas under en kommande fyraårsperiod. Det svaret kommer att bli bestämmande för sättet att handskas med 60-talets hägrande möjligheter.

Regeringspartiets nyårgåva till svenska folket fick formen av den största skattehöjning vi någonsin upplevt i vårt lands historia. Gåvan möjliggjordes genom att kommunisterna teg och samtyckte. Uppenbarligen är det även framtidens musik för den nuvarande regimen att lägga mer och mer av skattebetalarnas inkomster under statligt förmynderskap. Den meningsriktning jag företräder har med ännu otillräckliga krafter sedan länge sökt bekämpa en sådan utveckling. Vi menar att staten och kommunerna har vissa bestämda men begränsade uppgifter, som måste skötas genom kollektiva insatser. Vi bestrider att den ständiga och kraftiga relativa ökningen av den offentliga sektorn har ett egenvärde. De stadigt ökande arbetsförtjänsterna gör det enligt vår mening uppenbart att människorna i vårt land bör givas rikare möjligheter att själva med egna resurser få skapa den lycka, harmoni och trygghet i tillvaron som inte följer statliga mallar utan först och sist

Statsverkspropositionen m. m.

är något för varje människa högst personligt. Dessutom menar vi, att man endast genom att hindra den offentliga sektorn från att ständigt tränga undan den privata kan få ut maximalt resultat av våra sammanlagda resurser, få en betryggande balans i vår samhällsekonomi och därmed ett skydd mot självförvållad försämring av våra pengars värde.

Den nu framlagda statsverkspropositionen har onekligen något av festskrift över sig. Om det är föranlett av herr Strängs önskan att fira omsättningsskattens införande eller sitt eget femårsjubileum som författare av statsverkspropositioner låter jag vara osagt. Nog är det i båda fallen något stort det rör sig om. Omsättningsskatten beräknas efter 4 procent kosta svenska folket 1 400 miljoner kronor för helt år. Under herr Strängs första budgetår 1956/57, utgjorde omslutningen på driftbudgeten i runt tal 10 miljarder. För år 1960/61 beräknas den bli 15 miljarder eller en årskostnad av i runt tal 2 000 kronor för varje person i detta land, han må vara stor eller liten. Ökningen är procentuellt mer än dubbelt så stor som den beräknade ökningen av bruttonationalprodukten från 1956 till 1960. Det betyder att medan kakan i dess helhet vuxit med något över 20 procent, har statens andel av kakan vuxit med 50 procent. Det är onekligen en snabb takt i socialiseringen! Statsskulden har samtidigt vuxit från 16 miljarder den 31 december 1955 till bortåt 22 miljarder kronor den 31 december 1959.

Hur som helst är det en relativt ljus bild av det statsfinansiella läget som finansministern söker teckna för oss. Omsättningsskatten har fått tjäna som det undergörande medlet. För mig, som kan läsa litet mellan raderna, ter sig bilden inte lika ljus.

Statsverkspropositionen för budgetåret 1960/61 upptar såsom jag nyss antydde inkomster på något över 15 miljarder kronor, ett belopp som överstiger de beräknade inkomsterna i riksstaten för nu löpande budgetår med mer än 2 miljarder. Denna rekordmässiga ökning förklaras väsentligen av den nyinförda

omsättningsskatten och den stegrade avkastning som de direkta skatterna förväntas ge på grund av konjunkturuppgången. Utgifterna har ökat med bortåt 1 300 miljoner i förhållande till årets riksstat. Sifferdansen slutar med ett skenbart överskott på driftbudgeten om när 300 miljoner kronor. Finansministern är ärlig nog att beteckna detta överskott som formellt. I budgeten har hänsyn icke tagits till betydande nya utgifter. Sådana kommer som brev på posten. Hit hör bl. a. tilläggsstater, lönehöjningar för statstjänstemännen både 1960 och 1961, reservationsmedelsförbrukning och anslagsöverskridanden m. m. För egen del håller jag för sannolikt att om vi inte får en häftig inflation, budgeten snarast får anses underbalanserad med ett eller annat hundratal miljoner. På kapitalbudgeten upptages investeringsanslag med tämligen oförändrat belopp i förhållande till årets riksstat, 2 750 miljoner. I fråga om totalbudgeten kommer finansministern till slutsatsen, att statens lånebehov kan beräknas till 1 900 miljoner. En underbalanserad driftbudget kommer i motsvarande mån att höja detta belopp.

Den stora frågan är om denna budget motsvarar vad läget kräver. Vi befinner oss i en högkonjunktur under fortsatt utveckling. Är budgeten anpassad till denna konjunktur, erbjuder den med andra ord en finanspolitik, som är tillräckligt restriktiv för bevarande av samhällsekonomisk balans? Finansministern sätter själv åtskilliga frågetecken i kanten men slutar med omdömet att »införandet av den allmänna omsättningsskatten och åtstramningen av de statliga utgifterna under budgetåret 1960/61 reducerat de förutsedda spänningarna i samhällsekonomien till sådana proportioner att de bör kunna behärras med de medel, som den ekonomiska politiken i övrigt förfogar över». Vad menas med åtstramning av de statliga utgifterna? Uttrycket förekommer till och med i trontalet. Utgifterna ökar ju med nära 1 300 miljoner i förhållande till årets riksstat. Det förefaller mig som om detta tal om åtstramning liksom finansministerns på flera

Statsverkspropositionen m. m.

ställen återkommande tal om konjunkturanpassning och restriktivitet ställer begreppen på huvudet.

Om jag som mått på en budgets grad av konjunkturanpassning väljer storleken av det statliga lånebehovet, framgår att herr Sträng lånade 1 428 miljoner under 1958/59, då konjunkturavmattningen nådde sitt bottenläge, att han för 1959/60, då vi kommit in i en högkonjunktur, har ett lånebehov på minst 2 300 miljoner och att han för nästa budgetår, 1960/61, torde bli nödsakad att låna minst 2 000 miljoner kronor trots omsättningsskatten. Denna extremt höga upplåning i uppgångstid är ju emot all konjunkturteori. Trots alla försök till eftertionalisering är sanningen helt enkelt den, att statsupplåningen inte har anpassats efter konjunkturen. Den har fått bli vad den råkat bli på grund av den våldsamma ansvällningen av statens utgifter.

Vad som gör denna för våra förhållanden onormalt stora upplåning så farlig är att vår derangerade kapitalmarknad endast rör med en försvinnande del. Resten hamnar i riksbanken och affärsbankerna. Det innebär att pengar nyskas för ändamålet. Härigenom har en stark överlikviditet uppstått i vår samhällsekonomi. Man får en illustration till hur våldsam denna uppladdning varit genom att affärsbankernas inlåning under förra året steg med 20 procent. Detta innebär att ny köpkraft i storleksordningen minst 3 miljarder satts i händerna på företag, enskilda, kommuner m. fl. Deras förmåga att göra utgifter, oberoende av penningpolitiska kontrollåtgärder, har ökats i motsvarande mån. Vi har därmed betydande risker för en inflationsdrivande utgiftsexpansion i framtiden, som inte kan behärras med ekonomisk-politiska medel. Visserligen har någon sådan mera explosiv utgiftsökning hittills inte inträtt. All erfarenhet från efterkrigstiden visar emellertid att en sådan uppladdning av likviditet förr eller senare kommer till uttryck i en pris- och lönestegring. Så var det med den likviditet som laddades upp åren före 1950 och som kom att ge det finansiella

bränslet för Koreainflationen. Så blev det återigen med likviditetsanhopningen under åren 1953—1954, som följdes av pris- och löneinflation under åren 1955—1957.

När det gäller att komma till rätta med detta verkligt allvarliga problem har finansministern inte mycket att komma med. Han talar om »skärpt vaksamhet inför den fortgående utlåningsökningen i affärsbankerna». Men vad som kräver vaksamhet är naturligtvis den verkliga drivkraften i den monetära expansionen, nämligen statens kortfristiga upplåning i affärsbankerna.

Som jag förut framhållit, ställer oss den nu framlagda statsverkspropositionen inför ett staligt lånebehov av drygt 2 miljarder. Ingenting säges som ger anledning tro annat än att upplåningen skall fortgå på samma sätt som hittills och att den därmed också kommer att få samma verkningar på samhällsekonomiens likviditet som hittills. Inte nog med att vi redan har en betydande osmält överlikviditet — denna överlikviditet kommer att ytterligare höjas. Det må icke förvåna finansministern, att jag under sådana förhållanden inte kan skriva under på hans nyss citerade påstående att han »reducerat de förutsedda spänningarna i samhällsekonomin till sådana proportioner att de bör kunna behärras med de medel som den ekonomiska politiken i övrigt förfogar över». Förhållandet är väl tvärtom att den ekonomiska politiken står i det närmaste maktlös mot alla dem som kan vilja använda sin likviditet som underlag för starkt ökade utgifter av olika slag.

Vad som skall till är först och främst att nedbringa det statliga lånebehovet till mera hanterliga proportioner. Var kapitalmarknad har inte täckning för en statlig upplåning av den nu aktuella storleksordningen. Om staten försöker pressa till sig medel av denna omfattning från kreditmarknaden, så kan det inte ske på annat sätt än genom ett nyskapande av pengar för ändamålet. Denna monetära inflation slår förr eller senare över i en pris- och löneinflation. Därigenom skapar man det tvångsspa-

Statsverkspropositionen m. m.

rande som behövs för att täcka det statliga utgiftsöverskottet, men detta är den sämsta tänkbara formen av sparande, särskilt i ett läge som det nuvarande, när vi är mera sårbara än någonsin i den internationella konkurrensen. Det lånebehov som återstår måste i allt väsentligt täckas av verkligt sparande. Staten måste som förr söka sig ut till den breda allmänheten, till företag och institutioner av olika slag för att få sina lån placerade på fasta händer. Statsobligationerna måste göras mera attraktiva som placeringsobjekt, en fråga som har både räntepolitiska och skattemässiga aspekter.

Jag har så pass utförligt uppehållit mig vid statsupplåningen, då den utgör en nyckelfråga för stabiliteten i vår samhällsekonomi. Jag har velat framhålla att budgetförslaget efter mitt bedömande i detta hänseende icke erbjuder tillräckliga garantier mot de överhängande inflationsriskerna.

Riksbankens åtgärd att höja diskontot med 1/2 procent betraktar jag i och för sig som välbetänkt. Den torde vara beaktad redan av den internationella utvecklingen och vår valutas växlingsbarhet. Den gör också vad den kan för att verka återhållande på vår penningmarknad. Men det förtjänar framhållas, att med den bristfälliga finanspolitik vi har blir också penningpolitiken satt ur stånd att verka med full effekt.

Hur det kommer att gå med vårt penningvärde ligger i hög grad i händerna på arbetsmarknadens parter. Ingen önskar taga ifrån dem rätten till fria överenskomelser, men en förutsättning för detta system måste vara att den ekonomiska politiken skapar den rätta miljön för en sådan frihet. Den förda regeringspolitiken har i stället skapat en situation, som i hög grad måste försvåra möjligheterna att uppnå ett ur stabiliseringssynpunkt tillfredsställande resultat av de pågående förhandlingarna. Sådana faktorer som minskad arbetstid, tilläggspensionering, omsättningsskatt, högkonjunktur och en överlikvid marknad trängs på en gång med varandra. Finansministern har ett något dunkelt utta-

lande, som häntyder på denna situation. Han säger att »de konjunkturuppdrivande krafterna synes i dagens läge vara så starka att ökad sysselsättning kommer att uppnås under 1960 relativt oberoende av vad som via löneförhöjningar kan komma att ske med den svenska industriens konkurrensförmåga och därmed också med sysselsättningen på längre sikt». Menar han därmed att uttryckligen betona, att för dagen går det att skaffa sig fördelar, även om de på litet sikt skulle gå ut över industriens konkurrensförmåga och därmed sysselsättningen? Det skulle väl visa, hur den förda politiken utlämnat arbetsmarknadsparterna till att ensam bära ett ansvar, av vilket regeringen borde ha tagit sin beskärda del.

Vad blir det av den stolta förklaringen i finansplanen, att regeringen betraktar det som den dominerande uppgiften att effektivt bekämpa inflationsriskerna såväl från efterfrågesidan som från kostnadssidan? Om avtalsförhandlingarna skulle resultera i ett nytt köpkraftsöverskott, finns de genom statsupplåningen nyskapade pengarna till reds för att finansiera en efterfrågan, som är för stor i förhållande till våra resurser av varor och arbetskraft. Konjunkturinstitutet kommer fram till ett efterfrågeöverskott i försörjningsbalansen för 1960, trots att man hypotetiskt gjort det gynnsamma antagandet om en lönekostnadsstegring i takt med produktivitetens utvecklingen.

Genom den förda regeringspolitiken har vi alltså åter manövrerat in i ett läge med uppenbar fara för våra pengars värde. Såsom i olika sammanhang understrukits skulle en inflation i Sverige under nu rådande förhållanden i världen få än allvarigare verkningar för vårt folkhushåll än de penningvärdeförsämringar som vi har färsk erfarenhet av. Tidigare har vi mer eller mindre varit i gott eller kanske rättare sagt dåligt sällskap med andra länder, varför de relativa förskjutningarna blivit mindre. Denna gång har vi alla utsikter att bli tämligen ensamma. Både i USA och i de västeuropeiska staterna

Statsverkspropositionen m. m.

råder en fast beslutsamhet hos de ansvariga att bekämpa inflationstendenserna. Det sker till synes med framgång. Om vi höjer vårt kostnadsläge i förhållande till utlandets, skulle vi försämra våra konkurrensmöjligheter för vårt näringsliv i en tid, då vi snarast borde förstärka dem för att kunna rätt utnyttja de friare handelsförbindelser, som nu skall inledas. Snart sagt alla medlemmar av det svenska folkhushållet skulle, om de förstod sitt eget intresse, ha anledning att sätta penningvärdets bevarande främst på sin önskelista.

Det alternativ, som vi erbjuder till den socialdemokratiska politiken, är vid det här laget väl känt. Vi fasthåller vid den ståndpunkt vi intog senast i höstas, då vi motsatte oss omsättningsskattens införande och i stället föreslog utgiftsminskningar till drygt motsvarande belopp. Då omsättningsskatten nu är införd och drar med sig vissa följdverkningar, som inte låter sig ändras under innevarande år, kommer vi att föreslå omsättningsskattens upphörande från och med den 1 januari 1961. Därav följer, att vissa av våra besparingsåtgärder, som förutsätter att omsättningsskatten bortfaller, också måste uppskjutas till nämnda tidpunkt. Dessutom kommer vi att föreslå en tidtabell för olika framtida åtgärder till avhjälpande av de mest framträdande bristerna i den direkta beskattningen. Den driftbudget för 1960/61 som vi presenterar innefattar så betydande utgiftsminskningar, att de med ett eller annat hundratal miljoner överstiger de inkomstminskningar, vi samtidigt föreslår. I motsvarande mån kommer lånebehovet att minska. Vi syftar liksom tidigare till en avlastning av den statliga upplåningen genom övergång till ett kreditgarantisystem för bostadslånen och genom utbudandet till försäljning av vissa statens aktier. Vi vill stärka kapitalmarknaden med sparstimulerande åtgärder. Därmed anser vi oss ha lagt grunden till fortsatta ansträngningar att bringa reda i statens affärer genom successiv minskning i stället för ständig ökning av det hårda och hämmande skattetrycket.

Herr talman! Trots TV-anordningarna har jag med vad jag nu yttrat utgått ifrån att jag, om också i tvångströja, deltar i en remissdebatt om statsverkspropositionen i riksdagens första kammar och inte i något valmöte.

Jag yrkar remiss till vederbörande utskott av Kungl. Maj:ts proposition nr 1.

Herr BENGTSOHN (cp):

Herr talman! På riksdagens bord ligger nu Kungl. Maj:ts proposition nr 1 angående statsverkets tillstånd och behov, innehållande en mängd uppgifter och förslag för det kommande budgetåret. Det är emellertid dålig harmoni i den svenska ekonomiska orkestern, och jag undrar om inte finansministern och hans partivänner har stor skuld till disharmonien. Å ena sidan spelas det upp om inte en lovsång så dock en glad ton över hur god den ekonomiska utvecklingen är i Sverige. Produktionen har ökat, arbetslösheten är ringa och investeringslusten stor. Men trots alla dessa goda förutsättningar är det å andra sidan starkt missljud från finansministerns sida över de mycket besvärliga statsfinanserna. Det är inte underligt om svenska folket frågar sig, vad det är för fel, när vi som land gör sådana framsteg, men statens finanser är i ett sådant skick att nya skatter måste påläggas för att debet och kredit skall gå ihop.

Under 1959 ökade Sveriges export med 5 procent i värde och 7 procent i volym, jämfört med 1958. Importen däremot blev oförändrad, vilket medförde att bytesbalansen utvecklades mycket gynnsamt under 1959. För första gången sedan 1953 visade bytesbalansen ett överskott, som preliminärt beräknas till 150 miljoner kronor.

Produktionen ökade med 4,5 procent, men det bör observeras att industriproduktionen endast ökade med 3 procent och att det i stället var byggnadsproduktionen som ökade kraftigt. Denna produktion är dock i viss mån konstlad genom att staten genom olika subventionerande åtgärder främjar verksamheten.

Det är glädjande att läget på arbets-

Statsverkspropositionen m. m.

marknaden förbättrats, men av tidigare erfarenheter känner vi också till olägenheterna om det blir brist på arbetskraft. Och här vill jag framställa en fråga till regeringen. Inflationsfaran bedöms av finansministern som mycket hotande, så hotande att hans parti med kommunisternas hjälp tvingade igenom en för de flesta svenska medborgare mycket missaglig, oläglig och orimlig omsättningskatt i slutet av förra året. Om det nu kan antas att det finns ett köpkraftöverskott på cirka 350 miljoner kr. som konjunkturinstitutet uttalat, så måste det ha stor betydelse, hur utvecklingen blir på löne marknaden. Det brukade ibland av herr Strängs företrädare i ämbetet göras ett ganska hårt uttalande om hur stort utrymmet för lönehöjningar är, om de inte skall medföra inflation, men i år har jag inte sett något sådant uttalande. Hur stort utrymme för lönehöjningar anser herr statsrådet att det finns i år? Jag säger detta mycket därför att det torde vara en ganska allmän uppfattning, att det inte är mycket vunnet med en lönehöjning som sedan ätes upp av prishöjningar. Då är det bättre att behålla den lön man har men slippa prishöjningar.

Hela vårt lands ekonomi företer således en bild av framgång och god utveckling. Detta borde rimligen skapa goda förutsättningar för en välbalanserad och god ekonomi också för svenska staten. Så är emellertid inte fallet. Nu brukar finansministern måla ganska svart när det gäller vårt lands ekonomi, och i vissa fall kanske man kan tillämpa det gamla ordspråket, att »allt prutades inte, men hälften prutades genast», dvs. det blir inte så illa som herr Sträng ofta förutspår.

Beträffande svenska statens ekonomi skulle jag vilja ta ett enkelt exempel. En man vill bygga sig ett hus. Han har helt naturligt inte alla pengarna till huset, men han har sparat en del, och därutöver lånar han en del. Han är emellertid sparsam på alla de punkter, där det är klokt och möjligt. Han är också så försiktig att han resonerar som så, att det skall bli en övre våning på huset,

men den behöver han inte inreda nu, utan det kan anstå tills han fått sin ställning mera stabiliserad efter husbyggnad. Jag undrar, om inte svenska staten skulle resonera på samma sätt. Man bör främja sparandet, så att man inte behöver låna för mycket, man bör spara på alla utgifter, och man kan låta vissa åtgärder vänta. Det förefaller mig som om dagens socialdemokrater inte har beaktat sanningen i exemplet om den förståndige husbyggaren, utan gärna vill rusa i väg fortare än benen bär. Även om vi i vårt land har en god ekonomisk ställning och är bland de länder som har den högsta levnadsstandarden i världen, bör vi inte ordna statens ekonomi så att utgifterna alltid springer några steg före inkomsterna.

Sparandet synes över huvud taget inte trivas så väl under den socialdemokratiska regimen. Vad gäller det personliga sparandet har ATP-försäkringen — som inte skall betyda »allmänna tvångspensioneringen», såsom man kunde ha anledning att förmoda, utan allmänna tilläggspensioneringen — redan börjat utöva sin ogynnsamma verkan på sparandet. I den preliminära nationalbudgeten konstaterade konjunkturinstitutet, att sparandet exklusive försäkringssparande sjönk från 7,5 procent av den disponibla inkomsten 1957 till 5,7 procent 1958 och att sparkvoten synes ha sjunkit ytterligare under 1959.

För att nå fram till ett mål, som vi i centerpartiet strävar efter — och jag förmodar de andra partierna också — d. v. s. att vi skall få lägsta möjliga skatter, måste man alltid söka spara på statens pengar. I det fallet har vi ett vidlyftigt och svårbemästrat område att röra oss på, och jag skall bara ge några exempel på detta.

Hur än statsverkspropositionen förändras från år till år, kan man alltid återfinna någonting, och det är att det alltid föreslås en rad nya tjänster inom statens verk och institutioner. Vi har redan nu så många statsanställda, att en procents lönehöjning för stats tjänstemännen medför en ytterligare utgift på 50 miljoner kronor, och om vi ständigt

Statsverkspropositionen m. m.

skall få en ökad statsförvaltning, kan man undra vart detta egentligen så småningom skall bära hän. Jag ber att få betona att detta inte gäller statstjänstemännens anställningsvillkor — de, som arbetar i statens tjänst, bör ha ordentliga anställningsvillkor, lika goda som jämförbara grupper. Men det är själva ansvällningen av statsapparaten som jag anser att vi mycket noga bör se upp med.

Utöver övriga besparingsförslag har vi såsom ett alternativ till omsättningskatten under föregående höst lagt fram ett sparprogram, till vilket jag hänvisar. Det är ytterligare ett område jag vill nämna, som jag inte anser bör vara tabu för besparingar, och det är försvaret. Den treåriga överenskommelsen om kostnaderna slutar med utgången av det budgetår vi nu diskuterar, och vid den nya planläggning man då skall göra bör man beakta att det säkerligen finns vissa möjligheter att också spara på försvarskostnaderna utan att eftersätta det skydd, som vi avser med försvaret.

Det är mycket sannolikt att det finns vissa sparmöjligheter på socialområdet, men jag vill i det sammanhanget säga att statens socialpolitik ofta blir misskänd på grund av att det förekommer missbruk, som det sedan skrives om i tidningarna. Därav dras den slutsatsen, att det är ett mycket omfattande missbruk, men det är kanske endast fråga om vissa exempel på missbruk.

På en punkt har det tidigare rätt enighet inom socialpolitiken, och det är att folkpensionerna bör förbättras så snart som möjligt. Jag tycker nog att det i och med tjänstepensioneringens införande inte är samma intresse för folkpensionernas förbättrande som förut. Efter allt ståhej kring de graderade tilläggs pensionernas genomförande, vilka som bekant kan gå upp till höga belopp för dem som har tjänat bra med pengar under sin aktiva arbetstid, förefaller det inte vara samma intresse för att genomföra det förslag till förbättring av folkpensionerna som pensionsberedningen lade fram. Tyvärr hade inte regeringen så stort intresse för folkpensionärerna, utan de får, om regeringens förslag går

igenom, nöja sig med en betydligt blygsammare höjning än pensionsberedningen föreslagit. I det fallet vill vi inom centerpartiet bestämt säga ifrån att vi anser att folkpensionärerna bör få en förbättring i huvudsak enligt pensionsberedningens förslag. Vi är också beredda på att skaffa fram de pengar som behövs för att betala dessa kostnader.

Detta är bara några exempel. Kan man spara på statens utgifter, bör det också bli möjligt att få ned skatterna till en rimligare nivå. I hela vårt lands ekonomi spelar ju statens affärer så stor roll, att de måste beaktas och behandlas på ett annat sätt än hittills. Visserligen har den sittande riksdagen rätt att besluta för nästkommande budgetår, men det bör dock så långt det är möjligt också planeras på längre sikt. Det gläder mig därför att finansministern har tagit upp det förslag om en långsiktig budgetplanering som centerpartiet framfört. Den s. k. automatiken, d. v. s. att utgifterna stiger på grund av tidigare fattade beslut, är inte tilltalande, och den måste vi nog samt förutse för att vi skall få en mer stabiliserad ekonomi. Av de 1 260 miljoner kronor, som budgeten stiger med jämfört med föregående budgetår, är inte mindre än 665 miljoner automatiska utgiftsökningar, som vi litet var hjälpt till att besluta. Det är en utveckling som inte är bra, om den skall få fortsätta, och den bör beaktas vid budgetplanering på längre sikt.

När socialdemokrater och kommunister genomförde omsättningsskatten i höstas, använde man inte bara underskottet i statens kassa som skäl, utan man anförde också att omsättningsskatten behövdes för att förhindra inflation. Under förutsättning att omsen inte inräknas i index och att den hade gjorts fullt synlig skulle man kunna ha tänkt sig en sådan effekt. Men det beror också på hur staten använder dessa pengar. För några år sedan användes den överbalanserade budgeten som ett medel mot inflationen, och jag tror att ett sådant medel hade en viss effekt. Vid något tillfälle hade man till och med gått så långt, att man skulle finansiera inte ha-

Statsverkspropositionen m. m.

ra driftbudgeten utan också kapitalbudgeten med löpande inkomster. Nu är förhållandet inte alls detsamma. Driftbudgeten är i realiteten inte överbalanserad — det finns ett överskott, men det kommer antagligen att ätas upp på grund av vissa andra beslut. Då blir det på det sättet, att omsättningsskatten utan vidare ingår i statens normala utgifter. Pengarna går inte heller till ökade investeringar. Om man nu använder omsättningsskatten till statens löpande utgifter, ja, då blir följden att den inte gärna kan ha någon inflationsdämpande effekt. Jag får säga att jag inte har någon sådan där övertro på att staten är en sådan institution, att bara därför att pengarna passerar genom statskassan och kommer ut igen i form av köpkraft, kommer de att ha en dämpande inverkan på inflationen.

Omsättningsskatten anser vi orättvis, eftersom den drabbar de mindre inkomsttagarna mycket hårdare, och man kan förvåna sig över att den nuvarande regeringen har drivit igenom en skatt på potatis, mjölk, bröd och andra oundgängliga livsmedel men inte ville acceptera vårt förslag, som bl. a. innehöll att man skulle ta ut en ökad skatt på cigaretter, vin och sprit m. m. tillsammans med vissa andra förslag.

Nu har omsättningsskatten satt i gång, och jag skulle nästan vilja säga i all sin prydno. Affärsmän och andra, som tjänstgör som redovisare, har fått öka sin arbetstid och svettas nu med omsättningsskattens alla krångligheter. Prishöjningarna är mycket olika. I en del fall är höjningarna mångdubbelt högre än som motsvaras av omsättningsskatten. Över huvud taget är det mycket svårt för allmänheten att kunna avgöra vilka prishöjningar som är motiverade av omsättningsskatten och vilka som har lagts på ändå. På grund av detta och en hel del andra skäl vill jag i likhet med herr Ewerlöf framhålla, att vi från vår sida anser att omsättningsskatten i dess föreliggande form bör avskaffas.

Då omsättningsskatten genomfördes, fick man det intrycket av regeringens deklaration, att nu hade man ordentligt

bekämpat inflationen. Nu skulle vi inte ha så stor oro för vad som skulle hända i fortsättningen. Men det dröjde inte mer än 14 dagar, förrän vi fick ett annat s. k. inflationsbekämpande medel, i det att räntan höjdes med en halv procent. Nu vill vi inte fränkänna räntan dess betydelse i ekonomiska sammanhang, men dess värde för inflationsbekämpning har enligt vår mening betydligt överskattats. I modern tid har räntan inte alls samma betydelse såsom inflationsbekämpande medel, som den kanske hade tidigare. Räntehöjningen medför emellertid stora olägenheter i synnerhet för skuldsatta ungdomar, som just har börjat en verksamhet av något slag.

När man nu hänvisar till att räntehöjningar förekommit i andra länder, t. ex. i England, bör man observera vilka räntesänkningar som har förekommit tidigare. Därom anför konjunkturinstitutet i sin höstrapport 1959, att centralbankernas politik under 1958 överallt gick ut på att sänka räntorna och att slopa de kvantitativa kreditregleringarna. Särskilt i England har det tidigare förekommit starka räntesänkningar. Denna bakgrund bör man hålla i minnet, när man jämför räntehöjningen i vårt land och i andra länder.

Någonting som man förvånar sig över ute i bygderna är att vi får en utlåningsränta, som är höjd med en halv procent, men den som sätter in pengar på banken får inte mer än en kvarts procents högre inlåningsränta.

Innan jag slutar mitt anförande, herr talman, vill jag säga några ord om en sak, som har aktualiserats i år men som kanske inte har en direkt anknytning till statsverkspropositionen och med den sammanhängande ting.

Konjunkturinstitutets chef, professor Bent Hansen, har inför det nya decenniet gjort ett uttalande, som har väckt uppseende och enligt min mening också berättigad harm. Uttalandet har gjorts som svar på en enkät och innehåller en förhoppning om att det svenska jordbruket skulle komma att avskaffas under 1960-talet.

En fråga kan alltid diskuteras, även

Statsverkspropositionen m. m.

om den vid första påseendet förefaller horribel. Vi kan naturligtvis diskutera ett avskaffande av det svenska jordbruket lika väl som att avskaffa konjunkturinstitutet eller professurer i nationalekonomi, men när en man i ledande ställning gör ett så sensationellt och mot en hel folkgrupp utmanande yttrande, så bör det motiveras. Det är inte underligt, om vi inlägger vår protest mot att det svenska jordbruket skall avskaffas. Vi lever tyvärr inte i en så fredlig värld, att vi har någon som helst garanti för att vi kan få de livsmedel vi behöver. Det är inte heller säkert, att vi genom import skulle kunna få billigare livsmedel. Det är inte heller säkert att vi skulle kunna få en så utomordentligt hög kvalitet som vi nu får på de svenska livsmedlen.

Jag protesterar också bestämt mot att man över huvud taget skall minska livsmedelsproduktionen någonstans i världen, när vi vet att miljoner människor varje år dör på grund av brist på livsmedel. Det föreligger inte heller någon som helst förutsättning för att — som man hoppas och tror — vetenskapsmännen skall kunna ersätta livsmedlen med piller. Det är bara växterna, som med hjälp av solljuset ur oorganisk materia kan tillverka livets råmaterial.

Vi behöver ett svenskt jordbruk, och vi bör uppskatta, att det finns till och på ett så förnämligt sätt fullgör sin uppgift. Ingen bör helt vårdslöst kasta ut påståenden om att det svenska jordbruket bör avskaffas.

Jag skulle vilja säga något liknande det som herr Ewerlöf sist anförde, även om jag inte har samma principiella uppfattning som han. Jag har inte utformat mitt anförande med hänsyn till TV-utskändningen, men jag anser att svenska folket kan ha ett berättigat intresse av att få se och höra vad som förekommer i den riksdag det självt har valt. Därför anser jag det inte på något sätt felaktigt, att man ger folket denna möjlighet.

För att nu återknyta till huvuddelen av mitt anförande vill jag sluta mitt anförande med att säga, att det föreligger en viss paradox i regeringens handlande på det sättet, att regeringen alltför

mycket vill reglera och bestämma över människorna och deras ägodelar men samtidigt saknar förmåga att planlägga de väsentliga tingen, så att vi når en bättre avvägning och bättre balans i vårt ekonomiska handlande. Med de goda ekonomiska förutsättningar som finns i vårt land borde det kunna utformas en politik, som kunde vara förmånligare för medborgarna.

Med det anförda vill jag instämma i yrkandena om remiss av statsverkspropositionen till vederbörande utskott.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Det nya decenniet ställer oss inför många prövningar, som kommer att ganska radikalt kunna förändra våra levnadsförhållanden. Vidgade marknader öppnas för vår produktion och vår utrikeshandel, samtidigt som vi måste räkna med ökad utländsk konkurrens hemma i vårt eget land. Det gäller i det läget att vara bäst — bäst åtminstone på något område, annars slås vi ut i konkurrensen, och det kan få mycket allvarliga följder för vår berömda höga svenska levnadsstandard.

Vårt näringsliv måste alltså rusta sig för att gå till offensiv. Näringslivet är nu inte bara företagen och företagaren, näringslivet är också människorna i produktionen, arbetare, förmän, kontaktmän, försäljare och tjänstemän av skilda kategorier likaväl som chefen själv. När jag säger män menar jag givetvis i lika mån kvinnor. Att rusta sig är därför både att effektivisera och rationalisera produktionen och att kunna intressera personal av alla slag till kraftansträngningar för att nå nya framgångar.

Vi är ju alla så beroende av arbetsglädjen, glädjen över att jobba, att klara en viss uppgift. En av de viktigaste saker som har bidragit till vårt lands anseende på världsmarknaden, nämligen kvaliteten på den svenska produkten, tror jag är ett direkt resultat av denna arbets- och skaparglädje. Men hur betydelsefull den än kan vara, kommer man nog inte ifrån ett annat viktigt förhållande: det måste löna sig att arbeta.

Lönar det sig inte, då blir det illa med både skaparkraft och arbetsglädje.

Ser man ur den synvinkeln på det budgetförslag som regeringen nu lagt fram, blir man verkligen inte särskilt förhoppningsfull. Den samlade skattebörda, som nu åvilar de svenska medborgarna, står nämligen i särklass. En nyligen offentliggjord sammanställning visar, att Sverige ligger högst på skatteskalan av alla länder i Europa utanför järnridån. Enligt det budgetförslag, som finansministern nu presenterar, kommer hela folkets samlade inkomstökning under budgetåret att gå åt för att täcka de växande samhälleliga kraven. Tidigare har samhället nöjt sig med att för varje år öka sin aptit med att låta ungefär hälften av inkomstökningen passera genom sin ständigt växande kassarörelse. Detta har dock genomsnittligt sett inneburit, att om man tjänat en krona mer, så har man haft så där 50 öre kvar för egen del. Men nu beräknar finansministern att det allmänna skall få ta hand om praktiskt taget hela den inflationsfria inkomstökningen för en arbetare under ett år. Jag frågar då: Finns det någon som under sådana förhållanden vill påstå att det lönar sig särskilt bra att arbeta?

Vi vet ju allesammans, att vad som i ett slag drivit totalbeskattningen upp till denna höjd är omsättningsskatten. Den är i och för sig en ganska säregen historia. Den ger ju på budgetens inkomstsida 1 400 miljoner kronor. Men för att få in dessa pengar ger staten ut i skattekontroll och i vad jag nästan vill kalla »dimbildningskostnader» till olika folkgrupper mer än 400 miljoner kronor. Dessutom betalar staten lustigt nog 100 miljoner i oms till sig själv! Därför blir det av de 1 400 miljonerna bara kvar ett netto at staten på mellan 800 och 900 miljoner. Det är ett slags trolleri med siffror, som väl har kommit till för sådant som är syftet med allt trolleri, nämligen att söka förvända synen på folk så att man inte ser vad som verkligen sker.

När man konstaterar att omsättningskatten, fastän den tar ut 1 400 miljoner, bara ger staten 800--900 miljoner kro-

Statsverkspropositionen m. m.

nor i netto per år, så frågar man sig — inte utan skäl, syns det mig: Var det verkligen en kur med sådana verkningar som behövdes? På den frågan kan man nu, ännu säkrare än i höstas, svara nej. Budgeten hade kunnat fullständigt klaras på långt bättre sätt. Folkpartiets alternativ i höstas för budgetåret 1960/61 innebar besparingar och andra budgetförstärkningar med drygt 1 miljard, och från den summan hade inte behövt utgå några kompensationer.

I sin finansplan kastar finansministern en blick även mot framtiden. Han spår då att statsutgifterna kommer att automatiskt växa med 500 å 600 miljoner kronor årligen, d. v. s. med lika mycket som statsinkomsterna skulle växa om skattesatserna förblir oförändrade som nu och nationalinkomsten fortsätter att stiga med 3 procent om året. Det betyder att svenska folket för överskådlig framtid inte skulle kunna räkna med någon lättnad i skattebördan och att inga nya utgifter skulle kunna beslutas utan att samtidigt höja de nuvarande skatterna.

När jag som ung började intressera mig för politik fick jag lära mig att en demokrati bl. a. hade fördelen att medborgarna kunde följa med och kontrollera att statens verksamhet sköttes rationellt och att man var sparsam med statens pengar. Det var inte så höga skatter då för tiden men inte heller mycket att ta av från skattebetalarna. Jag kommer väl ihåg mitt första politiska föredrag. Det var uppe i en liten isolerad by i den västerbottniska lappmarken. Där var i ett storkök samlade ett tjugomän — kvinnorna hade inte hunnit komma med än. Man lyssnade stillsamt som seden var, och när föredraget var slut blev inte mycket sagt. En av karlarna gav emellertid så småningom uttryck för folkmeningen: »Ja», sa han, »vi har det ju liksom litet magert här och får vända på slanten. Gör dom det i regeringen också?»

Jag har många gånger tänkt på den frågan. Den föll mig också i minnet när jag häromdagen fick i min hand det nya förslaget till program för det socialde-

Statsverkspropositionen m. m.

mokratiska partiet. Det är ett mycket detaljerat förslag, som jag läste med stort intresse. Men hur jag än sökte var det mig omöjligt att finna ett ord om sparsamhet i förvaltningen. Massor av andra saker fanns med, men inte detta. Det krav som småfolket uppe i lappmarken riktade vid det här mötet på 1920-talet torde ha minst samma aktualitet och skärpa i dag. Men det verkar faktiskt som om det är ett begrepp som inte finns med i den socialdemokratiska framtidsplaneringen. Det måste innebära, att med de höga skatter och den i vissa avseenden oförstående inställning, som regeringspartiet har för näringslivets utvecklingsbetingelser, återstår tydligen endast den fortsatta skattehöjningens och de statliga regleringarnas väg, om socialdemokratien i fortsättningen skall dominera svensk politik.

Vi i folkpartiet är klara motståndare till en sådan utveckling. Vi har i motioner föreslagit väsentliga rationaliseringar av statsförvaltningen och anvisat framkomliga vägar till betydande besparingar i de nuvarande utgifterna. Vi är övertygade om att en planmässig utveckling efter den linjen skall ge åt alla den lindring i den samlade skattebördan, som tydligen aldrig kommer att nås med socialdemokratisk politik.

En ny giv, en väg som grundar sig på en ordentlig översyn och rationalisering av statsapparaten och en väsentlig beskärning av de nuvarande utgifterna — varvid givetvis alla områden bör granskas — är helt enkelt nödvändig, om vi inom ramen för rimliga börador skall få rum för t. ex. de förbättringar i fråga om undervisning, utbildning och forskning, som vår ställning som kulturnation och bibehållandet av vår plats i den internationella tekniska konkurrensen kräver. En sådan skattehindring som gör att det lönar sig att arbeta är en absolut förutsättning för att vi skall kunna mobilisera alla de resurser, som vårt land förmår ställa upp. Om folk verkligen skall känna ett inneboende intresse av att göra en extra insats, att arbeta mer, att anstränga sig

mer, att riskera mer, att producera mer, då måste det lönar sig att arbeta. När det allmännas skatter och avgifter blir så stora som det föreliggande budgetförslaget varslar om, så att hela nationens samlade inkomstökning går åt att betala utgiftsökningarna, då blir ju varje lönekompensation, hög eller låg, ingenting annat än en byteshandel med pengar. Detta stimulerar inte till de nya insatser som är nödvändiga om vi skall hävda svenskt näringsliv på inhemsk och utländsk marknad.

Folkpartiet har varit motståndare mot omsättningskattens införande. Det var en onödigt åtgärd med elaka följdverkningar, prisstegringar, kompensationskrav och inflationshot. Den har säkert redan haft sin andel i räntehöjningen, som häromdagen snabbt genomfördes. Vi anser, att omsättningskatten skall avskaffas, och vi kommer att framlägga ett konkret program härför.

På den korta tid som jag har kvar vill jag beröra ett par av de många andra frågor som i ögonblicket är högaktuella. En av dem gäller ett trygghetskrav som blivit mer och mer brännande, kravet på ökad trygghet till liv och lem. Det har faktiskt på senare år blivit något av ett verkligt problem, och det gäller framför allt trafiken. Trafikolyckorna är nu jämförbara med en folksjukdom. Jag besökte för någon tid sedan en bekant, om vilken man med skäl kan säga, att han har »bott vid en landsväg i hela sitt liv». Den erfarenhet jag gjorde där var skrämmande. Flertalet av denna kammars ledamöter har kanske själva gjort den; för mig som mest ser landsvägen genom bilrutan var det en brutal upplevelse. Att gående ge sig ut på landsvägen var praktiskt taget förenat med livsfara. Och ändå anser jag, att bilisterna numera tveklöst kan berömmas för stigande omdöme och ökad hänsyn. Motortrafikens enorma utveckling gör att olycksstatistiken i alla fall stiger. Inemot 1 000 människor dödades direkt under 1959 i trafiken och intill november månads utgång i fjol hade dessutom skadats drygt 16 000. Innan

Statsverkspropositionen m. m.

året var slut tillkom väl ytterligare ett par tusen. Många av dem får kanske livslångt men som följd.

Givetvis är jag medveten om de ekonomiska problem som hör ihop med dessa spörsmål både när det gäller vägbyggnader och när det gäller andra trafiksäkerhetsåtgärder. Låt mig dock understryka nödvändigheten av att trafikforskningen ges tillräckliga resurser. Vi vet för litet om de verkliga orsakerna till olyckorna. Det är inte bara en fråga om hastigheten. Tyvärr har statens trafiksäkerhetsråd av en begärd anslagsökning för forskningsuppgifter på 550 000 kronor endast fått 50 000 kronor. Jag undrar, om det inte skulle betala igen sig i människoliv och hälsa att satsa friskare på detta område. Med den omfattning som motortrafiken fått finns det, såvitt jag förstår, ingen möjlighet att komma till rätta med problemen utan ett fullgott vetenskapligt forskningsunderlag.

Den tekniska utvecklingen har såväl i fråga om kommunikationer som nyhetsförmedling fört alla jordens länder närmare varandra. Detta måste betyda någonting för vår livshållning, för våra politiska ställningstaganden och handlingar. Vår fantasi räcker kanske inte till för att vi helt skall inse innebörden i att mycket mer än hälften av jordens befolkning inte har tillräckligt av det dagliga brödet, inte heller att jordens befolkning ökar varje år med hela Sveriges folkmängd sju gånger om. Men vi börjar inse att världens problem angår oss. Det finns ett oavvisligt *humanitärt* skäl för oss att söka göra någonting för att bistå dem som har det sämre ställt. Det finns ett starkt *ekonomiskt* skäl att bistå de underutvecklade länderna i deras påbörjade kamp mot undernäring och för en bättre livsform. Våra egna ekonomiska förhållanden kan inte längre isoleras från deras. Det finns ett starkt *politiskt* skäl för oss att dela de sämre lottades bekymmer. Man kan möjligen få fram bröd utan frihet, men man kan knappast räkna med frihet, om inte brödfrågan kan lösas. I demokratiens och den fredliga samlevnadens intresse mås-

te demokratierna, till vilka Sverige hör, ta sitt ansvar och genom ökade biståndsinsatser hjälpa de nu fattiga länderna till ett läge där deras egna ansträngningar kan bära dem vidare mot en gynnsammare framtid.

Regeringen har nu ställt i utsikt vissa förslag till denna riksdag, bl. a. i syfte att Sverige skall bidra till att öka den internationella hjälpen och främja kapitaltillförseln till dessa länder. Vi i folkpartiet anser det önskvärt med ytterligare en del åtgärder. Således har vi för några dagar sedan föreslagit bl. a. att staten skall uppmuntra insamling av frivilliga bidrag för verksamheten i de underutvecklade länderna. Vi anser också att medel redan i år bör ställas till förfogande för vidgade biståndsaktioner i bl. a. Etiopien och Indien. Vi har också föreslagit åtskilligt annat i form av ökad hjälpverksamhet.

Vi är väl, herr talman, allesammans medvetna om att allt vad vi önskar, allt vad vi strävar efter att förbättra, dock till resultatet är helt avhängigt av om vi får leva i fred. Vi har nu under drygt ett årtionde upplevt atomålderns gryning med allt vad det inneburit och varslat om. Sextiotalets decennium för oss in i rymdåldern, då kontakter måhända kommer att skapas utanför vår egen jordbundna krets och föra oss i närmare förbindelse med den okända världen där utanför. Vad det kan betyda för oss vet ingen. Kanske skall det komma att än starkare understryka vikten av sammanhållning och fred på vår egen planet. För min del är jag övertygad om att i strävandena härför är vi alla beredda att medverka. Det kan ske genom att vårt land gör vad som är oss möjligt för att befrämja freden genom ökat samförstånd, samverkan och -- inte minst -- genom ömsesidig hjälp mellan folken.

Hans excellens herr statsministern **ERLANDER**:

Herr talman! Vi har alla med stort intresse avvaktat debuten för den nye gruppledaren i folkpartiet. Efter att ha

Statsverkspropositionen m. m.

lyssnat till honom får jag säga, att han är en mycket god och typisk representant för sitt parti. Jag kan utfärda det betyget mot bakgrunden av att han talade mycket länge och ivrigt om sparsamhet och belyste sin uppfattning genom att hänvisa till en historia från sin ungdom i Västerbotten. Men när han kom in på konkreta ting, talade han egentligen om två saker. Det ena var trafik-säkerhetens främjande och det andra stödet till underutvecklade länder. I båda dessa fall påtalade den varme sparsamhetsvännen, att regeringen enligt hans uppfattning var alltför försiktig, och han förklarade att han med tillfredsställelse hälsade en ökning av statsutgifterna för dessa ändamål. Jag tycker att detta är en ganska god karakteristik av folkpartiets bidrag till den ekonomiska debatten.

Den ärade talaren var också en smula orolig för det socialdemokratiska parti-programmet. Jag märker att de uttalanden, som vi har gjort om effektivisering och kamp mot byråkratisering, har missuppfattats av herr Lundström, som vill ha med ordet sparsamhet i vårt partiprogram. Jag lovar att försöka skriva så att herr Lundström förstår varthän vi syftar. Jag trodde att det var alldeles klart redan från början, men alla missuppfattningar bör naturligtvis tas bort, och det är givet att vi inte är anhängare av slöseri inom statsförvaltningen.

Herr talman! Här har erinrats i denna kammare om den nya situation som inträder för oss i och med att kampen för en friare handel mellan nationerna har åtminstone i någon mån krönts med framgång i slutet av förra året. Man har erinrat om att detta ställer oss inför risker. Det ställer oss också inför chanser. Jag erkänner, att om vårt näringslivs ekonomiska läge vore sådant som man kunde förmoda efter att ha hört vissa av oppositionens talesmän, då skulle riskerna för vårt land överväga fördelarna, ty då skulle vi uppenbarligen befinna oss i en sådan situation, att vi inte skulle våga oss på att öppna våra marknader, och vi skulle väl heller inte våga lita till att vi skulle kunna erövra några nya.

Men i det faktum, att ingen av de talare som här har målat i mörka färger ändå har kommit på idén att därav dra den slutsatsen att inte stödja regeringen i dess kamp för en friare handel, ser jag ett belägg för att de själva egentligen icke bedömer den ekonomiska situationen som så dålig, utan att de i likhet med regeringen har en stark tillit till vår industris konkurrenskraft. Det kan vi också ha. Produktionsökningen är snabb. Det är lätt att visa siffror på den saken. Under förra året hade vi en produktionsökning på fyra och en halv procent. Det finns ingen anledning att tro annat än att också 1960 kommer att uppvisa ett hyggligt resultat. Men vad som framför allt gör att det finns grundad anledning till att med optimism se på framtiden är att Sverige — alldeles tvärt emot den uppfattning som kanske en del av kammarens ledamöter har fått när de har lyssnat till oppositionens talesmän — offerar mera på byggandet för framtiden än de allra flesta nationer som är demokratiskt styrda. Som exempel kan jag nämna några siffror från år 1958. Då satsade Sverige på investeringar, på byggande för framtiden, 1 300 kronor per invånare. Tyskland — det land vars utveckling har givit anledning till talet om det tyska undret — satsade 1 000 kronor. Det var alltså en lägre investeringsfart inom det tyska näringslivet än inom det svenska. England — styrt av ett oppositionen närstående parti — satsade 800 kronor. Dessa siffror om det starka byggande för framtiden som präglar det svenska näringslivet och det svenska samhället är det som gör att det finns starka skäl för en optimistisk bedömning av de möjligheter som den friare handeln öppnar för oss, och, som sagt, den enighet, med vilken även oppositionen stöder regeringen i dess strävan att vidga marknaderna, tyder väl på att den innerst inne bedömer den ekonomiska situationen på likartat sätt.

Jag kan å andra sidan ansluta mig till den bedömning av riskerna, som ett par av oppositionens talesmän har uttalat från denna talarstol, när de säger att vi, om vi här hemma sätter i gång en hem-

Statsverkspropositionen m. m.

malagad inflation, medan andra länder lyckas hålla prisnivån något så när stabil, har skadat vår industris konkurrenskraft i sådan utsträckning att riskerna för oss kommer att överväga fördelarna av den fria marknaden. Det är alltid en olycka när priserna stiger, men olyckan blir uppenbarligen större, om man liksom leker på egen hand och låter priserna här rusa upp, utan att man har det skydd som det innebär att andra länder liksom hittills får prisstegringar av ungefär samma omfattning som vi har haft här i Sverige.

Så långt är vi överens, och jag har sagt detta gång på gång under hösten, när den friare handeln började byggas upp. Men när man kommer till slutsatserna, då är inte enigheten lika stor. Man har onekligen en inflationsdrivande faktor i vår budget, om den medför ett mycket stort lånebehov. Ett sådant lånebehov är bra under en nedgångstid. Högerns kamp emot statsbudgetens ökning år 1958 var uppenbarligen ett misstag; ur det anförande som herr Ewerlöf nyss höll kanske man kan läsa ut att han nu tycker att upplåningen skall vara anpassad efter konjunkturerna. Nu har konjunkturen vänt, och därför behövs det en sådan budgetpolitik, att vårt kostnadsläge inte drivs uppåt. Det måste alltså bli en annan budgetpolitik än den som man kan föra under en nedgångsperiod.

Statsverkspropositionen tar konsekvenserna av detta framför allt i två hänseenden. För det första har vi sagt oss, att det under den nuvarande uppgångsperioden finns alla utsikter till att industriens investeringar kommer att kraftigt ökas. Under sådana förhållanden är det naturligt att i viss mån dämpa de statliga och statsunderstödda investeringarna. För det andra har vi sagt oss att vi måste tillföra staten inkomster så att upplåningsbehovet minskas. I själva verket ligger i dessa två satser svaret på de frågor som har riktats till oss om vilka tankegångar som ligger bakom budgeten.

Nu är det mycket intressant att sitta här och lyssna till oppositionen. Herr

Ewerlöf tyckte att budgeten var förfärligt svag. Det föreligger fortfarande ett kolossalt lånebehov; då tänkte man sig: Nu kommer han väl ändå att drämma till ordentligt, nu kommer han väl ändå att lägga fram ett förslag som radikalt minskar lånebehovet, när det är så stort. Ja, jag skall med stor uppmärksamhet följa vad som kommer från högern, men jag fick faktiskt den uppfattningen — herr Ewerlöf får rätta mig, om jag missuppfattade honom — att vad ni gjorde var att ni kom med besparingar som är ungefär lika stora som omsättningsskatten och dessutom kanske ett par hundra miljoner utöver den. Är det det ni kommer med, måste jag säga att det inte är mycket som motiverar högerns starka ord, ty då är det ungefär samma bedömning ifrån högerns och ifrån vår sida.

Herr Lundström i folkpartiet menade att budgeten var alldeles för stark. Omsättningsskatten behövdes inte, och han hade, som sagt inga besparingar att komma med. Men han förde däremot resonemang om ökade statsutgifter på ett par punkter.

Det är ganska intressant att höra denna olika bedömning. Ni menar, att vi skall ta hänsyn till oppositionen. Det skall vi försöka att göra. Men vem i oppositionen är det som bestämmer? Är det den som anser att vi har en mycket svag budget, eller är det den som tycker att omsättningsskatten innebär en alltför kraftig förstärkning av vår budget?

Ett annat yttrande, som fällts här, är att staten tar hand om den enskildes pengar i en sådan utsträckning, att det inte lönar sig att arbeta. Det är väl ändå en stor överdrift. Varenda en av oss och varenda en av dem som lyssnar på programmet kan själva tänka efter vad han hade möjligheter till att köpa för 10 år sedan och jämföra det med vad han kan köpa nu. Är det sant att möjligheterna till den egna standardens höjning under denna tioårsperiod inte har blivit ganska hyggligt tillgodosedda? Man brukar tala om bilarna och om TV. Javäl, men man kan väl välja nästan vilket område som helst, exempelvis bostaden, hemmets inredning, barnens uppfostran och

Statsverkspropositionen m. m.

jämföra med vad den svenske medborgaren kunde köpa för 10 år sedan, då man från oppositionens sida skildrade den närmaste framtiden i de mörkaste färger om socialdemokraterna fick fortsätta att regera. Vi har fortsatt att regera, och nu kan vem som helst se vad som låg bakom talet om att det inte fanns några egentliga standardstegringsmöjligheter. Jag kan försäkra att vi om 10 år, när vi skall diskutera denna sak — såvida socialdemokraterna alltså sitter i regeringsställning, vilket jag hoppas — kommer att föra en likadan diskussion. Då säger oppositionen förmodligen att det har gått hyggligt under 1960-talet, men nu under 1970-talet kommer äntligen våra förfärliga spådomar från 1948 att gå i uppfyllelse.

Nej, vi får ändå erkänna att det hårt arbetande svenska folket i hög grad gjort sig förtjänt av en standardstegring. Det har självt förtjänat ihop den och även fått den. Men låt mig genast lägga till att jag inte tillhör dem som går omkring och berättar att vi har det så bra att de enskilda inte längre har några ytterligare behov att tillfredsställa. Det förhåller sig inte så, ty det finns mängder av behov, som man skulle vilja tillfredsställa. Och det är min förhoppning, som jag nyss sade, att ytterligare 10 år av en förnuftig politik skall medge lika stor standardhöjning för den enskilde medborgaren som den 1950-talet inneburit.

Men, herr talman, det finns vissa grupper, som inte automatiskt följer med i standardhöjningen. Dit hör exempelvis folkpensionärerna. Jag tycker inte det är riktigt just när herr Bengtson här faller in i den propaganda som man hör i den enklare agitationen och säger att regeringspartiet har förlorat intresset för att befrämja folkpensionärernas sak. Sådant kan man säga ett år, herr Bengtson, då vi är beredda att i budgeten ge utrymme för en standardhöjning för folkpensionärer och för änkor som kostar 367 miljoner kronor i nya pengar. Jag medger att detta skapande av utrymme sker i kamp med borgerligheten, ty i den mån vi inte får pengar, kan vi

ingenting göra. Då är det verkligen väldigt kraftigt tilltaget att säga, att det inte finns ett intresse hos regeringspartiet för en utbyggnad av folkpensionerna.

Det är alltså en grupp människor, som inte automatiskt får del av den standardhöjning, som andra får del av. Den saken får vi försöka att klara av gemensamt.

Jag skall tala ett ögonblick om en annan sådan grupp. Vi har de sjuka. Staten är närmast ansvarig för mentalsjukvården. Jag föreställer mig att de flesta av kammarens ledamöter hade tillfälle att se det program om mentalsjukvården som TV skickade ut. Det var utomordentligt instruktivt dels för att visa de brister som finns — och det är nyttigt — dels också för att visa hur ett modernt sjukhus skall se ut, hur ett modernt sjukhus kan ta hand om och bota den sjuke.

Den svenska riksdagen kommer i år att ställas inför en fortsatt utbyggnad av mentalsjukvården. Vi har hittills i byggnadskostnader satsat 285 miljoner kronor på denna utbyggnad. I år ökar vi siffran med 43 miljoner kronor. Antalet statstjänstemän, beträffande vilket herr Bengtson var så orolig för att det ökade så mycket, kommer i år att stiga genom att 750 nya tjänster inrättas på mentalsjukvårdens område. Innebär vad herr Bengtson nyss sade om att det skall tas upp en kamp mot utbyggandet av statsapparaten att man värjer sig mot den största ökningsposten för statstjänstemännen, nämligen de 750 tjänsterna inom mentalsjukvården? Jag tror att det är klokt att på det sättet konkretisera och ta reda på vad det är för poster som man talar om, när man framhåller behovet av att spara.

Jag nämnde här de två grupperna folkpensionärer och sjuka. De behöver stödet av oss alla som sitter i denna kammare för att deras standardhöjning skall bli något så när likadan som den blir för de friska som står i det produktiva arbetet.

Men det finns andra statsutgifter, som är lika trängande. Ta t. ex. skolan och

Statsverkspropositionen m. m.

undervisningen. När vi där har ökat utgifterna så våldsamt som vi har gjort har det inneburit en revolution. Jag fick på min tid som ecklesiastikminister mycket beröm då jag lade fram en budget för detta departement som slutade på 382 miljoner kronor. Jag ser till min ledsnad att herr Ohlin nu femton år efteråt upptäckt att det inte var mycket att berömma, och det hade jag kanske inte heller väntat mig av honom. Nå, det spelar mindre roll, men den budget jag då lade fram innebar ett stort framsteg efter dåtida förhållanden. Herr Edenman blir nu nästan utskäld därför att han inte kommit upp till mer än 1 843 miljoner kronor. Den nuvarande ecklesiastikministern och regeringen lägger således fram en huvudtitel för undervisning och skola som är fem gånger större än den första budgeten under efterkrigsåren; omräknat i samma penningvärde betyder det en tredubbling. Varför gör vi det? Ja, när man lyssnar till herr Ewerlöf och även andra talare skulle man väl tro att det är för att få ett tillfälle att suga ut svenska folket på skatter och dirigera människorna. Det är ju orimligt. Det sker ju i stället för att öka människornas frihet, för att ge dem en chans att välja sysselsättning och yrke och för att höja standarden för oss alla, eftersom vi alla vet vad forskning och utbildning betyder.

Jag skulle gärna vilja ta en annan av de stora utgiftsposterna nämligen arbetsmarknadspolitiken, som kostat skattebetalarna mycket pengar, som haft samma syftemål och som i budgeten drar åtskilliga hundratal miljoner kronor. Vi vill inte minska denna utgiftspost. Varför det? Ja, helt enkelt därför att när vi för en effektiv kamp mot arbetslösheten betyder det en ökad möjlighet för människor som annars skulle vara arbetslösa. Men det betyder också att vi får någonting: vägar, skolor och sjukhus, allt det som produceras av dem som annars vore arbetslösa. Nu har jag lyckligtvis inte hört sådana toner här i debatten. Men det finns de som säger: Nu måste vi spara därför att konjunkturen är annorlunda. Ja, visst skall vi spara så

långt det går, men man skall inte tro att det i ett dynamiskt samhälle går att skära ned utgifterna så att arbetskraftens rörlighet minskas. Just sjustatsmarknaden kommer att medföra förändringar, exempelvis av den typ som vi möter i Valdemarsvik, Harg och Strömsbro. Det kommer att bli nedläggningar. Om vi inte driver en verkligt aktiv arbetsmarknadspolitik betyder det att de fördelar, som vi vinner på en effektivisering av vårt näringsliv får betalas av de arbetslösa, de som kastas ut ur produktionen genom nedläggningarna. Det går vi aldrig med på. Vi skall alla ha fördelar av att det blir en ökad dynamik i vårt ekonomiska liv genom de ändringar som nu har åstadkommits, men då skall vi också alla vara med om att bära de ofrånkomliga kostnaderna i form av utgifter för en rörlig arbetsmarknadspolitik.

Medgåve tiden, herr talman, skulle jag kunna ta även andra områden. Vägarna, bostäderna, kraftverken och inte minst försvaret har ställt starkt ökade anspråk på skattededel. Varför kan man inte från den borgerliga sidan erkänna det? Varför skall man här tala som om huvudparten av skatterna ginge till något slags bidragsskarusell, när var och en av oss vet att huvudparten av utgifterna har den karaktär jag nyss redovisat.

Jag roade mig förra veckan med att se på de utgiftsbeslut, som vi har fattat under de senaste tre åren. Jag blev verkligen rätt överraskad. Den alldeles övervägande delen av de nya utgiftsbeslut som fattats under en tid då det talats om att det är nödvändigt att spara har varit fullständigt enhälliga. Men vad högern nu gör är att inför de ökade utgifterna för försvar, för skola, för folkpensioner o. s. v. gå till anfall mot tidigare fattade beslut, framför allt beslut som har rört familjepolitiken och bostadspolitiken. Är det inte en orimlighet att säga: Vi måste öka försvarskostnaderna, kostnaderna för folkpensionerna och för skolan. De som skall betala allt detta är emellertid de som förlitat sig på att statens ord var någonting att hålla sig till, barnfamiljer-

Statsverkspropositionen m. m.

na och den bostadsbyggande allmänheten. De gamla besluten skall rivas upp därför att det här dyker upp nya ting som även högern anser det vara nödvändigt att stödja. Vi har med andra ord under de gångna tre åren varit överens om en rad nya utgiftsbeslut. Vad vi inte är överens om är huruvida dessa nya utgiftsbeslut skall medföra att man går till anfall mot beslut som tidigare fattats. Jag tror att detta är ödesdigert. Den utveckling som vi har kunnat glädja oss åt under efterkrigstiden har ju i varje fall inneburit — trots att vi har slagits om åtskilliga ting — en ökad känsla av solidaritet inom det svenska folkhushållet. Försöken från högerens sida att under pensionsreformen spela ut de unga mot de gamla och de gamla mot de unga misslyckades. Det fanns ingen marknad för denna gottköpsargumentation. Solidariteten mellan olika grupper har vuxit sig stark inom det svenska folkhushållet.

Vad högern nu gör är i själva verket ett försök att rasera väsentliga delar av den grundval varpå denna solidaritet byggts upp. Där ser jag den stora faran, och jag hoppas att den rättning höger som man otvivelaktigt kan konstatera inom svensk politik på den borgerliga sidan skall brytas, så att man inte längre lystrar så välvilligt till ropen på en reaktionär politik som man hittills har gjort.

Statsverkspropositionen rymmer mångahanda. Den är ett program för det närmaste året, men vi vill gärna se det programmet som ett led i ett större helt. Syftet med programmet är ju att skaffa ett större och större utrymme för en stigande standard, ett ökat välbefinnande bland medborgarna, men också för ökade möjligheter att lösa sådana gemensamma uppgifter som är för stora för den enskilde att på egen hand lösa men som likväl är nödvändiga för den enskilde att få lösta.

När vi i år bläddrar igenom statsverkspropositionen ser vi på alla områden framsteg, på praktiskt taget alla områden förbättringar, och det tycker vi är glädjande.

Det har sagts, kanske mera i den internationella debatten än här, att demokratin är för splittrad och för orkeslös för att kunna stå sig i konkurrensen. Diktaturerna har andra metoder varigenom de kan tvinga fram ett växande byggande för framtiden, de har andra metoder varigenom de gemensamma intressena kan tillgodoses, än dem som står demokratierna till buds.

Det kan väl se ut så för dem som ser ytligt på ting. Det kan väl se ut som om demokratin vore kraftlös och splittrad, men den som tror det förbiser vilket oerhört värde det har att de steg som den tar är steg som kommer till stånd därigenom att medborgarna själva engagerar sig.

Här nämnde herr Ewerlöf litet föraktfullt nyss att TV-utsändningen hotar att förvandla kammarens överläggningar till ett valmöte. Men, herr talman, är det så farligt om det svenska folket — vardagsmänniskan i sitt hem — får tillfälle att höra vad det är vi resonerar om? Är det inte så att om demokratin skall ha en möjlighet till seger, så är det nödvändigt att använda just de medier varigenom man kommer till tals med människorna och får dem att förstå vad det är som är väsentligt och vad det är som är mindre väsentligt? Det som är väsentligt är inte att vädja till människornas skatteegoism som de tre representanterna för de borgerliga partierna har gjort här utan att göra klart för medborgarna att det finns vissa ting som den enskilde medborgaren måste ha hjälp av de andra för att kunna klara och att det är för dessa uppgifter som samhället är till.

En sådan upplysningsverksamhet, om den rätt bedrives, är någonting som engagerar och binder medborgaren vid ett intresse, nämligen intresset av att det skall gå hyggligt och bra för vårt land och hyggligt och bra för medborgarna. I själva verket är det ju förunderligt hur demokratin har haft förmåga att skapa det intresset. Titta på sparat, sades det nyss. Ja, se på sparat! I Europa finns det två länder som har en mycket hög investeringskvot —

Statsverkspropositionen m. m.

det är Sverige och Norge! Där har man gått till väga på det sättet att man har engagerat medborgarna för de stora gemensamma uppgifterna. Vilka är dessa uppgifter? Jo, de stora gemensamma uppgifterna är de uppgifter som avser byggandet för framtiden, och det är väl inte så underligt. Medborgaren är inte någon underlig sämre sorts människa, som det kanske förefaller när man hör herr Ewerlöf tala föraktfullt om valmötet. Medborgaren har drömmar och förhoppningar, inte bara om att höja sin egen standard utan också om att trygga framtiden för sig och framför allt för sina barn.

Därför är det naturligt att en politik som försöker förankra sig själv i medborgarens intresse också måste bli en politik som syftar framåt, som skapar värden just av den typ som medborgaren drömmer om för sig och sina barns framtid.

Herr EWERLÖF (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag gör inte ett ögonblick anspråk på att kunna tävla med statsministern i hans egenskap av TV-artist. Vi vet av gammalt att han i det avseendet är ett framstående nummer. Jag eftersträvar inte ens att konkurrera med honom i det fallet.

Möjligen skulle jag kunna konkurrera genom att föra tillbaka diskussionen från det litet mer, vad skall vi säga, i-det-blåbetonade, som statsministern slutade med, till de i och för sig torra fakta som vi har att röra oss med här.

Herr statsministern beskyllde mig för något misstag 1958, som jag aldrig fick riktigt klart för mig. Vad jag velat betona är att vi i botten på depressionen lånade 1 400 miljoner och något därutöver. Jag har vid något tillfälle sagt att jag anser att detta kunde tolereras med hänsyn till den konjunkturteori som gäller, men när vi nu i en markerad högkonjunktur lånar 2 000 miljoner så säger jag att detta är en omvänd konjunkturpolitik, som innefattar utomordentliga risker. I vilket avseende skiljer sig det nuvarande läget från det som förelåg

1956/57? Ja, kanske däri att den högkonjunktur som vi nu går emot är mycket högre uppdriven. Den gången menade finansministern och regeringen att det var nödvändigt att kräva en överbalansering av budgeten. Nu har man tagit in nya skatteinkomster på 1 400 miljoner kronor men står med ett lånebehov som är större än det vi hade när depressionen var som djupast. Är det inte riktigt att då påpeka att detta ju är att föra en konjunkturpolitik baklänges, att det är en politik som innefattar utomordentligt stora risker? Jag delar med statsministern alla hans förhoppningar om vad vi skall kunna åstadkomma genom de friare handelsförbindelserna — under förutsättning att vårt näringsliv får de rätta betingelserna — men vad jag har velat peka på är de utomordentliga risker vi löper om vi går in i dessa nya förbindelser med en inhemsk inflation. Statsministern har förklarat att han delar den uppfattningen. Mina farhågor går ut på att vi här står inför inflationsrisker, och statsministern har inte sagt någonting som skulle kunna minska mina farhågor i det hänseendet.

Han åberopade för sin del att kapitalutgifterna skulle ha begränsats. I själva verket har kapitalutgifterna ökat med 10 miljoner kronor i förhållande till årets riksstat. Jag fick inte något svar — jag skulle önska att finansministern gäve mig det, ty jag antar att han har ett vettigt svar att ge — på frågan vad meningen är med talet om en åtstramning av utgifterna i denna budget, som representerar 1 300 miljoner kronor mera i utgifter än riksstaten för innevarande år. I vilken mening är ordet åtstramning här använt? Är det med den mening som vi ofta får lägga in i begreppen, när de begagnas öster ut, d. v. s. att de betyder ungefär motsatsen till vad vi är vana att inlägga i dem?

Statsministern sade att han blev besviken över att jag inte hade mera att komma med än några hundra miljoner kronors förbättring i lånebudgeten. Ja, det kan tyckas vara i minsta laget, det vill jag inte bestrida. Men det är dock en oerhörd skillnad på att komma med en

Statsverkspropositionen m. m.

budget utan omsättningsskatt, som dessutom har en reserv på 200 miljoner kronor att sänka lånebehovet med, och att framlägga en högskattebudget med omsättningsskatt, som redan den höjer prisläget i landet med ett visst antal procent, och utan tillgång till dessa 200 miljoner. I det förra fallet föreligger enligt min mening en mycket väsentlig minskning av de risker som sammanhänger med upplåningen. Därtill kommer den avlastning av statens lånebudget som vi menar att man kan åstadkomma genom aktieförsäljning och kreditgarantisystem.

Under allt sitt skönmålade glömmar statsministern att tala om att vi under tioårsperioden 1948—1958 har förlorat halva vårt penningvärde. Det har skett en genomsnittlig penningvärdeförsämring på mer än 4 procent om året, under perioden 1948—1958. Det är just faran av penningvärdets försämring i det läge där vi nu befinner oss, som jag försökte göra till den centrala frågan i det tyvärr till 20 minuter tidsbegränsade anförande som jag hade möjlighet att hålla här. Vi har nu igen fått höra hur omöjliga vi är med våra krav på besparingar och hur betydelsefullt det är med forskning, utbildning och allt sådant. Det är ju inte mot detta vi har vänt oss, utan det är mot vad statsministern själv betecknade såsom bidragskarusellen. Det är nämligen på det sättet att vi är ärligt övertygade om att det övervägande antalet människor skulle vinna på att avstå från bidrag och subventioner i utbyte mot skatteminskning och bevarat penningvärde i enlighet med de riktlinjer som vi vill lägga upp politiken efter i framtiden.

Herr LUNDSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Statsministern talar om att industriproduktionen stigit med 4,5 procent under det senaste året och beräknas stiga ytterligare lika mycket under nästa budgetår. Men, herr statsminister, av stora grupper medborgare kommer ju samhället att ta mycket mer under det kommande budgetåret!

För övrigt måste jag säga att de 4,5

procenten är en ganska oviss siffra och i varje fall ingen siffra som speglar genomsnittet under den senaste tiden. Efter en tidigare ganska gynnsam produktionsutveckling har Sveriges industriproduktion under de senaste sex åren visat en i jämförelse med övriga OEEC-länder mycket dålig utveckling. Genomsnittet för samtliga OEEC-länder under tiden 1953 till 1959 är en stegring på 46 procent. Stegringen för Sveriges del var 26 procent, vilket innebär att Sverige ligger nära botten i jämförelse med de övriga länderna.

Herr Erlander gjorde sig verkligen skyldig till en häpnadsväckande uttolkning av mitt anförande, när han liksom låtsades att jag bara talade om sparsamhetskrav på 1920-talet men däremot om utgiftsökningar under det kommande budgetåret. Herr statsminister, jag sade uttryckligen att vi i folkpartiet lagt fram sparförslag som var mycket långt gående. Statsministern måste väl veta det, eftersom sparförslagen lades fram redan under föregående år. Vi har dessutom redan väckt en motion med en fullständig uppräknings av olika förslag och uppslag till rationaliseringar och förbättringar i statsapparaten, som vi vill att man skall undersöka. Det är därför fullständigt felaktigt av statsministern att uttala mitt uttalande så att jag bara talar om sparsamhet på 1920-talet men inte i dag och att jag är relativt belåten med budgeten men gärna för fram förslag om utgiftsökningar.

Låt mig för övrigt säga att jag tycker att statsministern väljer ett ganska olyckligt exempel när han skall tala om besparingar. Han berör då regeringens förslag till forskningsanslag till trafiken. Observera att en ung invalid kan kosta lika mycket för samhället som man sparar in genom en prutning på det här forskningsanslaget. Jag vill inte påstå att forskningen skulle betyda att så eller så många olyckor skulle förhindras omedelbart, men det är väl alldeles klart att en utgift som sätter in på denna väsentliga punkt i verkligheten är en besparing, åtminstone på någon sikt.

Jag vill till sist säga att när statsmi-

nistern framhåller att det har lönat sig att arbeta så går statsministern tio år tillbaka i tiden och talar om hur det lönat sig då. Jag förstår att det kanske är svårt att behandla vad *jag* talade om, nämligen nästa budgetår. Det är ju den budgeten som vi talar om, och det är de förhållanden som avspeglar sig i det budgetförslag som vi diskuterar. Därav framgår det sannerligen inte att det kommer att löna sig särskilt bra att arbeta.

Herr BENGTSO (cp) kort genmäle:

Herr talman! Hans excellens statsministern och jag är eniga på en punkt, och det är i fråga om vårt lands stora ekonomiska framsteg. Det är inte den saken som vi diskuterar, utan de punkter som vi diskuterar och där det råder oenighet mellan oss gäller dels hur regeringen försöker bekämpa inflationen — vilka metoder den använder — dels hur det står till med statens affärer.

Vad gäller inflationsbekämpandet har jag redan uttalat mitt starka tvivel på att omsättningsskatten över huvud taget är inflationsbekämpande. Hela det belopp som tas in genom omsättningsskatten används till löpande utgifter, och följaktligen skulle det vara intressant att få veta hur den med ett sådant system kan vara inflationsbekämpande.

Sedan är det frågan: Hur förhåller det sig med prishöjningarna? Statsministern sade alldeles riktigt att det är olyckligt om priserna stiger. Har vi någon överblick över vilka prisstegringar som uppstår på grund av omsättningsskatten? Hur kommer dessa prisstegringar, som regeringen själv har genomdrivit i och med att omsättningsskatten kommit till, att verka?

När det gäller sparsamhet med statens pengar tog statsministern upp mental-sjukvården, kanske därvid förglömmade att det parti som jag själv tillhör hade en mycket stor andel i att mentalsjukvården började upprustas. Det exemplet var väl inte det lämpligaste. Men kunde statsministern inte tala om hur många

Statsverkspropositionen m. m.

tjänstemän vi nu har satt till för att handha omsättningsskatten, tjänstemän som inte ens skall bli extraordinarie utan ordinarie tjänstemän? Skulle man inte kunna titta på bostadsstyrelsen och se om man kunde minska litet där? Borde man för övrigt inte studera statsverksproposition där det föreslås så många nya tjänster?

När statsministern sade att vi har ökat skatterna för att ge större frihet åt människorna, hoppas jag verkligen både för statsministerns egen del och för hans väljares del att väljarna inte söker dra ut konsekvenserna av hans resonemang. Konsekvenserna kan bli ganska hårresande; ju mer man ökar skatten desto större frihet skulle vi få, och tar man till slut hela inkomsten i skatt skulle vi få största möjliga frihet. Jag har nog en annan mening, nämligen att människorna vill bestämma en del själva och att de anser att de i många fall kan disponera sina pengar bättre än staten gör. De har därför inte den uppfattningen att det blir större frihet ju mer man ökar skatten. Det finns en grupp människor som inte har det lätt. Det är dock två miljoner som har 8 000 kronor eller mindre i inkomst. Hur mycket betyder inte omsättningsskatten för dem?

Beträffande de generella bostadssubventionerna har vi föreslagit besparingar. Vi anser inte att den som har t. ex. 50 000 kronor i inkomst skall få en bostadssubvention som måste betalas av dessa människor med mycket låga inkomster.

Beträffande folkpensionerna nämnde statsministern något om den enklare agitationen. Jag stödde mig på pensionsberedningens förslag i det fallet, och jag skulle tänka mig att folkpensionärerna givetvis väntat sig att de skulle få denna höjning. Jag kan fråga nu som jag gjorde i pensionsdebatten och blev oemotsagd: Hur tänker man egentligen göra med folkpensionerna när tjänstepensionen blir fullt utbyggd? Vilka skall ha folkpension i så fall? Är det meningen att man skall ha kvar folkpensionerna över huvud taget i framtiden? Det är 360 miljoner kronor som man från rege-

Statsverkspropositionen m. m.

ringens sida ökat budgeten med för folkpensionärernas del, och det skall vi notera med tacksamhet. Men vi menar att man i stället bör söka genomföra pensionsberedningens förslag. Det är detta som är skillnaden mellan vår politik och regeringens.

Beträffande den ekonomiska politiken så bör man ordna statens affärer på ett sådant sätt att ökningen av skatterna och statens utgifter står i överensstämmelse med den takt i vilken vi kan förbättra produktionen och hela landets ekonomiska villkor.

Herr ÖHMAN (k) kort genmäle:

Herr talman! Då jag om en liten stund skall få tillfälle att tala om mitt partis syn på den allmänna situationen och på den föreliggande statsverkspropositionen, skall jag i denna replik inskränka mig till att säga några ord om en fråga som här har tagits upp av alla representanter för de borgerliga partierna som har talat. Man har nämligen från det hållet enstämmt påstått att det kommunistiska partiet tillsammans med den socialdemokratiska regeringen har genomfört den allmänna omsättningsskatten.

Jag vill erinra kammarens ledamöter om att vårt parti under höstriktsdagen framlade ett konkret förslag, ett alternativ till den av regeringen föreslagna allmänna omsättningsskatten, ett alternativ som gick ut på bibehållen bolagsskatt, skärpt förmögenhetsskatt, skatt på kursstegringsvinster o. s. v. Vi röstade emot omsättningsskatten i riksdagens båda kamrar, men när majoriteten, de borgerliga tillsammans med socialdemokraterna, avlog vårt alternativ som skulle ha betytt inledningen till en demokratisk skattepolitik här i landet, kom frågan i ett nytt läge. Då gällde det inte enbart omsättningsskattens införande eller inte. Då stod frågan om vilken regering vi skulle ha i detta land. Det förhöll sig nämligen så att statsministern hade förklarat att om omsättningsskatten inte gick igenom så skulle det bli regeringskris. Då skulle de borgerliga överta re-

geringsmakten. Detta ger mig anledning att säga några ord om det kommunistiska partiets ställning till den nuvarande regeringen.

Den nuvarande regeringen stöder sig och måste stödja sig på arbetarklassen. Denna består inte bara av socialdemokrater. Arbetarklassen består också av kommunister. Vi känner ett allvarligt ansvar för den svenska arbetarklassens fortsatta framgång. Vi vill inte, och det sade vi klart ifrån i den situationen, medverka till att detta land skall styras av en regering under det reaktionära högerpartiets ledning. Vi vill inte vara med om den sociala nedskrotning som högerpartiet önskar och som numera, det har inte minst dagens debatt visat, smittat av sig till folkpartiet och kanske i ännu högre grad till centerpartiet. I en situation, när alternativet var en regering av den kulören, nedlade kommunisterna sina röster, och därmed fick den nu sittande regeringen ta hela ansvaret för omsättningsskatten.

Vi kommer i år att på nytt lägga fram ett alternativ. Den saken kommer jag tillbaka till sedan. Jag vill bara säga att om frågan gäller valet mellan en borgerlig eller en socialdemokratisk regering, så tar vi ståndpunkt från den utgångspunkten att vi är ett svenskt arbetarparti som verkar inom den svenska arbetarrörelsen. Vi anser att tiden nu för alltid borde vara förbi i detta land när någon annan samhällsklass än arbetarklassen uppehåller regeringsmakten. Vi är på många punkter oeniga med den nuvarande regeringen, vi är oeniga i fråga om omsättningsskatten, vi är oeniga i fråga om upprustningspolitiken, vi är oeniga i fråga om de ofta förekommande eftergifterna inför storfinansens och borgarnas pockande krav. Men vi är mycket, mycket mera oeniga med högerens och de borgerliga partiernas politik.

Hans excellens herr statsministern **ERLANDER**:

Herr talman! Representanten för det kommunistiska partiet räknade upp en mängd punkter där hans parti var ense

Statsverkspropositionen m. m.

med regeringspartiet. Det var intressant att höra! Han räknade också upp en mängd punkter där vi var oense. Han glömde den viktigaste: regeringspartiet är demokratiskt.

Till herr Bengtson vill jag säga att även hans förslag, sådant han presenterade det vid höstriksdagen, innebar att man skulle skaffa fram 885 miljoner kronor. Det kallades då för en åtstramning, men dessa pengar skulle gå till löpande utgifter. Vad är det *nu* som gör att pengar som används för löpande utgifter och för att minska den statliga upplåningen inte har någon som helst åtstramande effekt? Hade centerpartiets 885 miljoner kronor i skattehöjning i höstas den effekten, så måste väl de 1 000 miljoner som omsättningsskatten ger ha exakt samma verkan.

Herr Bengtson menade att det väl ingenting var att säga om 750 nya stats-tjänstemän till sinnessjukvården. Där- emot slog han ned på utbyggnaden av taxeringsväsendet. Jag tror, herr Bengtson, att de 50 nya tjänster som det här gäller skulle det svenska folket hälsa med största tillfredsställelse, om man därmed kunde komma åt skattefusket. Detta är otvivelaktigt en sak som människorna verkligen känner som en orätfärdighet. En utbyggnad av kontrollapparaten, så att man kan slå ned på skattefusket, skulle i varje fall huvudparten av landets invånare inte anse vara ett slöseri. Säkerligen kunde man, om kontrollen blev tillräckligt effektiv, få in så mycket pengar att det verkligen blev möjligt att begynna en skattesänkning.

Herr Lundström ansåg att jag valde olyckliga exempel, när jag talade om sparsamhet. Det var inte mina exempel. Det var ju herr Lundström som i sin sparsamhetsiver icke kunde finna mer än två punkter, och där ville han i båda fallen öka statsutgifterna. Jag tycker att det är rimligt att man ökar de båda anslag det gäller, och i regeringens förslag ingår också en ökning, när det gäller både de underutvecklade länderna och trafiksäkerheten. Vi hoppas att vi med tiden skall kunna gå ännu längre. Men det är nu inte alls exempel på vad jag

menade med sparsamhet, utan det är exempel på vad jag ansåg vara inkonsekvenser av herr Lundström. Å ena sidan talade herr Lundström om sparsamhet, men å andra sidan, när han skulle konkretisera sin ståndpunkt, så talade han om utgiftshöjningar.

Hur mycket mer glädje har inte herr Lundström av sina internationella jämförelser! Jag förstår att det är propagandamaterial som är utsänt av en nitisk partibyrå. Men det är livsfarligt för folkpartiet att använda detta material. Det talades om att Sverige under perioden 1953—1958 hade en exceptionellt låg produktionsökning. Vi befinner oss i botten. Det beror nu på vad man menar med botten. Vi befinner oss i sällskap med Amerikas Förenta stater. Sverige har under denna tid en produktionsökning som uppgår till 27 procent. Amerikas Förenta stater har en ökning med 10 procent. Betyder det alltså att näringslivet i Amerikas Förenta stater har en ännu sämre slagkraft än det svenska näringslivet? Belgien, som betraktas som ett högindustrialiserat land, har en ökning med 21 procent. Storbritannien, styrt av en högerregering, har en ökning med 24 procent. Kanada ligger mycket nära Sverige med en ökning av 29 procent. Alla dessa jämförelser — som jag föreställer mig att herr Lundström blev lurad att göra av den byrå som han har nära kontakter med — är ganska farliga, om man inte vet någonting om bakgrunden. Nu skulle jag vilja fråga herr Lundström följande: I denna statistik står Italien med 63 procents produktionsökning. Italien är ett relativt fattigt land, och i ett fattigt land går det till att börja med att snabbare öka produktionen än i ett högindustrialiserat land. I Italien har alltså produktionen ökat med 63 procent, i Amerikas Förenta stater har ökningen under samma tid varit 10 procent. Är nu, herr Lundström, Italiens ekonomi sex gånger starkare än Amerikas Förenta stater? Det är till sådana fullkomligt »hårbrytande» ting, som herr Lundström inbjuder. När han exercerar med siffror miss-handlar han siffermaterialet ungefär som

Statsverkspropositionen m. m.

jag nu misshandlar svenska språket, och det vill inte säga litet. Nåväl, min fråga är alltså den: Är Italien ett sex gånger rikare land än Amerikas Förenta stater? Det skall bli mycket intressant att höra om sifferbyrån har något svar på den frågan.

Jag övergår sedan till herr Ewerlöf. Han talade om alla de bidrag som går ut och in och som alltså är relativt meningslösa, Herr Ewerlöf! Det största bidraget är folkpensionerna. Är det någon av folkpensionärerna eller någon av oss andra som tycker att den bidragsformen är olycklig? Nej! Nästa bidrag är barnbidragen. Här vet vi var högern står. Högern vill ta bort — inte allt, men något. Men högern vet också att partiet inte har några som helst möjligheter att få sitt förslag realiserat, ty lyckligtvis är de andra partierna på denna punkt ense mot högern. Efter folkpensionerna och barnbidragen kommer bidrag av typen yrkesskadeförsäkring, arbetslöshetsförsäkring och sjukförsäkring. Det är väl ändå meningslöst att säga: »Ni får klara er själva. Ni har det så bra nu att det inte kan behövas vare sig arbetslöshetsförsäkring, olycksfallsförsäkring eller sjukförsäkring.» Hela idén med det förstnämnda försäkringssystemet är ju att man skall få till stånd en utjämning mellan tider då man har gott om arbete och tider då man drabbas av dessa olyckor. Är det någon som på allvar vill ta upp en kamp mot denna tredje form av bidrag?

Sedan kommer bostadsstödet. Detta består av två delar. Detta stöd utgör tillsammans 360 miljoner kronor. Det är mycket pengar men inte på långt när så mycket som exempelvis barnbidragen och inte på långt när så mycket som folkpensionerna. Hälften av detta belopp hänförs sig till behovsprövade bidrag, som framför allt går ut till barnfamiljerna. Är det någon som vill ta bort dessa bidrag? Kvar står de bidrag som avser att hålla hyresnivån nere. Det är alltså detta som högern avser när den talar om bidragskarusellen, och det utgör hälften av det belopp som jag här nämnt.

Sedan kommer ett annat bidrag som är något mindre, och det är jordbruksstödet. Detta utgår i huvudsak till småbrukarna — således den del av jordbruket som har en direkt subvention. Det är möjligt att det finns en del människor som vill ta bort detta bidrag, men jag föreställer mig att högern inte vill det.

Detta är alltså den fråga jag har riktat till högern. Är det inte grovt vilseledande mot denna kammars ledamöter och mot dem som till äventyrs sitter och lyssnar på vårt program nu, att göra gällande att här finns en väldigt bidragskarusell av folkpensioner, barnbidrag, generella bostadsbidrag och småbrukarstöd. Detta är de stora posterna. Är det inte rimligt att säga att även om man iakttog den strängaste sparsamhet med dessa bidrag skulle det ändå inte gå att ge tackning för den uppfattningen att någon väsentlig del av våra skatter användes till meningslösa bidrag?

Jag vill också till herr Ewerlöf säga följande med anledning av att han talar om att det inte var någon god konjunkturpolitik 1958. Det finns en internationell organisation som heter OEEC. Det är verkligen en kunnig organisation som följer utvecklingen i Europas länder för att undersöka hur den politik ser ut som bedrivs i de olika länderna. Vad säger denna sakkunniga institution om herr Ewerlöfs underbetyg åt 1958 års politik? Den skriver så här: »Den kraftfulla konjunkturpolitik som förts under de senaste arton månaderna» — alltså i Sverige — »har framgångsrikt vidmakthållit en hög produktions- och sysselsättningsnivå.» Den fortsätter: »Det är av särskilt intresse att notera med vilken framgång de svenska myndigheterna kunnat påverka de privata investeringarna i fasta anläggningar i konjunkturutjämning riktning; under treårsperioden 1955—1957, då det förelåg ett inflationstryck, ändrades de fasta industriinvesteringarna föga. Under 1958 däremot, mot bakgrunden av nedgångstendenser steg industriinvesteringarna markant — vilket starkt avviker från utvecklingen i flertalet andra medlemsländer.»

Statsverkspropositionen m. m.

Den ekonomiska politik som således bedöms vara av särskilt intresse ur internationell synpunkt, karakteriserar i dagens debatt representanter för det största oppositionspartiet som meningslös och utan effekt på konjunkturerna. När den fördes skildrades den som hänsynslösa dråpslag mot näringslivet. Ibland skildrades den som ett hejdlöst slöseri med statens medel och som en livsfarlig statlig upplåning.

Vad säger nu rapporten om dagens läge i Sverige? Den säger att det nu behövs en åtstramning av såväl finanspolitiken som kreditpolitiken och gör inte något försök att skilja på dessa två ting. Detta har nu skett; såväl finanspolitiken som kreditpolitiken har åtstramats.

Det är synd om oppositionen att den alltid råkar ha fel, höll jag på att säga — det tycker ju vi. Vi sätter in samhällets resurser med all kraft för att bekämpa arbetslöshet och produktionsnedgång. Då vill högern strama åt och dämpa. Resultatet skulle då bli ökad arbetslöshet och större produktionsnedgång. Det var fel från högerns sida. Men när det går uppåt och vi vill strama åt och lägga fram förslag i den riktningen, ja, då säger högern i varje fall nej till omsättningsskatten och säger att den skall komma med andra besparingsförslag i stället. Detta säger högern när den vet att den aldrig får igenom den största av dessa besparingar, nämligen minskningen av barnbidragen. Jag kan säga att det är en ovärdig lek när högern gör gällande att dess besparingar skulle gå till 1 200 miljoner kronor, eftersom man vet att man inte har en chans att få igenom den största besparingsposten, nämligen barnbidragen. Högern har alltså kommit att, när det blir nedgångsperioder, ta fel — då varnade man för statlig upplåning. När det är uppgångsperioder tar man också fel.

Det finns en frispråkig amerikansk general som heter Bradley. Han sade en gång om Koreakriget att det var fel krig, på fel plats och vid fel tidpunkt. När man lyssnat till högern i remissdebatten kan man utgå ifrån att den alltid rekommenderar fel konjunkturpolitik på fel tidpunkt och med felaktiga metoder.

Herr BENGTSON (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror att hans excellens statsministern slår in öppna dörrar när han talar om hur god utvecklingen är i Sverige. I varje fall från vår sida har vi hela tiden betygat att vi har en god ekonomisk utveckling. Däremot har vi inte samma uppfattning om de medel som skall användas för t. ex. inflationsbekämpandet. Det är ganska märkligt med omsättningsskattens inflationsbekämpande effekt, ty om vi ser på den politik som bedrevs i mitten av 1950-talet med statsminister Tage Erlander i spetsen, var det höjden av vishet under den tiden att man, om man tog in pengar, måste överbalansera budgeten för att nå en inflationsdämpande effekt. Nu har man kommit in på den trollkonsten att man kan ta in större avgifter och inte behöver ha budgeten överbalanserad utan kan använda dessa pengar till vanliga driftsutgifter och ändå få en inflationsbekämpande effekt. Det är ganska märkligt, och jag är något villrädig om vilken statsminister jag skall tro i det här fallet, om det är statsminister Erlander 1955 eller statsminister Erlander från början av 1960-talet.

Beträffande de besparingar som skulle göras är det klart att statsministern inte tyckte om att bli påmind om dem, och så tog han fram taxeringsväsendet. Det var nu inte den saken jag nämnde, de tjänstemän jag åsyftade var de som tillsatts på grund av omsättningsskattens tillkomst. Men det går naturligtvis att ta många fler exempel, som varit aktuella här tidigare. Det byggdes någonting för vattenfallsstyrelsen, som skulle kosta 35 miljoner kronor. Hur gick det? Det kom att kosta 69 miljoner kronor. Vi har ett atomverk som blev fem gånger så dyrt som beräknat. Vi har en konstfackskola som blev förfärligt dyr.

Nu vill jag inte ge herr statsministern skulden till allt detta, men jag tycker ändå det är ett observandum. Man får se till att göra de besparingar som det finns möjligheter till, och jag har redan erinrat om bostadsstyrelsen och en del andra myndigheter där jag tror att man med god vilja skulle kunna klara sig med ett mindre antal tjänstemän.

Statsverkspropositionen m. m.

Vidare vill jag säga att skillnaden mellan den politik vi på vår sida vill bedriva och regeringspolitiken inte gäller allt. Vi har samma uppfattning om att det är glädjande att landets ekonomi blir bättre och bättre, men vi vill anpassa statens utgifter så att de inte rusar i väg hastigare än vad landets ekonomiska utveckling ger möjligheter till.

Vi tror inte som statsministern att man genom att ta ut större skatter skall kunna ge mera frihet. Vi tror tvärtom som den engelske labourmannen. Ja, som skrev en intressant artikel, att människorna har en benägenhet att tro att de kan bättre handha pengarna än staten. Därför har vi en bestämd önskan att få ett lägre skattetryck än vi nu har och absolut inte ett högre.

Vi anser också att man på åtskilliga punkter inte har beaktat de små inkomsttagarnas intressen. Omsättningsskatten är inte någonting som kan anses förmånligt för de små inkomsttagarna. På samma sätt är det med räntestegringen, som regeringen för all del fått god hjälp med av högern och folkpartiet att genomföra — de har ju betygat sin belåtenhet — men räntehöjningen är tvåfaldigt negativt, dels på det sättet att småspararna blir lurade på en kvarts procent genom att inlåningsräntan inte höjdes med en halv procent, dels därför att särskilt de små företagare drabbas, som har de största ekonomiska svårigheterna. Dessa båda åtgärder kan vi inte alls anse riktiga. De är inte till de mindre inkomsttagarnas fördel.

Vi beklagar därför att det drivs en sådan politik, och jag har haft tillfälle att deklarerat att på den punkten är vi tyvärr inte eniga med regeringen. Där emot kan vi gemensamt glädjas åt Sveriges goda ekonomiska utveckling för hela landet sett. Min förhoppning är att statens inkomster och utgifter skall kunna anpassas bättre till landets ekonomiska utveckling i övrigt.

Herr **EWERLÖF** (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag ifrågasätter om det var alldeles rätt av statsministern att

dra upp den långa historien om högerpartiet och dess besparingar i slutet av sitt anförande, när statsministern vet att vad som står mig till buds är endast tre minuter. Jag fann det också anmärkningsvärt att statsministern fann anledning att blanda in folkpensionerna och sjukförsäkringen på ett sådant försåtligt sätt att det därav skulle vilja synas som om vi bl. a. vände oss emot dessa utgifter. Statsministern vet mer än väl att vi är hundraprocentigt på samma linje som regeringspartiet när det gäller folkpensionerna. Där är det fråga om försäkring. Det jag har talat om gällde bidrag och subventioner.

Barnbidragen är en alldeles för vidlyftig fråga för att jag här skulle hinna visa varför jag är övertygad om att vad vi föreslår är till fördel även för dem det gäller. Statsministern tycks gå ut ifrån att om man inte tror sig om att kunna få majoritet i ett visst ögonblick för en viss sak, skall man inte urgera den, men så ser vi inte på saken.

Vad bostadsfrågan beträffar är ju hela bostadsmarknaden nu söndersubventionerad med betalningar under bordet och andra underligheter som följd. Både för allmänheten och inte minst för samhället skulle det vara en stor fördel om man kunde rensa upp på detta fält.

Jag såg häromdagen, att staden gästades av en skämtare från Orkneyöarna, Eric Linklater, som strödde aforismer omkring sig. En av dessa föll mig in när statsministern höll sitt senaste anförande: Uppriktighet är en dygd utom för en del av det offentliga livets män, för vilka den bleve ödesdiger om de mot förmodan skulle pröva den.

Herr **LUNDSTRÖM** (fp) kort genmäle:

Herr talman! Folkpartiet har framlagt klara besparingsförslag och förslag till budgetförstärkningar på 1 000 miljoner kronor, herr statsminister. Det framhöll jag redan i mitt första anförande, men jag trodde inte då att jag på den korta tid som stod till förfogande behövde räkna upp varje besparing för sig. Den lärdomen har jag nu gjort som nybliven

Statsverkspropositionen m. m.

gruppleddare att när det är fråga om statsministern måste jag vara särskilt utförlig. Jag trodde annars att statsministern hade läst den motion som vi framlade vid höstriksdagen.

Statsministern trodde att mina uppgifter beträffande industriproduktionen var hämtade ur någon otillförlitlig propagandabroschyr. Då vill jag tala om att jag läste direkt ur statsverkspropositionen. Om herr Erlander tror att den är ovederhäftig vill jag för min del betyga att jag tror att den på den här punkten är relativt tillförlitlig, och inte minst grundar jag den uppfattningen på det förhållandet att det är allmän internationell statistik från respektive länder som där återges.

Herr Erlander skämtade om Italien. Jag nämnde Sveriges industriproduktion i förhållande till industriproduktionens stegring under perioden för samtliga OEEC-länder genomsnittligt sett. Den var 46 procent och för Sveriges del 26. Då räcker det inte med att dra fram ett enda land. Över oss ligger en hel mängd länder såsom Danmark, Frankrike, Italien, som statsministern nämnde, samt Nederländerna, Norge och Västtyskland. Det skulle inte vara ur vägen om också statsministern tittade litet i statsverkspropositionen. Då kanske vi inte hade behövt diskutera var jag tar uppgifterna ifrån.

Hans excellens herr statsministern **ERLANDER**:

Herr talman! Herr Lundström, så lätt kommer man väl inte ifrån att man har försökt ge kammarens ledamöter en felaktig bild av vår produktionsutveckling mot bakgrunden av andra länders. Det är ännu värre om herr Lundström hade tillgång till alla siffror. Det blir väl inte bättre av att herr Lundström kände till det siffermaterial jag använde. Han framställde läget på det sättet att vi befinner oss i botten, när vi ändå har sällskap med USA, Kanada och med Storbritannien. Varför nämndes inte det? Jag kunde väl inte tänka mig att herr Lundström varit så samvetsgrann att

han läst den utmärkta statsverkspropositionen, ty då hade han varit räddad från sina missöden och fadäser. Det blir inte heller bättre av att han rekommenderar mig att läsa om folkpartiets besparingar. Jag kunde väl inte tänka mig att när han talar om besparingar på ungefär 1 000 miljoner kronor menar han det, som folkpartiet föreslog i höstas. Så snabbt som vetenskapen går framåt inom det partiet visste jag inte att detta hade giltighet ännu, men det får man se på onsdag. Vi vet alltså av gruppleddarens förklaring att folkpartiet kommer att upprepa sina förslag från i höstas, och det kallar han besparingar.

I dessa 1 000 miljoner ingick 300 miljoner i direkt skattehöjning, nämligen folkpensionsavgiftens höjning. Det är väl en direkt skattehöjning, som framför allt kommer att drabba de medelstora och mindre inkomsttagarna. Besparingar av den typen ger jag inte mycket för. Vidare föreslogs ett borttagande av schablonavdragen, vilket skulle röra sig om 70 miljoner kronor. Det beslutet fattade vi för några år sedan. Den besparingen ger jag inte heller mycket för. Det skulle innebära en ren skattehöjning. Sedan kommer punktskatterna på sprit, vin och tobak. Det förslaget har i alla fall min välsignelse privatim. Det skulle ge 200 miljoner, men det vet i alla fall de, som har sysslat med statistik på detta område, att höjningar av spritskatterna inte kommer att få någon effekt på statsfinanserna eftersom folk då minskar på spritkonsumtionen. Det kan i och för sig vara klokt, men det kommer inte att tillföra statskassan några större inkomster.

Så såg alltså folkpartiets förslag ut. Folkpartiet kommer på onsdag med samma förslag som underkändes även av de övriga borgerliga partirepresentanterna. Det var ju intressant att få denna förhandsrecension, men det var inte alls det jag tog upp till diskussion. Jag tog bara upp följande mycket enkla problem, nämligen hur det kan komma sig att när det skall talas om sparsamhet från folkpartiets sida så blir resultatet, när man kommer till det konkreta,

Statsverkspropositionen m. m.

att man förordar utgiftsökningar på två bestämda punkter. Det var inte alls i någon illvillig avsikt jag sade det. Herrarna ler, och jag tycker det är roligt när ett vänligt leende sprider sig även över folkpartisternas läppar. Vad jag menar är helt enkelt att det är så svårt att spara att när man går ifrån det mera abstrakta och kommer ned till det konkreta blir man benägen att ta till utgiftshöjningar. Det kan vara nyttigt att veta att det faktiskt förhåller sig så.

Herr Ewerlöf tog för ovanlighetens skull starka ord i sin mun och han citerade Linklater, som är en förträfflig författare. Men inte skall vi låta oss nedslås av det citatet, herr Ewerlöf! Det var inte meningen. Vad jag menade när jag tog upp frågan om bidragen var just att högern skulle få en chans att tala om vad det är för bidrag högern vill ta bort. Jag räknade upp alla de bidrag vi har. Så gav högern klart besked. Den stora posten folkpensionen skall vi inte röra. Det är fullkomligt riktigt, det är vi överens om. Den andra posten, den näst största posten, nämligen barnbidragen vill man minska med ungefär hälften genom att ta bort bidraget till det första barnet. Högern vet att det inte går att få igenom det förslaget. Då säger jag att om man har ett ansvar för landet och är rädd för inflationen är det en lättsinnig lek att ge allmänheten den föreställningen att det ligger inom möjligheternas gräns att åstadkomma en besparing på omkring 400 miljoner kronor, när den inte finns där. Det var ingenting annat jag sade, men jag medger precis som herr Ewerlöf gjort att högern inte vill minska folkpensionerna utan tvärtom öka dem med 367 miljoner kronor, liksom vi. Högern vill däremot ta bort hälften av barnbidragen. Högern vill ta bort en del av bostadsbidraget men en mycket mindre del och mindre betydelsefull del för vår ekonomi än vad allmänheten föreställer sig.

Högern vill inte ta bort den stora posten jordbrukssubventioner och inte ta bort huvudparten av stödet till arbetslösheten och sjukförsäkringen. Högern

vill endast fingra på dessa punkter enligt uppgift. Därmed är ett besked givet. Vad finns det för misstänkliggörande i att jag säger detta? Vad jag vände mig emot var bara att man står här och talar om att det finns en väldig massa pengar att spara på bidragssidan. Nu är det alltså reducerat till vad det verkligen är. De stora bidragsposterna går även högern in för, och då är det precis så som jag nämnde i mitt första anförande, nämligen att högern vill vara med om att besluta nya och stora utgifter, framför allt beträffande folkpensionerna, försvaret o. s. v., där högern varit med den senaste treårsperioden. För att få in pengar till dem förordar högern indragningar av redan fattade riksdagsbeslut beträffande barnbidragen och på bostadspolitikens område. Vad finns det i detta som icke ord för ord står att läsa i mitt första anförande? Och vad tjänar det till att införa denna kammares ledamöter försöka framställa innehållet i mitt anförande såsom någon ting annat än det var?

Ja, herr Bengtson, jag har i varje fall visat stor sparsamhet med min tid, så jag har några minuter kvar. Jag vill då gärna ta upp det mycket intressanta problemet om friheten och skatterna. Jag har ju aldrig ett ögonblick sagt annat än att det är en fördel, om medborgaren får en ökad rörelsefrihet genom en ökad inkomst. Jag tillät mig att ägna en del av mitt första anförande åt att påpeka just det faktum, att medborgarna under den gångna tioårsperioden har fått ökade möjligheter att konsumera. Jag tog några exempel. Jag nämnde TV — snabbare än i något annat land i världen har TV slagit igenom i Sverige. Jag nämnde bilarna — Sverige har den största biltätheten i Europa. Jag framhöll också, att vi nu allesammans har mera pengar att röra oss med än vi hade för tio år sedan. Det hälsade jag uttryckligen med den största tillfredsställelse.

Å andra sidan sade jag, att det är en hel del av statens utgifter som icke utgör någon belastning eller något intrång på den enskilde medborgarens frihet,

Statsverkspropositionen m. m.

utan som tvärtom innebär en kraftig ökning av denna frihet. Dit hör folkpensionerna. Det som herr Bengtson och jag betalar i utlägg för pensionerna är naturligtvis inte så små belopp, men det medför dock en ganska liten inskränkning i herr Bengtsons och min personliga rörelsefrihet. Men för de folkpensionärer som inte har någonting annat att leva på än sin folkpension — och det är många — betyder det lilla avstående, som herr Bengtson och jag gör i vår personliga frihet när vi betalar vår skatt, en enorm ökning av friheten. Och då säger jag så här: Om herr Bengtson och jag skulle betala en tusenlapp mera till folkpensionen — det kommer vi inte att göra, men låt oss anta att vi gör det — får vi bära detta med jämnmod därför att vi därmed skulle komma att öka rörelsefriheten för de 700 000 folkpensionärerna.

Det är innebörden i mitt resonemang, och det nickar nu herr Bengtson bifall till. Då förstår jag inte varför herr Bengtson tog upp en principiell diskussion med mig på denna punkt.

När vi ökar anslagen till undervisning och forskning betyder detta en enorm ökning av barnfamiljernas rörelsefrihet och av de ungas möjligheter att välja yrke och sysselsättning. Det lilla, som vi för detta ändamål avstår i form av ökade skatter, kan inte mäta sig med den väldiga ökning av den enskilde medborgarens rörelsefrihet som blir följdén. Det är ingenting annat jag har sagt.

Varför herr Bengtson skall inveckla sig och sitt parti i en diskussion om dessa självklara ting förstår inte jag — och tydligen inte heller herr Eliasson i andra kammaren!

Herr LUNDSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Erlander har försökt bemöta min uppgift om att vi i höstas motionerade om besparingar och budgetförstärkningar på en miljard med att räkna upp budgetförstärkningarna, men sade inte ett ljud om besparingarna. Jag överlåter åt kammaren och TV-åskådarna att bedöma detta förfaringsätt.

Herr BENGTSON (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag har egentligen ingen anledning alls att mer diskutera folkpensionernas problem med hans excellens herr statsministern, ty det förefaller mig som om han helt skulle ha avslutit sig till den linje som jag hela tiden har pläderat för, nämligen att vi skall göra allt vad vi kan för att höja folkpensionerna så mycket som möjligt och så snart som möjligt. Jag är bara tacksam för den inställning som hans excellens nu har givit uttryck för.

Vad så beträffar utvecklingen av televisionen och bilarna — skulle vi inte ha haft den utvecklingen? Är det inte självfallet att vi i och med den ökade produktionen får en höjd levnadsstandard, som tar sig uttryck i alla möjliga nya förmåner? Är excellensen villig att också på den punkten acceptera mitt resonemang, så är jag fullkomligt nöjd med denna replikväxling.

Hans excellens herr statsministern **ERLANDER**:

Herr talman! Jag är fullt tillfredsställd med att herr Bengtson har accepterat *mitt* resonemang!

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Den hittills förda debatten och det följande replikskiftet har knappast berört politikens huvudfråga: vilken klass och vilka folkgrupper skall ha ledningen i samhället och forma utvecklingen? Men det är ju ändå just om den frågan, som striden står bland folket utanför detta hus.

Ett fåtal i Sverige besitter den ekonomiska makten och bestämmer enväldigt över produktionen och de kapitaltillgångar, som de arbetande skapat och dagligen skapar. Detta förhållande blir alltmer ett hinder för utvecklingen och måste raseras för att svårigheter och otrygghet bland de många skall övervinnas.

Situationen är den här i riksdagen, att ingen av den ekonomiska dynastiens förgrundsfigurer deltar i arbetet i detta hus.

Statsverkspropositionen m. m.

De hyllar gamle Marcus Wallenbergs valspråk: »Att vara, men inte synas.» De som här både syns och hörs är däremot finansmännens direkta företrädare: herrar Hjalmarson, Ohlin, Ewerlöf och några andra.

Men, för att återknyta till vad jag nyss sade, om inte regeringen vågar göra något för att bryta rikemännens ekonomiska monopol, kommer allehanda svårigheter att torna upp sig och framstegen att hindras. Vad som skett under senaste tiden kan tjäna som exempel. Samtidigt som arbetsgivarföreningen kräver fyra procents lönesänkning genomdriver regeringen en allmän omsättningsskatt som fördyrar praktiskt taget allt vad folk måste konsumera med 5—6 procent. Ovanpå detta höjer regeringen räntan till europeisk toppnivå. Nya kostnadsstegringar blir följden, i första hand för hyresgäster, egnahemsägare, bönder och mindre företagare. Och staten själv åsamkas nya ränteutgifter på omkring 40 miljoner, som skattebetalarna får skaffa pengar till. För en vanlig tvårumslägenhet, som är under byggnad eller som skall byggas i år, kommer hyran att stiga med omkring 200 kronor. För många egnahemsägare blir höjningen av bostadskostnaderna ännu större. Bönderna belastas med 12—15 miljoner i nya ränteutgifter. En ny väldig anhopning av kapital sker hos det fåtal som tillskansat sig äganderätten till vad som skapas av arbetare, tekniker, vetenskapsmän, bönder och tjänstemän.

Alla dessa åtgärder genomför regeringen under motiveringen att bekämpa inflationen. Men motsatsen blir resultatet. Man kan inte hindra prisstegringar genom att höja priserna, genom ränte- stegringar och genom omsättningsskatt.

Men storfinansens, som förtjänar nya miljarder på denna politik, är ändå inte riktigt nöjd, och blir väl knappast någon gång riktigt nöjd. I Nationalekonomiska föreningen, där bl. a. direktör Jacob Wallenberg är en drivande kraft, hade man häromdagen en diskussion, där man kritiserade regeringens ekonomiska politik. Finansministern var när-

varande för att svara för sitt fögderi. Inför denna församling avlade han följande bekännelse — enligt ett referat i det största av regeringsorganen här i Stockholm: »Jag har dragit på mig ett hundgöra genom att först vända opinionen i mitt eget parti och sedan mot den samlade oppositionen driva igenom omsättningsskatten.»

Som bekant uttalade sig storfinansens män på Harpsundskonferensen i höstas för omsättningsskatten. Herr Sträng har åtagit sig hundgörat att genomdriva deras önskan mot en utbredd mening bland medlemmarna i regeringspartiet. Jag förstår att det var slitsamt, då de borgerliga partierna av valtaktiska skäl just nu gick emot denna beskattning.

I finansplanen heter det nästan skrytsamt: »Det beslut i skattefrågan som fattades av fjolårets riksdag medför en avgörande åtstramning av finanspolitiken från och med början av innevarande år, innebärande en köpkraftsindragning med netto drygt en miljard kronor för helt år.» Finansministern borde ha tillagt: Det är löntagarna och med dem jämställda som får betala hela miljarden. De rika får ingen kännning av köpkraftsindragningen.

Men, herr talman, det är inte bara genom skattepolitiska åtgärder som regeringen gör sig medansvarig i en ekonomisk politik som gynnar det rika fåtalet. Innan riksdagen fått tillfälle att fatta beslut har regeringen anslutit sig till den s. k. sjustatsmarknaden. Endast kommunisterna har varnat för en sådan politik, som engagerar vårt land i det europeiska handelskriget. Första resultatet är att tre industriföretag, av vilka tusentals människor är beroende, nämligen företag i Valdemarsvik, Harg och Strömsbro, kommer att nedläggas.

Vilka företag kommer närmast i tur? Jag riktar frågan till statsministern, men jag tror inte han kan svara på den punkten. Frågor om företags nedläggande eller fortsatta drift lämnar inte finanskungarna till avgörande i kanslihuset. De frågorna avgöres i storbankernas direktionsrum. Där finns inga hämningar,

Statsverkspropositionen m. m.

ingen plats för hänsyn till enskilda människors öde. Där härskar bara en tanke: *Vinst, vinst.*

Kommunalnämndens ordförande i Valdemarsvik tolkade säkert många känslor när han på en konferens yttrade: »Vi blir bara gråhårsmän kvar i samhället, och det är säkert — vi orkar inte leva för länge under de perspektiv som nu hotar.» Ja, så ser folket ute i de drabbade orterna på läget.

Men regeringen har en helt annan syn och skriver i sin finansplan: »Under dessa förhållanden bör vi, även inför de nya perspektiv, som nu tecknar sig, kunna se på vårt lands framtid med tillförsikt.»

Sällan har man skådat en optimism av detta slag.

Stegrat skattetryck på över en miljard om året för vanliga inkomster.

Höjda hyror och bostadskostnader.

Hot om lönereducering.

Höjda ränteutgifter för bönder, småföretagare och hantverkare.

Stora risker för industridöd i de branscher som inte klarar den hårdnande konkurrensen på sjustatsmarknaden.

Så ter sig de perspektiv, om vilka finansministern och regeringen säger att de kan fylla oss med den bästa tillförsikt.

Vi kommunister kan inte dela den uppfattningen. Enligt vår mening är det nödvändigt att hela arbetarrörelsen samlas för en annan ekonomisk politik, en politik som riktar sig mot rikemännens herravälde. Det går inte att fortsätta som hittills, om den svenska standarden skall kunna bevaras och höjas.

Vad är det då som arbetarrörelsen enligt vår mening bör inrikta sina krafter på? Vi måste vidga demokratien. Först och främst måste vi se till att regeringen och den folkvalda representationen får bestämma över alla angelägenheter som berör landet i dess helhet. I verkligheten har vi *två* regeringar: en som håller till i Enskilda bankens direktionsrum — med valspråket: »*Vinsten framför allt*» — och en som sitter i kanslihuset, med valspråket: »*Plikten framför allt*.» Vi menar att det är på tiden

att den regering, som håller till i Enskilda banken och som inte har sin makt genom folkviljan utan genom sitt kapital, fråntas sina befogenheter. Det är en nödvändighet för att vidga demokratien, det är en ofrånkomlig nödvändighet om vi skall få ordning i gamla Sverige.

Jag erinrar om att den socialdemokratiska programkommissionen, under statsministerns ordförandeskap, nyligen skrivit följande i sitt programförslag: »Den ekonomiska maktkoncentrationen i enskilda länder är oförenlig med den demokratiska jämlikhetens principer.» På den punkten är jag helt överens med programkommissionen.

Men låt det nu inte bara bli tomma ord! Arbetare, bönder, tjänstemän och likställda grupper måste samlas på en gemensam handlingslinje mot de borgerliga partiernas och storfinansens strävanden.

Om inte så sker, är risken stor för att storfinansens närmaste män flyttar in i kanslihuset och driver igenom sitt reaktionära program: social nedskrotning, nya bördor på barnfamiljerna, försämrade sjukersättning, ännu våldsammare upprustning, tyngre skattebördor på vanliga inkomsttagare och livsfarliga äventyr i utrikespolitiken — för att nu bara nämna några exempel.

Vi menar att allt måste göras för att hindra en sådan utveckling. Den historiska utvecklingen själv har i vårt land givit arbetarklassen i uppgift att handha regeringsledningen. Arbetarklassen måste ta ansvaret i dag liksom i morgon och driva utvecklingen framåt till socialistiska samhällsförhållanden. Denna mening är grundläggande för kommunisternas ståndpunkt i den praktiska politiken. Därför bidrog vi inte till att störta regeringen i höstas, trots att vi är djupt oeniga med dess politik i flera frågor: omsättningsskatten, upprustningen, eftergiftspolitiken gentemot storfinansens o. s. v.

Vi anser att regeringen bedriver en oriktig och ganska farlig politik särskilt när det gäller skatterna och upprustningen. Försöken att blidka de borgerliga genom att sänka skatterna för bolag,

Statsverkspropositionen m. m.

stora förmögenheter och rika arvingar, att se genom fingrarna med skattesmitarna och höja skatterna för löntagarna är en politik som till syvende og sist endast kan hjälpa de borgerliga partierna.

Tror verkligen statsministern eller någon annan i hans parti att arbetarväljarna med entusiasm går ut i valet i höst för att få behålla omsättningsskatten och det orimligt höga skattetrycket i övrigt? Det tror inte jag.

Vad arbetarväljarna vill är en omläggning av skattepolitiken, så att den får ett demokratiskt innehåll. Vi har nu kommit därhän att tiden är mogen för att de verkligt bärkraftiga — bolag, banker, stora förmögenhetsägare, miljonärer och andra liknande kategorier — måste bära en betydligt större del av de nödvändiga statsutgifterna, om det skall bli möjligt att driva en framstegspolitik.

Från vårt håll har vi lanserat och kommer att lansera ett sådant demokratiskt skatteprogram, som vi skall förelägga denna riksdag och väljarna i höstens val. Vi förordar att man tar ut en förmögenhetsskatt på *genomsnittligen* 2 procent på alla förmögenheter över 80 000 kronor. Jag erinrar om att av 30 miljarder i förmögenheter inbetalas nu endast 182 miljoner kronor i förmögenhetsskatt, d. v. s. 0,6 procent. Vi vill ta ut ytterligare 400 miljoner kronor med tyngdpunkt på de största förmögenheterna, och det drabbar ingen fattig och ställer ingen på obestånd. På Stockholms fondbörs har spekulanterna under de senaste två åren tillskansat sig en förmögenhetsökning genom kursstegringarna på 6 miljarder kronor, alltså en fullkomligt arbetsfri inkomst. Är det inte rimligt, om riksdagen nu skulle genomföra ett beslut liknande det som fattades en gång i början av kriget om engångsskatt på förmögenheterna och ta ut det på kursstegringsvinster. Vi förordar — i avvaktan på en permanent beskattning av kursstegringsvinster — att man tar ut en engångsskatt på 10 procent. Det skulle ge staten 600 miljoner kronor.

Bolagsskatten sänktes den 1 januari

med 20 procent. Vi föreslår att den tidigare skattesatsen återinföres, vilket skulle tillföra staten omkring 250 miljoner kronor. Vi kommer vidare att föreslå konkreta besparingar på militärbudgeten med i runt tal 600 miljoner kronor.

Genom en sådan besparings- och skattepolitik, som vi förordar, kommer staten att tillföras nära 2 miljarder kronor. Det räcker gott och väl för att avskaffa omsättningsskatten och för att lindra skattetrycket för de små och medelstora inkomsttagarna med sammanlagt 700 miljoner kronor. Enligt våra beräkningar skulle detta förslag, om riksdagen toge det, innebära att samtliga inkomsttagare med upp till 16 000 à 18 000 kronor i beskattningsbar årsinkomst genomsnittligt skulle få en lättnad i den direkta skatten med drygt 300 kronor om året.

Vårt förslag innebär ett första steg för skattepolitikens demokratisering. Det är genomförbart, om riksdagens arbetar-majoritet vill göra någonting för att få ordning på skattesystemet.

Min tid tillåter inte att jag i detalj går in på våra besparingsförslag beträffande de militära utgifterna. Jag vill bara säga att den politik, som drivits framför allt under de senaste åren och som innebär att vi i år kommit upp till den fantastiska summan av ungefär 3,5 miljarder kronor i militära kostnader är en omöjlighet. Man kan inte driva en politik som innebär att militärmakten skall ta mellan 55 och 60 öre av varje krona som erlägges i statsskatt. Allt fler börjar också förstå att en sådan politik inte är hållbar. Vi lever i en tid av avspänning och inte under akut krigsfara.

Man kan spara på militärbudgeten, inte minst genom att bekämpa det militära slöseriet. Nu har regeringen tillsatt en s. k. besparingsutredning, och redan däri ligger ett erkännande av att det föreligger misshushållning på detta område. Jag tror att denna utredning kan göra nytta, om den verkligen tar itu med uppgifterna på rätt sätt.

För att få resultat tror jag emellertid att det är nödvändigt att värnpliktiga,

Statsverkspropositionen m. m.

repetitionsinkallade och befälskadre dras med aktivt i besparingssträvandena, så att det inte blir en skrivbordsprodukt man kommer fram till på direktör Älmebys kontor. De som ligger ute i det militära har erfarenhet, och de känner i detalj förekomsten av slöseri med materiel och tid. Varför skulle man inte inom krigsmakten, liksom man redan gjort inom såväl statliga som privata företag, kunna organisera förslagsverksamhet i syfte att förbilliga och rationalisera. Låt de inkallade och de värnpliktiga få sådana befogenheter — för den delen också befälet — och ge dem som kommer med goda besparingsförslag en ordentlig penningpremie; låt det bli en verklig spartävlan. Jag är övertygad om att det då blir resultat som visar, att man kan skära ned utgifterna med åtskilliga tiotal miljoner kronor om året, som nu slösas bort.

Jag har här berört endast några frågor; den ekonomiska politiken, skatter och rustningar. Det finns många andra aktuella frågor, men de får komma i annat sammanhang. Vi anser att de förslag som från kommunistiskt håll lägges fram i de frågor, som jag här har berört, är av brännande aktualitet. Om de löses enligt den linje vi rekommenderar, skulle vi på ett värdigt sätt träda in i 60-talet och lägga grunden för stora framsteg under detta årtionde.

Herr förste vice talmannen **STRAND** (s):

Herr talman! Höstriksdagens remissdebatt, som hölls i samband med remitteringen av proposition 162 om allmän varuskatt, kom av naturliga skäl att till det väsentliga röra sig om den statsfinansiella situationen och de vägar, som stod till buds i syfte att åstadkomma bättre balans mellan statens inkomster och utgifter än vad som kunde väntas bli resultatet av innevarande års budget, nämligen ett underskott på driftbudgeten av betydande storlek, vilket underskott tillsammans med underskottet på kapitalbudgeten kom att medföra ett upplåningsbehov av sådan omfattning, att

det måste betraktas såsom oroande både med hänsyn till lånemöjligheterna och till upplåningens inverkan på inflations-tendenserna i en stigande konjunktur.

Det rådde ganska stor enighet i debatten om behovet av åtgärder i sådant syfte, men som vanligt mycket delade meningar om vilka åtgärder som lämpligen borde tillgripas: förstärkning av inkomsterna, nedsärkning av utgifterna eller en kombination av bådadera.

Ett avslagsyrkande på propositionen om allmän varuskatt blev den gemensamma röda tråden för oppositionen, men enigheten sträckte sig inte så långt som till ett gemensamt alternativ till den föreslagna omsättningsskatten. Utgiftsbesparingar av den storleksordningen att erforderlig balans uppnåddes trodde inte ens högern skulle vara möjliga eller lämpliga att genomföra.

De förslag till inkomstförbättringar som framfördes från de olika oppositionspartierna såsom komplement till respektive besparingsprogram var splittade men hade gemensamt den svagheten, att de var för sig var otillräckliga med hänsyn till det stora underskott, som skulle täckas. Detta kan också sägas om beslutet beträffande omsättningsskatten. Genom att den föreslagna skatten på bensin, oljor och fasta bränslen avsågs, föll de 225 miljoner kronor bort, vilka beräknats inflyta på dessa varor. De i årets statsverksproposition redovisade beräkningarna för innevarande och nästkommande budgetår visar, att riskerna för ogynnsamma verkningar av bortfallet sannolikt är större än de olägenheter, som skulle ha följt av ett bifall till propositionen även i denna del.

Det har varit intressant och lärorikt att följa den debatt i ämnet, som pågått efter riksdagsbeslutet, ty den har omfattat såväl varuskattens roll i samhällsekonomin och sannolika inverkan på priser och löner som också behovet av en allmän översyn av beskattningen med hänsyn dels till avvägningen mellan direkta och indirekta skatter, dels till den genom inkomst- och penningvärdeutvecklingen skärpta progressiviteten i den direkta statsbeskattningen samt dess

Statsverkspropositionen m. m.

betydelse för samhällsekonomin genom minskad sparvilja och vilja att göra en helhjärtad arbetsinsats.

Även om det kan antas att oppositionen främst av politiska skäl röstat emot förslaget om varuskattens införande, så är det väl ändå troligt att den gärna sett att ifrågavarande skatt i den allmänna debatten utdömts ur såväl sakliga som principiella synpunkter. Detta är emellertid ingalunda fallet. Meningarna är tvärtom mycket delade, oavsett från vilken politisk mantalsskrivningsort gjorda uttalanden skulle kunna härledas.

För de flesta är förmodligen motviljan mot omsättningsskatten dikterad av uppfattningen att en sådan skatt på grund av sin proportionella karaktär drabbar de mindre inkomsttagarna hårdare än dem, vilkas inkomster ligger högre på skalan, och därmed förrycker fördelningen av skattebördan efter bärkraft. Även den prishöjande effekten, stimulansen till kompensationskrav från löntagarna och därmed ökade svårigheter på exportmarknaden är argument, som åberopats mot den beslutade skatten. Någon utväg att öka statens inkomster skattevägen utan att riskera konsekvenser av ifrågavarande slag står emellertid knappast till buds.

Beträffande progressiviteten i beskattningen har Skattebetalarnas förening givit ut en broschyr under titeln »Inkomstutjämningens decimaler». Det är överraskande siffror som redovisas i denna broschyr i fråga om vad som flyter in i skatt på grund av den progressiva stegringen i skatteskalorna. Skatter av olika slag redovisas med totalt 11 900 miljoner kronor, varav 3 500 miljoner i statlig inkomstskatt. Av detta senare belopp är 1 200 uttagna progressivt — 800 miljoner i inkomstskikt som beskattas med över 11 procent upp till 25 procent, 325 miljoner i inkomstskikt som beskattas med mer än 25 procent och högst 45 procent samt 36 miljoner i inkomstskikt som beskattas med mer än 45 procent.

För gift skattskyldig tillämpas lägsta skatteuttaget, 11 procent, för beskattningsbar inkomst intill 8 000 kronor, för

annan skattskyldig går gränsen vid 4 000 kronor.

För gift skattskyldig är skatten 27 procent i inkomstskiktet 12 000—16 000, för annan skattskyldig 25 procent i inkomstskiktet 8 000—10 000 kronor.

För gift skattskyldig utgör skatten 43 procent i inkomstskiktet 30 000—40 000 kronor, för annan skattskyldig 45 procent i samma inkomstläge. I samtliga fall är det fråga om beskattningsbar inkomst.

Den höjning av skatteuttaget, som drabbar gift skattskyldig för beskattningsbar inkomst mellan 8 000 och 16 000 kronor och annan skattskyldig för inkomst mellan 4 000 och 10 000 kronor, ger alltså 800 miljoner kronor.

Den ytterligare höjning, som tillämpas för inkomster mellan 16 000 och 40 000 kronor för gift skattskyldig samt mellan 10 000 och 40 000 för annan skattskyldig, ger ytterligare 325 miljoner kronor, vilket är knappt 10 procent av det totala belopp staten får in i direkt skatt, 3 500 miljoner kronor.

För inkomster över 40 000 kronor ger den stigande progressiviteten endast 36 miljoner i ytterligare skatteinkomst. De mycket höga progressiva skatteuttagen spelar med andra ord en synnerligen blygsam roll ur statsfinansiell synpunkt, säges det som en kommentar till siffermaterialet. Det kan man hålla med om, därest uttalandet begränsas till uttagen överstigande 45 procent, men utan betydelse är de inte, i varje fall inte ur psykologisk synpunkt.

Inkomstdelar överstigande 50 000 kronor beräknas utgöra tillsammans 650 miljoner och skatterna på detta belopp 450 miljoner kronor. Den inkomstförstärkning statskassan var i behov av kunde således endast till en liten del finna sin täckning här, även om uttaget höjdes till 100 procent för inkomster över 50 000 kronor — men gjorde man det, d. v. s. tog allt i skatt till den del inkomsten översteg 50 000 kronor, skulle väl några inkomster över detta belopp icke finnas följande år.

Det här nämnda och en mängd andra faktorer har finansministern haft att

Statsverkspropositionen m. m.

brottas med i sin strävan att söka finna en lösning på frågan om en bättre balans i statens budget genom en förstärkning av inkomsterna. Den nu presenterade budgeten bäres upp av den målsättning, som varit vägledande under en följd av år, nämligen full sysselsättning, stabilitet i samhällsekonomin och en fortgående framstegstakt. Ingen vill förmodligen bestrida värdet i målsättningen, men många tvivlar på möjligheten att bemästra alla de problem och irrationella element som städse dyker upp och försvårar möjligheten att hålla kursen mot målet.

En amerikansk ekonom, John Kenneth Galbraith, har skrivit en bok som i svensk översättning fått titeln »Överflödets samhälle». I denna bok framhåller han att sysselsättningen blivit det väsentliga i såväl USA som England och ett flertal andra länder. Full sysselsättning skapar underlaget för höga löner, och höga löner tvingar fram en rationell, effektivare produktion. Den effektiva produktionen ger mera varor, och dessa kan endast vinna avsättning genom en dyrbar reklam med sikte på att skapa ett behov av de nya varorna hos människorna, ett behov som eljest inte skulle uppkomma inom överskådlig tid.

För att ytterligare stimulera köplusten tillämpas ett generöst avbetalningssystem som öppnar möjlighet för det stora flertalet att köpa snart sagt allting på avbetalning. Allt för att produktionen måste göras effektivare och de producerade varorna konsumeras. Eftersom köpkraften släpar efter i förhållande till den i allt snabbare takt ökande produktionsförmågan tages framtida inkomster i anspråk för att hålla karusellen i gång. Det är inte möjligt att vid en sådan utveckling hålla inflationstendenserna under kontroll, framhåller Galbraith.

Hans slutsatser utmynnar i ett konstaterande, att den gamla myten om produktionsökningens allena saliggörande effekt är överdriven. Produktionsökningen löser inte våra problem, säger han, men skapar ständigt nya. Ett allvarligt drag i bilden är också enligt hans

mening att ju mer anspråken på privat konsumtion stiger, desto mindre blir det över för gemensamma sociala och kulturella behov.

Det här anförda är som sagt synpunkter som i huvudsak bygger på förhållandena i USA sådana de ter sig för författaren. Förmodligen är det ingen i vårt land som förmenar, att det sagda passar in på våra förhållanden och vårt beteendemönster. I egna ögon är vi helt annorlunda funtade. Vår strävan till hög levnadsstandard är fortfarande realistiskt grundad, tycker vi, ty den har ännu icke resulterat i en överproduktion, som reklammännen måste överanstränga sig för att få oss att förstå att vi har behov av. Vi har en naturlig anpassningsförmåga till det nya i tiden, så att bilar och TV-apparater går åt som smör i solsken, med eller utan reklam. Där emot har smöret varit i farozonen under en tid, men den saken har ju nu rättats till. Slutligen har vi inte haft utrymme för en konsumtion av framtida inkomster genom avbetalningsköp i den utsträckning som tydligen har förekommit i USA.

Herr Hjalmarson har visserligen sagt att vi har intecknat framtida inkomster ändå, genom den beslutade pensionsreformen, vars kostnader till väsentlig del, enligt hans mening, belastar kommande generationer. Om det ligger någonting i dessa hans farhågor skall jag låta vara osagt, men om vi satsar mera på att genom en god utbildning ge våra barn ett bättre underlag i kampen för tillvaron än vad vi själva haft att bygga på, då vi började, så kanske det inte känns alltför betungande för dem att ge oss ett handtag, om så erfordras, då vi efter fullgjort dagsverke stiger av.

Det finns många beaktansvärda synpunkter i boken »Överflödets samhälle», även om icke alla utan vidare kan flyttas över på våra förhållanden. Sålunda betvivlar Galbraith att den fortgående standardhöjningen kan eliminera eller ens minska behovet av samhällseliga åtgärder av olika slag för att bistå dem som av en eller annan anledning kommit vid sidan av eller som inte följer

Statsverkspropositionen m. m.

med i den allmänna gynnsamma utvecklingen. Även åtgärder av sådant slag påverkas av standardhöjningen i så måtto att de blir mera kostnadskrävande. Talet om att levnadsstandarden slutligen når en sådan höjd, att sociala åtgärder i stort sett blir överflödiga, ansluter han sig icke till. Förutvarande hjälpbehövan- de fångas visserligen upp av den fulla sysselsättningen. Men välståndsutvecklingen har som konsekvens att andra kategorier, vilka tidigare fallit utanför hjälpbehovet, så småningom kommer att räknas till de behövande.

Herr talman! Mitt anförande i denna debatt har fått formen av reflexioner till vad som fångade intresset under den gångna höstriksdagen och beslutet om den allmänna varuskatten, vilket beslut återspeglas i den föreliggande statsverkspropositionen. Det har blivit en bättre balans mellan inkomster och utgifter. De 225 miljoner, som föll bort, hade synbarligen behövts för att möjliggöra en något generösare utgiftspolitik på ett flertal angelägna områden än vad finansministern nu ansett sig kunna vara med om. Jag skall emellertid inte ödsla tid på att tala om den snö som föll i fjol.

De synpunkter som författaren till »överflödets samhälle» friskt och frejdigt framfört kring dagens och morgondagens stora ekonomiska frågor har intresserat mig därför att de skiljer sig från de mera konventionella och allt annat än vardagliga. Även om framställningen bygger på förhållanden i USA, kan den vara ägnad att stämma till eftertanke också på andra håll i världen, ty överallt är det väl så, att det är den egna välfärden som skjutits i förgrunden. Det är vardagsmänniskans medfödda instinkt att sörja för sig själv och de sina så långt resurserna räcker, som gör att hon finner sig så väl tillrätta i en strävan att, enskilt eller kollektivt, söka förverkliga en sådan målsättning.

Denna strävan tar sig uttryck i operationerna på börsen, där aktiekurserna under det gångna året drivits upp med 43 procent av ivriga köpare som spekulerar i lättfången vinst eller enbart i

värdesäkra tillgångar, vilka de är i besittning av; den finns inbakad i företagarnas och affärsmännens kalkyler och mera öppen i löntagarnas anspråk på löneförbättringar. Den finns till och med underförstådd i internationella sammanhang, exempelvis i sjustatsöverenskommelsen, vilken varje land för sig måste redovisa såsom innebärande fördelar för att folk i allmänhet över huvud taget skall förstå meningen med den, även om reservationer sedan göres för vissa övergångssvårigheter.

Det är alltså ett genomgående drag i vårt handlande, att de materiella fördelarna skjuts i förgrunden, vilket icke behöver betyda att den sociala och kulturella omvårdnaden helt lämnas åsido. Varje år kommer som hittills medel att anslås för dessa ändamål efter prövning av vad vi anser oss ha råd med, beträffande det kulturella möjligen också med hänsyn till vad vi själva anser oss ha tid med och ungdomen nytta av i sin fritidsverksamhet.

Det skulle emellertid vara beklagligt, om Galbraith har eller skulle få rätt i att till välståndsutvecklingens avigsidor hör att vi blir allt mindre benägna att ställa erforderliga medel till förfogande för angivna ändamål. Ett överflödande välstånd, en underutvecklad social omvårdnad och en sjunkande kulturell standard skulle utgöra en paradox till det »folkhem» som Per Albin Hansson på sin tid tecknade konturerna av. Driver utvecklingen oss dit, måste det vara fel på utvecklingen, och då bör felet snarast rättas till.

Herr talman! Jag har för min del ingen erinran mot remiss till vederbörande utskott av förevarande propositioner.

Herr GEIJER (s):

Herr talman! Jag har med stort intresse lyssnat till dagens debatt i vad det gäller konjunkturutvecklingen och möjligheten för svenskt näringsliv att hävda sig på den internationella marknaden. Ingen av talarna har velat förneka att vi befinner oss i en högkon-

Statsverkspropositionen m. m.

junktur. Vi har alltså en situation, som står i stark kontrast till läget vid remissdebatten för ett år sedan. Vi har haft en återhämtning som har gått mycket raskt, men vi bör komma ihåg att denna återhämtning inom det ekonomiska livet satte in först under andra halvåret 1959.

När det i dag i statsverkspropositionen konstateras, att vi under 1959 haft en produktionsstegring med 4,5 procent, så är det en mycket kraftig produktionsökning. Men den framstår såsom ännu starkare om vi erinrar oss, att den i huvudsak är resultatet av utvecklingen sedan den 1 juli 1959. Första halvåret uppvisade nämligen en mycket liten produktionsstegring, men sedan har utvecklingen gått så raskt, att vi inom den svenska industrien har en årsökning på i genomsnitt 4,5 procent.

Vi skall komma ihåg, att detta har skett samtidigt som arbetstiden har förkortats och samtidigt som arbetarantalet ända fram till och med september var lägre än under 1958. Först under september månad vände utvecklingen beträffande arbetskraften. Då skedde nyanställningar i större utsträckning, så att vi nu har en större arbetarstam sysselsatt än 1958. Tar man hänsyn till dessa faktorer, framstår produktionsökningen på 4,5 procent såsom ännu mera förnämlig; den innebär ju ingenting mindre än att vi har haft en stegring av produktiviteten som är vida större än 4,5 procent. Ja, vi kan uppskatta produktivitetsstegringen till mellan 6 och 7 procent för 1959, och allt tyder på att utvecklingen kommer att bli likadan under 1960 som den varit under andra halvåret 1959.

Med detta för ögonen måste man naturligtvis säga, att vi har kunnat notera en framgångsrik utveckling. Vi har ett läge i dag, som innebär en god, ja, vi kan säga en mycket hög sysselsättning; och problemet för svensk industri i dag är inte att sälja och inte att skaffa order, utan det är att skaffa arbetskraft. Orderingången i svensk industri i dag är så stor, att företagarna själva betraktar orderingången såsom oroväckande, ty

industrien har i allmänhet ingen möjlighet att fullgöra alla de åtaganden som man nu gör. Detta gäller de stora industrigrupperna, som är grundläggande för den svenska ekonomiens utveckling. Däremot gäller det givetvis icke sådana industrier som exempelvis textilindustrin och andra näringar, som bygger på importerade råvaror och har att utstå en helt annan konkurrens från utlandet än skogsindustrin, järnhanteringen och verkstadsindustrin.

Flera talare, herr Ewerlöf och herr Lundström och andra, har här beklagat sig över industriens konkurrensläge. Ja, när hade vi inte anledning att bekymra oss för industriens konkurrensläge? Det kommer vi alltid att få ha som ett problem i detta land, ty vi kan aldrig räkna med att komma dithän, att svensk industri skall ha en sådan slagkraft, att den icke berörs av konkurrens från andra länder. Jag skulle vilja beteckna konkurrensen på den internationella marknaden såsom en naturlig företeelse, som man alltid har att ta hänsyn till.

Men om herrar Ewerlöf, Lundström m. fl. med sitt resonemang om svårighet att konkurrera menar, att svensk industri är utslagen eller håller på att bli utslagen, är det fullständigt fel. Den svenska exporten har stigit inte bara under 1959, den har stigit kontinuerligt under hela efterkrigstiden, och vi har i dag en exportvolym som är större än någonsin i svensk historia. Allt tyder på att exportvolymen kommer att öka även under 1960. Det noterar jag för min del med stor tillfredsställelse, och det är det bästa svaret till alla som säger, att svensk industri inte kan konkurrera. Svensk industri kan konkurrera och kan göra det därför att svensk industri är väl utvecklad, har en hög teknik, har en skicklig arbetarstam och skickliga tekniker. Svenska varor letar sig ut i konkurrens med länder, där man har en lönenivå som är lägre och där förutsättningarna även i övrigt i många avseenden borde vara bättre än de är i vårt land.

En ständigt återkommande fråga när det gäller konkurrensen är, att den re-

Statsverkspropositionen m. m.

lativa lönekostnaden i vårt land stiger snabbare än i flertalet andra länder. Ja, låt mig till detta säga, att självfallet stiger lönekostnaden hastigare i vårt land under vissa perioder, liksom den stiger hastigare i andra länder under andra perioder, men oavsett om lönekostnaden stiger hastigare hos oss under en viss period eller inte, så säger detta i och för sig ingenting om möjligheten att konkurrera. Vad som är utslagsgivande är nämligen inte den *relativa* ökningen av lönekostnaden; det som faller utslaget är den *faktiska* produktionskostnaden, och det är där som svenskt näringsliv väl har hållit sig framme, vilket i dag innebär att industrien kan konkurrera på många av de marknader, som vi tidigare icke hade någon kontakt med.

I detta sammanhang skulle man naturligtvis kunna ta upp många frågor som har en direkt anknytning till de löneförhandlingar som pågår på den svenska arbetsmarknaden. Jag skall för min del inte göra det, men jag vill säga till alla, som hyser så stora bekymmer för löneförhandlingarna och fruktar att de skall innebära så enorma risker ur inflationssynpunkt: Ni gör er skyldiga till betydande överdrifter! Ett faktum är — vilket erkännes av ekonomer — att hittills är det inte konsumtionssidan som har skapat det inflatoriska läget i vårt land, och det är ingenting som säger, att just konsumtionssidan innebär risk för en kommande inflation. Det förhållandet råder därför, att löntagarna icke har kunnat erhålla en reallönestegring av någon nämnvärd omfattning. Konsumtionen och dess ökning har hållits inom en mycket begränsad ram, och även om lönerna under de kommande förhandlingarna skulle ökas, innebär det ändå att konsumtionsstegringen kommer att hållas inom en mycket snäv ram. I statsverkspropositionen säger man, att därest lönerna skulle öka med 3 procent, innebär det att konsumtionen inte kommer att stiga med mer än 1 procent.

Är det detta som man vill göra ett stort nummer av och göra gällande, att det medför risk för inflation i vårt land? Jag vill för min del bestämt tillbakavisa

att så är förhållandet. Nej, risken för inflation kommer från annat håll, och inte minst från företagarkvärlden själv, ty med den enorma likviditetsförstärkning, som har ägt rum i svenskt näringsliv under 1959, har vi ett latent hot mot den ekonomiska utvecklingen i vårt land som är vida större än det som kan åstadkommas genom de löneförhandlingar, som nu pågår.

Vi bör komma ihåg, att likviditetsförstärkningen i industrien har gått mycket raskt, och den har gått så mycket raskare därför att industriens likviditet gynnats genom direkta riksdagsbeslut. Låt mig erinra om avskaffandet av investeringsavgiften, vilket hade effekt under 1959! Den sänkta skattesatsen för bolagsbeskattning har effekt för 1960. Vidare har företagen rent allmänt gynnats likviditetsmässigt. Jag gör mig säkerligen inte skyldig till någon överdrift om jag säger, att när boksluten för 1960 så småningom kommer att presenteras i olika industrier i vårt land får vi se rekord i vinstutvecklingen, kanske främst på grund av att företagen av skattemässiga skäl skjuter över vinster från 1959 till 1960 på grund av skattesatsens sänkning innevarande år.

Självklart är en sådan utveckling inte så angenäm för de stora löntagargrupperna, som samtidigt för sitt vidkommande får notera praktiskt taget stillestånd i konsumtionsutvecklingen. Vi är inne på en snedbelastning i den svenska samhällsutvecklingen, som i längden inte kan få försiggå. Det tycks ha kommit på modet att man skall angripa konsumtionen från olika utgångspunkter. Det går till en tid, men jag vill säga att det i längden inte är möjligt. Löntagarorganisationerna kommer själva att tillse, att den utvecklingstrenden kommer att brytas. Ty när den samtidigt innebär, såsom jag redan har framhållit, att likviditetsförstärkningen och vinstutvecklingen i näringslivet blir vad den nu håller på att bli och vad som blir ett faktum under 1960 och 1961 — ja, då är vi inne i en utveckling som är ytterst allvarlig och som kanske blir mer allvarlig än den ekonomiska situationen vi

har haft att brottas med under senare tid.

Vad har konsumtionsutvecklingen inneburit under en period, låt mig säga från början av 1950-talet? Jo, den privata konsumtionens andel i nationalinkomsten har ständigt sjunkit sedan början av 1950-talet. Medan den privata konsumtionen 1950 tog i anspråk 62 procent av nationalinkomsten, var siffran 1954 nere i 56 procent, 1959 också i 56 procent, och för att nu citera nationalbudgeten räknar man med att konsumtionens andel av nationalinkomsten för 1960 kommer att sjunka till 54 procent.

Om det är denna utveckling, som enligt vad de borgerliga partiernas talare menar innebär risk för inflation från konsumtionens sida, tror jag att vi har anledning att mycket starkt tillbakavisa detta påstående. Detta är en utveckling som icke kommer att ha någon inflationistisk inverkan. Jag upprepar vad jag redan har sagt, nämligen att riskerna för inflation kommer från annat håll. Naturligtvis har denna utveckling, när man har pressat ned konsumtionens andel i nationalinkomsten, inneburit att man har kunnat investera mer — den offentliga konsumtionen har liksom de offentliga investeringarna och liksom de privata investeringarna stigit starkt.

Det är självklart att detta har betydelse på lång sikt även för löntagarna. Jag vill klart säga ut, att stora investeringar i nuet är till förmån för löntagarna i en framtid. Men här är det fråga om avvägningen mellan konsumtion och investering och hur mycket man kan och bör pressa konsumtionen för att få utrymme för investeringar, som i ett läge som det nuvarande i stor utsträckning innebär att vi också ökar risken för inflation.

Jag hoppas med detta ha gjort klart, att vi från löntagarnas sida tillbakavisar allt tal om att det är lönen, som är den stora busen i den ekonomiska utvecklingen och innebär den stora risken för inflation. Det är felaktigt att påstå detta.

När vi nu talar om den utveckling, som vi står inför år 1960, är det självklart att man gärna kommer in på de pro-

Statsverkspropositionen m. m.

blem, som har diskuterats under denna remissdebatt: hur statens finanser skall ordnas, omsättningsskatten eller om man i stället för omsättningsskatten skall spara — som herr Ewerlöf har framhållit. Jag vill då påstå, att i den situation, som riksdagen befann sig i hösten 1959 när omsättningsskatten genomfördes, fanns det inte något annat val. Om man skulle ha gått vad som kan kallas för besparingsvägen, så skulle det för de små och medelstora löntagarna ha skapat en situation som hade varit avsevärt värre än vad omsättningsskatten innebar, och det är något som vi inte vill vara med om.

Högerpartiet talar ofta om vardagsmänniskan. Jag känner nog fler vardagsmänniskor än herr Hjalmarson, och jag är övertygad om att den medicinen, som högern rekommenderar, vore ett hårt straff för vardagsmänniskan. Den skulle försämra vardagsmänniskans ekonomiska situation långt värre än de svårigheter, som uppstår genom omsättningsskatten.

Herr Ewerlöf rekommenderade i sitt anförande i dag högerns spargrogram. Jo tack, vi känner till högerns sätt att spara! Vad är det detta program gäller? Det gäller egentligen på vem man skall lägga de tyngsta bördorna. I den ekonomiska situation, som vi har befunnit oss i och som vi alltså har att brottas med, innebär ju högerns medicin ingenting annat än att den tyngsta bördan lägges på dem, som har svårast att bära den. Det är mot den bakgrunden, som vi på nytt tillbakavisar det program, som högern för fram och kommer att föra fram även i den förestående valrörelsen och som man säger vara till bättnad för löntagarna.

Samtidigt har i dag deklarerats från högerns sida i andra kammaren, att högern skall göra vad den kan för att upphäva den tidigare beslutade tjänstepensioneringen. Jag vill framhålla, att om högern verkligen kommer att göra allvar av sin avsikt, så har den redan från början skapat en ny strid inom det svenska samhället. På löntagarnas sida kommer vi icke att finna oss i en ändring. Vi kommer att göra vad vi kan

Statsverkspropositionen m. m.

för att motverka den, och vi kommer för detta att använda alla de demokratiska medel, som vi har till vårt förfogande. Men förmodligen kan väl högern icke realisera sina avsikter under ännu något år. Och när man väl har kommit några år framåt i tiden, har det svenska folket i praktiken fått en sådan känedom om och sådana erfarenheter av vad tjänstepensioneringen innebär, att inte ens högern vågar föra fram ett förslag om tjänstepensioneringens avskaffande. Det förslaget är dömt att misslyckas redan från början.

Tiden medger inte att jag närmare går in på räntepolitiken, även om det skulle vara frestande. Jag har inte enbart positiva synpunkter att framföra, utan även kritik. Felet med vår räntepolitik ligger nämligen däri — även om en räntestegring just nu kan vara motiverad från ekonomiska utgångspunkter — att man inte tidigare har företagit en räntesänkning. Vi har kommit över lågräntepolitikens period. Men vi har tydligen också kommit över perioden med rörlig ränta så till vida, att räntan håller på att bli rörlig endast åt ena hållet, uppåt, i stället för att vara rörlig både uppåt och nedåt. Däri ligger faran med den räntepolitik, som nu förs. Räntan borde ha sänkts under hösten 1959, för att sedan stiga vid den tidpunkt, som nu skedde. Räntehöjningen hade då fått samma effekt som nu, men räntan hade kommit att ligga på en lägre nivå. För närvarande är räntan en halv procent högre än som varit nödvändigt.

Herr talman! Jag har väl nu snart förbrukat den tid, som står till mitt förfogande. Låt mig avslutningsvis säga om utvecklingen i vårt land, att sysselsättningsfrågorna givetvis är av framträdande betydelse för löntagarna. Frågan har belysts i tidigare replikväxling mellan oppositionsledarna och statsministern. Jag har kanske inte så mycket att tillägga till vad statsministern har anfört, ty den inställning, som där kom till uttryck, var så positiv beträffande sysselsättningsfrågorna, att den står i full överensstämmelse med vad löntagarnas organisationer anser.

Det finns emellertid mörka fläckar i fråga om sysselsättningspolitiken. Vi har under de senaste dagarna fått uppleva fabriksnedläggningar i Gävle, i Harg och Valdemarsvik. Jag vänder mig inte mot den strukturella förändring, som svenskt näringsliv måste genomgå. Vi får kanske uppleva fler fabriksnedläggelser. Men vi måste komma dithän, att vi får ett inflytande från samhällets sida över lokaliseringen av nya eller redan uppbyggda företag. Det är orimligt, såsom det nu sker i Valdemarsvik, att samtidigt som ett företag nödgats upphöra, så görs också en hel ort praktiskt taget industrilös. Det står i vida fältet, om man kan få nya företag att flytta till orten och till fabrikslokalerna.

Vi kan inte i längden stå till svars med att lokaliseringspolitiken bedrivs på en höft. Vi måste se till att man med lämpliga medel kan intressera industri och näringsliv att förlägga anläggningar till sådana orter, där de kanske behövs mer än på sådana orter, där näringslivet nu starkt utvecklas. Den svenska riksdagen och det svenska samhället har ansvar även för bortglömda landsändar, som östra Sverige i viss utsträckning håller på att bli till följd av den strukturella omvandling, som svenskt näringsliv genomgår.

Det kanske finns anledning att snart återkomma till frågan om lokaliseringspolitiken med de erfarenheter, som industrinedläggelser skapar i vårt land.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Låt mig först i likhet med flera föregående talare få uttala ett ogillande av det sätt, på vilket TV-utskickningen har ordnats vid detta tillfälle. Den våltalighet som hans excellens statsministern nyss utvecklade från denna plats är ett utmärkt exempel på hur debatten snedvridits genom den utsändning som har ägt rum här i dag.

Nionde huvudtiteln erbjuder i år liksom vid många tidigare tillfällen ett föga uppmuntrande studium. Inte minst gäller detta allt som har med högre undervisning, forskning och försöksverksamhet att göra. Punkt efter punkt är

det samma visa i departementschefens yttrande: »detta anslag», respektive »denna anslagshöjning anser jag mig inte kunna tillstyrka». Eller också får vederbörande en spottstyver — en bråkdel av vad som begärts.

I ett par år har t. ex. lantbrukshögskolan begärt anslag för att kunna tillgodse den högre undervisningens och forskningens mycket stora lokalbehov. Resultatet kan anges ungefär så här. Förra året fick högskolan anslag till ett stängsel, i år blir det pengar till en avloppsledning.

Ett annat exempel: under många år fram till 1950 var anslaget till Weibullsholm ungefär en tredjedel av anslaget till Sveriges utsädesförening. Under den senaste 10-årsperioden har det sistnämnda anslaget glädjande nog undan för undan höjts och upptas nu till över 1 600 000 kronor, medan det förra endast höjts till 210 000 kronor, d. v. s. det är nu endast omkring en åttondedel av anslaget till föreningen. Utredningar av olika slag har vid upprepade tillfällen anförts som motiv för att inte höja anslaget till Weibullsholm. I anledning av motioner har jordbruksutskottet vid flera tillfällen gjort uttalanden i syfte att åstadkomma en rimligare behandling av Weibullholms anslagsfråga.

I årets statsverksproposition har äntligen frågan om resistensförädlingen, som nu huvudsakligen bedrivs vid Sveriges utsädesförening och vid Weibullsholm, bragts ett gott stycke närmare sin lösning. Utsädesföreningen har sålunda fått sitt anslag för detta ändamål höjt med 35 000 kronor till 100 000 kronor. Men Weibullsholm, som också lagt ner mycket arbete på att intensifiera denna gren av förädlingsverksamheten, som anställt en specialist för detta ändamål och som håller på att inrätta ett växtpatologiskt laboratorium, får ingenting härför fastän lantbrukshögskolans styrelse tillstyrkt det av Weibullsholm begärda beloppet 35 000 kronor.

Jordbrukets forskningsråd hade begärt en ökning av anslaget med 700 000 kronor till 2 miljoner kronor, fastän goda motiv förelåg att begära mera. Här om säger departementschefen: »Med

Statsverkspropositionen m. m.

hänsyn till den stora betydelse forskningen har för den fortsatta rationaliseringen och effektiviseringen av jordbruksnäringen vill jag förordna . . .», och så kommer det en höjning med 130 000 kronor i stället för begärda 700 000 kronor.

När man läser detta kan man inte underlåta att fråga sig: Inbillar sig verkligen jordbruksministern, att folk tror, att han menar något med sina vackra fraser om jordbruksforskningens betydelse, när hans gärningar talar ett helt annat språk? Bland jordbruksforskarna är i varje fall den uppfattningen allmän, att jordbruksministerns fagra tal inte är något att lita på. Ja, det finns till och med de, som ifrågasätter, om han i grund och botten inser vilken betydelse forskningen har för jordbrukets utveckling.

I många fall är anledningen till att anslag ej kunnat tillstyrkas den, att utredningar står i vägen. Det motivet får duga även för att avstyrka större delen av det anslag på 739 400 kronor, som lantbrukshögskolans styrelse begärt för byggnadsarbeten vid försöksgårdar och vid Ultuna. Departementschefen säger: »Med hänsyn framför allt till att jordbruksförsöksverksamheten befinner sig under utredning kan jag inte tillstyrka», etc. Men mycket av det, för vilket medel begärts, har icke något som helst samband med utredningen. Jag skulle vilja nämna ett enda exempel. Den snart hundraåriga bron över Fyrisån, den s. k. vindbron, som förbinder Ultuna och Kungsängen med varandra, är i mycket dåligt skick och behöver sättas i stånd. Den behövs för jordbrukets behov alldeles oavsett vad jordbruksförsöksutredningen kommer att föreslå. Men här måste alltså jordbrukshögskoleutredningens förslag avvaktas.

En av de få anslagsökningarna — om man nu bortser från rent automatiska ökningarna — gäller förstärkningen av hushållningssällskapens resurser för driftekonomisk rådgivning och upplysning. De 90 000 kronor, som anvisats för detta ändamål, hade enligt min mening kunnat användas betydligt bättre, t. ex. för en fiskerikonsulent i Bohuslän.

Statsverkspropositionen m. m.

Min uppfattning är nämligen att för rådgivningen bland jordbrukarna har lantbruksekonomerna i regel inte en tillräckligt solid grund av fackkunskaper om växtodlingens och husdjursskötselns förutsättningar och de på jordbrukets resultat inverkan faktorerna av teknisk vetenskaplig och biologisk art. En förstärkning av konsulentverksamheten rörande t. ex. dikning och bearbetning, kalkning och gödsling, växtodling och växtskydd, kampen mot ogräset, maskinteknik, husdjurens utfodring och skötsel m. m. skulle vara av ojämförligt mycket större värde än den nu föreslagna förstärkningen för att anställa ekonomikonsulenter. Den driftekonomiska planeringen görs, menar jag, bäst av personer med grundliga fackkunskaper i de egentliga agronomiska ämnena i förening med ekonomisk skolning.

Det har i dag ägnats en viss, enligt min mening, alltför stor uppmärksamhet åt ett uttalande om det svenska jordbruket, som fällts av chefen för konjunkturinstitutet. Detta uttalande är enligt min mening bara ett exempel på att det finns nationalekonomer, som är djupt okunniga om jordbrukets, enkannerligen det svenska, förutsättningar och utvecklingsmöjligheter.

Det har under dagens debatt från flera håll rests krav på ökade anslag för hjälpen till de s. k. underutvecklade länderna eller, som jag föredrar att säga, till de svältande folken. Jag delar helt den uppfattningen, att vi måste lägga ned mera kraft i arbetet på att hjälpa nödlidande människor, framför allt om vi kan ge hjälpen som hjälp till självhjälp. Jag vill emellertid inte underlåta att säga, att de flesta av de förslag, som på senare tid framförts här i landet, går vid sidan av det, som är det globala problemets kärna, nämligen att avskaffa svälten. Även om det ibland skymtar ovidkommande motiv, som t. ex. att bereda avsättning för egna exportvaror, är det ingen tvekan om att det för de flesta svenskar är rent humanitära motiv, som bestämmer deras beredvillighet att hjälpa. Det finns, menar jag, anledning att gång på gång upprepa, att det viktigaste

i denna hjälp är kampen mot svälten. Den kampen kräver en jätteinsats av kapital och bör därför helst organiseras inom de stora internationella samman slutningarna, framför allt Förenta Nationerna. Men jätteinsatser måste göras, ty svälten kan undanröjas, alla människor kan få sina timliga behov tillgodosedda.

Om vårt land skall kunna medverka i den stora investering, som fordras för att hjälpa dessa folk måste vi, som herr Boheman tidigare i dag mycket bestämt uttalat, se till att vi har en valutareserv av tillräcklig storlek.

Jag skulle i detta sammanhang för att ytterligare belysa min uppfattning vilja säga, att med anledning av den överenskommen, som på sin tid träffades om att Somaliland skulle bli fritt år 1960, skrev New York Times för några år sedan följande: »Friheten skall också vara frihet från farsoter och svält... Somaliland kommer inte att bli fritt, vare sig 1960 eller vid någon annan tidpunkt, om inte de svåra farsoter, som nu härjar, reduceras till ett civiliserat minimum. Det kommer inte att bli fritt, förrän hungerns spöke har förjagats.

Denna sanning gäller för hela den ekonomiskt underutvecklade delen av världen, och här har vi framtidens centrala problem.»

Det är detta centrala problem, som vi svenskar måste vara med om att lösa, och vi måste lösa det i samverkan med andra folk.

Då tiden nu var långt framskriden och många talare funnos anmälda, beslöt kammaren, på hemställan av herr talmannen, att den fortsatta överläggningen angående ifrågavarande kungl. propositioner skulle uppskjutas till morgondagens sammanträde.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 23.29.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Tisdagen den 26 januari

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Justerades protokollet för den 20 innevarande månad.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelse, nr 15, till Konungen angående val av ledamöter och suppleanter i utrikesutskottet och utrikesnämnden.

Statsverkspropositionen m. m. (Forts.)

Fortsattes överläggningen angående Kungl. Maj:ts propositioner nr 1, angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1960/61, och nr 2, angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1959/60.

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp):

Herr talman! När jag i fjol kom hit till riksdagen som ny ledamot, fick jag uppleva hurusom finansministern då målade den ekonomiska situationen i ganska dystra färger. Stor pessimism talade även det underskott i budgeten om, som då angavs till cirka 500 miljoner kronor och vilket sedan steg månadsvis fram till höstriksdagens »Operation Oms». Riksdagen, d. v. s. kommunisterna, följde snabbt socialdemokraterna i omsmanövern. Svenska folket fick försöka fördraga den nyårspresenten, och handlande och servicemän fick ta på sig krånglet med inkasseringen. Tänkte man månne så här: Detta är ett nödvändigt ont, ty hushållskassan går ej ihop för hushållschefen Sträng?

Men denna tanke varade inte mer än 11 dagar, ty då presenterade statsrådet Sträng svenska folket en finansplan, som gav en helt annan bild av vår ekonomiska situation än vad som framkommit under oms- och knapphetsåret 1959. To-

talsumman var den största hittills och 2 300 miljoner mer än i fjol med ett framräknat överskott på 280 miljoner. Framtidsprognoserna är nu så optimistiska att man inte kan undgå att sätta upp en förbluffad min över omsvängningen på bara dessa månader.

Vi presenteras nu en budget, där allt — eller nästan allt utom jordbruket, som alltjämt ligger på minus — visar ganska stora plus. Den nya budgeten bär den höga standardens och de stora löftenas prägel. Synd bara att man har litet svårt att tro på prognoserna från finansdepartementet.

Den kommande lönerörelsen kommer väl att sopa med sig det mesta av optimismen i budgeten. Herr Geijer sade i går, att han inte tror på talet om lönerörelsernas prishöjande effekt, men det är kanske litet olika uppfattningar om den saken. Visserligen kan man inte ge lönerörelserna hela skulden för pristegringarna, men de utgör utan tvekan en väsentlig pådrivande faktor. Man behöver ju bara tänka på att 1 procent i löneförbättring till statstjänstemännen betyder en merutgift av 50 miljoner kronor för statskassan. Proportionellt samma effekt i omkostnadshöjandet och därmed även prishöjande avseende har naturligtvis motsvarande lönehöjning på den allmänna marknaden. Var säker på att folk allt oftare frågar sig, om denna karusell skall fortsätta att snurra till dess att vårt näringsliv förlorar sin konkurrenskraft på världsmarknaden. Vad kommer då att ske?

Socialdemokraterna har under många valår alltid lyckats att lansera någon viss fråga till valparoll. Det är svårt att skönja vilken parollen kommer att bli i år, men kanske det blir den goda ekonomin, den gode rikshushållaren? Se vad vi uppnått tack vare omsen, se hur bra vi är, kommer man kanske att säga från socialdemokratiskt håll, och så

Statsverkspropositionen m. m.

fortsätter man: Nu vill den stygga oppositionen beröva vårt land denna duktiga regering.

Det finns nog en möjlighet att en och annan svensk medborgare inte tycker riktigt så som regeringen, särskilt när man finner att de pengar, som man får i avlöningskuvertet eller som betalning för den eventuella varan, blir allt mindre värda samtidigt som skatterna stiger.

Det skall här konstateras, att den automatiska ansvällningen är stor. Det blir därför nödvändigt att begränsa vissa ansvällningstendenser som jämt och ständigt gör sig breda inom förvaltningen, vid statens inrättningar och allmänna verk. En översyn, syftande till en stark rationalisering, synes ständigt nödvändig. All nytillsättning av ämbets- och tjänstemän måste prövas med största kallsinnighet, detta inte minst därför att vi otvivelaktigt har satsat för litet på vissa områden. Jag tänker här särskilt på teknikerutbildningen och vissa vetenskapliga områden. Följer vi inte med på dessa fält blir det till stort förläng för vårt land i fortsättningen.

Jag vill dock ge våra båda senaste ecklesiastikministrar en eloge, både landshövdingen Ivar Persson och statsrådet Edenman, den förste för hans start av skolreformen och tillsättning av den universitetsutredning, som nu statsrådet Edenman med kraft och vilja genomför.

Jag vill med detta ha sagt att sträng sparsamhet skall iakttagas, men ej till priset av en svältfödd utbildning och forskning. Dessa verksamhetsgrenar är en framtidsinvestering, som skall ge oss möjlighet till framtida försörjning.

Ja, detta är ting som det är nödvändigt att satsa på, men för dessas skull skall vi inte glömma de andliga värdena, som jag tror är det nödvändiga komplementet till de materiella framstegen. Tyvärr vill man gärna i vår tid så helt gå upp i sin materiella försörjning, att man tappat kontakten med de värden som religion och livsåskådning ger. I vår hetsade tid med rekordfart och standardjakt håller det på att bli synd om människan själv. I Pearl Bucks

bok »Guds män» berättas om den framgångsrike tidningsmagnaten, den ytterst effektive affärsmannen, som slutade i psykisk och andlig misär. »Han torterades av själens eviga osäkerhet», säger boken. Den bilden har alltför många motsvarigheter i verkligheten.

En god levnadsstandard är eftersträvarsvärd, men vi skall inte förlora själen ur sikte. Vår tid blir så ytterligt effektiv, så ytterligt rationell, att man förlorar meningen och sin harmoniska uppfattning om det väsentliga i tillvaron. Jag vet att det finns en del, även här i denna värderade församling, vilka anser att kristendomsundervisningen över huvud taget innebär bortkastad tid, en onödig belastning. Ja, somliga kan pate-tistiskt utropa: »Hur kan man ha rätt att tvinga barnen att sitta och höra på religionsundervisning?» Jag skulle vilja låta frågan gå i retur till dessa och säga: »Hur kan man ha rätt att underlåta att genom denna undervisning, såväl som annan, ge barnen möjlighet att få en inblick i ämnet för att sedan som vuxna själva fritt få välja den livsåskådning som passar dem och deras kynne?»

Tyvärr finns det en tendens att nära nog systematiskt liksom döma bort och bagatellisera den kristna kulturmiljö, som otvivelaktigt varit och är fundamental i västerländsk kulturuppfattning. Jag hör inte till dem som vill överdimensionera dessa värden. Vi skall dock hålla i minnet, att om vi raserar dem, har vi i detta stycke intet att sätta i stället.

Själv är jag övertygad om att människorna behöver dessa livsnormer, inte minst i vår tid. Jag har en bestämd känsla av att det under den gångna generationen, ja även i vår generation, har varit på modet att hysa en förutfattad negativ uppfattning om kristendomen. Detta har dock inte gett oss det idealsamhälle, som många av den gångna generationens »kulturradikaler» tänkte sig. Det har inte heller undanröjt eller förminskat problemen kring vår tids ungdom. Måhända saknas den stadga och det innehåll åt livet både för den enskilde och för folken, som den kristna livssynen ger.

Statsverkspropositionen m. m.

Det är sådana synpunkter jag skulle vilja lägga på frågorna både när vi behandlar dem anslagsmässigt inom åttonde huvudtitelns ram och när vi annars skall fatta ståndpunkt i sådana ämnen. Centerpartiet har i år framlagt sina synpunkter härpå i en nu avlämnad motion, där vi även vänder oss mot ecklesiastikministerns nej till vidareutbildningen av folkskollärare i kristendom, en kurs som skolöverstyrelsen föreslagit och vars kostnader är upptagna till endast 17 000 kronor, alltså en mycken liten summa till en betydelsefull uppgift.

Friheten hör till de mänskliga rättigheterna. Den sanna friheten förutsätter ansvarskänsla och en viss grad av mognad för att kunna bäras. Det är de äldres plikt att lära de unga att komma dithän. Föräldrars och skolors ansvar är stort. De som eftersträvar den kristna linjen som livssyn, måste slå vakt om dess värden så att den fyller sin uppgift och har förmåga att verka även i denna tid, som så väl behöver en livsnorm som riktpunkt.

Herr RINGABY (h):

Herr talman! Tillåt mig att först göra en liten randanmärkning till herr Geijers anförande under gårdagen.

Herr Geijer är ju alltid självsäker när han uppträder, och den attityden frångick han heller inte i går. Den mycket ljusa bild han tecknade av företagarnas situation är möjligen riktig på några områden, men att generalisera som herr Geijer gjorde är grovt felaktigt. Hela herr Geijers anförande måste betraktas som ett slag i ansiktet på de tusentals småföretagare som fått sänka sin standard för att klara svårigheterna. Textilindustriens och sågverkens situation känner vi till, jordbrukarnas likaså. Det är att beklaga, att TV-tittarnas sista intryck från remissdebatten blev två skarpa kontraster — en skönmålning av vår ekonomi och en ful vrångbild av högerpartiet.

Man kan göra följande reflexioner. Vi har inte och har inte haft några flyktproblem och inte heller några krigs-

skador i vårt land. Vi har haft god selsättning. Staten har under en tid, då inkomsterna varit större än någonsin förut i modern tid, ändå tvingats skuldsätta sig så hårt att räntan hotar bli en av de allra största utgifterna i budgeten. Vi har haft en hygglig produktionsutveckling. Men ändå är den framtida ökningen av produktionsvolymen överintecknad till sista kubikmillimetern av kostnadskrävande reformer. Vi har världens högsta direkta skatter, och de indirekta skatterna stiger oavbrutet. Sedelpressarna arbetar, men ändå fattas det pengar för regeringen, så att en stor del av finansdepartementets tid går åt till att söka efter nya skattekällor. Man frågar sig: Finns det över huvud taget några reserver att anlita vid en eventuellt kommande påfrestning? Allt tycks vara uttömt. Vår situation kan liknas vid en löpares som förbrukat alla krafter före sista varvet — den löparen kan inte hävda sig i konkurrensen.

Vårt land har just börjat en hård kamp inom sjustatsmarknaden, där enbart kalla ekonomiska regler kommer att gälla i stigande grad under 1960-talet. Vi behöver i dag se om vårt hus och skapa reserver och förutsättningar att möta eventuellt kommande påfrestningar. På 1940-talet var vårt land en ostörd oas, omgiven av idel trasiga länder med trasig produktionsapparat och ekonomi. Då var det inget problem att regera. Men under 1960-talet blir vi obarmhärtigt utsatta för trycket från Centraleuropas välrustade och konkurrenskraftiga industrier. Det är en helt annan och ny situation, som kräver en helt annan och ny politik.

Men detta var bara en randanmärkning, herr talman. Jag har anmält mig till det oratoriska maratonlopp, som väl en remissdebatt kan liknas vid, i akt och mening att säga några ord dels om den sociala politiken, dels om skattepolitiken.

Jag förmodar att finansministern gör anspråk på att den budget, som nu går till behandling i vederbörande utskott, kompletterad med den räntehöjning som riksbanken företog så hastigt att somliga

Statsverkspropositionen m. m.

inte hann tänka, skall vara ett effektivt vapen mot den inflation som alla påstår sig frukta. Om sparsamheten hade varit lika konsekvent på de andra huvudtitlarna som den har varit när det gäller jordbrukets huvudtitel och hovförvaltningen, så hade allt varit gott och väl. Då hade ingen omsättningsskatt behövt tillgripas. Nu har emellertid ökningen av statsutgifterna fått fortsätta på alla områden, och därför är inflationsfaran inte heller ur världen. Det hjälper inte att staten suger upp den enskildes pengar genom ökade skatter, om den sedan genast blåser ut dem i en ständigt ökad statsapparat. Som inflationsbekämpande medel är ett sådant tillvägagångssätt fullständigt meningslöst. Det bygger på teorien att om jag köper upp för 100 kronor blir det inflation men om, bildligt talat, herr Sträng tar denna hundralapp och köper upp den blir det ingen inflation.

Så länge statsmakterna inte kan lägga band på sin expansionslust kommer penningvärdet alltid att vara i fara, om man inte tillgriper tvångssparande eller statlig lönereglering eller liknande tvångsåtgärder, som ingen påstår sig vilja tillgripa.

När finansministern i televisionen redogjorde för sin budget hade han som åskådningsmaterial tagit med sig en miljon kronor att visa TV-tittarna. Beloppen har ju blivit så stora på senare år, att folk har svårt att göra sig en föreställning om deras storlek. Femte huvudtitelns utgifter t. ex. har nu nått den aktningvärda siffran av 4,5 miljarder kronor. Om man till detta väldiga belopp lägger de sociala utgifter som primärkommunerna, landstingen och de landstingsfria städerna har, når de sociala kostnaderna i vårt land den i förhållande till vår höga levnadsstandard enorma siffran av 5,5 miljarder kronor.

Hur mycket pengar är det? Jag skulle gärna vilja bygga vidare på finansministerns penningstapel, som han visade upp inför TV-tittarna. En miljon kronor påstås i tusenkronorssedlar bli en bunt på 9 centimeters tjocklek. En miljard blir alltså en stapel med tusenkronorssedlar

som är 90 meter hög. De sociala kostnaderna på 5,5 miljarder kronor blir alltså en stapel av tusenkronorssedlar, som är 200 meter högre än Eiffeltornet. Denna liknelse har jag använt enbart för att få proportion på det hela. Med denna stapel för ögonen ter sig högerpartiets besparingar på 40 å 50 meter som en obetydlighet. Det manar till eftertanke när ordet socialvård hos vanligt folk har börjat få en dålig klang.

Den sociala kostym, som samhällskroppen i dag är skrudad i, tillskars ju faktiskt för så där 15—20 år sedan. Den har helt enkelt blivit omodern och passar nu på många ställen mycket illa.

Det är en betydande överdrift att kalla högerpartiets förslag på detta område för »social rasering», som man alltid gör och som statsministern gjorde även under gårdagens debatt. Det rätta uttrycket är »social rationalisering». Som denna politik nu är utformad har vi hamnat i ett meningslöst cirkulerande bakvatten där löntagare med samma inkomster byter pengar med varandra och där de verkligt fula fiskarna tyvärr har stora möjligheter att otillbörligt hugga för sig. Det manar till eftertanke när det betraktas som en god och lönande kunskap att känna till den sociala bidragsgivningens alla kryphål.

När det gäller skattepolitiken har den av lättförståeliga skäl på senare år kommit att dominera i den politiska debatten, vilket jag för min personliga del tycker är olyckligt, då det finns så många andra viktiga problem att lösa och då skatten i det i sig självt rika Sverige inte borde vara något problem för dess invånare.

I denna debatt har barnfamiljerna kommit i centrum. Högerpartiet har beskyllets för att driva en familjefientlig politik. Det gjordes också under gårdagens debatt. Tillåt mig att granska denna familjepolitik en aning.

När barnbidraget infördes år 1948 bestämdes det till 260 kronor om året och ersatte barnavdraget. År 1950 höjdes bidraget till 290 kronor efter ett tillägg på 30 kronor, som ansågs ersätta den bortfallna avdragsrätten vid den kom-

Statsverkspropositionen m. m.

munala beskattningen. Sedan behölls barnbidraget oförändrat vid 290 kronor till den 1 januari 1958. Under denna tid skedde som bekant en märklig försämring av penningvärdet som på ett för barnfamiljerna mycket ödesdigert sätt urholkade bidragets realvärde. Fil. lic. Brita Åkerhjelm har gjort en utredning om familjepolitiken, som visar att barnbidraget redan vid årsskiftet 1956/57 borde ha varit 480 kronor för att ha samma realvärde och samma utjämnande effekt som det hade år 1948. Men det var bara 290 kronor. Inte ens i dag efter höjningen på grund av omsättningsskatten har barnbidraget lyckats nå upp till den nivå som det borde ha haft redan år 1957. Detta visar klart och tydligt att inflationen är det verkligt besvärande för familjerna med en politik grundad på enbart barnbidrag.

Det är helt enkelt regeringens oförmåga att klara penningvärdet som är och har varit inte minst barnfamiljernas gissel. Nu kanske någon säger: Varför då ta bort ett barnbidrag? Ja, man kan naturligtvis lika gärna säga att det är fel att sätta en borr i en tand som gör ont och göra det onda värre, men man gör det ändå, därför att man vill ha bort upphovet till det onda och därför att man vet att det blir bättre efteråt.

Jag har nyss påvisat att inflationen är barnfamiljernas gissel, och inflationen växer och trivs med höga statsutgifter. Därför måste dessa utgifter till varje pris bantas ned. Ser man enbart till ett eller annat kvartal, kan man givetvis säga att en inkomstminskning sker för barnfamiljerna, men vi för ingen kvarhållningspolitik, vi syftar till att med besparingar komma åt roten till det onda. Om man går den vägen, tar man också första steget på en väg som litet längre fram ger möjlighet till fortsättning, nämligen ett kombinerat avdrags- och bidragssystem med tyngdpunkten lagd på barnfamiljerna och så småningom skattelättnader. Jag är övertygad om att allt flera barnfamiljer börjar inse det riktiga i den politiken.

Herr talman! Jag skall sluta med ett annat problem, och jag skall med ett

konkret exempel försöka belysa det problemet, som är ett av de allra största under 1960-talet, nämligen det förhållandet att inkomstökningen uppslukas av marginalskatter och obligatoriska avgifter.

Jag har ställt mig själv den här frågan: Hur mycket kommer en vanlig svensk arbetare att få kvar av en normal inkomstökning åren 1960—1968? Jag har valt 1968 därför att folkpensions- och ATP-avgifterna då är i full kraft. Min uträkning avser en löntagare med 12 000 kronor i årslön. Han är gift och han bor i ortsgrupp 5. Kommunal-skatten är 14 procent både i år och 1968, sjukförsäkringsavgiften endast en enhet högre 1968. Folkpensionsavgiften har jag beräknat till 4 procent i år och 6 procent 1968 samt ATP-avgiften till 3 respektive 10 procent på det pensionsgrundande beloppet. Grunderna för statsskatten har jag beräknat vara oförändrade under hela inkomsttiden, och detsamma gäller omsättningsskatten. Det är alltså en ytterst försiktig beräkning, så försiktig att de flesta väl är övertygade om att den håller. Den indirekta skatten har jag räknat fram genom att ställa den totala indirekta skatten i relation till den totala disponibla inkomsten enligt de uppgifter som finns redovisade i finansplanen, bilag 2 s. 53 och 65, och jag har då kommit till 17,5 procent. Med hänsyn till den väntade skärpta utländska konkurrensen, arbetstidsförkortningen och redan nu signalerad skärpt företagsbeskattning för både industri och jordbruk har jag beräknat den årliga inkomstökningen inklusive pensionsförmåner till 3 procent.

Hur blir då utvecklingen för denne vanlige löntagare under 60-talet? Föreslagna skattelättnader i anledning av omsättningsskatten är också medräknade. På 12 000 kronors årsinkomst betalar denne löntagare 1960 i direkta skatter och obligatoriska avgifter 2 322 kronor och i indirekta skatter 1 700 kronor, alltså tillsammans 4 022 kronor eller omkring 33 procent.

Av den möjliga löneökningen på 3 200 kronor fram till 1968 går omkring 1 000

Statsverkspropositionen m. m.

kronor till ATP. Den kontanta löneökningen blir alltså 2 200 kronor, så att den här löntagarens slutlön 1968 blir 14 200 kronor. Av detta belopp betalar han i direkta skatter och obligatoriska avgifter 3 268 kronor samt i indirekta skatter 1 932 kronor eller tillhopa 5 192 kronor. Även om riksdagen skulle sätta sig med armarna i kors ända till 1968 och inte höja vare sig skatter eller avgifter med en enda krona kommer dessa ändå enligt tidigare fattade beslut för denne löntagare att öka med 1 170 kronor 1968 och nå upp till totalt 5 192.

Detta betyder att av denne vanligt löntagares löneökning på 3 200 kronor kommer samhället i form av en handfull politiker att bestämma över 2 170 kronor eller 68 procent! Denna trend i utvecklingen kommer ju också mycket klart tillsynes i de utredningar som OEEC har gjort på detta område. I andra demokratiska stater har utvecklingen varit den rakt motsatta.

Var och en kan ju lätt räkna ut hur det går med inkomstökningen om t. ex. omsättningsförmågan eller den kommunala skatten skulle fortsätta uppåt, vilket man mycket starkt kan befara med den negativa inställning som de makthavande visar till besparningar. En utveckling efter samma linjer som hitintills leder obönhörligen till stagnering eller rent av till en regressiv inkomstutveckling under 1960-talet för den enskilde individen. Om löneökningen skulle bli 4, 5 eller 6 procent om året i stället för 3 eller om löntagaren skulle starta med mer än 12 000 kronor om året 1960, så blir givetvis den procentuella behållningen av löneökningen ännu mindre.

Inflation och progression är elektriska harar, som det inte lönar sig för en vanlig löntagare att ta upp jakten efter. De resultat som herr Arne Geijer kan kämpa sig till under löneförhandlingarna under kommande år kommer att i allt stridare strömmar hamna i statens kassakista eller försvinna över handlarnas diskar i inflationsdrakens gap.

Herr talman! Det är mot den bakgrund som man får se den stränga samhetslinje som vi förordar. Att för-

söka hejda den här utvecklingen innebär väl ändå inte någon reaktionär politik. Det är tvärtom — för att använda ett av finansministern älskat uttryck — en progressiv och framstegsvänlig politik.

Med dessa ord har jag bara önskat redogöra för ett par av de svåra bekymmer som skattebetalarna har att brottas med i framtiden, bekymmer som årets finansplan inte på något sätt har kunnat undanröja.

Herr statsrådet NETZÉN:

Herr talman! Det förefaller som om det framför allt vore ett par huvudskäl, som har föranlett en rad kommentarer också kring jordbrukshuvudtiteln i årets statsverksproposition.

Av dessa två huvudskäl synes det mest dominerande vara det skämt — man får kanske använda det ordet — som professor Bent Hansen tillät sig såsom en nyårshälsning till jordbruket. Herr Elofsson i Vä tycktes mig i går vilja frammana den dramatiska bilden av en ny trojansk häst i klassisk funktion men i modern version, och herr Elofsson i Vä kunde för sin del inte tänka sig annat än att landsförvisning eller i varje fall mycket kraftiga repressalier vore på sin plats.

Personligen vill jag avstå från att värdera professor Hansens omdöme, men jag avstår också från att värdera herr Elofssons i det här sammanhanget. Allvarligt talat är det väl så, att professor Hansen inte är den förste nationalekonom av facket som redovisat extrema och onyanserade synpunkter både i denna och i andra frågor. Men det förefaller mig som om herr Elofsson innerst inne inte skulle vara nämnvärt oroad, kanske framför allt därför att han själv har varit åsyna och medlevande vittne till socialdemokratiskt regeringsinnehav under ett kvarts sekel och därvid funnit att inte heller tidigare framförda extrema och onyanserade omdömen har varit vägledande för socialdemokraternas jordbrukspolitiska målsättningar. — Detta om detta.

Herr Elofsson var emellertid orolig

Statsverkspropositionen m. m.

också i ett annat avseende, nämligen när det gällde sjustatsmarknaden och jordbrukets roll i den. Jag vill gärna säga ännu en gång — det har skett tidigare — att den oron är avsevärt överdriven. Det är dock så, att jordbruket härvidlag har att förlita sig på det skydd som sexårsavtalet ändå innebär. Att det sedan finns detaljer i det sammanhanget som kan förtjäna att närmare diskuteras är jag den förste att medge. Jag tror emellertid att detta med fördel kan anstå till dess EFTA-konventionen skall behandlas här i riksdagen.

Det fanns emellertid en enda detaljsynpunkt i herr Elofssons gårdagsanförande som jag tycker bör kompletteras. Herr Elofsson antydde att exempelvis de engelska jordbrukarna hade väsentligt större subventioner än som utgår till det svenska jordbruket. Den komplettering som jag tycker är erforderlig på denna punkt är att det bör framhållas att de engelska kollegerna till de svenska jordbrukarna dock är underställda den s. k. lågprislinjen, varför subventionerna i allt väsentligt går via budgeten, alltså på mera synliga våglängder, medan de hos oss i kraft av den relativa högrprislinjen utgår på andra vägar.

Herr Hansson i Ronneby — jag är ledsen att han inte är inne i kammaren, men det gäller bara en sakkommentar — fann det i och för sig glädjande att de lokala rationaliseringsorganens sammanslagning skall utredas, men han ville att ingen skulle missuppfatta hans glädje — han föredrog att först avvakta direktiven för utredningen innan han uttalade sig definitivt i frågan. Han ville uppenbarligen inte ta några risker. Jag tycker att det är begripligt och förståeligt och respektabelt på allt sätt. Det hade emellertid varit klädsamt om herr Hansson i Ronneby hade intagit samma ståndpunkt när det gällde frågan om skogsvårdsorganisationen. Därvidlag kunde ju uttrycken för såväl glädje som missbelåtenhet med fördel fått anstå till dess riksdagen har att behandla den särproposition rörande skogsvårdsorganisationen som är annonserad till den 19 februari.

Vad som emellertid framför allt uppkallade mig att ta till orda var herr Osvalds anförande i går kväll. Han konkretiserade den sannolika innebörden i åtskilliga yttranden tidigare under dagen om varför just jordbrukets huvudtitel kommit att så markerat sättas på svältkost som det synes framgå av årets statsverksproposition. Jag måste emellertid bekänna, att jag hade väntat större grundlighet och något av en objektiv vetenskapsmans metoder när det gäller att värdera innehållet i nionde huvudtiteln i år. Vissa stora anslag av automatisk eller inte långt ifrån automatisk karaktär är det, som i första hand påverkar utfallet av huvudtiteln. På grund av de föga vederhäftiga upplysningar som herr Osvald i går gjorde sig skyldig till, känner jag mig uppfordrad att med ett par exempel på några punkter redovisa hur det förhåller sig.

Först och främst uppvisar nionde huvudtiteln reellt en minskning i jämförelse med föregående år med drygt 3,9 miljoner kronor. I den mån man vill uppfatta det som en strävan att efterkomma de önskemål om sparsamhet, som i olika sammanhang kommer till uttryck, är det kauske inte mer att säga om den saken. Men om man samtidigt tar det till intäkt för påståenden att väsentliga och vitala områden inom jordbruks huvudtiteln skulle vara ställda i efterhand, då är det en oriktig beskrivning av det reella innehållet i huvudtiteln.

Låt mig därför, herr talman, få redovisa några siffror.

Den automatiska minskningen uppgår totalt till cirka 5,5 miljoner kronor. På grund av ändrade produktionsbetingelser eller minskad produktion på flera områden sjunker prisregleringsanslaget med 2 miljoner kronor. Det särskilda stödet åt det mindre jordbruket är inte reducerat i de individuella fallen, men på grund av den fortgående minskningen av antalet mindre jordbruk nedgår anslaget med ungefär 1,5 miljoner kronor. Därtill kommer ytterligare ett par poster.

De icke-automatiska minskningarna, som kanske här har större betydelse,

Statsverkspropositionen m. m.

uppgår totalt till 14 232 000 kronor. Vad är det för pengar? Vilka områden är det som här satts på svältkost?

Låt mig först nämna, att reservationsmedelsbehållningarna utgör den alldeles övervägande delen av detta belopp, exempelvis den post som redovisas under rubriken Befrämjande av landsbygdens elektrifiering. Minskningen där utgör 8,5 miljoner kronor, men det innebär inte någon minskning i sak. Reservationsmedlen är nämligen så stora, att de med detta belopp överskrider vad som är planerat för det fortsatta elektrifieringsarbetet. Denna reservation har funnits under de två senaste åren, och beloppet har oavbrutet stigit. Det skulle vara meningslöst att redovisa en ytterligare förstärkt reservation på den punkten. Detsamma gäller prisregleringsanslaget, där en reservation tas i anspråk på närmare 4 miljoner kronor. Posten icke-automatiska minskningar på reservationsmedelsbehållningar utgör alltså nära 12,5 miljoner kronor.

Om man tar bort dessa särskilda och stora anslag i bilden, visar helhetsbedömningen av nionde huvudtiteln en ökning med 12,3 miljoner i stället för en minskning med 3,9 miljoner.

Vad jag velat anföra med detta är närmast, att det utan tvekan krävs ytterligare analys av huvudtiteln, innan man avger ett så tvärsäkert omdöme om huvudtitelns karaktär som exempelvis det som herr Osvald formulerade i går.

Herr Osvald vände sig särskilt mot anslagen till forskning, försök och undervisning på jordbrukets område. För att ge en föreställning om storleksordningen vill jag nämna — utan att gå in på detaljer — att man torde kunna uppfatta totalanslagen till forskning och högre undervisning på jordbrukets område till 25 å 30 miljoner kronor. Förslaget för nästa budgetår innebär inte såsom herr Osvalds anförande kunde ge en föreställning om, en minskning, utan tvärtom en ökning med drygt en halv miljon — närmare bestämt med 600 000 kronor.

Beträffande anslagen till främjande av forskning på jordbrukets område har

man följt samma mönster som när det gäller forskningsanslagens förstärkning på andra huvudtitlar i statsverkspropositionen. För jordbrukets vidkommande har anslagen höjts med ungefär 10 procent och det motsvarar exakt justeringarna av motsvarande anslag på de övriga huvudtitlarna.

Herr Osvald — som jag önskar hjärtligt välkommen när jag nu ser honom komma in i kammaren — vet mycket väl, bättre än de flesta av oss, att de avgörande anslagsposterna i fråga om den högre utbildningen och forskningens är intimt beroende av den radikala omstöpning, som under fyra år diskuterats inom lantbrukshögskoleutredningen och som vi med öppen huvudtitel har väntat i det längsta att få se en skymt av. Utredningens betänkande presenterades emellertid först den 15 januari, och vi uppbar för närvarande kritik för att remisstiden har blivit så kort som till den 15 mars. Redan nu har uttalats från åtskilliga håll, att man tycker att förslaget innebär så genomgripande omvandlingar i fråga om forskning, försök och högre undervisning på jordbrukets område och har så stor inverkan på den högre utbildningen över huvud taget, att man vill ha remisstiden förlängd. Betänkandet omfattar 508 sidor, och man kan väl förstå att de ansvariga instanserna vill ha tid på sig, ty i ett par av de principiella huvudfrågorna har ganska utförligt redovisats kontroversiella uppfattningar.

Det är att falla offer för ett önsketänkande, om man tror att en utredning av det slaget inte skulle påverka medelsanvisningen på detta område. Så har skett långt före min tid, och så har skett hittills av absolut sakliga och mycket välgrundade skäl. Det är först när riksdagen ställs inför ett förslag, som i sina huvudgrunder och till sin fulla uppbyggnad syftar till en ökning av anslaget på detta område med 65 procent eller upp till 17 miljoner kronor, som man kan ställa frågan, hur försummelserna egentligen ter sig och hur det förhåller sig med den eftersläpning som man talar om på detta område. För egen del är

Statsverkspropositionen m. m.

jag fullt medveten om det, ty det har inte varit möjligt att få utredningsmaterialet redovisat samtidigt med universitetsutredningen. Men det kan — det är naturligtvis professor Osvald och kammarens övriga ledamöter införstådda med — näppeligen vara att handskas med statens medel på ett vettigt och riktigt sätt, om man inte avvaktade efter vilka principer frågan om forskning, försök och högre utbildning skall vara organiserad.

Ja, herr talman, jag skall kanske inte förlänga debatten med att ytterligare gå in i detalj på denna punkt. Men jag kan inte avhålla mig ifrån att ta upp en detaljfråga, och jag ber kammaren om ursäkt för att jag belastar den sista dagens överläggning med den. Herr Osvald betecknade den som ett »skolexempel». Det gällde den s. k. vindbron över Fyrisån. Även den har jordbruksministern sagt nej till, säger herr Osvald, och den kan ju inte gärna ha något med forskning och högre utbildning att göra.

Nej, det har den inte! Men för att kammaren själv skall kunna bedöma vederhäftigheten i herr Osvalds skolexempel nödgas jag redovisa ärendets förlopp. I höstas inkom en framställning, som icke innehöll något exakt besked om hur frågan skulle lösas. Den innehöll bara preliminära uppgifter om vad det hela ungefärligen skulle kosta. Enligt petitaframställningen var frågan föremål för utredning som beräknades vara slutförd omkring den 1 oktober i fjol. Under september och oktober togs flera gånger telefonkontakt med Ultuna i frågan utan resultat. Vid förnyade telefonkontakter ännu i mitten av november upplystes att undersökningen då i stort sett var klar. Den har bedrivits av en konsulterande ingenjörsfirma, och utredningsarbetet har varit besvärligt, det är ingen tvekan om den saken. Besked skulle lämnas tidigast i början av december. Det angavs ett par olika möjligheter, men dem behöver jag kanske inte ingå på.

Mot slutet av november togs förnyad kontakt med Ultuna, men man hade inte nått något resultat. Det enda man upp-

nått var ett löfte att ett förslag om ombyggnad skulle komma den 28 eller 30 november. Därefter, menade man, skulle det krävas ytterligare några dagar för lantbrukshögskolans genomgång av förslaget, innan man till departementet kunde lämna bestämt besked om hur frågan borde lösas och hur mycket det skulle kosta.

Den 14 december meddelades per telefon från Ultuna, att undersökningen var klar. Den hade då visat, att en ny bro behövde uppföras, och de andra planerna ställdes åt sidan. Högskolestyrelsen kunde enligt uppgift beräknas vara klar med sin bedömning av förslaget tidigast omkring årsskiftet. Årets statsverksproposition anmäldes som bekant i konselj den 4 januari, och det måste ges trycklov samma dag för att den skulle vara färdig till riksdagens öppnande.

Får jag tillägga: Framställningen har ännu i dag inte inkommit till departementet. Detta är den riktiga redovisningen av herr Osvalds »skolexempel».

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag förstår mycket väl, att statsrådet Netzén vill avstå från att kommentera både mitt anförande i går och Bent Hansens jordbruksnedläggelse. Ty skulle han kommentera det, måste han hålla med mig, och det skulle kanske vara litet motbjudande för honom.

Jag skall inte ödsla tid på Bent Hansen, men jag menar att även om vi kanske har dåligt omdöme litet var, så saknas det motstycke till Bent Hansens dåliga omdöme. För 30 eller 40 år sedan hade vi en man som hette Heckscher, som kom med liknande förslag om att man skulle lägga ned det svenska jordbruket. Det var på 20-talet, och jag undrar hur det skulle sett ut hos oss om vi följt hans råd den gången. Jag vet inte om det är Heckschers idé, som Bent Hansen har tagit upp, eller om det är hans eget påfund.

Sedan vill jag erinra om att vi en annan gång här i riksdagen hade ett förslag av generaldirektör Örne, som me-

Statsverkspropositionen m. m.

nade att vi inte skulle bry oss om att ha någon grisavel i vårt land utan att vi i stället skulle köpa fläsk utifrån. Örne medgav emellertid senare, att detta hans yttrande var förhastat. Och jag tror nog att samma är förhållandet med Bent Hansens yttrande.

Vad jag fäst mig mest vid är att man inte kunnat finna en svensk man på posten som chef för konjunkturinstitutet, en man som förstår Sveriges ställning, utan att man behövt importera en man utifrån. Det är detta som jag funnit litet egendomligt.

Vidare sade jordbruksministern att jag var orolig för sjustatsmarknaden. Nej, det var jag inte. Jag erinrade bara om att handelsminister Lange sagt, att vi skulle diskutera denna fråga när proposition i ämnet framlades. Det är klart att vi kan diskutera, men saken är ju avgjord i förväg. Det var bara detta, som jag ville att herr statsrådet skulle erkänna. Kammaren ställs nämligen inför att antingen anta förslaget eller förkasta det — det är det enda som kan göras i denna fråga. Det var likadant när vi behandlade GATT-avtalet — det var ingenting att göra åt det, vi fick besked i bevillningsutskottet, att vi kunde prata hur mycket vi ville om saken men att det enda vi kunde göra var att antingen anta det hela eller förkasta det hela. På samma sätt är det med avtalet om sjustatsmarknaden. Men jag sade också i går, att jag ju förstod att det inte var någonting att göra åt saken, ty det rör sig här om så många länder, och jag tror inte att det skulle bli bättre, om Sverige försökte bryta sig ut och slå in på en egen linje.

Med anledning av att jordbruksministern var inne på det engelska jordbrukets lågprislinje vill jag säga, att den engelske jordbrukaren kan teckna sig för ett visst pris på sina produkter. Detta är mycket riktigt, men vad han sedan odlar därutöver får han ta ett lägre pris för. Jag vill meddela, att den gången jag var i England kostade det svenska smöret, som vi exporterade dit — om jag inte minns fel — 3 kronor 50 öre eller 3 kronor 60 öre, men att köpa

det svenska smöret på den engelska marknaden kostade omkring 10 kronor i svenskt mynt. Dessa pengar användes sedan till att subventionera det inhemska jordbruket. Detta kan emellertid England göra, som har en stor befolkning på ett litet område och därför behöver importera livsmedel, eftersom man där inte kan producera tillräckligt med livsmedel.

Till sist vill jag säga, herr talman, att jag hoppas att jordbruksministern, som jag anser vara mycket positivt inställd till det svenska jordbruket — jag är säker på att han är det också — håller konjunkturinstitutets chef litet grand i örat, så att denne inte får bibringa det svenska folket vilka villfarelser som helst.

Herr OSVALD (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag hade inte tillfälle att höra jordbruksministerns anförande från början, men när jag kom in här i kammaren framhöll han bl. a. att den utredning, som avlämnades den 15 januari, naturligtvis kommer att vara av stor betydelse för bestämmandet av anslag till jordbruksforskningen o. s. v., och att det därför kan finnas några anslag, som man måste vänta med att fastställa till dess man vet hur man skall ha det. Men det finns ju en hel del anslag till forskning eller liknande arbeten, som inte behöver vara beroende av utredningen, och dit hör exempelvis anslaget till Weibullsholm. Anslaget till Sveriges utsädesförening har ju kunnat höjas. Föreningen har ju fått en ökning med 35 000 kronor av sitt anslag för resistensförädling. Anslaget till Weibullsholm, där det bedrivs samma slags förädling, har däremot inte höjts.

Jag kan också som exempel nämna växtskyddsanstaltens filial i Röbbäcksdalen. Den skall enligt riksdagsbeslut utvecklas till en stor filial, och medelsanvisningen för detta ändamål är också, kan man säga, oberoende av det förslag, som framlagts av jordbrukshögskoleutredningen.

Det skulle alltså ha funnits stora möj-

ligheter att göra en hel del, om viljan verkligen hade funnits.

Vad så beträffar vindbron har herr statsrådet här anfört en hel mängd skäl för att han inte kunnat göra någonting åt den saken. Under sådana omständigheter måste man fråga sig, varför han som motiv för att inte några pengar anvisats för ändamålet åberopat utredningens betänkande. Det står bara en enda mening därom, nämligen att utredningsförslaget måste avvaktas. Nu är det så att denna bro är i största behov av att byggas om eller förstärkas. Man har begärt 230 000 kronor för ändamålet. Det hade kunnat anslås ett belopp för att åtminstone ge möjlighet att påbörja arbetena för bron, som är nödvändig för förbindelserna mellan Ultuna och Kungsängen.

Herr statsrådet **NETZEN**:

Herr talman! Herr Elofsson trodde, att jag var orolig för att någon gång komma på samma linje som herr Elofsson. Nej då, det är jag inte; vissa risker får man lov att ta!

Vad jag emellertid reagerat emot, herr Elofsson, det var det där mycket onyanserade deporteringsshotet riktat mot en man, som herr Elofsson kallar för en dansk. Professor Hansen är naturaliserad svensk medborgare och har alla anspråk på att bedömas på det sättet. Det var därför — och också endast därför — som jag ville avstå från fortsatta omdömesvärderingar.

När det sedan gäller den engelska lågprislinjen avsåg min kommentar till herr Elofssons anförande i går att vara en komplettering. Det engelska jordbruket har gott och väl betydande subventioner. I kraft av den lågprislinje, som tillämpas, utgår skyddet till det engelska jordbruket av skattemedel via budgeten, medan det som bekant i vårt land genom högprislinjen är konsumentpriserna, som representerar skyddet, i kraft av de gränsskydd som statsmakterna har beslutat. Det är denna upplysning man måste ha med i bilden, när man försöker värdera storleken av de olika subventioner, som här har angivits.

Statsverkspropositionen m. m.

Vad så gäller herr Osvald uppfattar jag hans anförande som i någon mån ett erkännande — och jag måste säga att jag knappast hade väntat något annat — av att den betydelsefulla utredning, som vi alla faktiskt längtat efter, snarast möjligt måste vara avgörande för anslagsanvisningarna till forskning, försök och undervisning på jordbrukets område. Någonting annat vore väl alldeles otänkbart. Den universitetsupprustning, som pågår i glädjande omfattning, skulle ju inte ha varit möjlig, om man inte haft tillgång till kartläggningsmaterial, som ger anvisningar om hur man på bästa sätt skall använda pengarna.

Herr Osvald menar emellertid, att en sådan fråga som växtförädlingen ju inte borde vara beroende av jordbrukshögskoleutredningen. Således borde Weibullsholm ha fått ett anslag i likhet med Svalöv framför allt till resistensbiologi.

På den punkten kan man tillåtas ha delade meningar, herr Osvald. Herr Osvald vet ju mycket väl, att frågan om växtförädlingens finansiering befinner sig i stöpsleven. Det är en komplicerad fråga, där meningarna är delade. I bästa fall torde man emellertid ganska snart kunna avgöra frågan om hur man mest ändamålsenligt skall bedriva en fortsatt och utvidgad förädlingsverksamhet. I avvaktan på ett sådant avgörande — och här ligger inte skulden för dröjsmålet på departementet — har vi ändå menat, att resistensbiologien vid Svalöv, som befinner sig i ett trängande behov av förstärkning, borde erhålla ett ökat anslag.

Vad Röbbäcksdalen beträffar kan jag inte dela herr Osvalds uppfattning att frågan om utrustning och personalförstärkningar är oberoende av jordbrukshögskoleutredningen. Tvärtom föreligger ett mycket intimt samband både på det principiella och i hög grad på det praktiska planet.

Herr Osvald menade slutligen, att till den famösa vindbron borde det anslås pengar, när man ändå vet att det behövs en bro. Jag vet inte om herr Osvald menar, att det här skulle införas en fullständigt ny princip: om den an-

Statsverkspropositionen m. m.

slagsbehövande institutionen inte har lyckats få fram besked om vad som skall göras, hur det skall göras eller vad det kostar, så skulle departementet ändå säga, att »vi kastar till dem 200 000—230 000 kronor, så kan de åtminstone börja arbetena».

Det går nog inte till på det sättet! Dessutom är den senaste siffran, herr Osvald, inte 230 000 kronor, utan den siffran, som meddelats per telefon, rör sig i första hand om 300 000 kronor.

Ännu till dags dato har, som sagt, någon framställning i ämnet inte inkommit. Jag menar därför, att de närmast ansvariga för att anslag för ändamålet inte är upptaget i statsverkspropositionen givetvis är att söka på annat håll än i departementet.

Herr OSVALD (fp) kort genmäle:

Herr talman! Vad först vindbron beträffar vill jag säga, att det ofta förekommit att anslag anvisats för att påbörja byggnadsarbeten. När man sedan erhållit de slutgiltiga siffrorna, kan man lämna anslag för att fullfölja arbetena. Och vad jag framför allt vände mig emot var, att statsrådet anförde jordbrukshögskoleutredningen som skäl för att inte ta upp något anslag till vindbron.

Vad sedan växtförädlingen beträffar, så måste väl ändå samma betingelser råda för Sveriges utsädesförening som för Weibullsholm. Då båda institutionerna ägnar sig åt resistensförädling är det svårt att förstå varför inte de motiv, som har varit avgörande för att höja anslaget till utsädesföreningen, också skulle ha kunnat åberopas för att ge anslag för samma ändamål till Weibullsholm.

Nu framhåller statsrådet, att man överväger att lägga om hela systemet för stöd åt växtförädlingen. Det är riktigt. Men gäller det inte också för utsädesföreningen? Varför skall Weibullsholm och övriga förädlingsanstalter få sina anslag spikade till samma belopp som tidigare, medan en annan anstalt — och det vill jag säga är i och för sig myc-

ket önskvärt — får sina äskanden åtminstone i någon vidare mån tillgodosedda. Man måste väl i alla fall bedöma förädlingsanstalterna efter en och samma princip och inte tillgodose en anstalt men låta övriga anstalter vänta och se, tills vi får helt nya principer fastställda för stödet till växtförädlingen.

Vad så Röbbäcksdalen beträffar medger jag, att Röbbäcksdalen som försöksanstalt har det närmaste samband med högskoleutredningen. Men vad beträffar växtskyddsfilialen där uppe föreligger ett riksdagens beslut om att verksamheten skall utvidgas till en större filial av samma karaktär som Åkarpofilialen. Av den anledningen finns det inte något som helst skäl för att i denna del dra fram högskoleutredningens betänkande såsom hinder för att fullfölja det av riksdagen fattade beslutet.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Jag är förmodligen inte ensam om en känsla av välbehag över att vi i dag slipper störas av någon televisionsutsändning och även slipper bevittna dess inte alldeles gynnsamma inverkan på ett eller annat inlägg såsom vi måste i gårdagens debatt. Vi kan nu återigen glädja oss åt så att säga normala arbetsformer, och om inte det sista intermezzot hade inträffat, skulle jag ha kunnat tillägga, att vi fått återvända till den hemvanda, betänksamma och stillsamma ro som brukar vila över första kammaren.

Om vi åter för fram i minnet den debatt som fördes i går, får vi återigen bekräftat, att i en diskussion om den pågående penningvärdeförsämringen kan man helt enkelt inte utesluta den roll, som ansvällningen av de offentliga utgifterna spelar. Vi är väl eniga åtminstone så långt, att under i övrigt lika förhållanden måste ökade utgifter dra med sig höjda skatter, och vi borde också kunna vara överens om att dessa höjda skatter, särskilt i ett samhälle med full sysselsättning och fri lönemarknad, utgör ett mycket allvarligt incitament till höjda löner och därmed också till

Statsverkspropositionen m. m.

höjda priser. Det borde väl också vara klart, att både höjda löner och höjda priser i sin tur ökar de samhälleliga utgifterna och att vi på det sättet får en ny kompensationsvåg och kommer in i en spiralrörelse, som efter min tro inte kan bringas att stanna genom att man söker dämpa verkningarna utan som måste angripas i sina orsaker.

Ikke desto mindre är det fortfarande en på sina håll ganska omhuldad tro, att man genom en höjning av skatterna, vare sig direkta eller indirekta, skulle kunna påverka efterfrågesidan i någon avsevärd mån. Jag tror att man har överdrivna förhoppningar i det avseendet. Det är möjligt att resonemanget gäller till en del, men såvitt jag förstår gäller det då endast temporärt, d. v. s. till dess nya kompensationssträvanden vunnit framgång. I ett samhälle med fri lönemarknad leder höjda priser till höjda löner och höjda löner till höjda priser, alltså till fortgående inflation. Den såvitt jag förstår enda utvägen ur det dilemmat för högskattepolitikens anhängare är att de till sin arsenal fogar också makten över lönerörelserna, men jag skulle tro att eventuella sådana anspråk lyckas lika litet som talet om att det skulle vara till någon fördel för medborgarna att betala höga skatter med den av bl. a. herr Sträng lanserade motiveringen, att det allmännas representanter bättre skulle kunna förstå sig på pengarnas användning än de ursprungliga ägarna gör.

Liksom många andra hyser jag därför den meningen, att då det gäller att bevara penningvärdet är det inte minst i fråga om de statliga utgifterna som vi måste sätta in botemedlet.

Jag lyssnade i går till ett par inlägg från socialdemokratiska talare, som jag uppfattade som ett försök till polemik mot det resonemang som jag nu försökt utveckla. Deras huvudtema var, att de inte ville vara med om några prutningar i de anslag som nu föreslås, och detta motiverade de med att utgifterna är önskvärda och angelägna. Jag kan inte inse annat än att det re-

sonemanget inte träffar kärnpunkten i problemet.

Det verkliga problemet är hur man utan fara för penningvärdet skall få utgifterna att rymmas inom ramen för de totala resurserna. Vi vet, att redan ansvällningen av de offentliga utgifterna absorberar en väsentlig del av nationalproduktens ökning. Vi vet vidare, att i och för sig naturliga kompensationskrav ökar spänningen mellan resurser och utgifter. Därav följer som en ganska självklar sak, att så fort ökningen av de totala utgifterna överstiger ökningen av nationalprodukten, får vi räkna med ett sämre slags pengar. Då kan man fråga sig: Hur går det då med tillgodoseendet av dessa önskemål, som man vill slå vakt om? Man resonerar så att säga vid sidan av det som är det verkliga problemet.

Jag har försökt utveckla detta resonemang för att få en bakgrund till det ärende, för vars belysning jag egentligen har begärt ordet.

Det är ganska naturligt, att en diskussion om dessa ting här i riksdagen framför allt rör de statliga utgifterna, medan man både här i riksdagen och i den allmänna debatten har fäst mindre och, som jag tror, för litet avseende vid den roll i inflationsmekanismen, som också de kommunala utgifterna spelar.

Det finns två skäl till att också den kommunala utgiftsexpansionen tas upp i remissdebatten här i riksdagen. Det ena skälet är att en riksdagspolitik, som inte tillräckligt värnar om penningvärdet, måste få en ogynnsam effekt även på den kommunala ekonomin. Det andra, lika väsentliga skälet är att största delen av en kommuns utgifter direkt eller indirekt avgörs i riksdagen, icke ute i de kommunala församlingarna.

Man får en rätt belysande bild av utvecklingen i primärkommunerna, om man lägger märke till att de samlade utgifterna där enbart under åren 1950—1957 har stigit från cirka 3 miljarder till ungefär 7 miljarder. Det är också intressant att se vilken andel statsbidragen utgör. År 1950 uppgick stats-

Statsverkspropositionen m. m.

bidragen till ungefär en halv miljard, och de hade 1957 stigit till ungefär en miljard. Det betyder att den relativa andelen av statsbidragen har minskat från ungefär en sjättedel till en sjundedel. Det är det ena som i detta sammanhang är värt att uppmärksammas.

Det andra är att investeringarna, särskilt om man räknar med landstingen, har stigit allra snabbast inom den kommunala sektorn. År 1958 uppgick de statliga investeringarna till i runt tal 4,4 miljarder och de kommunala till ungefär 3,4. Det är uppenbart att denna investeringsexpansion icke oväsentligt har hjälpt till att öka trängseln på lånemarknaden. Staten behöver låna pengar — besynnerligt nog, såsom framhölls i går, i en påstådd högkonjunktur mer än förr. Och det lånebehovet motsvarar en väsentlig del av nysparandet. Näringslivet måste låna pengar för att göra investeringar, om inte grundvalen för vårt välstånd skall försvinna, och så kommer då kommunernas lånebehov. När man så vet, att staten prioriterar sin låneverksamhet, är det givet att kommunerna liksom det privata näringslivet får kapitalförsörjningssvårigheter.

Det är ganska tydligt att denna utveckling också har haft en ogynnsam inverkan på skattetrycket. Visserligen har skatteunderlaget i kommunerna stigit mycket avsevärt. Under åren 1950—1959 steg antalet skattekröner från ungefär 168 miljoner till 329 miljoner, men icke desto mindre har skattetrycket ökat från i genomsnitt 9:97 år 1950 till 14:20 i fjol. Det är väl ingen hemlighet, i varje fall inte bland kommunalmän, att framtidsutsikterna i detta avseende ter sig ganska dystra.

Med det sagda har jag velat visa, att den kommunala utgiftsexpansionen, både på grund av sin storlek i och för sig och på grund av utvecklingstendenserna, är en allvarlig faktor att räkna med när vi diskuterar penningvärdets bevarande. Lika väl som man kan säga att den starka ansvällning av statsutgifter — som vi upplevat är inflationsdrivande

kan man säga detta också om den kommunala utgiftsexpansionen.

När man frågar sig, vad denna utveckling på det kommunala planet egentligen beror på, kan man naturligtvis säga, att åtskilligt är betingat av självständiga viljeyttringar från de beslutande församlingarna ute i kommunerna. Man vill ordna det så bra som möjligt, och man vill inte vara sämre än grannarna. Men i själva verket är, som jag redan har antytt, kommunernas rörelsefrihet i hög grad begränsad av statliga åtgärdanden. En undersökning, som gjorts för någon tid sedan, har visat, att omkring 80 procent av de kommunala utgifterna på ett eller annat sätt styrs av staten.

Det betyder att det vackra talet om den kommunala självbestämmanderätten i långa stycken är en chimär. Vi har i det avseendet genomlevt en ganska intressant utveckling i vårt land. Vi har under vår tidigare historia haft ett skede, då samhällsmakten var starkt koncentrerad till statsmaktens innehavare. Det kunde t. o. m. falla Karl XI in att fastställa utgifts- och inkomststater för våra svenska städer. På 1860-talet genomfördes emellertid en kommunallagstiftning, som kan betraktas som ett slags kommunernas självständighetsförklaring. Kommunerna skulle, som det hette, själva vårda sina gemensamma hushålls- och ordningsangelägenheter. Och när den kommunala kompetensen för några år sedan vidgades så, att också begränsningen till gemensamma hushålls- och ordningsangelägenheter bortföll och det stadgades att kommunerna skulle själva vårda sina angelägenheter, kunde ju den kommunala självbestämmanderätten te sig ganska fullständig. Men i själva verket har vi sedan länge befunnit oss på en markant återgång till den centrala maktkoncentration, som vi övergav för mer än 200 år sedan. Genom speciallagar av alla de slag och administrativa förordnanden har den fria kommunala sektorn begränsats alltmer.

Detta har, som jag sade, skett genom att kommunernas verksamhet reglerats genom ett antal speciallagar men också

Statsverkspropositionen m. m.

genom att den kommunala verksamheten i betydande omfattning reglerats genom allsköns statsbidragsvillkor, även där direkta ålägganden för kommunerna inte förekommer. På detta sätt har den fria sektorn blivit alltmer inskränkt. Vi har fått en snårskog av föreskrifter, en centraldirigering med regionala och lokala utlöpare, en härskara av inspektörer och konsulenter, en stor blankettflora och över huvud taget en tyngande apparat, som binder verksamheten ganska detaljerat. Fastän man i princip talar om att det är statliga uppgifter, som man på detta sätt via speciallagar överlämnat åt kommunerna att sköta, är de enskilda kommunerna likväl uttaxeringsenheter. Som jag redan anfört har det statliga tillskottet till denna verksamhet blivit relativt mindre. När vi från den meningsriktning som jag tillhör, har velat befrämja också en kommunal sparsamhet, har vi velat göra detta bland annat genom att minska omfattningen av den statsreglerade sektorn i den kommunala förvaltningen.

Hur det i stället kan gå till har omsättningsskatten gett oss ett drastiskt exempel på. Det parti som jag tillhör har klandrats för att vi ville pruta 60 miljoner kronor på statsbidraget till kommunerna. Omsättningsskattens införande har medfört ökade kommunala utgifter på, såvitt hittills är känt, mellan 100 och 120 miljoner kronor för innevarande år.

På 1930-talet hade vi en kommunal skatteberedning, som försökte sig på att åstadkomma en åtskillnad mellan statligt och kommunalt i den kommunala verksamheten. Man tänkte sig då i princip, att när det var fråga om utgifter, som kommunen inte rädde över utan som både till sina grunder och därmed i praktiken också till sin omfattning bestämdes av staten, skulle riket principiellt vara uttaxeringsenhet, med den begränsning som kunde föranledas av att det måste knytas ett kommunalt intresse till att utgifterna hålls inom rimliga gränser.

Man kan nog inte säga, att de tankarna har fullföljts. De har tvärtom övergivits, och i stället har gränserna mel-

lan statligt och kommunalt i kommunalförvaltningarna suddats ut alltmer. Ett typiskt uttryck är t. ex. statsbidragsutredningens uttalande, att »den faktiska arbetsfördelningen sådan den angivits av statsmakterna är den enda gräns som i praktiken kan uppehållas mellan statliga och kommunala uppgifter». En om möjligt ännu större löslighet har ju kommit till uttryck i vår nyaste skollagstiftning. Enligt den kan en kommun numera vara huvudman för en statlig institution och å andra sidan kan en statlig administrativ myndighet till sin majoritet bestå av kommunvalda personer. Mer på huvudet kan man väl inte ställa hävdvunna förvaltningsrättsliga regler.

Jag skulle tro att vad vi nu behöver är en översyn av den speciallagstiftning, som i så hög grad reglerar kommunernas verksamhet. En sådan översyn borde, såvitt jag förstår, syfta till att, även om det sker på bekostnad av likformigheten, göra bestämmelserna avsevärt mindre detaljerade för att det på det sättet skall bli ett tillräckligt utrymme för folk ute i kommunerna att laga efter läglighet.

När allt kommer omkring är det ändå inte någon fördel för vårt folkstyre, att kommunalmän mer och mer börjar betrakta sig såsom de där i huvudsak har att verkställa av statsmakterna fattade beslut. Jag tror också att man genom en minskning av speciallagstiftningens räckvidd på detta område skulle minska inte bara den kommunala, utan även den statliga administrationsapparatens.

Hur det nu har blivit skall jag be att få lämna ett exempel på. Den nya skollagstiftning, som jag nyss nämnde, har lett till avsevärt höjda administrationskostnader, både lokalt och regionalt, utan att tillnärmelsevis motsvarande besparingar har gjorts centralt och utan att det har skett någon nämnvärd decentralisering av beslutanderätten.

Vidare anser jag att man också bör göra en översyn av frågan om kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna. Den statsbidragsutredning, som var verksam för en del år sedan, hade

Statsverkspropositionen m. m.

ett begränsat arbetsfält och avsåg i huvudsak, att åstadkomma en teknisk förenkling av statsbidragsgivningen, icke att ta upp frågan om kostnadsfördelningen mellan stat och kommun i och för sig.

Nu har man på sina håll trott sig kunna lösa detta problem genom en ny kommunindelning. Det kan hända att en sådan är befogad, men i så fall av andra skäl. Jag betraktar det som möjligt, ja, rent av sannolikt, att en viss justering kan vara påkallad. Skolkommissionens fantastiska tanke, att man i en kommun på ett par tusen invånare skulle kunna ordna sitt skolväsen på ett rationellt sätt, är ju lyckligtvis övergiven. Vi, som redan när tanken fördes fram hade en annan mening, har dess bättre fått rätt, fastän det har dröjt länge.

Jag tror alltså inte att man löser det problem, som jag för min del här har berört, genom en ny kommunindelning, utan som jag ser det är en sådan ny indelning motiverad huvudsakligen av andra skäl.

Jag har över huvud taget svårt att tänka mig hur man utan en annan maktfördelning mellan staten och kommunerna i längden skall kunna uppehålla det kommunala intresset, och en nedgång i detta är, som jag antytt, på längre sikt en fara för vårt folkstyre. Jag tror också att man utan en annan kostnadsfördelning över huvud taget inte i tillräcklig grad kan få fram det kostnadsmedvetande, som är nödvändigt för en planering som rör sig inom resursernas ram.

Jag finner alltså, herr talman, att det finns både organisatoriska, administrativa, folkpsykologiska och ekonomiska skäl för att denna fråga tas upp, och framför allt har jag i mitt anförande velat visa, att det inte bara är de statliga utgifterna som är inflationsdrivande, utan att man i betydande utsträckning kan säga detsamma om den kommunala utgiftsexpansionen.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! En del av de talare från oppositionssidan, som har yttrat sig i

denna debatt, har varit mycket angelägna om att understryka vikten av att de kristna värdena inte försummas. Jag tror att deras inlägg i debatten ytterligare har understrukit behovet av detta.

Jag tänker då närmast på att en av de mera framträdande kristna dygderna ju är denna, att man skall tänka och tala väl om sin nästa och tyda allt till det bästa. Jag tror inte man kan säga att oppositionstalarna under den här remissdebatten — lika litet som vid föregående liknande tillfällen — har överanstängt sig när det har gällt att utöva den dygden. De har ju i stället gång på gång framställt det hela på det sättet, att regeringen bara finner nöje i att lägga största möjliga skattebörda på svenska folket och att avsikten ytterst är att försöka skapa en så stor maktkoncentration som möjligt i statens, d. v. s. i regeringens hand. Någon liten eftertanke borde väl ändå kunna säga dessa kritiker, att så ligger det inte alls till. Det som göres från statens sida göres ju för att staten skall bli i tillfälle att göra både de enskilda medborgarna och näringslivet tjänster.

Om vi t. ex. tar ett område, som här gång efter annan har apostroferats — undervisningens och forskningen — bör vi kanhända komma ihåg, att vi håller på att mer och mer glida in i en utveckling, där vi har större och större användning för de klara intellekten, vi kan väl tryggt säga för genierna, och att det för vårt land likaväl som för vilket annat land som helst gäller att söka reda på och ta vara på de genier och de klara intellekt som vi kan spåra upp. För att vi skall bli i tillfälle att göra det har som vi vet socialdemokratien ivrigt arbetat för att genomföra enhetsskoleidén, som ju ytterst syftar till att man bör ge varje svenskt barn tillfälle att utveckla sina intellektuella tillgångar, så att man genom att utnyttja denna idé helt och fullt skall kunna söka upp dessa intellekt i vilken del av landet det än befinner sig. När man har gjort det och när man fortsätter att ge dem utbildning, sker det för att man skall kunna använda dem också i forsk-

Statsverkspropositionen m. m.

ningens tjänst och för att kunna göra dem nyttiga så långt det över huvud taget är möjligt i det helas tjänst och framför allt och icke minst i näringslivets tjänst. Det är med andra ord sådana tjänster som det är fråga om att på undervisningens område göra det svenska folket och det svenska näringslivet.

På liknande sätt förhåller det sig med en mängd andra ting. Om vi ser på en sådan sak som kommunikationerna, vet vi ju att allt vad som där görs går ut på att vi skall kunna spara så mycket som möjligt beträffande sådant som vi behöver importera, bland annat genom att göra vägarna mera lättframkomliga. Men vi gör ju också bättre vägar, som kostar mycket pengar, vi gör skenfria korsningar och en hel del andra säkerhetsanordningar för att spara människoliv och för att förebygga olyckor. Det är ingenting annat än tjänster som staten på detta sätt gör medborgarna.

Om vi tar ett annat område, nämligen utbyggnaden av våra vattenfall, vet vi ju också att denna utbyggnad uteslutande sker i näringslivets och de enskildas tjänst. Vi gör den därför att vi måste skaffa elektrisk kraft, för att vi inte skall behöva importera så mycket bränsle för att framställa denna kraft som vi annars skulle behöva. Vi gör den slutligen och har verken i statens hand för att en så viktig sak som kraftförsörjningen åt näringslivet och de enskilda inte skall få bli ett spekulationsobjekt, som skall ligga och tynga de kostnader som vi har i vår produktion i övrigt.

Det förhåller sig på samma sätt på en mängd andra områden. När man frågar sig om det är nödvändigt att staten har hand om allt detta och om det inte skulle kunna gå lika bra att den enskilde hade hand om det, kan vi bara peka på att man så tidigt som i början på 1840-talet i detta land ansåg det vara nödvändigt att samhället skötte undervisningen. Beslutet om att man skulle få en skola i varje kommun daterar sig nämligen från år 1846. Jag skulle också tro att ingen av dem som var motståndare till beslutet att slopa de gamla vägstyrelserna och i stället lägga vägunder-

hållet i vårt land i statens hand i dag skulle vilja ha det beslutet ogjort eller skulle kunna tänka sig att vi i bilismens tidsålder skulle finna oss i att vägutbyggnaden och vägunderhållet sköttes såsom det gjordes på den tiden. Tror någon att den saken skulle kunnat skötas så rationellt som har skett, om den inte hade skötts centralt?

Vi skulle kunna gå igenom område efter område i hela vårt samhälle, och vi skulle på punkt efter punkt finna, att det inte finns den ringaste lust efter maktkoncentration att spåra i detta, utan det är uteslutande och endast en strävan efter att kunna samordna arbetet i en bestämd riktning till gemensamt gagn. Detta bortser man totalt från när man talar om en koncentration av all makt i statens hand.

När man vidare gör sig så mycket besvär med att framställa den statliga upplåningen och den statliga beskattningen i en misstänkt och fördömlig dager, verkar det som om man menade, att de pengar som staten tar hand om — som man ibland brukar säga att herr Sträng tar hand om — är pengar som är fullkomligt kastade ut genom dörren till ingen som helst nytta, och när man talar om statens skuldsättning, glömmar man samvetsgrant bort — hur kristen man än är och hur angelägen man än säger sig vara om att sanningen kommer fram — att det skapas värden för detta, antingen i form av exempelvis bättre vägar eller i form av kraftverk eller i form av en bättre utbildning, alltsammans saker som vårt näringsliv och vi alla kan utnyttja. Det är följaktligen inte riktigt att säga, att man inte skall skuldsätta staten därför att då går allting åt skogen. Vi har — såsom statsministern sade i går — hört detta under alla år ända sedan vi fick en socialdemokratisk regering, och vi kommer säkerligen att få höra det även i fortsättningen. Men man måste väl ändå ta hänsyn till att vi får värden för de pengar som vi tar ut i form av skatter eller genom upplåning. Om man inte vill göra det, vilseleder man ju den allmänhet man vänder sig till. Naturligtvis kan man vinna röster på att bara

Statsverkspropositionen m. m.

tala om det tunga skattetrycket, om hur stor statsskulden och hur ringa valuta-fonden är. Men när man talar om småspararna och att de förlorar så och så mycket på räntehöjningen, så och så mycket på att vi måste betala de och de skatterna, så får man väl ändå inte glömma att skatterna tas ut för att vi skall bevara kronans värde. Om vi inte gjorde det, skulle kronans värde sjunka, med påföljd att småspararna och andra skulle förlora lika mycket eller kanske ännu mera; för att nu inte tala om andra nackdelar som detta skulle föra med sig.

Man skall ändå inte, tycker jag, bedriva ekonomisk upplysning så ensidigt som oppositionen har gjort i denna debatt. Jag har inte sett herr Bengtson i kammaren i dag, men eftersom han i går två gånger frågade, hur man kunde förklara att omsättningsskatten har en inflationsmotverkande betydelse, vill jag säga, att vi tog omsättningsskatten för att inte behöva låna en miljard. Hade vi lånat den miljarden, skulle det ha inneburit en ytterligare påspädning med en miljard av de pengar som är ute i omlopp, och det hade betytt inflation. Genom att vi inte behöver låna miljarden slipper vi denna påspädning. Jag förstår inte hur herr Bengtson kunde bortse från en sådan sak. Det får han väl söka förklara.

Under debatten har jag gjort en mängd anteckningar om saker som förtjänar att diskuteras. Mycket har sagts, och oändligt mycket skulle vara att tillägga; men eftersom jag förstår att endast ett mycket förstrött intresse kan påräknas för den fortsatta debatten skall jag inte uppehålla tiden längre utan nöjer mig med det sagda.

Herr BENGTON (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall gärna gå herr Elowsson till mötes och förklara hur jag menade att omsättningsskatten inte har den dämpande effekt på inflationen som man hade avsett.

Det är möjligt att man kan tänka sig en dämpande effekt i den mening herr

Elowsson nu talade om, men avsikten var ju egentligen att omsättningsskatten skulle ha en inflationsdämpande effekt under förra året och dessutom hindra prisstegringar, verkningar som jag i går tillät mig att betvivla. Jag misstänker att omsättningsskatten i stället kommer att orsaka prisstegringar, och på det sättet får den ju en direkt inflatorisk effekt.

Jag pekade i går också på ett annat märkligt förhållande. I mitten av 1950-talet ansåg man sig behöva en överbalanserad budget för att dämpa inflationen, men nu tar man in vissa inkomster och använder dem direkt i driftbudgeten och tror ändå att man skall uppnå en inflationsdämpande effekt. Det var närmast så jag tänkte mig saken — på konsumtionssidan blir det ingen inflationsdämpande effekt utan snarare tvärtom.

Herr ELOWSSON, NILS, (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Bengtson tänkte sig väl ändå knappast att det han nu sade skulle gå i oss. Tanken var ju inte att omsättningsskatten skulle verka under förra året. Ingen trodde väl annat än att de, som hade tillfälle att förra året kontant eller på avbetalning köpa sådant som de skulle ha köpt först på nyåret, därest inte omsättningsskatten beslutats, också gjorde sina inköp förra året. Det var alltså inte *då* vi räknade med att omsättningsskatten skulle få en inflationsdämpande effekt, utan den effekten skulle uppstå i det långa loppet. Och herr Bengtson kan väl inte bestrida, att omsättningsskatten ovillkorligen måste få den effekten. Varför lever man annars rövare om den så som man gör? Varorna blir dock 4,2 procent dyrare genom omsättningsskatten, och om jag har oförändrad inkomst att ta av, kan jag naturligtvis inte köpa lika mycket varor som förut. Därför måste omsättningsskatten få en inflationsdämpande effekt. Det är så självklart att jag inte tycker att vi skall bry oss om att diskutera den saken.

Statsverkspropositionen m. m.

Överbalansering och underbalansering av budgeten har vi ju talat så mycket om under så många år, att jag tycker att vi knappast skall behöva spilla fler ord på den frågan heller. Det är arbetsmarknadsläget som avgör om vi skall överbalansera eller underbalansera budgeten. Vid ena tillfället behöver staten späda på köpkraften för att efterfrågan på varor och därmed sysselsättningen skall hållas uppe. Vid andra tillfällen behöver man dra in köpkraft för att inte få en översysselsättning. Det är på detta sätt vi använder budgeten i konjunkturreglerande syfte, och det är någonting som vi alltid kommer att få göra — också herr Bengtson skulle vara tvungen att göra det om han någon gång blev finansminister.

Herr BERG, GUNNAR, (s):

Herr talman! I går fälldes i kammaren ett yttrande som jag för min del helhjärtat vill instämma i. Det var herr Birger Andersson som underströk, att de som ivrar för sparsamhet enligt hans mening inte kunde få undanta från denna sin sparsamhetssträvan den betydelsefulla sektor som försvaret representerar. Jag anser i likhet med herr Andersson att fjärde huvudtiteln representerar en så aktningvärd summa, att det finns all anledning för riksdagen att observera och noggrant begrunda, hur man använder de pengar — cirka 3 miljarder kronor — som för närvarande anvisas till vår försvarsorganisation.

Över huvud taget har jag den uppfattningen, att vi kanske rent av diskuterar för litet hur försvarsorganisationen bör utformas. Detta kan låta paradoxalt, eftersom vi för bara två år sedan bestämde oss för den nya organisation som nu håller på att ta gestalt. Men inte många ting är statiska och allra minst de som har anknytning till försvaret. Utvecklingen där går mycket snabbt, och det är inte säkert att det som beslutats det ena året kan anses vara det rätta och riktiga året därpå. Redan under de år, som har förflutit sedan vi 1957 började diskutera försva-

rets nya utformning, har en hel del inträffat som borde ge anledning till reflexioner och borde rikta in vår uppmärksamhet på frågan, om det inte vore välbetänkt att med större noggrannhet än hittills se över den utformning av totalförsvaret som väckte fram ur den stora ÖB-utredningen.

Frågan gäller avvägningen mellan de olika vapenslagen. Det har som bekant hela tiden rätt delade meningar om riktigheten i att ta så förhållandevis mycket som man har gjort ifrån en av försvarsgrenarna för att göra det möjligt för de två andra att praktiskt taget sitta i orubbat bo. De invändningar, som jag för min del hela tiden har anslutit mig till, kvarstår, så vitt jag kan bedöma saken, fortfarande.

Vad som föranleder dessa reflexioner är framläggandet av »marinplan 60», som chefen för marinen presenterade under fjolåret. Denna nya organisation av sjöförsvaret är en effektivering av riksdagens och regeringens ståndpunktstagande när den nya försvarsorganisationen antogs. Det sades då att vi för framtiden måste inrikta oss på en flotta av annan beskaffenhet än den vi hittills haft, och man beställde som sagt av den ansvarige försvarsgrenschefen ett förslag till övergång till en sådan ny marin. När marinplanen i fjol lades fram, mottogs den på alla håll med sympati — i tidningarna, bland allmänheten och framför allt på militärt håll. Det framhölls att den utredning som hade presenterats och det förslag som grundades på denna utredning var vettiga och innebar ett gott prov på konsten att i en pressad situation verkligen åstadkomma någonting konstruktivt trots de mycket begränsade medel som stod till förfogande. Marinchefen själv betonade, att han hade pressat sitt förslag till den grad att det inte fanns utrymme att nagga planen i kanten, försåvitt man inte ville äventyra hela anpassningen till en ny organisation för marinens vidkommande. Den uppfattningen delades nog rätt allmänt.

Man blir därför ganska förvånad, när man i årets statsverksproposition finner

Statsverkspropositionen m. m.

att marinplanen, trots att den är så pressad, ändå utsättes för reduceringar. Förvarsministern anser sig inte kunna tillmötesgå de anslagskrav som reses i anslutning till marinplanen, utan han naggar dem i kanten. Resultatet blir att den beställning, som riksdagen faktiskt har gjort om övergång under 1960-talet från den nuvarande flottan till en lätt flotta, inte kan effektueras. Det blir praktiskt taget inte utrymme för byggande av några nya fartyg. Man skall, när man läser texten under fjärde huvudtiteln, inte låta förvilla sig av att det står att fartygsbyggandet kan fortgå, ty det fartygsbyggande som förvarsministern där syftar på är *ombyggnader* av fartyg som ingår i flottan och som skall byggas om till moderniserade enheter. Det är som sagt inte frågan om några *nybyggnader*.

Marinplanen upptar som bekant nya typer av fartyg, attack-ubåtar, motorkanonbåtar m. m., men med den knappa medelstilldelning som förvarsministern har ansett sig kunna förordas, och som jag nyss antydde finns det under de tio år som ligger framför oss inte utrymme för ett igångsättande av fartygsnybyggen, som ger oss den nya flotta vi borde ha vid ingången av 1970-talet och som jag förmodar att riksdagen avsåg i sina beslut 1958 och 1959. Detta ger anledning till reflexioner att det förefaller som om de krafter, vilka till sist utformar de förslag som läggs på riksdagens bord, en gång för alla har beslutat sig för att fördelningen av de pengar som riksdagen anvisar för försvaret skall ske på det sättet att prutningar så litet som möjligt och helst inte alls får drabba de andra försvarsgrenarna. Det som behöver sparas in för att säkerställa de tvås anspråk och behov skall under alla förhållanden tas av den tredje. Men, herr talman, det är ju på det sättet, att ännu har riksdagen inte vunnits för tanken att avskaffa sjöförsvaret, och så länge en sådan riktlinje inte har anvisats bör man väl vara litet försiktigare med att plocka ifrån denna försvarsgren bit för bit mer eller mindre omärkligt för det stora

flertalet. Rätt som det är står vi inför fullbordat faktum och det var nog inte meningen. Jag tror inte att den stora allmänheten har tolkat innebörden av riksdagens beslut 1958 på det sättet.

Jag har velat säga detta, herr talman, därför att när nu riksdagen går att detaljbehandla fjärde huvudtiteln, så finns det möjligheter att inom ramen för den totala kostnaden göra de justeringar som behövs för att man även fortsättningsvis skall behandla marinen i den anda som riksdagen själv har anvisat, nämligen, att inte vara lika restriktiv som överbefälhavaren. Jag vill från denna plats och nu rikta en vädjan till statsutskottets första avdelning att beakta detta liksom man har gjort tidigare både 1958 och 1959, då statsutskottets första avdelning vid granskningen fann att överbefälhavarens förslag beträffande marinen gick för långt. Utskottet föreslog också justeringar som riksdagen sedan accepterade, och jag menar att dessa modifikationer även fortsättningsvis bör utgöra grunden för riksdagens ställningstagande.

Det lämnades i går motioner i båda kamrarna i denna anda. I motionerna ges anvisningar om hur man med relativt små medel skulle kunna tillmötesgå marinchefens krav på något större anslagstilldelning än som förordas av överbefälhavaren och förvarsministern. Tittar man litet närmare på de förslagen och närmar sig dem i positiv anda, tror jag nog att det kan finnas möjligheter att också utnyttja de tips som lämnas. Det behövs för den sakens skull inte några som helst nya utredningar. Allt material som behövs för bedömningen ligger tillgängligt, och det är bara det att man — som jag sade inledningsvis — gärna vill se att diskussionen om användningen av de många försvarsmiljöerna inte i sakligt avseende skjuts åt sidan bara för att man skall diskutera hur man skall fördela pengarna, utan att man också ägnar sig åt att verkligen begrunda, huruvida vi inte i fortsättningen liksom hittills behöver ett sjöförsvär med hänsyn till den speciella situation, i vilken Sverige befinner sig

Statsverkspropositionen m. m.

i händelse av ett angrepp. På den punkten ligger det ju så till, att överbefälhavaren själv — nu senast i anslutning till sitt yttrande över marinplan 60 — konstaterat att den jämförande vapenvärderingen, alltså jämförelsen mellan de vapen som ingår i de olika försvarsgrenarna, hur de verkar och fungerar och vad de kan spela för roll, ännu inte är avslutad. Den pågår fortfarande, och därför frågar man sig: När man inte har detta material på bordet, hur kan man då vara så tvärsäker på att man utan vådor kan skära av marinen på mitten?

Det vore, herr talman, åtskilligt mer att säga på denna punkt, men jag skall med samma motivering som min partivän Elowsson, nämligen önskvärldheten av korta anföranden på detta stadium av remissdebatten, inte ta kammarens tid i anspråk ytterligare i denna sak.

Jag har emellertid en liten reflexion i ett helt annat ämne. Under debatten i går tog någon upp samhällets bekymmer med ungdomarna, med dem som kommit på sned mer eller mindre, »raggare» m. fl. Jag kunde inte låta bli att i min bänk då göra den reflexionen, att mycket av det otrevliga som händer på vissa håll kanhända beror på bristande handlag, när man närmar sig ungdomarna från samhällets sida, framför allt från ordningsmaktens.

Jag tycker mig ha gjort den iakttagelsen att det är på vissa orter som dessa bråk blossar upp. På de flesta platser i landet förekommer det inte något sådant. Om man gör sig mödan att undersöka vad detta kan bero på, så undrar jag om det inte ligger något i iakttagelsen att polisen på vissa håll behandlar ungdomarna på ett annat sätt, ett sätt som ger bättre resultat och som gör att man slipper dessa bråk. Jag säger detta för att jag på mycket nära håll i min hemort fått vara med om initiativ från polismaktens sida, åsyftande att kanalisera motorknuttarnas och raggarnas intressen för gängbildning och för sin motorsport i sådan riktning, att polisen och dessa ungdomar blivit mycket goda vänner, där po-

lisen tagit initiativ för att skaffa dem samlingslokaler och utrymmen för deras umgänge och övningar. Dessa initiativ har ungdomarna accepterat med mycken tacksamhet, och de har kvitterat dem med att uppföra sig hyfsat.

När man här och annorstädes angriper ungdomarna, skär alla över en kam och beklagar sig över den rådande förvildningen, så vore det kanske inte ur vägen om man mer än vad som hittills skett vände på frågan och ställde spörsmålet: Gör de äldre, gör samhället självt vad man borde göra för att försöka förstå ungdomarna, möta dem på halva vägen och ge dem en chans att förverkliga vad de vill förverkliga, nämligen ett umgänge i den speciella miljö och under de särskilda förhållanden som är typiska för ungdomen av i dag?

Herr ERIKSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Det är väl ganska naturligt att intresset inte är särskilt markant vid denna tidpunkt av remissdebatten. Kraften i kammaren sögs väl ut under gårdagens eftermiddagsdebatt. Jag tror inte heller att jag har något nytt att tillföra debatten, men talarlistan skall väl fullföljas, och därför skall jag anföra några synpunkter.

Inte ens herr Ringabys mycket våldsamma attack i dag mot den politik som föres kunde rubba den sinnesro som lägrat sig över denna kammare, men på mig verkade det rent fysiskt så att huden knöttrade sig på kroppen, när jag tog del av det perspektiv en inkomsttagare i 12 000-kronorsklassen har att vänta sig under sextioalet enligt herr Ringabys förutsägelser. Det var kusligt. Men om herr Ringaby tog och läste remissdebatten 1948, skulle han se att det då fanns talare som slungade ut lika våldsamma anatemor över den politik som fördes och som spådde samma olyckor för dessa människor som herr Ringaby nu gör. Resultatet har dock inte blivit vad man då förutsade. Jag misstänker att herr Ringaby kommer att få uppleva samma utveckling, dess bättre just

Statsverkspropositionen m. m.

för den grupp av människor som han särskilt lade sig vinn om att tala för.

Sedan ett annat litet råd, som kanske kan tjäna till både hans egen och andras uppbyggelse. Hur skulle det vara, om herr Ringaby, som tycks vara intresserad av sådana räkneexempel, skulle ta samma familj och på den applicera hur det skulle gå för den, därest man fick högeralternativet genomfört i svensk politik? Jag tror att den åberopade familjen inte kommer i någon nämnvärt bättre ställning.

Herr Bergh påtalade de kommunala investeringarna. Där kan man kanske ge honom rätt i varje fall sätillvida, att de kommunala investeringarna har tagit en mycket stor andel av våra resurser. Men man gör sig skyldig till en felaktig beskrivning, om man säger att socialdemokraterna ligger bakom också denna våldsamma expansion. Jag tror att herr Bergh skulle tala med sina egna partivänner på den punkten, ty de är inte minst progressiva, när det gäller att pressa kommunerna med investeringar. Personligen ligger jag i fejd på det kommunala planet just med högerens representanter när det gäller en betydande kommunal investering. Det är fråga om ett värmeverk. Jag anser personligen, att på områden där de enskilda kan göra en sak lika bra som samhället eller kanske bättre, där skall samhället hålla sina fingrar borta. Men det imponerar inte alls på högerens representanter, i varje fall inte i Uppsala, utan de är övertygade om att det ur samhällets synpunkt är det riktigaste att vi investerar 50 å 60 miljoner kronor i ett kommunalt värmeverk. Nu skall jag emellertid ta herr Berghs inlägg i den tryckta formen och slå hans partivänner i skallen med det för att se om jag inte kan få något gehör för mina synpunkter.

Herr Bengtson tog i sitt inlägg i går upp en mycket intressant sak. Han gav inte mycket för, sade han, den produktionsutveckling som vi kunnat glädja oss åt under fjolåret, därför att i produktionsökningen ingick bostadsbyggande. Det är tydligen en konventionell uppfattning om att vad samhället investe-

rar — det må vara kommunalt eller statligt — är något nödvändigt ont, och i den mån det påverkar produktionsresultatet är det av mindre värde. Om jag tar ett exempel på det lokala planet, skulle jag förmoda, att de som håller sig med denna konventionella uppfattning anser, att om Gahns ökar sin tillverkning av kosmetiska artiklar har detta betydligt större värde för samhället än om kommunen ökar sin produktion av bostäder. Det är där värderingarna skiljer sig i dagens politiska debatt. Jag tror att de som har denna uppfattning borde ta sig en funderare.

Samma sak gick igen i går i herr Hagbergs inlägg, och det har skymtat även i dag när man säger att just statens ränteutgifter har ökat så pass kraftigt. Herr Hagberg lämnade en uppgift på 100 miljoner, och det tog han som ett kriterium på hur uruselt vi sköter vår politik. I egenskap av företagsledare har jag varje år nöjet att lägga fram en verksamhetsberättelse för styrelsen och företags ägare. På driftskostnadssidan ökar räntorna våldsamt, men jag har ännu inte hört att de anklagat mig för den saken, utan de harangerar mig i stället för att investeringarna varit så stora, vilket är orsaken till ökade räntekostnader. Så får man väl också se på det när det gäller de samhälleliga investeringarna. Det är ändå fråga om vad man får för pengarna som är det avgörande, och då kan man inte, såsom herr Hagberg antydde, räkna med att bara den del av den statliga investeringsverksamheten som gäller placering i affärsdrivande företag o. s. v. kan vara lönsam, utan man måste väl också lägga lönsamhetsbegreppet på investeringar i skolor, sjukhus och andra offentliga byggnader. Det är klart att lönsamheten där inte kan mätas i pengar, men den blir, åtminstone efter den värdering jag gör, lika bra och i vissa fall bättre än den lönsamhet som kan mätas i pengar.

I sitt gårdagsanförande misstänkte herr Bengtson handeln för att pressa upp priserna utöver vad som är motiverat av omsättningsskatten. Det är väl en väl så hård anklagelse mot dem som

Statsverkspropositionen m. m.

nu sköter denna hantering. Åtminstone de som står på den positiva sidan utgick väl när vi fattade beslut om omsättningsskatten från att den ökade kostnad, som handeln skulle få till följd av omsättningsskatten, skulle få kompenseras genom höjda priser. Att nu en företrädare för ett borgerligt parti i remissdebatten anklagar handeln för att ha gjort sig skyldig till missbruk och höjt priserna utöver vad som är motiverat av höga kostnader, det är väl starkt.

Herr Lundström drog i går fram en gammal folkpartistisk propagandaparoll, nämligen att det bör löna sig att arbeta. I arbetsgivareföreningens lokaler på Blasieholmen sitter delegationen som också har den uppfattningen att det bör löna sig att arbeta. Men de flesta av talarna i remissdebatten har mycket starkt varnat för att de skall pressa sig till mer än vad som ur talarnas synpunkt anses vara tillrädligt. I samband med den parollen yttrade herr Lundström att den som tjänar en krona mera tvingas att lämna ifrån sig hälften till det allmänna. Den uppgiften är väl inte alldeles oriktig. Men personen i fråga har då råkat ut för den vådliga olyckan att ha minst 60 000 kronor i årsinkomst. Jag är övertygad om att de flesta här i landet gärna accepterar olyckan att betala hälften av sin intjänta krona i skatt, om de samtidigt råkar ut för olyckan att ha inkomster av den storlek jag nämnde.

Nej, det finns säkert många som anser att det är mer lönande att försöka begagna sig av möjligheterna att komma undan skatt. Därför skall jag, herr talman, ta upp frågan om kampen mot skatteflykten.

Dagens Nyheter och tidskriften Folket i Bild har på ett förtjänsfullt och sakligt sätt på senare tid tagit upp frågan om skattefusk. Det är ett synnerligen angeläget spörsmål, inte minst eftersom det från mycket vederhäftigt håll har påståtts att samhället går förlustigt inte mindre än en miljard kronor på grund av skattefusk. Man bör i likhet med Dagens Nyheter ledarskribent säga att det måste kraftigt inskräpas att skattefusk är en direkt stöld. Det är inte en stöld

från staten, inte en stöld från kommunerna. Det är än mindre en stöld från herr Sträng såsom den personifierade staten, men det är helt enkelt en stöld från de hederliga skattebetalarna. Nu är det visserligen sant att samhället har gjort vad det måhända kan göra för att komma åt skattefusk genom en bättre kontroll. Jag behöver bara hänvisa till riksdagens beslut år 1955 om den nya taxeringsförordningen, till den successiva förstärkning som skett under de senare åren av skattekontrollen och till finansministerns förslag att förstärka taxeringsorganisationen med 23 nya befattningshavare. Efter vad jag har mig bekant kommer det också att väckas motioner i syfte att ytterligare förstärka taxeringsorganisationen i dess granskan- de verksamhet.

Det kan emellertid ifrågasättas om dessa åtgärder är tillräckliga. Det är måhända på tiden att överväga om man inte också med hjälp av andra skattemetoder kunde angripa detta allvarliga område. Skattefusk försiggår nämligen på olika sätt. Det finns något som man kallar legalt skattefusk. Det finns möjlighet att på legala vägar utnyttja avdragsrätten till gränsen för ett direkt smitande från skatt. Det finns former av uppenbart fusk o. s. v. De som aldrig kan utnyttja denna chans att lätta sin skattebörd är löntagare i allmänhet, vilka tvingas att deklarera till sista kronan. Skattefusk bedrivs därför i huvudsak inom de grupper som betecknas som fria företagare, enskilda rörelseidkare, jordbrukare m. fl. De har en uppenbar möjlighet att mildra sin egen skatt genom att inte deklarera rätt. När det gäller företagsamheten tror jag att det kunde finnas skäl för finansministern att överväga om inte en ny skattemetod som i högre grad bygger på bruttobeskattnings än på nettobeskattnings kan vara ett led i strävandena att komma åt skattefusk. Det är klart att vid en sådan omläggning måste man ha en annan uttagningsprocent och ge utrymme för berättigade avskrivningar o. s. v. Men man skulle genom en bruttobeskattnings komma ifrån alla former av av-

Statsverkspropositionen m. m.

dragsrätt som kan vara synnerligen stötande. Jag tänker inte minst på den avdragsrätt som gäller för representation.

I det kommersiella livet skämtar man ju ofta om att man super och äter på statens bekostnad. Jag tror att man borde tillämpa en annan skattemetod också beträffande andra fria yrkesutövare för att kunna komma åt största delen av de belopp som nu undandras beskattning.

Jag vill med andra ord, herr talman, säga att om vi inte vidtar alla de åtgärder som är möjliga för att komma åt skattefuskets skapar vi här i samhället en ny klassgräns som är inte mindre stötande och inte mindre otäck till sina verkningar än andra klassgränser som funnits, nämligen den klassgräns som går mellan dem som betalar skatt på sina verkliga inkomster och dem som kommer undan.

Sedan skulle jag vilja tillägga att de borgerliga partierna har ganska stor skuld till det skattefusk som pågår. Skattesmitaren får nämligen ett slags moralisk frisedel genom den skattepropaganda som bedrives och genom att det ständigt och jämt säges att vi har världens högsta skattetryck. Detta måste bidra till att bringa vissa människor den uppfattningen att det inte är så moraliskt förkastligt om man själv med egna krafter försöker att lätta sin skattebörda. Och det går så mycket lättare att känna sig ha den frisedeln, när man ständigt och jämt personifierar statens fiskaliska intressen med finansministerns namn. Det behövs kanske inte så stor lucka i det skattepolitiska samvetet för att försöka bedra herr Sträng på skatten — när man egentligen bedrar kanske sin bästa vän.

Jag tror att oppositionen — även om den självfallet har rätten att predika om skattetrycket, både dess höjd och dess fördärvliga verkningar — nog borde kunna hjälpa till med att få en förbättring av skattemoralen. Allra helst med tanke på att den själv kanske kommer att sitta med det politiska ansvaret och det då kan vara skönt att veta att den åtminstone drivit en propaganda som ger förutsättningarna för att få en bättre skattemoral än vi har i dag.

Herr RINGABY (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan hålla med om att det här gäller ett ruskigt perspektiv, herr Eriksson, och det är av den anledningen jag också tagit upp denna fråga.

Herr Eriksson säger att samma tongång hördes här i kammaren 1948, och då sade vi också mycket riktigt att svenska folket kommer att i framtiden arbeta bildligt talat med spaden i ena handen och skattetabellen i den andra, och det är väl också precis vad som blivit fallet. Jag har själv, herr Eriksson, fem barn, men jag offrar mycket gärna ett av barnbidragen, även om det skulle svida i skinnet ett eller annat kvartal, när jag vet att jag på den vägen kan hejda penningvärdets fall och slippa omsättningsskatten som svider i skinnet hela livet ut.

Herr Eriksson tyckte att min skildring var i mörkaste laget, och han sade att skinnet knotrade sig på honom när han hörde mig. Jag tyckte att herr Erikssons egen skildring om skattefuskets, där han stödde sig på teckningen i Folket i bild av deklaranten med Hin Onde bakom ryggen, är minst lika ruskig.

Herr KALJSER (h):

Herr talman! Man vet ännu bra litet med säkerhet om vad sjustatsavtalet kommer att innebära för vårt näringsliv under och efter 1960-talet. Man är i det stora hela optimistisk, men optimismen är inte orsaverad. I regeringens finansplan antydes summariskt att vi i fortsättningen i högre grad än hittills genom aktiva insatser måste underlätta överflyttning av arbetskraft och kapital till de mest effektiva näringsgrenarna. Det finns en negativ sida av detta, nämligen att vi måste räkna med att inte kunna satsa kapital på sådan industri som i det nya läget inte kan hävda sig och att man måste bereda sig på att flytta bort arbetskraft från sådana industrier. Detta kan betyda smärtsamma ingrepp för både individer och kommuner. Investeringar, gjorda av enskilda och bolag eller av kommuner och stat, kan bli värdelösa, även sådana som lig-

Statsverkspropositionen m. m.

ger bra långt från själva den industriella produktionen.

Inom näringslivet fortgår en kontinuerlig anpassning till nya förhållanden i en småningom skeende omvandlingsprocess, i vilken enstaka episoder ibland kan väcka uppseende. Stundom inträffar emellertid händelser av teknisk eller ekonomisk natur som medför mera språngartade förändringar över hela området av en näringsgren, och därigenom blir förändringarna mera kända. En sådan händelse var t. ex. de ändrade förhållandena i ståltillverkningen ute i världen, som medförde den bruksdöd i vårt land som började i mitten av förra århundradet och fortsatte i etapper långt in i detta sekel. I Värmland är det lätt att peka på ställen där några få gårdar är allt som finns kvar av vad som varit blomstrande industrisamhälle med hundratals, ja ända upp till tusentals invånare. För den som såg sågverksdöden den närmaste tiden efter första världskriget och som kan konstatera att bara några husgrunder är kvar av det som en gång var ett samhälle kring ett sågverk eller kanske ett mindre träsliperi, står den saken också klar.

Att en likartad utveckling fortgår inom vissa områden även nu, därom har vi haft påminnelser under de allra senaste veckorna. Jag är övertygad om att inte ens ett statligt lokaliseringsinflytande i stil med vad herr Geijer önskade i går i alla lägen kan hindra en sådan utveckling.

Hur kommer det att bli i den nya situationen i sjustatsgruppen? Det är säkert riktigt som det står i statsverkspropositionen, att man under år 1960 kommer att märka bra litet i fråga om utrikeshandeln. En sänkning av tullen med 20 procent betyder ju för en vara med 10-procentig tull bara 2 procent, d. v. s. mindre än en vanlig kassarabatt. Men hur blir det framemot och efter 1970 eller det eventuellt tidigare år då de inbördes tullarna helt avvecklats? Kommer anslutningen till sjustaterna eller till den europeiska integrationsrörelsen över huvud taget att betyda ett sådant ingrepp som sätter i gång en

språngartad ändring i utvecklingen? Vi måste vara beredda på att så kan bli fallet.

Herr talman, jag skall under några minuter beröra några hithörande frågor trots att de delvis redan diskuterats i denna debatt. Först några ord med anledning av handelsministerns mycket intressanta redogörelse för de senaste förhandlingarna i OEEC och i sjustaterna. Handelsministern sade vid ett par tillfällen att man inte får någonting gratis men att man efter en mycket noggrann prövning funnit fördelarna av sjustatsavtalet uppväga nackdelarna. Han anförde också att i den engelska pressen framförts den uppfattningen att Sverige är det land som torde ha mest att vinna på överenskommelsen. Från engelskt håll har man särskilt befarat att den svenska pappersexporten skulle dränka den engelska marknaden. Skulle detta komma att ske för häftigt kan det kanske hända att artikel 20 i avtalet sätts i kraft, och då minskas vår export — åtminstone temporärt och kanske för längre tid.

Den övervägande delen av det svenska näringslivets representanter ser med tillfredsställelse och optimism fram mot den 90 miljoners, man skulle kunna säga hemmamarknad som sjustatsavtalet innebär, det är tydligt. Handelsministern hoppas också att det skall bli möjligt att nå fram till ett samgående med de sex, men han säger att det från deras sida ännu inte visats något intresse i den riktningen. Han påpekade emellertid också att de sex är en politisk union som har sin mycket stora betydelse i Mellan-europa nu. Det är i själva verket ett mycket större steg att förena sig med den gruppen än med de sju. Det förra betyder ett visst avhändande av den egna suveräniteten. Det är nog inte alltid så roligt att tillhöra de sex. Den för tillfället mycket starka axeln Bonn—Paris har en så pass dominerande styrka i sexstatsgruppen att det för Benelux-staterna och då kanske särskilt för Holland mången gång känns tryckande. Men, som redan sagts, det kan hända att de tullhinder som reses och som kanske blir

Statsverkspropositionen m. m.

särskilt kännbara för vår export av halvfabrikat och råvaror till Tyskland och Benelux kan göra steget in i sexstatsunionen önskvärt och nödvändigt, om det nu kan beredas oss möjlighet att ta det. Det är dock inte säkert att en tullunion av sexstatsgruppens typ är den bästa formen för en europeisk integration.

Det sägs att man i Schweiz har räknat med en treprocentig ökning av exporten inom sjustatsgruppen men att olägenheterna av att vara utesluten ur sexstatsgruppen är sådana att saldot blir en nettoförlust av 700 miljoner svenska kronor. Om man utgår ifrån de rent yttre förutsättningarna torde vi ha det mycket bättre än schweizarna. De saknar råvarutillgångar och bygger sin export på högt specialiserade produkter. Vi bygger vår export i hög grad på råvaror och halvfabrikat som man inte kan helt undvara på annat håll även om man belägger dem med tull. Man kan också peka på andra faktorer som är fördelaktiga för oss. Våra stora och kapitalstarka industrier strävar genom omfattande investeringar att anpassa sig för det nya läget. Det i vårt land väl utvecklade systemet med underleverantörer ger också små företag möjlighet att hävda sig. Många specialtillverkningar med behov av hög service kan vara väl så konkurrenskraftiga vid fabrikation i små enheter. Nedbrytningen av det höga tullskyddet på vissa håll — i England är t. ex. tullskyddet för bilar nu 45 procent — öppnar nya marknader för oss, medan vi däremot har varit ett förhållandevis utpräglat lågtulland, varför tullarnas försvinnande hos oss inte betyder fullt lika mycket o. s. v.

Men våra speciella hemmamarknadsindustrier, särskilt de som bygger på importerade råvaror och halvfabrikat som textil och gummi, men också porslins-, glas- och läderindustrierna, av vilka flera redan har stora svårigheter, får säkert en skärpt konkurrens som i stigande grad kommer att märkas under decenniet.

Jag skall ett ögonblick stanna vid textilindustrin för att ta ett exempel. För-

hållandena kan ju bli liknande också inom andra industrier, men textilindustrin är ett bra exempel. Dess besvärliga situation sedan flera år är välkänd, och den har behandlats av en nyss framlagd statlig utredning.

I de flesta länder förekommer en överkapacitet inom textilindustrin. I England t. ex. har bomullsindustriens produktion under en 45-årsperiod minskat till en fjärdedel, ifrån den fantastiska siffran av 8 000 miljoner yards för 45 år sedan till 2 000 miljoner yards 1958, och exporten har sjunkit från 86 procent av den stora kvantiteten vid periodens början till 23 procent av den lilla kvantiteten 1958.

Vår textilindustri har ett tullskydd av 8—20 procent. Det är givet att engelsmännen gärna vill erövra en ny exportmarknad här när vårt tullskydd försvinner. Det kan då tänkas att också konkurrenterna inom och utom sexstatsgruppen sänker sina priser för att behålla den marknad de förut har här. De är inte bundna av några konkurrensbegränsande avtal gentemot oss. Vår textilindustri kan få sina svårigheter ytterligare skärpta därigenom att den kommer i kläm mellan de båda sinsemellan konkurrerande grupperna.

Vår textilindustri måste liksom andra hemmaindustrier söka sig kompensations i marknader utomlands. Ett sådant arbete drar i vissa fall betydande kostnader, som först efter flera år kan väntas betala sig. Vi är ett höglöneland med de högsta industriarbetarlönerna i något europeiskt land. Detta gör också att våra investeringar kostar mer än andras, en kanske inte alldeles betydelselös liten kommentar till de siffror statsministern gav i går.

Skiftarbete med nattarbete är inom textilindustrin förbjudet. I stort sett är förhållandena likartade i Storbritannien, men i flertalet andra länder gäller mindre restriktiva regler för skiftarbete. Det ger dessa länder bättre möjligheter att utnyttja det kapital som är nedlagt i maskiner och andra investeringar. Vi har betydande skatter och sociala förpliktelser lagda på produktionen. Allt

Statsverkspropositionen m. m.

detta försvårar konkurrensen för våra industrier. I sjustatsavtalet finns ingen överenskommelse om att arbeta för liknande standard i fråga om löner, semester, pensionsförmåner o. s. v. som det finns i sexstaternas Romavtal. Det har också sagts att ursprungsreglerna, d. v. s. särskilt bearbetningslistan utan alternativt procentkriterium, som det heter, är ogynnsamt utformade för den inte obetydliga del av vår bomullsindustri som bygger på importerad råväv som basmaterial för förädling.

Tullförhållandena betyder dock inte allt. Andra mer eller mindre irrationella faktorer spelar också en roll. Gamla affärsförbindelser, förtroende mellan kund och leverantör, hög kvalitet på produkterna har också betydelse. Affärsförbindelserna mellan Frankrike å ena sidan och Belgien och Schweiz å den andra sidan visar en betydande övervikt inom de fransktalande delarna av de båda länderna. Det är ett exempel på sådana irrationella faktorer, i detta fall andlig frändskap eller kanske bara språket. Förhållanden av likartad natur kan kanske göra att vi får behålla en marknad hos sexmakterna, även om vi skiljs från dem av en tullmur.

Vi hoppas att anslutningen till sjustaterna skall betyda en gynnsam utveckling för oss. Men för detta behöver vi en produktionsvänlig ekonomisk politik som möjliggör för vår industri att övervinna anpassningssvårigheter och andra besvärigheter, av vilka en del har nämnts i det föregående.

Vi litar framför allt på våra råvaror. Skogen växer, vattnet rinner i våra vattenfall, och våra järngruvor verkar outtömliga. Vi har en hög levnadsstandard. Den skyddar vi bl. a. med vår arbetsmarknadspolitik. Bortsett från de nordiska länderna har vi ett nära nog fullständigt verkande skydd mot import av arbetskraft när inte brist föreligger. Det skyddet bryts inte annat än då det gäller att hjälpa i verklig nöd. Det får inte bli alltför många som skall dela kakan, ty då kan vi inte bibehålla vår standard. Den vinst som man hoppas på i sjustatsavtalets 90-miljoners marknad

har redan till huvudsaklig del disponerats i förväg.

Det är i själva verket ovisst om framtiden kan infria de utfästelser som det så rundhant utlovats att våra barn skall sörja för.

Nyss antyddes att vi ytligt sett har en bättre utgångspunkt än schweizarna, men schweizarna har en annan styrka. Det sägs om schweizaren, om homo helveticus, som han kallats, att han har en fullständigt otrolig förmåga att koncentrera sig på hårt arbete och en lika slående oförmåga att koppla av. Jag är inte alldeles säker på att den sega energi och den småländska envishet, som utmärkte våra landsmän bara för några årtionden sedan och som gjorde att emigranter från Sverige på sin tid fick så gott anseende, finns kvar i dagens välfärds-Sverige, där fritiden är det stora problemet och där arbetets åra sällan eller aldrig predikas.

Alldeles särskilt oviss är framtiden för små samhällen som är utbyggda kring industrier vilka har svårt att konkurrera i det nya läget. Förlorar de den kärna, kring vilken de byggts upp, kanske de avfolkas i mer eller mindre hastig takt. Textilutredningen avråder från åtgärder för att förhindra nedläggande av textilföretag som inte kan bära sig. Det kan bli likartat även för andra industrier. Det kan bli fråga om omflyttning av större eller mindre befolkningsgrupper. Det kan bli hårt kända ingripanden för många enskilda. Men det accepteras och måste synbarligen accepteras i dagens och morgondagens samhälle som dock, det vill jag gärna hålla med om, måste vidta åtgärder för att lindra skadeverkningarna härav.

Just nu äger en sjudande utveckling rum på skolans område. Nya skolor byggs, högstadiområdet bestäms. Det är naturligt att man förlägger skolorna till de tätorter som finns inom områdena. Mycket pengar investeras. Som regel uppförs skolbyggnaderna med noggrann omtanke att få bästa möjliga byggnad till lägsta möjliga priser. Men byggnaderna är dyra, ibland onödigt dyra. Om en tätorts existens bygger på en in-

Statsverkspropositionen m. m.

dustri som inte klarar konkurrensen i det nya handelspolitiska läget, kan det hända att den avfolkas och att dess skola kommer att stå tom som ett monument över felslagna förhoppningar. Sådant har hänt förut. Då gäller det dock byggnader för en mindre utvecklad skolform, de var enklare och billigare än de som byggs nu. Men det finns liknande exempel även från senare tid.

Man sparar säkert mest på skolbyggnader genom en omsorgsfull lokal planering av skolväsendet. Men man bör i större omfattning än hittills kunna inriktas sig på mindre dyrbara byggnader. Det är visserligen inte säkert att man på lång sikt vinner något med rent provisoriska mer eller mindre barackliknande byggnader i paviljongsystem. Det kostsammare underhållet tar bort vinsten. Det kan dock ibland vara motiverat, enär paviljongerna kan framställas av byggelement, kan göras flyttbara, och därigenom lätt kan anpassas till förändrade befolknings- och behovsförhållanden. Men man kan också göra byggnaderna som permanenta paviljonger, med användande av de provisoriska byggnadernas enklare planering men med de permanenta byggnadernas material och konstruktioner. Sådana byggnader kan stå i 40—50 år, eventuellt längre, och använder man rätt material blir underhållet inte dyrbarare än för traditionella byggnader. Sakkunniga arkitekter har uttalat att man med detta byggnadssätt bör kunna spara minst 10 procent av byggnadskostnaderna. I sista häftet av Landskommunernas förbunds tidskrift, som kom mig till handa så sent som i går, finns en redogörelse för en skola, byggd på detta sätt, Åbyskolan vid Gamleby. Den skolan är byggd med en väggstomme av fiberplank, utvändigt beklädd med fasadtegel o. s. v.; det är sålunda inte fråga om en provisorisk byggnad. Kostnaden för den byggnaden gick till 655 kronor per kvadratmeter nettoyta. Det är önskvärt att detta byggnadssätt kommer till användning i större omfattning än hittills. Statsbidragsbestämmelserna bör utformas så att de stimulerar till verkligt intensiva försök i den

riktningen. Lyckas man härmed, behöver ett sänkt statsbidrag inte betyda ett överlastande av ökade kostnader på kommunerna. Och man har gjort allt för att undvika onödigt stora investeringar som sedan eventuellt blir värdelösa.

Herr talman! Jag vill vid detta tillfälle beröra ytterligare en sak, något som ligger långt borta från det jag hittills talat om. Jag vill säga några ord i nykterhetsfrågan.

Det är stora pengar som går till nykterhetsvården, mera för varje år. I år är det 43 miljoner på driftbudgeten och ett par miljoner på kapitalbudgeten. Landstingens utgifter för ändamålet var i fjolårets stat upptagna till över en miljon kronor, 200 000 mer än året förut. Men även kommunerna satsar betydande summor för nykterhetsvården. Och visst har det blivit något bättre än det var under första tiden efter riksdagens olyckliga beslut att ta bort spritrestriktionerna. Och visst har det gjorts mycket för att få det bättre. Jag tror t. ex. att de inackorderingshem som omtalas i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln är en god form för nykterhetsvård, och jag tror också att arbetsmarknadsstyrelsens beredskapsarbeten för alkoholskadade gör stor nytta. Men det är ändå inte bra som det är. Det är vackert så att spritförsäljningen minskat så att den är lägre än vad den var före motbokens borttagande. Det är möjligt att den som ser omvärlden från ett skrivbord i ett ämbetsverk eller ett departement kan tycka att allt då är bra. Men anhållandena för fylleri är i städerna alltjämt dubbelt så många som före motbokssystemets avskaffande, ungdomsfylleriet minskar inte och antalet för fylleri omhändertagna kvinnor, visserligen bara 2,5 procent av samtliga, ökar alltjämt. Juli 1959 var enligt en tidningsnotis ur fyllerisynpunkt en rekordmånad i Sundsvall. Under månaden gjordes inte mindre än 305 omhändertaganden för fylleri mot 211 år 1957 och 167 år 1958. Antalet av dem som vårdas på alkoholistanstalter är större än någonsin, skrev socialstyrelsen i höstas och påpekade också att nedgången i

sprittförsäljningen inte har någon motsvarighet i fråga om missbruket av alkohol.

Det är många människor som dör till följd av eller i samband med alkoholförtäring, *hur* många är det tyvärr inte möjligt att säga. Det är dock med säkerhet alltså fler än det var före motbokens avskaffande. Ökningen är sålunda en direkt följd av det beslutet. De dödsfall som förorsakas av rattfylleri är egentligen de värsta, då de inte träffar bara dem som druckit utan även alldeles oskyldiga personer. Men de är också de som väcker den största uppmärksamheten. Enligt den Mossbergska utredningen hade 6 procent av dödsfallen vid trafikskador orsakats av rattfylleri.

En del alkoholister dör i delirium. De är inte så många nu som de var under tiden närmast efter motbokens borttagande. Jag har från nykterhetshåll vid olika tillfällen fått höra om dessa personer, att det väl inte var så stor skada skedd; de var ju ändå så att säga förtappade individer. Jag tycker att ett sådant yttrande är cyniskt.

De fall som för mig är de mest aktuella gäller personer som på ett eller annat sätt skadat sig i samband med alkoholförtäring. Jag skall anföra några exempel: den berusade som dog därför att han i en finka fick en spark i magen av en annan berusad så att tarmen brast, den kvinna som vinglade i väg på gatan så att hon kom under en lastbil och den man som lade sig att sova invid en järnvägsräls så att tåget kom och körde ihjäl honom är tre fall som jag under sistlidet år själv har kommit i beröring med på den sjukhusavdelning som jag förestår. Jag har i tidningen läst om två personer som fått tvärsnittsförlamning i halsryggstraden, den ene genom en skada vid ett gruff med en ordningsvakt utanför en restaurang och den andre i ett supgille här i staden för inte så länge sedan, och åtminstone den förstnämnde dog. Alla minns väl den yngling som skulle värja sig mot sin berusade far, varvid det bar sig så illa att fadern föll i golvet och slog ihjäl sig. För någon tid sedan fann man en kvinna död i ett rum där hon

och en annan kvinna supit under en natt.

Under sommaren har jag två gånger läst om fall där två män varit tillsammans i en båt och den ene har gått överbord, varvid den andre först följande dag har talat om vad som hänt. Är det någon som tror att de har varit nyktra?

Under 1959 har minst 22 personer — uppgifterna om antalet är mycket osäkra, men det har inte varit mindre än 22 — omkommit genom drunkning i samband med fylleri. Det är särskilt vid färd med små roddbåtar och vid isfiske som riskerna är stora, sägs det. I småbåten skall man byta plats, varvid båten välter och man hamnar i sjön. Vid isfiske pimplar man med båda händerna, med den ena efter fisken och med den andra ur flaskan.

Det verkar som om man nu i stort sett fått bukt med den s. k. tågdöden, men det har varit efter extraordinära åtgärder. Man vet att mellan 70 och 80 procent av de omkomna har varit spritpåverkade.

Det är ju bara ett fåtal av alla dem som skadas vid sprittförtäring som dör. De allra flesta får lindrigare skador. I somras var det på den kirurgavdelning där jag arbetar så, att man nästan fäste sig vid skallskador där den skadade inte varit berusad vid olyckstillfället. Det är bättre nu, det är visserligen sant, i kylan super folk inte ute utan hemma. Vi har också haft några rätt otrevliga fall, där berusade införts till sjukhuset med inte alldeles betydelselösa skador, åsamkade av ordningsvakter eller poliser som varit litet för hårdhänta när de tagit hand om de störande.

Det finns ingen statistik över sådana dödsfall som förorsakas av fylleri. Det är säkert svårt att få en sådan statistik som är någorlunda tillförlitlig, men det skulle vara av intresse att ha en sådan, att följa den och se om vi går mot vad som är bättre eller inte. Jag är inte säker på att finansministern skulle ha intresse av en sådan statistik. Jag fick av vår diskussion i frågan förra året det intrycket, att han tycker att det är bra

Statsverkspropositionen m. m.

som det är. Det är roligare att vid skrivbordet bara se de siffror som visar att de skötsamma köper mindre sprit. Men om han vore ute i det praktiska livet, bland ordningsmaktens handhavare på gatorna eller i den akuta sjukvården i någon större stad — helst då en avlöningsdag — skulle han kanske få en annan syn på saken. Han skulle kanske börja fundera på om de hittillsvarande åtgärderna är tillräckliga eller om man inte måste försöka fundera ut några nya åtgärder mot det farliga fylleriet.

All behandling bör vara profylaktisk, det är både billigast och bäst. Vården av alkoholsjuka kommer för sent. Vad man än må säga hade motbokssystemet en profylaktisk verkan, mycket större än man trodde, det har förloppet efter dess borttagande visat.

Det har sagts mig att man i ledningen för en större servicefirma med omfattande transporter på sitt program gärna skulle se att motboken omedelbart infördes på nytt. Så långt har inte jag vågat sträcka mig, men jag skulle gärna vilja se att man försökte finna nya vägar för att bekämpa missbruket genom profylaktiska åtgärder. Liksom förra året efterlyser jag en sammanfattande utredning rörande förhållandena på nykterhetsfronten, sådana de ter sig efter motbokssystemets borttagande.

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp):

Herr talman! Det är flera skäl som talar för att jag borde ha strukit mig från talarlistan: dålig hals, glest besatta bänkar och påtagligt sjunkande intresse för meningsutbyte. Men tillåt mig ändå säga ett par ord om saker som varit uppe till diskussion under debatten och i första hand om räntan. Den räntehöjning som nu har skett har ju både försvarats och fördömts i debatten. Man har emellertid inte gärna velat beröra vilken roll en sådan räntehöjning faktiskt spelar för vissa människor i vårt samhälle. Utan tvekan är det de som måste låna pengar till sin verksamhet, som blir lidande på att pengarna görs dyrare. Vilka människor är det i all-

mänhet som lånar pengar? Ja, först och främst är det de små företagarna och det skuldsatta folket inom jordbruket. De stora företagen lånar också pengar men har helt andra vägar att finansiera sin rörelse. De som direkt uppträder ute på lånemarknaden är oftast det verkliga småfolket i samhället. Och när man diskuterar verkningarna av räntan glömmar man lätt bort alla dessa människor. Var finns de? Ja, de finns i mycket hög grad ute på landsbygden, i glesbygderna — naturligtvis även ofta i våra städer. De spelar en betydande roll för sysselsättningens upprätthållande; och det är framför allt på den punkten man hyser betänkligheter mot den räntehöjning som skett.

I denna debatt har ofta, och alldeles nyss, talats om följderna av sjustatsmarknaden. Vi överväger vilka åtgärder man skall vidta för att hjälpa dem som i det sammanhanget väntas råka i svårigheter. Samtidigt bereder vi oss att ta ut frukterna av en klart markerad begynnande högkonjunktur. Herr Geijer yttrade i går att storindustrin har en orderingång av rent skrämmande omfattning. Det är då ganska märkligt att man i samma andetag som allt detta konstateras lägger räntehöjningens börda på småfolket i samhället.

Vad sker därmed? Jo, man förhindrar naturligtvis i hög grad dessa människor att ta ut sin del av den väntade konjunkturförbättringen och de vinster den kan medföra. Man gör pengarna dyrare för dem och minskar på det sättet deras möjligheter att bereda sysselsättning. Därför kan vi säga att problemet sammanhänger minst lika intimt med frågan om de inom småföretagsamheten anställda av olika slag.

Jag sade förut att största delen av dessa människor finns ute på landsbygden. Det är där vi har problemet. Genom räntehöjningen minskar man deras möjligheter, samtidigt som man diskuterar andra planer i syfte att förbättra och upprusta näringslivet på landsbygden. Enligt min mening förs en inkonsekvent politik beträffande landsbygden. Postäder och viss företagsamhet

kan subventioneras, man eliminerar räntehöjningens verkan på hyrorna, men för alla dessa människor ute på landsbygden spelar den skärpta räntan minst lika stor roll. Det kan helt enkelt vara så att ränteskärpningen blir den faktor som gör det omöjligt för dem att få debet och kredit att gå ihop. Men detta är saker som man sällan ägnar någon uppmärksamhet åt.

Vi har anledning att slå fast att det i dag är få människor som tror på att räntan verkligen har en konjunkturstyrande effekt. Vid en diskussion häromdagen inför ett speciellt forum i Stockholm yttrade finansministern att han inte anser det möjligt att begränsa konsumtionen av begärliga konsumtionsvaror — bilar, TV o. s. v. — ens om man skulle höja räntan till 6, 7 eller 8 procent. Jag å min sida skulle vilja tillägga att jag inte tror att man minskar investeringslustan hos de stora företagen genom att höja räntan på det sätt som nu har skett. De har helt andra möjligheter och egna resurser att falla tillbaka på när det gäller att tillfredsställa sina investeringsbehov.

Men varför höjer man då räntan? Ja, detta är det stora problemet. Många människor frågar sig i dag varför räntan höjs, när det kan påvisas i vilken grad höjningen slår orättvist med hänsyn till olika grupper. Jag tror att man får börja tänka om på den punkten. Det blir ingenting reellt av talet om en aktiv landsbygdspolitik, därest man samtidigt för en ekonomisk politik som urholkar företagens möjligheter att existera och skapa sysselsättning ute på landsbygden.

I det sammanhanget är steget över till lokaliseringsfrågan inte långt. Här i debatten har framhållits att vi måste beträda vägar som ger oss reella möjligheter att påverka industrilokaliseringen. Jag instämmer helt med de talare som uttryckte en sådan mening, även om min motivering och min syn på vilka vägar man skall gå kanske är divergerande. Jag har den allmänna mening- en att man skall försöka skapa en sådan miljö och sådana ekonomiska för-

Statsverkspropositionen m. m.

hållanden att en lokalisering till landsbygden blir eftersträvanvärd även ur de s. k. företagsekonomiska synpunkterna. I detta sammanhang vill jag uttrycka tillfredsställelse över att man nu har tillsatt den lokaliseringsutredning som riksdagen begärde i fjol. Det är att hoppas att den skall lyckas anvisa reella vägar när det gäller att vid roten angripa problemen om sysselsättningen och bebyggelsens fördelning. Dessa faktorer är ändå de grundläggande — man kan inte begära att människor skall bo och leva på en ort om de inte har arbete och inkomst.

Det finns också anledning att uttrycka förhoppningen att de propäer som utredningen angående den statliga verksamhetens lokalisering nu har fört fram skall vinna bevägenhet och leda till positiva resultat i olika sammanhang.

Jag tror nämligen inte att man med skäl och med framgång kan driva propäer om en lokalisering av den privata företagsamheten, om man inte samtidigt kan peka på att staten och statens verk går före och visar god vilja.

Jag är fullt medveten om vilka problem som här rullas upp, men jag tycker ändå att den avgjort negativa hållning som exempelvis Landsorganisationen intar när det gäller remisser i dessa frågor, där man enständigt vägrar att diskutera förutsättningarna för ett verks lokalisering under hänvisning till att man vill titta på hela projektet i ett sammanhang, inte är till fyllest. Den avvägning, som då skulle kunna ske har ägt rum. Man har gallrat ut de inrättningar som har en sådan status att de inte är beroende av direkta kontakter, vare sig inbördes eller med andra verk, i högre grad än att man kan företa en utflyttning. Jag tror inte man kommer någon vart med att på detta sätt driva en ensidig linje så att hela problemet röres ihop; det blir inget resultat av det.

Det finns naturligtvis många aspekter på dessa problem, men jag skall, som jag tidigare sade, försöka bli så kortfattad som möjligt. Jag har bara ytterligare en synpunkt att framföra, nämligen om

Statsverkspropositionen m. m.

vad som nu sker beträffande våra företagarföreningar.

Om man kan tillmäta räntepolitiken en avgörande betydelse för sysselsättningsmöjligheterna ute på landsbygden, är ju den statliga låneverksamhet som förmedlas av företagarföreningarna av minst lika avgörande karaktär, för att inte säga större. Handelsministern har nu föreslagit att den ränteeftergift som tidigare har skett beträffande till företagarföreningarna utlånade medel inte längre skall förekomma, utan man skall följa den räntesats som tillämpas för statens utlåningsfonder i stort och som är variabel och väl under trycket av den höjda räntan kommer att stiga ytterligare. Därmed har man berövat företagarföreningarna rätt betydande inkomster, som de har tillgodogjort sig och som använts dels för administrativa ändamål och dels för att bestrida de förluster som kan komma att uppstå av låneverksamheten. Detta är så mycket mer att beklaga som ju handelsministern samtidigt har varit generös så till vida att han har medgivit att de lånemedel, som finns inom den nyskapade stora fonden, också får användas exempelvis för att finansiera bildandet och verksamheten av föreningar eller sammanslutningar mellan småföretagare som vill rekognoscera exportmarknaden genom marknadsundersökningar etc. och över huvud taget omhänderha export. Man kan tillägga att det är samma generositet beträffande kollektiva verkstadshus, där en småföretagarsammanslutning också får låna pengar ur fonden när det gäller att gemensamt bygga lokaliteter. Men om man nu visar denna generositet på exempelvis dessa två punkter, varvid man samtidigt måste kräva att företagarföreningarna kan fylla sin uppgift som rådgivande och vägledande organ men stryper deras möjligheter i det avseendet genom att minska anslaget till administrationen, tar man ju med ena handen bort vad man gett med den andra.

I riksdagens båda kamrar föreligger en motion som har fått en ganska allmän anslutning över partilinjerna, där det

kräves ett högre anslag för administrativa ändamål inom företagarföreningarna. Jag skulle, herr talman, gärna vilja ge uttryck åt den förhoppningen att detta krav skall kunna bifallas av riksdagen. Det innebär ändå att man inte tar i anspråk den vinst som staten faktiskt gör genom att höja utlåningsräntan på företagarföreningarnas fondmedel. Jag tror att man på denna punkt faktiskt måste lära om. Det är nödvändigt att företagarföreningarna ges möjlighet att skaffa den expertis som de måste ha för att kunna tillgodose inte bara företagarnas problem utan också de allt mera betydelsefulla lokaliseringsproblemen ute i kommunerna. Visst vet kommunerna vad de vill och vad de vill ha, men det är ytterligt få av dem som på egen hand kan rekognoscera möjligheterna och kartlägga vilka chanser de har att ta kontakt med företagsamheten. Det är på detta område som vi måste få bättre förhållanden med avseende på företagarföreningarnas expertis.

Herr **ERIKSSON, EINAR**, (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag delar helt herr Torsten Anderssons uppfattning när det gäller försöken till lokalisering av företagsamheten. Jag skulle emellertid gärna vilja ha svar på en fråga. Vad kan det bero på att jordbrukarna själva i sin företagsamhet så gärna söker sig till städerna, där det är mest trångt, med sina anläggningar? Jag begriper inte varför man när det gällde t. ex. ett slakteri i Uppsala län ovillkorligen skulle lägga det i Uppsala, där det redan förut är så oerhört trångt. Staden ville inte anmera intressenterna till denna förläggning utan var rätt kallsinnig mot projektets förläggande till staden. Men när intressenterna — jordbrukarna — till varje pris skulle dit var staden tvingad att gå med på det.

Ge nu en förklaring till varför detta var så nödvändigt! Vi delar nämligen den uppfattningen med er att man i så stor utsträckning som möjligt bör söka

Statsverkspropositionen m. m.

få en förnuftig lokalisering till stånd. Var Uppsala i det här fallet ett prov på förnuftig lokalisering?

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle till herr Eriksson kunna säga att om det hade varit någonting nytt som han kommit fram med kunde man ju ansett att det hade varit intressant, men detta argument möter man varje år och varje dag. Jag är inte rätte mannen att ställa frågan till. Jag är nämligen inte medlem i någon ekonomisk förening och över huvud taget inte heller jordbrukare, men så mycket är klart att det naturligtvis ligger lokaliseringspolitiska aspekter bakom det hela, inte minst med hänsyn till transportväsendet, konsumenternas intressen o. s. v. Jag kan emellertid förråda att jag hela tiden förfäktat den meningen att man totalt skulle ompröva lokaliseringen av jordbrukets ekonomiska föreningar. Man kan köra råmjölken till ett företag utanför samhället, och sedan kan man köra den färdiga mjölken in i samhället. Kanske vill man i Uppsala inte ha detta företag i staden, men jag vet städer som har varit mycket intensivt verksamma ur lokaliseringssynpunkt för att få sådana företag, både som skatteobjekt och som sysselsättningsobjekt. Det råder väl därför litet delade meningar på den punkten.

Herr ERIKSSON, EINAR, (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag är alldeles övertygad om att de som företräder jordbrukets ekonomiska föreningsverksamhet prövar frågan om förläggning av sina företag på samma sätt som vilken annan företagare som helst. De försöker förlägga verksamheten så att den kommer i närheten av avnämarområdena, varigenom transporterna förbilligas o. s. v. Man får emellertid då inte förvåna sig över att andra företagare handlar med utgångspunkt från samma värderingar. Det är ju väldigt svårt att animera sådana

företagare att ta på sig ökade kostnader genom att följa andra principer för lokalisering, nämligen att söka tillgodose samhälleliga intressen genom att placera industrier ute på landsbygden eller i andra områden som det kan vara önskvärt att främja. Jag tycker emellertid att jordbrukets eget föreningsfolk borde gå i spetsen när det gäller att ta på sig de ökade kostnader som en lokalisering kan medföra. Jag tror att det vore en moralisk styrka för dem att göra det med tanke på den uppfattning i frågan om lokaliseringen som de vanligen företräder.

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp) kort genmäle:

Den frågan skall jag inte diskutera, ty på den punkten är vi nog helt ense.

Jag vill emellertid framhålla att herr Erikssons resonemang inte alltid är hållbart när det gäller olika industrier. I det nu aktuella fallet rör det sig alltså om en livsmedelsindustri, och för den är det naturligtvis ett intresse att komma konsumenterna nära, det är vi ense om. Men det ligger annorlunda till exempelvis för en industri som har hela sin marknad i Centraleuropa. En sådan exportindustri kan ju anlägga helt andra synpunkter på sin lokaliseringsfråga. Den kan inte ha något som helst intresse av att ligga nära sina konsumenter. Skulle den ha sina anläggningar nära konsumenterna, finge anläggningarna ligga nere i Holland exempelvis. En del industrier drar ju också den konsekvensen, men det är en sak för sig som inte kan åberopas i det här sammanhanget.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Fredagen den 22 i denna månad fick vi i våra tidningar läsa några satser som jag för min del anser böra ordagrant komma med i riksdagsprotokollet. De löd som följer.

»Domkapitelsledamot måste utifrån sin övertygelse motsätta sig allt en kvinnlig kandidat mottages för prästexamen och prästvigning. Han måste även väg-

Statsverkspropositionen m. m.

ra att examinera en sådan. Han kan icke heller medverka till att prästvigd kvinna missiveras, uppföres på förslag eller i annat avseende behandlas såsom rätteligen kallad till prästämbetet.

För lekmännen gäller följande: Från gudstjänst, förrättad av kvinnlig präst, bör kyrkofolket helt utebli. Inga barn bör skickas till konfirmationsläsning hos kvinnlig präst. Hon bör inte anlitas för enskild själavård eller sjukkommunion. Hon bör inte anmodas att förrätta dop, vigsel eller jordfästning. Lekmännen i en församling, som har kvinnlig präst, måste kräva möjlighet att anlita en annan präst inom pastoratet eller i det närmaste grannskapet. Lekman, som innehar förtroendeuppdrag i församlingen, bör motsätta sig alla åtgärder, som syftar till att bruka en kvinnlig präst i församlingens tjänst.»

Herr talman! Man skulle ju kunna tro att det vore en mycket argsint ateist som hade skrivit detta, men så förhåller det sig inte, utan tydligen är det en biskop som här har fört pennan år 1960.

Dagen efter kunde man i en del tidningar läsa tankegångar som gick ut på att de präster, som nu inte kan godkännas de kvinnliga prästerna, borde avsäga sig sitt ämbete och övergå till lärargärning. Det är, herr talman, på *denna* punkt som jag vill inlägga min bestämda protest. Visserligen råder det brist på lärare, en allvarlig brist, men att den skulle vara så stor att skolan skulle vara tvungen att ta emot dessa personer som lärare, vill jag inte tro. Jag tror vi skall kunna klara oss ur lärarbristen ändå. Jag har emellertid ansett det vara av värde att de här citerade satserna kommer in i Sveriges riksdags protokoll.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp):

Herr talman! Jag begärde ordet närmast för att göra några reflexioner med anledning av vad herr Torsten Andersson sade om räntan och räntepolitiken.

Det är självfallet riktigt vad han sagt så till vida som en räntehöjning ju innebär en börda för den som har lånat pengar. Han får betala mera än förut i

ränta på de pengar han lånat. Men tränger man inte djupare in i problemet om räntan är det inte underligt, om slutsatserna blir egendomliga och resonemang-
et allmänt taget hamnar bort i tok.

Den som lånar pengar får betala ränta för dem. Låt oss emellertid säga att en person har lånat ett belopp i början av 1950-talet och har placerat beloppet i realvärden — han kanske är t. ex. jordbrukare. När årtiondet är slut undersöker han hur stora utgifter han i själva verket haft för detta lån. Resultatet av denna undersökning blir ju att han inte har haft någon utgift alls, han har inte betalat någon realränta, eftersom den inflation som vi har haft här i landet så att säga har skött räntebetalningarna åt honom: de realvärden i vilka han placerat sitt lån har stigit så mycket att ökningen helt och hållet täcker det belopp han under dessa år har betalat i räntor.

De som rör sig med lånade pengar och har möjlighet att placera dem i realvärden — men även andra låntagare — förtjänar på inflationen. Det får man inte förbise i det här sammanhanget.

När herr Torsten Andersson sedan tar upp ett annat resonemang och säger att vi inte kan ta på oss bördan av höjda räntor med tanke på frihandelsområdet och sådana saker, så bör ju det resonemang kompletteras med påpekandet av att vi verkligen inte heller under sådana förhållanden har råd med någon hemmagjord inflation, ty en sådan skulle ju föra med sig ännu större svårigheter. Då skulle vi verkligen få det besvärligt att göra oss gällande på de nya gemensamma marknaderna.

Jag vet inte varifrån herr Torsten Andersson har fått sin uppfattning om att det är få som tror att räntan spelar någon konjunkturstyrande roll. Det är möjligt att det är få som tror det inom hans egen partigrupp, men det faktum att vi har haft en hel serie av diskontohöjningar i många länder och säkert kommer att få sådana inom kort i flera andra länder, just för att ta itu med den överkonjunktur som man har överallt, visar ju att man tvärtom har en mycket

levande uppfattning om att diskontohöjningar och räntehöjningar spelar en stor roll härvidlag. Man kan därför inte föra resonemanget så begränsat som herr Torsten Andersson har gjort.

Med detta har jag inte velat säga att räntan skulle vara det allena saliggörande medlet i detta sammanhang, men jag är alldeles övertygad om att kreditbegränsande och investeringsdämpande åtgärder måste, för att deras effekt skall bli någorlunda god, stödjas av en aktiv räntepolitik.

Jag har, herr talman, velat framföra dessa synpunkter för att påvisa att man inte skall skiljas från problemet på det något lättvindiga sätt som herr Torsten Andersson försöker göra.

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp)
kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara ha antecknat i protokollet det i och för sig intressanta att folkpartisten herr Per-Olof Hanson står här och försvarar den socialdemokratiska regeringens räntepolitik, som socialdemokraterna själva inte har gått upp till försvar för. Jag har inte på något sätt velat förneka att det finns realiteter bakom vad herr Hanson här har sagt. Jag gjorde bara den reflexionen, när han talade om att den som har lånat pengar tjänar på inflationen, att det resonemanget skulle han ju kunna försöka föra med småföretagare och småbrukare i mina bygder som har lånat pengar och vet vad det kostar att betala ränta. Herr Hanson kan ju säga till dem att räntan behöver de inte ha några bekymmer för, ty den har de ju tjänat in på inflationen för länge sedan. Herr Hanson skulle inte bli trodd, och jag måste säga att inte heller jag tror herr Hanson på den punkten.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp) kort genmäle:

Herr talman! Såvitt jag vet företogs den senaste räntehöjningen av en enig församling, bestående av representanter från alla partier i riksbanken. Det är

Statsverkspropositionen m. m.

väl därför inte riktigt att säga att det var just den socialdemokratiska regeringens räntepolitik som då bedrevs.

Vidare ber jag få påpeka att jag inte ett ögonblick har förnekat att räntan är en kostnad för den enskilde — jag framhöll tvärtom detta — men i den mån man rör sig med lånade pengar som man kan placera i realvärden får man sina räntekostnader betalda vid en viss inflationsutveckling eller får betala igen sitt lån med sämre pengar. Det var bara det jag ville ha sagt. Att räntan har andra funktioner än dem herr Torsten Andersson uppehöll sig vid är väl obestridligt, och jag tänker nog att herr Torsten Andersson vid närmare eftertanke ger mig rätt i det, så att vi inte behöver driva den här processen längre.

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp)
kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara säga att den enigheten har ju demonstrerats offentligt, så den behöver vi inte diskutera.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Det är kanske litet djärvt att blanda sig i debatten så här dags, och jag skall fatta mig mycket kort. Jag begärde ordet med anledning av ett uttalande av herr Eriksson i Uppsala om skattefusk. Herr Erikssons uttalande föll sig ungefär så att de borgerliga partierna inte är utan skuld till det skattefusk som utan tvivel — det har herr Eriksson rätt i — florerar i vårt land.

Jag tycker att detta är ett ganska beklämmande uttalande, som inte bör få stå oemotsagt. Vad som har skett är ju att man från borgerligt håll har återgivit officiella siffror, enligt vilka det direkta skattetrycket i Sverige är högre än på andra håll i världen. Jag tycker att det är fel att »bebrejda» dem som återger dessa siffror. Man bör väl i stället ställa frågan: Är det inte snarast de som bedriver en sådan politik att skattetrycket blir så högt att skattetänkandet börjar

Statsverkspropositionen m. m.

florera som bär skulden? Har man inte rätt att påtala detta, då rör man sig ju för det första inte i ett demokratiskt samhälle; för det andra har man inget hopp om att få en bättre tingens ordning till stånd, om man inte tar upp dessa problem till debatt och penetrerar dem. Jag kan också nämna att 1949 års skatteutredning enhälligt uttalade att det höga skattetrycket hade en tendens att influera på deklarationsmoralen i föga önskvärd riktning.

Herr ERIKSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Jag medger gärna att anklagelsen kanske är beklämmande, men jag har det bestämda intrycket att skattemoralen rent psykologiskt påverkas av att man ständigt och jämt i propagandan får sig till livs, att vi här i landet har ett skattetryck som innebär världsrekord, samt dessutom — vilket kanske är det mest väsentliga — av att man i samma propaganda försöker likom personifiera statens fiskaliska intressen med finansministerns namn.

Detta kan mycket väl tänkas bibringa folk den uppfattningen, att det inte är moraliskt förkastligt att undandra sig en beskattning, som är för hög, och att det går för sig att bedra Sträng på skatten. Jag har hört många som väl avsett att säga det skämtsamt, men bakom uttrycket döljer sig måhända en mera påtaglig mening, nämligen att »det ändå är Sträng som får stå för fiolerna».

Jag menar, och det sade jag redan tidigare, att man inte kan förmena oppositionspartierna rätten att påtala ett hårt skattetryck samt dess rätt att analysera verkningarna av detta. Men jag tror att vi alla skulle tjäna på att försöka komma till rätta med den moraliska sidan av problemet. Jag hoppas att Dagens Nyheter fortsätter sin kamp mot skatteflykten och att tidningen får följä av den övriga pressen.

I detta sammanhang uttalar jag alltså en önskan: må de borgerliga partierna gärna ha rätten att tala om ett hårt skattetryck, men må de också inse att de är skyldiga att göra klart för alla

människor, att så länge detta skattetryck finns kvar, så bedrar de inte staten utan sina medmänniskor, när de genom skattefusk åstadkommer sin egen skattelättnad.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Jag vill bara konstatera, att herr Eriksson inte gått in på själva kärnproblemet utan som en annan Böjgen gått »udenom» detsamma. Anledningen till att jag ville göra min reflexion var att man säkerligen på ömse håll vinner på att försöka hålla luften ren när man diskuterar dessa frågor.

Efter härmed slutad överläggning hänvisades ifrågasvarande kungl. propositioner till statsutskottet, varjämte de i nedan angivna delar remitterades till följande utskott, nämligen

propositionen nr 1, i vad propositionen rörde riksdags- och revisionskostnader ävensom kostnader för riksdagens hus och riksdagens verk, till bankoutskottet, såvitt propositionen angick det promilletal, varmed skogsvårdsavgiften för år 1960 skulle utgå, till bevillningsutskottet och, i vad propositionen avsåg jordbruksärenden, till jordbruksutskottet; samt

propositionen nr 2, såvitt den angick jordbruksärenden, till jordbruksutskottet.

Till vederbörande utskott skulle jämväl överlämnas de i anledning av propositionerna inom kammaren nu avgivna yttrandena.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 20, om godkännande av handels- och betalningsavtal mellan Sverige och Rumänska Folkrepubliken m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 23, angående godkännande av avtal mellan Sverige och Israel för und-

vikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet; samt

nr 24, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 28 september 1928 (nr 376) om särskild skatt å vissa lotterivinster.

Vid föredragning av fullmäktiges i riksgäldskontoret yttrande över vissa av riksdagens revisorer gjorda uttalanden, hänvisades detsamma till statsutskottet, såvitt avsåg de frågor, som upptagits i revisorernas i yttrandet omnämnda berättelse angående statsverket. Övriga i yttrandet upptagna frågor hänvisades, såvitt gällde kostnaderna för riksdagstrycket, till bankoutskottet och i övrigt till konstitutionsutskottet.

Föredrogos och hänvisades

motionerna nr 52 och 53 till utrikesutskottet,

motionen nr 54 till konstitutionsutskottet,

motionerna nr 55—70 till statsutskottet,

motionen nr 71 till bevillningsutskottet,

motionerna nr 72—76 till behandling av lagutskott,

motionen nr 77 till statsutskottet,

motionerna nr 78 och 79 till jordbruksutskottet,

motionerna nr 80—84 till allmänna beredningsutskottet.

Föredrogos och bordlades ånyo bankoutskottets memorial nr 1 och 2.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 28, med förslag till lag om ändrad lydelse av punkt 1 av anvisningarna till 31 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Föredrogos och hänvisades

motionerna nr 85 och 86 till konstitutionsutskottet,

motionerna nr 87—113 till statsutskottet,

motionerna nr 114—122 till bevillningsutskottet,

motionerna nr 123—131 till behandling av lagutskott,

motionerna nr 132—139 till jordbruksutskottet och

motionerna nr 140—143 till allmänna beredningsutskottet.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 144, av herr *Hedblom*, angående rösträttsåldern, m. m.;

nr 145, av herrar *Jansson* och *Palm*, om vissa ändringar i lagen om kommunalförbund;

nr 146, av fröken *Mattson m. fl.*, om utredning rörande vissa förtydliganden och ändringar i vallagarna;

nr 147, av herr *Osvald*, angående handhavandet av frågor rörande anställnings- och avlöningsförhållanden för hos riksdagen tillfälligt anställda tjänstemän;

nr 148, av herr *Pettersson, Harald, m. fl.*, angående utjämning mellan församlingarna av kostnaderna för byggnad och underhåll av kyrka;

nr 149, av fru *Segerstedt-Wiberg* och herr *Hagberg*, om införande i riksdagsstadgan av bestämmelser om utsändning i television från riksdagsdebatter;

nr 150, av herr *Wirmark m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till internationell hjälpverksamhet;

nr 151, av herr *Boheman m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till utlandssvenskarnas förening;

nr 152, av fru *Segerstedt-Wiberg*, angående undervisning om de mänskliga rättigheterna;

nr 153, av herr *Hedblom*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Flyttning av Stockholms örlogsbas (Muskövarvet);

nr 154, av herr *Wärnberg m. fl.*, om utredning rörande den framtida organisationen av försvaret;

nr 155, av herr *Öhman* och herr *Pers-*

son, *Helmer*, angående neutralitetsförsvarets problem och uppgifter, m. m.;

nr 156, av herr *Öhman* och herr *Persson, Helmer*, om minskning av vissa anslag till försvaret;

nr 157, av herr *Gustafsson, Nils-Eric, m. fl.*, om utredning rörande vård och fostran i enskilda hem av för skydds-uppfostran omhändertagna elever, m. m.;

nr 158, av herr *Öhman* och herr *Persson, Helmer*, angående vissa bostads-byggnadsfrågor;

nr 159, av herr *Mattsson*, om statsbidrag till pensionärsbostad i en- och två-familjshus;

nr 160, av herr *Nilsson, Hjalmar, m. fl.*, om anslag till inrättande av pensionärshem;

nr 161, av fru *Wallentheim m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade;

nr 162, av fru *Wallentheim m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till driften av verkstäder för handikappade;

nr 163, av fru *Wallentheim m. fl.*, om höjning av anslaget till Svenska vanförevårdens centralkommitté;

nr 164, av herr *Svedberg, Erik, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.;

nr 165, av herr *Stefanson m. fl.*, om ändrade bestämmelser rörande licensavgifter för radio med extra högtalare;

nr 166, av herr *Svensson, Axel, m. fl.*, om ytterligare förstärkning av taxeringsväsendet;

nr 167, av herr *Strand*, om inrättande av en professur i reumatologi vid universitetet i Lund;

nr 168, av herr *Anderson, Carl Albert, m. fl.*, om personlig professur för docenten S. U. Palme;

nr 169, av herr *Birke m. fl.*, om personalförstärkning vid karolinska institutets virusinstitution;

nr 170, av herr *Osvald*, om samarbete med Finland angående utbyggnaden av högskolan i Umeå och universitetet i Uleåborg;

nr 171, av herr *Bergman m. fl.*, om

inrättande av en professur i arkitekturens teori och historia vid Chalmers tekniska högskola;

nr 172, av herr *Eskilsson m. fl.*, om viss ändring i bestämmelserna om statsbidrag till driftkostnader för det allmänna skolväsendet;

nr 173, av fröken *Andersson m. fl.*, angående undervisningsplanen för kristendomsundervisningen;

nr 174, av herr *Larsson, Thorsten, m. fl.*, om viss förstärkning av undervisningen i matematik;

nr 175, av herr *Aman m. fl.*, angående omorganisation och förstärkning av den utbildnings- och yrkesprognostiska utredningsverksamheten;

nr 176, av fru *Wallentheim m. fl.*, om utredning angående inrättande av ett seminarium för speciallärare;

nr 177, av herr *Johansson, Robert, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Folkhögskolor: Bidrag till driften av folkhögskolor;

nr 178, av herrar *Källqvist* och *Edström*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Folkhögskolor: Bidrag till driften av folkhögskolor;

nr 179, av herr *Svanström*, angående fördelning mellan olika huvudmän av kostnaderna för folkhögskolor m. fl.;

nr 180, av herr *Andersson, Axel Johannes, m. fl.*, om anslag till en musikskola i Härnösand, m. m.;

nr 181, av herrar *Palm* och *Jansson*, om viss ändring av bestämmelserna om statsbidrag till yrkesskolor;

nr 182, av herr *Johansson, Tage, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till föreläsningsförmedling och konsulentverksamhet;

nr 183, av herr *Hedblom m. fl.*, om inrättande av en instruktörstjänst vid Sveriges ungdomsorganisationers landsråd;

nr 184, av herr *Hedblom*, om anslag till Sveriges elevers centralorganisation;

nr 185, av fru *Segerstedt-Wiberg m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till handelshögskolan i Göteborg;

nr 186, av herr *Stefanson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till företagareföreningar m. fl.;

nr 187, av herr *Nilsson, Yngve*, om utbyggnad av Branteviks hamn;

nr 188, av herr *Berg, Gunnar*, och herr *Olsson, Ernst*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Byggande av fiskehamnar;

nr 189, av herr *Hermansson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Byggande av fiskehamnar;

nr 190, av herr *Sundin*, om vidgad statsgaranti för exportkredit i vissa fall;

nr 191, av herr *Johansson, Knut*, och herr *Strand*, om anslag till utbyggnad av karolinska sjukhusets allergilaboratorium;

nr 192, av herr *Palme m. fl.*, angående vissa läkartjänster vid karolinska sjukhuset;

nr 193, av herr *Svanström*, om utredning rörande statsbidragen till kroppsvårdens;

nr 194, av herr *Söderberg*, om utredning rörande den slutna vården av barn med cerebral pares, m. m.;

nr 195, av herrar *Söderberg* och *Thun*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Länsstyrelserna: Avlöningar;

nr 196, av herr *Persson, Einar m. fl.*, om anslag till nytt landsstatshus i Falun;

nr 197, av herr *Åman*, om familjepension till ingenjören Karl Rune Holmqvists efterlevande;

nr 198, av herr *Alexanderson* och herr *Bergh, Ragnar*, om undantagande från allmän varuskatt av böcker och musikaler;

nr 199, av herr *Carlsson, Georg*, och herr *Johansson, Robert*, om vissa ändringar i energiskatteförordningen;

nr 200, av herr *Gustafsson, Nils-Eric m. fl.*, om sänkning av promilletalet för skogsvårdsavgiften;

nr 201, av herr *Johansson, Ivar*, om avdrag vid beskattningen för avgifter till branschorganisationer m. fl.;

nr 202, av herr *Jonsson m. fl.*, om

ändring av stämpelavgiften för lagfart i vissa fall;

nr 203, av herr *Nilsson, Ferdinand m. fl.*, om undantagande från allmän varuskatt av vissa jordbruksprodukter, m. m.;

nr 204, av fru *Segerstedt-Wiberg m. fl.*, om höjning av vissa avdrag vid inkomstbeskattningen för ogift med hemmavarande barn;

nr 205, av herr *Spetz m. fl.*, om viss ändring av anvisningarna till 28 och 29 §§ kommunalskattelagen;

nr 206, av herrar *Söderberg* och *Thun*, angående förhindrande av skattefusk;

nr 207, av herr *Alexanderson m. fl.*, angående vissa trafiknykterhetsfrämjande åtgärder;

nr 208, av herrar *Alexanderson* och *Gezelius*, angående anteckning i fastighetsbok i vissa fall;

nr 209, av herr *Andersson, Axel Emanuel m. fl.*, om överflyttning på länsstyrelserna av statens biltrafiknämnds prövning av tillstånd till beställningstrafik för godsbefordran;

nr 210, av herrar *Jansson* och *Palm*, angående rätt för kommun att uttaga avgifter för förbränning av sopor;

nr 211, av herr *Johansson, Anders*, om kostnadsfritt tillhandahållande av tabletter mot sockersjuka;

nr 212, av herr *Lundström m. fl.*, om utredning rörande domstolsmässig prövning av rättsfrågor i förvaltningen;

nr 213, av fröken *Mattson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 10, med förslag till lag om samhällets vård av barn och ungdom (barnavårdslag) m. m.;

nr 214, av herr *Schött*, om viss översyn av semesterlagen;

nr 215, av herrar *Åman* och *Källqvist*, om vissa ändringar i semesterlagen;

nr 216, av herr *Berg, Gunnar*, och herr *Olsson, Ernst*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Befrämjande i allmänhet av fiskerinäring- en;

nr 217, av herr *Hedström m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Lappfogdarna m. fl.: Avlöningar;

nr 218, av herr *Johansson, Robert, m. fl.*, om kontantbidrag till de jordbrukare som under år 1959 hårdast drabbats av felslagen skörd;

nr 219, av herr *Jonasson m. fl.*, angående stödlån till jordbrukare;

nr 220, av herr *Nilsson, Yngve*, angående laxfisket i Östersjön;

nr 221, av herr *Nilsson, Yngve*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Befrämjande av fiskefartygs förseende med radiotelegraf- eller radiotelefonanläggning;

nr 222, av herr *Nilsson, Yngve*, om åtgärder för att öka beståndet av lax;

nr 223, av herr *Nord m. fl.*, om ändrade bestämmelser för lånegaranti vid inköp av egnahemsjordbruk;

nr 224, av herr *Osvald m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm;

nr 225, av herr *Ohlsson, Ebbe, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Befrämjande av husdjursaveln;

nr 226, av herr *Pettersson, Harald, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Befrämjande av husdjursaveln;

nr 227, av herr *Persson, Helmer*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning

om anslag till Vägbyggnader å skogar i enskild ägo;

nr 228, av herr *Pålsson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Vägbyggnader å skogar i enskild ägo;

nr 229, av herr *Svanström*, om ekonomisk kompensation till jordbrukare inom de av torkan under år 1959 hårdast drabbade områdena;

nr 230, av herr *Svanström*, angående besiktning av hästar, som i fredstid uttagits för krigsmaktens behov;

nr 231, av herr *Svedberg, Lage, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till statens växtskyddsanstalt;

nr 232, av herr *Bengtson* och herr *Carlsson, Eric*, om undersökning av orsakerna till alkoholmissbruket bland ungdom, m. m.; samt

nr 233, av herr *Gustavsson, Bengt*, och herr *Larsson, Lars*, om utredning rörande turismen i Sverige.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 13.56.

In fidem
K.-G. Lindelöw

Onsdagen den 27 januari förmiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

suppleant för herr Renlund:

Upplästes två till kammaren inkomna protokoll, så lydande:

herr Hedqvist, Anders Sven, ledamot av andra kammaren, med 44 röster.

K. G. Ewerlöf Gustaf Elofsson

O. Malmborg Olof Nilsson

År 1960 den 27 januari sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt §§ 70 och 71 riksdagsordningen utse en suppleant för en fullmäktig i riksbanken efter herr Nils Gustav Emil Aastrup, som den 15 januari 1960 erhållit entledigande från sitt uppdrag att vara suppleant i riksbanken för herr Gustaf Napoleon Kollberg; och befanns efter valets slut hava blivit utsedd till

På framställning av herr talmannen beslöts att de upplästa protokollen skulle läggas till handlingarna ävensom att riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av protokollet underrättas om dessa val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingiva förslag dels till förordnanden för de valda, dels ock till skrivelser till Konungen med anmälan om de förrättade valen.

suppleant för herr Kollberg, G. N.

under återstående delen av valperioden 1958—1961:

herr Wedén, Sven Mauritz,

ledamot av andra kammaren, med 45 röster.

Justerades protokollsutdrag.

K. G. Ewerlöf Gustaf Elofsson

O. Malmborg Olof Nilsson

År 1960 den 27 januari sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt §§ 70 och 71 riksdagsordningen utse ordförande i riksgäldskontoret efter herr Michael Inge Carl-Henrik Nordlander, som från och med den 4 december 1959 frånträtt sitt uppdrag att vara ordförande i riksgäldskontoret, jämte en suppleant; och befunnos efter valets slut hava blivit utsedda till

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelse, nr 16, till Konungen angående val av medlemmar och suppleanter i Nordiska rådet;

dels ock till riksdagens förordnanden:

nr 17, för herr Rickard Sandler att vara medlem i Nordiska rådet;

nr 18, för herr Birger Andersson att vara medlem i Nordiska rådet;

nr 19, för herr Hugo Osvald att vara medlem i Nordiska rådet;

nr 20, för herr Lars Eliasson i Sundborn att vara medlem i Nordiska rådet;

nr 21, för herr Anselm Gillström att vara medlem i Nordiska rådet;

nr 22, för herr Axel Strand att vara medlem i Nordiska rådet;

ordförande

från och med den 27 januari 1960 för återstående delen av valperioden 1958—1961:

herr Renlund, Rolf Gösta, generaldirektör, med 44 röster;

nr 23, för herr Knut Ewerlöf att vara medlem i Nordiska rådet;

nr 24, för herr Bertil Ohlin att vara medlem i Nordiska rådet;

nr 25, för fröken Dagmar Ranmark att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 26, för herr Arne Geijer att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 27, för herr Axel Johannes Andersson att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 28, för herr Emil Ahlkvist att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 29, för herr Olof Pålsson att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 30, för herr Georg Pettersson att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 31, för fröken Ebon Andersson att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 32, för herr Jan-Ivan Nilsson att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 33, för herr Hans Gustafsson att vara medlem i Nordiska rådet;

nr 34, för herr Olov Rylander att vara medlem i Nordiska rådet;

nr 35, för herr Sigfrid Jonsson att vara medlem i Nordiska rådet;

nr 36, för herr Martin Skoglund att vara medlem i Nordiska rådet;

nr 37, för herr John Ericsson att vara medlem i Nordiska rådet;

nr 38, för fru Ragnhild Sandström att vara medlem i Nordiska rådet;

nr 39, för fru Sigrid Ekendahl att vara medlem i Nordiska rådet;

nr 40, för herr Anders Pettersson att vara medlem i Nordiska rådet;

nr 41, för herr Arvid Andersson att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 42, för herr Gunnar Helén att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 43, för herr Fridolf Thapper att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 44, för herr Jean Braconier att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 45, för herr Sven Mellqvist att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 46, för herr Folke Nihlfors att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 47, för herr Stig Alemyr att vara suppleant i Nordiska rådet; och

nr 48, för herr Einar Gustafsson att vara suppleant i Nordiska rådet.

Ang. det ökade behov av lantmåteriförrättningar som följer av det s. k.

Arlandaprojektet

Jämlikt § 20 av kammarens ordningsstadga hade herr Nilsson, *Ferdinand*, till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet framställt följande fråga: »Har statsrådet uppmärksammat den risk för katastrofalt ökad arbetsbelastning som det s. k. Arlanda-projektet och dess påverkningar beträffande ny fastighetsbildning inom Märsta och Sigtuna kommuner torde innebära för därvarande lantmåteridistrikt i dess helhet? Vilka åtgärder avser statsrådet att vidtaga för att möta den förrättningsökande ortsbefolkningens berättigade krav på ett snabbt tillmötesgående av ett sålunda av statlig planeringsverksamhet påverkat segtrat behov av lantmåteriförrättningar?»

Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet NETZEN, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara nämnda fråga, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Herr Ferdinand Nilsson har frågat mig, om jag uppmärksammat den risk för ökad arbetsbelastning för vederbörande lantmåteridistrikt, som föranledes av behovet av fastighetsbildning i anslutning till anläggandet av Arlanda storflygplats, och om vilka åtgärder jag avser att vidtaga för att snabbt tillmötesgå det stegrade behovet av lantmåteriförrättningar därstädes.

Enligt vad jag inhämtat har lantmåteristyrelsen med anledning av de ökade anspråk på insatser från lantmåteriets sida, som uppkommit i anslutning till byggandet av Arlanda storflygplats, förstärkt personalen å vederbörande lantmåteridistrikt. Med hänsyn härtill och då styrelsen upplyst att den med uppmärksamhet följer nu berörda spörsmål, anser jag några särskilda åtgärder från min sida inte påkallade.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet ber

Ang. upphovet till den antisemitiska propagandan

jag få framföra mitt tack för det svar jag erhållit på min fråga. Problemet är ju ganska brännande för människorna i det lantmäteridistrikt det här gäller.

Det förklaras i svaret att personalförstärkningar har skett. Det var givetvis inte obekant för mig. Lantmäteristyrelsen har vidare upplyst om att styrelsen med uppmärksamhet följer spörsmålet. Härtill ber jag, herr talman, att få foga en något annan upplysning, nämligen att de nuvarande förhållandena inom distriktet kanske inte alltför mycket inbjuder till stark förtröstan, om inte denna uppmärksamhet accelereras. Det förhåller sig nämligen så, att både kommuner och enskilda redan nu emellanåt får vänta länge på hjälp. Under sådana förhållanden är det klart, att man inte kan slå sig till ro som det nu är.

Jag ber, herr talman, att få uttala mitt förtroende för att om herr statsrådet själv ville något uppmärksamma dessa förhållanden i fortsättningen, skulle människorna inom området känna sig betydligt tryggare.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. upphovet till den antisemitiska propagandan

Med stöd av § 20 av kammarens ordningsstadga hade herr *Palm* till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet framställt en så lydande fråga: »Vilka undersökningar görs för närvarande för att vinna klarhet i de påståenden, som gjorts i såväl svensk som utländsk press om att den antisemitiska propaganda, som för närvarande bedrivs i ett stort antal länder, skulle härstamma bland annat från en svensk medborgare och en nazistisk organisation inom vårt lands gränser?»

Ordet lämnades till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet *JOHANSSON*, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara herr *Palms* berörda fråga, och nu yttrade:

Herr talman! I en till justitieministern ställd fråga har ledamoten av denna kammare herr *Palm* begärt upplysning om vilka undersökningar som f. n. görs för att vinna klarhet i de påståenden i såväl svensk som utländsk press om att den antisemitiska propaganda, som för närvarande bedrivs i ett stort antal länder, skulle härstamma bland annat från en svensk medborgare och en nazistisk organisation inom vårt land. Då frågan närmast berör inrikesdepartementets verksamhetsområde har den överlämnats till mig för besvarande, och jag får i anledning härav anföra följande.

Under slutet av år 1959 inträffade som bekant på skilda platser i Västtyskland en rad antisemitiska demonstrationer och skändningar av mer eller mindre allvarlig karaktär. Uppgifterna härom togs snabbt upp som aktuella nyheter i press, radio och television. Inom kort uppträdde liknande företeelser i andra länder runtom i världen.

I Sverige inträffade de första händelserna strax efter nyåret, och därefter har antisemitiska demonstrationer inträffat på ett förhållandevis stort antal platser i vårt land. Till övervägande del har demonstrationerna tagit sig uttryck i hakkorsmålningar och antisemitiska inskriptioner; i ett par fall har de dock varit av allvarligare karaktär.

Det är med indignation som man tagit del av dessa uppgifter om utslag av antisemitism; den inställning som under 1930- och 1940-talen gav upphov till en brutalitet och mänsklig förnedring, som det är plågsamt att minnas. Reaktionen inom vårt folk mot de antisemitiska demonstrationerna har också varit snabb och enhällig i sitt kraftiga fördömande.

Inom polisen har vad som inträffat utlöst omfattande spaningar efter de skyldiga, och i några fall har gärningsmännen kunnat gripas. Det har därvid visat sig att dessa varit ungdomar i skolåldern eller strax däröver, som gett sig in på demonstrationerna av klåfingrighet och allmänt oförstånd. Två 15-åriga pojkar — av vilka den ene rymt från föräldrahemmet och den andre avvikit från ett ungdomshem — har för-

Ang. upphovet till den antisemitiska propagandan

klarat, att de inspirerats till gärningarna av den senaste tidens pressuppgifter om antisemitisk verksamhet. De har förklarat sig icke vara antisemitiskt inställda eller politiskt intresserade. I ett annat fall har hakkorsmålningar utförts av en person, som icke torde vara fullt tillräknelig.

Enligt uppgifter från polismyndigheterna skulle det i varje fall här i landet icke vara fråga om någon organiserad aktion. Huvudsakligen torde det röra sig om tilltag av klåfingriga ungdomar och andra omogna personer, vilka troligen inspirerats av uppgifter i tidningsartiklar samt televisions- och radioutsändningar om demonstrationer i utlandet.

Det är emellertid välbekant att vissa enskilda fanatiskt inställda personer i vårt land sedan lång tid tillbaka sprider antisemitiska skrifter såväl i Sverige som i utlandet. Det är beklagligt att Sverige i anledning av denna förkastliga propaganda kommit att nämnas som det land, varifrån de nu ifrågavarande antisemitiska aktionerna skulle härstamma. I de fall då den tryckta propagandan tagit sig sådana uttryck att den omfattats av gällande straffbestämmelser, har redan tidigare ingripanden skett, och för endast några dagar sedan har justitieministern vidtagit åtgärder för ytterligare ett åtal i anledning av sådan propaganda.

Självfallet har de i vårt land inträffade händelserna föranlett ingående undersökningar. Alla uppgifter i de enskilda fallen bearbetas centralt inom polisen och sammanställs med vad som eljest är känt rörande den politiska inriktningen m. m. hos olika organisationer och vissa enskilda personer. Hur detta arbete närmare bedrives kan jag med hänsyn till ärendets natur icke här närmare redogöra för, men jag kan försäkra, att ingående undersökningar görs och att händelseutvecklingen följs med den allra största uppmärksamhet.

Herr PALM (s):

Herr talman! Jag vill framföra ett tack till statsrådet och chefen för in-

rikesdepartementet för det positiva svar, som han här har lämnat på min fråga om den antisemitiska verksamheten i vårt land.

Sedan jag framställde min fråga har en del skett. På regeringens initiativ har åtal väckts mot en svensk medborgare, som vid flera tidigare tillfällen dömts för antisemitisk propaganda och nu utpekats vara en av upphovsmännen till de antisemitiska skrifter, som under senare tid spritts i ett antal länder.

Jag tolkar dessa åtgärder och svaret som här har lämnats så, att bestämda ingripanden kan väntas även i fortsättningen mot antisemitisk propaganda. Regeringsingripandet hälsas med särskild tillfredsställelse då tryckfrihetsombudet i Stockholm — enligt intervju i en av landets största tidningar — i varje fall den 20 januari inte tycktes se så allvarligt på denna propagandaverksamhet. Tryckfrihetsombudet förklarade nämligen, enligt tidningen, att han ansåg den nu åter åtalade mannen som oförbätterlig och hänvisade till hans höga ålder.

Regeringens åtgärder visar emellertid allvaret i strävandena att komma till rätta med denna propaganda och söka få slut på den »export» av rashets, som påståtts ha svensk ursprungsbeteckning.

De aktuella förhållandena ger emellertid anledning till några reflexioner med direkt anknytning till min fråga. Det gäller vilka intressen som döljer sig bakom denna verksamhet och vem det är som frikostigt satsar pengarna för denna propaganda. Detta torde ha stort allmänt intresse. Tidigare erfarenheter har ju visat, att har man väl kunnat kartlägga de ekonomiska intressen, som stöder en viss opinionsbildning, har också dess karaktär ganska väl avslöjats.

Det har tidigare förekommit diskussioner om propagandan och pengarna i vårt land. Jag tänker här bl. a. på den mycket livliga debatt, som förekom för ett tiotal år sedan om de demokratiska partiernas inkomster, vilken också resulterade i att en statlig utredning tillsattes. Utredningsmännen genomlyste partikassorna, och den stora allmänheten

Ang. upphovet till den antisemitiska propagandan

fick klart för sig hur inkomsterna fördelades på medlemsavgifter, gåvor, anslag från närstående intresseorganisationer och insamlingar.

När man nu ansåg denna granskning så naturlig beträffande de demokratiska partierna, torde också detta — inte minst mot bakgrunden av de senaste veckornas händelser — i ännu högre grad gälla den nynazistiska verksamheten, som innerst strävar att tillintetgöra folkfriheten och demokratien. Ty vad vi vet är att, trots talet om tidningsdöden under senare år, alltså utkommer ett antal nazistiska och antisemitiska tidningar, som inte torde vara stort färre till antalet än under andra världskrigets dagar. Tidningarnas namn och många av personerna på redaktionsstolarna är kända från ett tidigare skede.

Man behöver inte heller studera den antisemitiska och nynazistiska verksamheten alltför länge, förrän man också träffar på en del täckorganisationer som upprätthåller vissa internationella kontakter med sina meningsfränder i andra länder. Detta ger tydliga anvisningar om att det alltså finns personer, som hoppas att en tids övervintring skulle kunna ge nya möjligheter för nazismen och antisemitismen, och det är ytterst beklagligt att en svensk stad vid ett par tillfällen fått skylla i världspressen som den internationella samlingsplatsen för dessa element.

Med dessa reflexioner vill jag, herr talman, än en gång framföra ett tack för det svar som inrikesministern lämnat här i kammaren. Det är tydligt att statsmakterna genom snabba åtgärder ämnar komma den antisemitiska propaganda-verksamheten på spåren. Det är också att hoppas att de olika åtgärderna skall rensa luften och göra klart åt alla håll, att vi finner en sådan propaganda generande i ett land med så gamla frihetsstraditioner som vårt.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Vid föredragning av motionen nr 144 hänvisades densamma, såvitt gällde röst-

rättsaldern, till konstitutionsutskottet och i övrigt till behandling av lagutskott.

Föredrogos och hänvisades motionerna nr 145—147 till konstitutionsutskottet, motionen nr 148 till behandling av lagutskott, motionen nr 149 till konstitutionsutskottet, motionerna nr 150—197 till statsutskottet, motionerna nr 198—206 till bevillningsutskottet, motionerna nr 207—215 till behandling av lagutskott, motionerna nr 216—219 till jordbruksutskottet, motionen nr 220 till utrikesutskottet, motionerna nr 221—229 till jordbruksutskottet, motionen nr 230 till statsutskottet, motionen nr 231 till jordbruksutskottet samt motionerna nr 232 och 233 till allmänna beredningsutskottet.

Föredrogos ånyo och lades till handlingarna bankoutskottets memorial:

nr 1, med överlämnande av fullmäktiges i riksbanken till bankutskottet avgivna berättelse; och

nr 2, med överlämnande av fullmäktiges i riksgäldskontoret till innevarande riksdag avgivna, till bankutskottet avlämnade berättelse.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition, nr 31, angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 234, av herrar *Hedblom* och *Källqvist*, om viss ändring av 21 och 87 §§ lagen om val till riksdagen;

nr 235, av herr *Söderberg*, om viss utredning beträffande anslagen under första huvudtiteln;

nr 236, av herr *Bengtson m. fl.*, om utredning rörande försvarets sammanfattning och behov;

nr 237, av herr *Pettersson, Georg*, och herr *Eskilsson*, angående avvecklingen av försvarets socialbyrå;

nr 238, av herrar *Söderberg* och *Thun*, om minskning av vissa anslag till försvaret;

nr 239, av herr *Bengtson m. fl.*, om utredning rörande inkomstprövat stöd till byggande av egnahem;

nr 240, av herr *Birke m. fl.*, om besparingar å vissa anslag under femte huvudtiteln;

nr 241, av herr *Ewerlöf m. fl.*, om kreditgaranti för lån till flerfamiljshus och egnahem;

nr 242, av fru *Hamrin-Thorell m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till de blindas förening;

nr 243, av herr *Hansson, Gustaf Henry, m. fl.*, om slopande av bestämmelserna angående viss maximiytta som villkor för statslån till egnahem;

nr 244, av herr *Larsson, Thorsten, m. fl.*, om representation för familjehusjordbruket i arbetarskyddsstyrelsen;

nr 245, av fröken *Mattson* och herr *Larsson, Lars*, om förbättrat statligt stöd åt daghem och förskolor;

nr 246, av herr *Spetz*, om vidgade möjligheter i vissa fall att erhålla egnahemslån;

nr 247, av herr *Sörlin m. fl.*, om statsbidrag till lön åt föreståndare och arbetsledare vid verkstäder för handikappade, m. m.;

nr 248, av herr *Andersson, Torsten, m. fl.*, angående tjänstebrevsrätt för vissa skrivelser till myndigheter;

nr 249, av herr *Svanström*, om tjänstebrevsrätt för landsting;

nr 250, av herr *Hansson, Gustaf Henry, m. fl.*, angående utbyggnad av Torslanda flygplats;

nr 251, av herr *Nilsson, Yngve*, och herr *Arvidson*, om en ny kustradiostation på sydkusten;

nr 252, av herr *Pettersson, Georg*, och herr *Schött*, angående passageraravgift på flyglinjerna till Gotland;

nr 253, av herr *Bengtson m. fl.*, om utredning i syfte att effektivisera och förbilliga den statliga verksamheten;

nr 254, av herr *Bengtson m. fl.*, om avslag å Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Ersättning till städerna för mistad tolag;

nr 255, av herr *Ewerlöf m. fl.*, om restriktiv användning av tillgängliga anslag, m. m.;

nr 256, av herr *Ewerlöf m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Skatteersättning till kommunerna, m. m.;

nr 257, av herr *Hansson, Nils*, och herr *Hanson, Per-Olof*, angående möjligheterna att minska den statliga kontrollen över kommunala organ;

nr 258, av herr *Andersson, Axel Johannes*, om statsbidrag till Anundsjöbygdens realskola;

nr 259, av herr *Bergh, Ragnar, m. fl.*, om besparingar å vissa anslag under åttonde huvudtiteln;

nr 260, av herr *Bergh, Ragnar, m. fl.*, angående sänkning av elevantalet i skolklasserna;

nr 261, av herr *Åman m. fl.*, angående sänkning av elevantalet i skolklasserna;

nr 262, av herr *Eskilsson m. fl.*, om avlöning med medel ur kyrkofonden till Evangeliska fosterlandsstiftelsens sjömanspräster;

nr 263, av herr *Karlsson, Göran, m. fl.*, angående ersättning till författare för utnyttjande av deras verk för s. k. talböcker;

nr 264, av herr *Källqvist m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till Bergsskolan i Filipstad;

nr 265, av herr *Möller m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco;

nr 266, av herr *Nestrup m. fl.*, om ökad tid för rektorerna vid de statliga läroverken till pedagogiska arbetsuppgifter;

nr 267, av herr *Åman*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Ersättning åt författare för utlåning av deras verk genom bibliotek;

nr 268, av herr *Åman*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Ersättning åt författare för utlåning av deras verk genom bibliotek;

nr 269, av herr *Åman*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Högre tekniska läroverk: Föreläsningar och fortbildningskurser;

nr 270, av herr *Åman*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Understöd åt handelsgymnasier;

nr 271, av herr *Åman*, om treårig utbildning vid handelsgymnasierna;

nr 272, av herr *Ewerlöf m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Atomenergiverksamheten inom Aktiebolaget Atomenergi;

nr 273, av herr *Sveningsson m. fl.*, om avslag å Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Lån till Aktiebolaget Statens skogsindustrier;

nr 274, av herrar *Söderberg och Kristiansson*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till företagareföreningar m. fl.;

nr 275, av herr *Karlsson, Göran, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till stödjebandage och proteser vid ortopediska lasarettssavdelningar m. m.;

nr 276, av herr *Schött*, om ändrade kompetensbestämmelser för vissa taxeringstjänstemän;

nr 277, av herr *Schött m. fl.*, om tillgodoräknande i merithänseende av tjänstgöring som ungdomsinstruktör;

nr 278, av herr *Bengtson m. fl.*, angående åtgärder till främjande av olika former av sparande;

nr 279, av herr *Ewerlöf m. fl.*, angående ändring i kommunalskattelagens bestämmelser rörande lagervärdering;

nr 280, av herr *Ewerlöf m. fl.*, om förhöjda ortsavdrag för barnfamiljer vid beskattningen;

nr 281, av herr *Ewerlöf m. fl.*, om avdrag vid inkomstbeskattningen för insättning å särskilt utbildningskonto;

nr 282, av herr *Hagberg*, om undantagande från allmän varuskatt av vissa fartyg m. m.;

nr 283, av herr *Carlsson, Eric, m. fl.*, angående avdrag vid beskattningen för kostnad för hållande av bil i tjänsten, m. m.;

nr 284, av herr *Carlsson, Eric*, angående beskattningen av förmånen av fri bostad i vissa fall;

nr 285, av fru *Gärde Widemar*, om generellt undantagande från allmän varuskatt av tidningar och tidskrifter;

nr 286, av herr *Hagberg m. fl.*, angående restitution av allmän varuskatt i vissa fall;

nr 287, av fru *Hamrin-Thorell m. fl.*, om ersättning för uppbörd av allmän varuskatt;

nr 288, av herr *Kronstrand*, om viss restitution av allmän varuskatt vid försäljning till utländska turister;

nr 289, av herr *Larsson, Sigfrid*, och herr *Svanström*, om undantagande från allmän varuskatt av vissa tekniska och kulturella hjälpmedel för handikappade och lytesskadade;

nr 290, av herr *Larsson, Sigfrid, m. fl.*, om slopande av dyrortsgrupperingen inom beskattningen, m. m.;

nr 291, av herr *Larsson, Sigfrid, m. fl.*, om uppflyttning såvitt avser den statliga lönegrupperingen av orterna i ortsgrupp II till ortsgrupp III;

nr 292, av herr *Mattsson* och herr *Nilsson, Ferdinand*, om rätt för företagare till avdrag vid beskattningen för vissa försäkringspremier;

nr 293, av herrar *Källqvist och Hedblom*, om rätt till avdrag vid beskattningen för understöd till studerande och för amortering av studieskulder;

nr 294, av herr *Nilsson, Yngve, m. fl.*, om ändrad tid för uppbörden av skatt;

nr 295, av herr *Ohlsson, Ebbe*, om vissa ändrade bestämmelser för taxeringen till allmän varuskatt;

nr 296, av herrar *Ringaby* och *Schött*, om undantagande från beskattningen av vinst, som enbart beror av penningvärdets fall;

nr 297, av herr *Schött m. fl.*, om slopande av nöjesskatten såvitt avser idrottstävlingar;

nr 298, av herr *Kronstrand*, om rätt för detaljhandeln till långsiktig kredit ur lånefonden för stöd till den mindre företagsamheten;

nr 299, av herr *Ohlsson, Ebbe*, om vidgade direktiv för beredningen rörande åtgärder till stöd för den svenska exporten på det kommersiella området;

nr 300, av herr *Andersson, Torsten*, och herr *Johansson, Robert*, om viss ädring av semesterlagens regler om beräkning av semesterersättning;

nr 301, av herr *Arvidson*, om skärpta bestämmelser rörande nöjestillställningar å juldagen, långfredagen och påskdagen;

nr 302, av herr *Bergh, Ragnar, m. fl.*, om arbetsvärdering beträffande vissa tjänster inom det statliga avlöningssystemet;

nr 303, av herr *Ewerlöf m. fl.*, om slopande av det allmänna barnbidraget till första barnet, m. m.;

nr 304, av herr *Gezelius* och herr *Ohlsson, Ebbe*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 17, med förslag till lag om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, m. m.;

nr 305, av herr *Helleblad*, om vissa ändringar i bestämmelserna i allmänna arbetstidslagen om uttagande av övertid;

nr 306, av herrarna *Spetz* och *Jacobsen*, om upphävande av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete;

nr 307, av herr *Schött*, om viss ändring i lagfartsförordningen, m. m.;

nr 308, av herr *Palme*, angående viss ändring i lagen om avbrytande av havandeskap;

nr 309, av herr *Palme*, angående vissa ändringar i lagen om sterilisering;

nr 310, av herr *Lundström m. fl.*, angående likalönsprincipen, m. m.;

nr 311, av herr *Nestrup m. fl.*, om viss utredning angående ersättning för kostnad för sjukgymnastisk eller därmed jämförlig behandling;

nr 312, av herr *Nilsson, Yngve, m. fl.*, om utredning angående obligatorisk trafikförsäkring för mopeder;

nr 313, av herr *Olsson, Ernst*, och herr *Larsson, Nils Theodor*, om ändrade bestämmelser rörande motorfordons axeltryck m. m.;

nr 314, av herr *Larsson, Thorsten, m. fl.*, rörande användning av benämningen glass;

nr 315, av fru *Segerstedt-Wiberg* och herr *Ringaby*, om viss utredning rörande befrielse från utländskt medborgarskap;

nr 316, av herr *Wirmark m. fl.*, angående socialt försäkringsskydd för hemmadöttrar, m. m.;

nr 317, av herr *Hansson, Nils, m. fl.*, angående statsbidrag till upprättande av s. k. skogsbruksplaner;

nr 318, av herr *Johansson, Anders, m. fl.*, om inrättande av ett jordbrukets undervisningsutskott inom varjeushållningssällskapsområde;

nr 319, av herr *Jonasson m. fl.*, om lån till vissa torrlägningsföretag;

nr 320, av herr *Larsson, Thorsten*, och herr *Svanström*, om överförande till lantbruksnämnderna av handhavandet av det statliga stödet till trädgårdsnäringsens rationalisering;

nr 321, av herr *Nilsson, Yngve*, och herr *Arvidson*, angående vissa minimipriser på fisk;

nr 322, av herr *Nilsson, Yngve*, och herr *Arvidson*, om utredning rörande lämplig livräddningsutrustning för fiskebåtar;

nr 323, av herr *Nilsson, Yngve*, och herr *Arvidson*, om bevakningsfartyg i södra Östersjön;

nr 324, av herr *Pålsson*, och herr *Olofsson, Per*, om anslag till renstängsel inom Jämtland och Härjedalen;

nr 325, av herr *Söderberg m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter;

nr 326, av herr *Arvidson*, angående pornografiska tidskrifter;

nr 327, av herr *Hagberg* och herr *Hansson, Gustaf Henry*, om utredning rörande stöd åt utlandssvenskarna;

nr 328, av herr *Nyström m. fl.*, om utredning rörande allmän obligatorisk skärmbildsundersökning; och

nr 329, av herr *Wirmark m. fl.*, om utredning rörande åldringsvården.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 10.35.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Onsdagen den 27 januari eftermiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 19.30.

Avlämnades till herr talmannen följande motioner, vilka nu anmäldes och lades på bordet:

nr 330, av herr *Hanson, Per-Olof*, om ändrade sekretessregler för de i statsrådet förda protokollen;

nr 331, av herr *Hanson, Per-Olof*, om ändrad sista dag för val av justitieombudsman och militieombudsman;

nr 332, av herr *Lundström*, om skydd för partibeteckning;

nr 333, av herr *Öhman* och herr *Persson, Helmer*, om viss sänkning av rösträttsåldern;

nr 334, av herr *Öhman* och herr *Persson, Helmer*, om viss vidgning av direktiven för författningsutredningen;

nr 335, av herr *Johansson, Robert*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Vissa byggnadsarbeten för fångvården;

nr 336, av herr *Svärd*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Utrikesförvaltningen: Avlöningar;

nr 337, av herr *Elowsson, Nils*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Frivilliga skytteväsendet;

nr 338, av herr *Ewerlöf m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Försvarets forskningsanstalt: Viss forskningsverksamhet;

nr 339, av herr *Gustavsson, Bengt*, om ersättning till värnpliktige Bengt-Olov Cedergren från anslaget Ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring m. m.;

nr 340, av herr *Johansson, Robert*, och herr *Jonasson*, angående begränsningar i försvarsattachéorganisationen;

nr 341, av herr *Sundin*, om ändrad organisation av utbildningen inom armén;

nr 342, av herrar *Svanström* och *Mattsson*, angående fullgörande inom hemvärnet av den tredje repetitionsövningen;

nr 343, av herr *Svärd*, om ekonomisk vidareutbildning för viss personal inom krigsmakten;

nr 344, av herr *Öhman* och herr *Persson, Helmer*, om viss vidgning av direktiven för 1959 års besparingsutredning för försvaret;

nr 345, av herr *Bengtson m. fl.*, angående riktlinjerna för den statliga bostadspolitiken, m. m.;

nr 346, av herr *Bengtson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Beredskapsarbeten på vägar och gator, m. m.;

nr 347, av herr *Eskilsson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Beredskapsarbeten på vägar och gator;

nr 348, av herr *Bengtson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till sjukkassor m. m.;

nr 349, av herr *Ericsson, John*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bostadsrabatter;

nr 350, av herr *Hanson, Per-Olof*, om ökat statligt stöd till byggande av enfamiljshus, m. m.;

nr 351, av herr *Jacobsson*, om förbättringar för övergång till kreditgarantisystem på bostadsområdet;

nr 352, av herr *Lundström m. fl.*, angående den statliga bostadspolitiken;

nr 353, av herr *Lundström m. fl.*, om avslag å Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Särskilt stöd åt erkända arbetslöshetskassor, m. m.;

nr 354, av herr *Larsson, Lars m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till underhåll av enskilda vägar m. m.;

nr 355, av herr *Lundström*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om

anslag till Statens trafiksäkerhetsråd m. m.;

nr 356, av herr *Sveningsson m. fl.*, om besparingar å vissa anslag under sjätte huvudtiteln;

nr 357, av herr *Åkesson* och herr *Olofsson, Uno*, om ändrade bestämmelser rörande intagande av enskild väg till allmänt underhåll, m. m.;

nr 358, av herr *Bengtson m. fl.*, angående inkomsterna av vissa av statens kapitalfonder;

nr 359, av herr *Bengtson m. fl.*, om begränsning av statsutgifterna i vissa hänseenden, m. m.;

nr 360, av herr *Bergh, Ragnar*, och herr *Svärd*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till omkostnader, m. m.;

nr 361, av herr *Ewerlöf m. fl.*, om försäljning av statens aktier i LKAB, m. m.;

nr 362, av herr *Hanson, Per-Olof*, om försäljning till allmänheten av aktier i statsägda företag, m. m.;

nr 363, av herr *Lundström m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Skatteersättning till kommunerna;

nr 364, av herr *Andersson, Torsten*, och herr *Mattsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m.;

nr 365, av herr *Bengtson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till nykterhetsorganisationerna m. m.;

nr 366, av herr *Bengtson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Studiebidrag och stipendier;

nr 367, av herr *Bergh, Ragnar*, om anslag till kurs i lapska språket vid Uppsala universitet;

nr 368, av herr *Eskilsson*, angående viss utvidgning av kretsen av statsbidragsberättigade inbyggda skolor och företagsskolor;

nr 369, av herr *Johansson, Tage*, om förbättrad samordning mellan enhetskola och yrkesskola, m. m.;

nr 370, av herr *Johansson, Tage, m. fl.*,

om tillsättande av en beredning för yrkesutbildningsfrågor;

nr 371, av herr *Larsson, Thorsten*, och herr *Larsson, Nils Theodor*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Folkhögskolor: Byggnadsbidrag;

nr 372, av herrar *Nestrup* och *Sunne*, angående inrättande av nya lärarhögskolor, m. m.;

nr 373, av fröken *Nordström m. fl.*, om en allsidig översyn av konstfackutbildningen;

nr 374, av fröken *Nordström* och fru *Svenson*, om utredning rörande utbildningen av sysselsättnings- och arbetsterapeuter;

nr 375, av herr *Nyström m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till ungdomens frididsverksamhet;

nr 376, av herr *Nyström m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Utbildning av ungdomsledare;

nr 377, av herr *Ringaby*, om vissa åtgärder för att underlätta samordning mellan konfirmationsundervisning och vanlig skolundervisning;

nr 378, av herr *Sunne m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer;

nr 379, av herr *Sunne* och fru *Hamrin-Thorell*, rörande vissa organisationsfrågor beträffande hälsovården vid skolorna;

nr 380, av herr *Andersson, Torsten, m. fl.*, angående användningen och fördelningen av lotterimedel;

nr 381, av herr *Bergh, Ragnar*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till företagareföreningar m. fl.;

nr 382, av herr *Mattsson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till företagareföreningar m. fl.;

nr 383, av herr *Hagberg*, om besparingar å vissa anslag under tionde huvudtiteln;

nr 384, av herr *Hagberg*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till Näringsfrihetsrådet, Ombuds-

mannaämbetet för näringsfrihetsfrågor samt Statens pris- och kartellnämnd;

nr 385, av fru *Hamrin-Thorell m. fl.*, angående slopat statligt stöd åt boxningssporten;

nr 386, av herr *Hanson, Per-Olof*, och herr *Andersson, Axel Johannes*, om utredning rörande Aktiebolaget Atomenergigis uppgifter m. m.;

nr 387, av fröken *Mattson* och herr *Gustavsson, Bengt*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till handelshögskolan i Göteborg;

nr 388, av herr *Pettersson, Georg*, och herr *Larsson, Nils Theodor*, angående storleken av statsbidraget till utbyggnaden av Visby hamn;

nr 389, av herr *Stefanson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Kommerskollegium: Avlöningar;

nr 390, av herr *Andersson, Torsten, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Statspolisorganisationen: Gottgörelse till polisdistrikten;

nr 391, av herr *Hanson, Per-Olof*, om bemyndigande för Kungl. Maj:t att utfärda särskilda lönebestämmelser för polispersonalen i de större städerna, m. m.;

nr 392, av fröken *Mattson* och fru *Hamrin-Thorell*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Karolinska sjukhuset: Avlöningar;

nr 393, av fröken *Nordström* och herr *Jacobsson*, angående utbyggnaden av mentalsjukvården;

nr 394, av herr *Sveningsson m. fl.*, om besparingar å vissa anslag under elfte huvudtiteln;

nr 395, av herr *Hedström m. fl.*, om pension till f. d. förrättningsmannen Adolf Lindberg;

nr 396, av herr *Johansson, Robert*, och herr *Wirmark*, om viss ändring i bestämmelserna i statens allmänna pensionsreglemente avseende pension till efterlevande maka;

nr 397, av herr *Lundström m. fl.*, angående inrättande av ytterligare deltidstjänster inom statsförvaltningen, m. m.;

nr 398, av herr *Andersson, Axel Johannes, m. fl.*, om sänkning av fordons-

skatten och brännoljeskatten såvitt avser omnibusar;

nr 399, av herr *Bengtson m. fl.*, om upphävande av den allmänna varuskatten, m. m.;

nr 400, av herr *Bengtson m. fl.*, om en allmän översyn av skattesystemet;

nr 401, av herr *Bengtson m. fl.*, angående värdering av varulager vid beskattningen;

nr 402, av herrar *Bengtson* och *Sunne*, om förbud mot utskänkning av rusdrycker på Folknykterhetens dag;

nr 403, av herrar *Bergman* och *Sveningsson*, om översyn av förordningen om sjömansskatt;

nr 404, av herr *Ewerlöf m. fl.*, om upphävande av den allmänna varuskatten och om ändrad inkomstbeskattning;

nr 405, av herr *Hagberg*, om en översyn av de nuvarande punktskatternas utformning och verkningar;

nr 406, av herr *Hagberg m. fl.*, om ändring i förordningen om allmän varuskatt såvitt avser byggnadsvaror;

nr 407, av herr *Hansson, Nils*, angående handläggningen av frågan om promilletalet för skogsvårdsavgiften;

nr 408, av herr *Hanson, Per-Olof, m. fl.*, om avdrag vid beskattningen för gåvor till humanitära m. fl. ändamål;

nr 409, av herr *Hansson, Per-Olof*, om viss ändring av skatteskalorna vid den statliga inkomstbeskattningen;

nr 410, av herr *Larsson, Sigfrid*, om vissa övergångsbestämmelser till 1958 års arvsskattereform;

nr 411, av herr *Larsson, Sigfrid, m. fl.*, om utredning rörande det tekniska och administrativa förfarandet vid konsumtionsutgiftsskatt, m. m.;

nr 412, av herr *Lundström m. fl.*, om en allmän översyn av skattesystemet;

nr 413 av herr *Lundström m. fl.*, om upphävande av den allmänna varuskatten;

nr 414, av herr *Lundström m. fl.*, angående de s. k. schablonavdragen vid inkomstbeskattningen, m. m.;

nr 415, av herr *Lundström m. fl.*, om upphävande av lagen med särskilda bestämmelser om kommuns, landstings-

kommuns och annan samfällighets utdebitering av skatt för åren 1958—1965;

nr 416, av herr *Lundström m. fl.*, om översyn av reglerna för beskattning av realisationsvinst vid försäljning av egendom;

nr 417, av herr *Lundström m. fl.*, om skattelättnad för sparande och extrainkomster;

nr 418, av herr *Mattsson*, om utredning rörande viss omläggning av företagsbeskattningen såvitt avser mindre företag;

nr 419, av herr *Mattsson m. fl.*, om viss ändring av grunderna för motorfordonsbeskattningen;

nr 420, av herrar *Nestrup* och *Nord*, angående uppflyttning till dyrortsgrupp III av orterna i dyrortsgrupp II;

nr 421, av herr *Ringaby m. fl.*, om översyn av skatteförfattningarna såvitt avser naturaförmåner och bilkostnader;

nr 422, av herrar *Spetz* och *Ringaby*, angående schablontaxering i vissa fall av en- och tvåfamiljshus;

nr 423, av herrar *Stefansson* och *Sunne*, angående allmän varuskatt för vissa tjänsteprestationer m. m.;

nr 424, av herr *Sundin*, om viss ökad rätt vid beskattningen till avdrag för kommunalskatt m. m.;

nr 425, av herr *Sveningsson*, om rätt till avdrag vid beskattningen för avsättning inom familjebolag till pension;

nr 426, av herr *Sveningsson*, om visst schablonavdrag vid beskattning av inkomst av rörelse och fastighet;

nr 427, av herr *Sveningsson*, om vissa ändringar i förordningen om allmän varuskatt;

nr 428, av herr *Svärd* och herr *Bergh, Ragnar*, om rätt till avdrag vid beskattningen för studiekostnad;

nr 429, av herr *Virgin m. fl.*, om undantagande från allmän varuskatt av vissa transportprestationer;

nr 430, av herr *Öhman* och herr *Persson, Helmer*, om viss översyn av skattepolitiken;

nr 431, av herr *Öhman* och herr *Persson, Helmer*, om åtgärder mot skattefusk, m. m.;

nr 432, av herrar *Boheman* och

Schmidt, angående ökad frihet för kapitalrörelser från och till Sverige, m. m.;

nr 433, av herr *Larsson, Lars, m. fl.*, om viss utredning angående stadshypoteks- och bostadskreditföreningarnas verksamhet;

nr 434, av herr *Lundström m. fl.*, om utgivande av ett värdefast statligt obligationslån;

nr 435, av herr *Mattsson m. fl.*, om inrättande av ett näringsråd samt om översyn av handelsrepresentationen i de västeuropeiska länderna;

nr 436, av herr *Persson, Helmer*, och herr *Öhman*, om åtgärder för att åstadkomma ökad statlig järnförädling;

nr 437, av herrar *Sundin* och *Jonasson*, om åtgärder för samverkan på arbetsmarknaden i syfte att säkra en lugn utveckling i samhällsekonomin;

nr 438, av herr *Sveningsson*, om utredning av frågan rörande småindustriens deltagande i mässor och utställningar;

nr 439, av herr *Andersson, Axel Johannes*, och herr *Ollén*, om viss ändring i reglerna för statsbidrag till särskilda naturskyddsåtgärder;

nr 440, av herr *Andersson, Torsten*, och herr *Mattsson*, om viss komplettering av direktiven för hyreslagskommittén, m. m.;

nr 441, av herr *Andersson, Torsten*, och herr *Svanström*, om utredning angående tilläggsjukpenning för småföretagare och husmödrar;

nr 442, av herr *Bengtson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 10, med förslag till lag om samhällets vård av barn och ungdom (barnavårds-lag) m. m.;

nr 443, av fru *Gärde Widemar m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 10, med förslag till lag om samhällets vård av barn och ungdom (barnavårds-lag) m. m.;

nr 444, av herr *Larsson, Lars, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 10, med förslag till lag om samhällets vård av barn och ungdom (barnavårds-lag) m. m.;

nr 445, av herr *Bengtson m. fl.*, angående statsbidragen till de allmänna sjuk-kassorna;

nr 446, av herr *Bengtson m. fl.*, om utredning angående personligt frivillig tilläggspensionering;

nr 447, av herr *Bengtson m. fl.*, angående föreskrift i samband med villkorlig dom om skyldighet att gottgöra skada;

nr 448, av herr *Bergh, Ragnar*, angående återlån av avgifter som inbetalats enligt lagen om försäkring för allmän tilläggspension;

nr 449, av herrar *Damström* och *Nyström*, om översyn av lagen angående omreglering av vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m.;

nr 450, av herr *Ewerlöf m. fl.*, om upphävande av lagen om försäkring för allmän tilläggspension samt om utredning rörande personligt frivillig och valfri tilläggspension, m. m.;

nr 451, av fru *Hamrin-Thorell m. fl.*, om förlängning av giltighetstiden för lagen med särskilda bestämmelser om frivillig sjukpenningförsäkring i allmän sjukkasse;

nr 452, av herr *Hanson, Per-Olof*, angående beräkningen i visst fall av pre-skriptionstiden för brott;

nr 453, av herr *Hanson, Per-Olof*, angående befogenheten att besluta om åtal mot svensk medborgare för utom riket förövat brott;

nr 454, av herr *Hellebladh m. fl.*, om viss översyn av lotteriförordningen;

nr 455, av herr *Johansson, Robert*, och herr *Jonasson*, om skyndsam prövning av frågan om kommunala jordförvärv;

nr 456, av herr *Jonsson* och herr *Svedberg, Erik*, angående användning av skogsbilvägar för allmän biltrafik;

nr 457, av herr *Larsson, Nils Theodor, m. fl.*, om utredning i visst avseende angående arbetsgivaravgiften till den allmänna tilläggspensionen;

nr 458, av herr *Larsson, Nils Theodor, m. fl.*, om byggande och finansiering i enskild regi av broföretag för allmän trafik;

nr 459, av herrar *Lundström* och *Edström*, om åtgärder mot mörkerolyckor i trafiken, m. m.;

nr 460, av herr *Lundström* och *Edström*, om överflyttning av frågor om

indragning av körkort på grund av trafikförseelse från länsstyrelse till domstol;

nr 461, av herr *Lundström m. fl.*, om vidgad valfrihet inom den allmänna tilläggspensioneringen, m. m.;

nr 462, av herr *Mattsson m. fl.*, om utredning angående förbättrade möjligheter för småföretagare till återlån från den allmänna pensionsfonden;

nr 463, av fröken *Nordström* och fru *Hamrin-Thorell*, om utredning angående ersättning från den allmänna sjukförsäkringen till ensamstående förvärvsarbetande familjeförsörjare vid bortovaro från arbetet på grund av minderårigt barns sjukdom;

nr 464, av herr *Osvald*, om utredning angående ersättning åt författare av läroböcker för utlåning av deras verk genom skolorna;

nr 465, av herr *Sundin*, om ersättning i form av fri kraft eller skog till enskilda vid upplåtelse av skogsmark i vissa fall;

nr 466, av herr *Sveningsson*, om beredande av tillfälle för de kyrkliga myndigheterna att yttra sig över stadsplanem. fl. förslag;

nr 467, av herr *Sveningsson*, om skyndsam behandling av vissa frågor angående yrkesmässig biluthyrning;

nr 468, av herr *Sveningsson m. fl.*, om vissa besparingar inom sjukförsäkringen;

nr 469, av herr *Sveningsson m. fl.*, angående statsunderstödet till den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen;

nr 470, av fru *Svenson*, om höjt maxibelopp för sjukpenningtillägg till hemarbetande gifta kvinnor;

nr 471, av herr *Öhman* och herr *Persson, Helmer*, angående likalönsprincipen;

nr 472, av herr *Bengtson m. fl.*, om undersökningar rörande inkomst- och kostnadsutvecklingen inom jordbruket;

nr 473, av herr *Eskilsson m. fl.*, angående viss ändring i bestämmelserna om statligt stöd åt landsbygdens elförsörjning;

nr 474, av herrar *Eskilsson* och *Ringaby*, i anledning av Kungl. Maj:ts fram-

ställning om anslag till Bidrag till jordbrukets rationalisering;

nr 475, av herr *Gustafsson, Nils-Eric*, och herr *Nord*, om bildande av en särskild fond för förstärkning av leveransbidraget på mjölk till mindre jordbruk;

nr 476, av herr *Hansson, Nils*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Statens skogsförbättringsanslag;

nr 477, av herr *Johansson, Anders, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter;

nr 478, av herr *Jonasson m. fl.*, angående prisorterna vid inlösen av brödspannmål;

nr 479, av herrar *Jonasson och Sundin*, angående differentierad slaktdjursavgift för svin;

nr 480, av herr *Larsson, Sigfrid, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader;

nr 481, av herr *Nilsson, Ferdinand, m. fl.*, om åtgärder för komplettering av jordbruk med skog, m. m.;

nr 482, av herr *Nord m. fl.*, om lånegaranti för byggnad, avsedd för försäljning av frukt och grönsaker;

nr 483, av herr *Nord m. fl.*, om lånegaranti och statsbidrag till rationaliseringsåtgärder vid trädgårdsföretag med mer än en årsanställd arbetare;

nr 484, av herr *Olsson, Ernst, m. fl.*, angående avveckling av statens innehav av skogsmark genom försäljning till enskild, m. m.;

nr 485, av herr *Osvald* och herr *Andersson, Axel Johannes*, om anslag till särskilda naturskyddsåtgärder;

nr 486, av herr *Osvald m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Lantbruksattachéer: Avlöningar;

nr 487, av herr *Svanström*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter;

nr 488, av herrar *Sveningsson* och

Ringaby, om utredning rörande lantbruksnämndernas betydelse för det svenska jordbruket, m. m.;

nr 489, av herr *Bengtson*, om en ny nationalsång;

nr 490, av herr *Elowsson, Nils, m. fl.*, angående statligt stöd till åldringsvården;

nr 491, av herrar *Eskilsson* och *Sveningsson*, om samordning av olika trafikmedel i glesbygderna;

nr 492, av fröken *Nordström*, om vissa åtgärder till hjälp för rörelsehämmade och äldre personer;

nr 493, av fröken *Nordström* och fru *Hamrin-Thorell*, om utredning rörande äldre personers sysselsättnings- och rekreativsmöjligheter;

nr 494, av fröken *Nordström* och fru *Svenson*, om utredning rörande hälsoundersökning av unga kvinnor;

nr 495, av herr *Palme m. fl.*, om utredning rörande vissa fritidsfrågor;

nr 496, av herr *Persson, Johan, m. fl.*, angående planerad tunnelbana genom Liljeholmsviken i Stockholm;

nr 497, av herr *Pettersson, Georg, m. fl.*, om utredning rörande stöd åt ofullständiga familjer;

nr 498, av herrar *Söderquist* och *Alexanderson*, om utredning rörande de framtida utvecklingsmöjligheterna för kommunerna i Roslagen och Stockholms läns skärgård;

nr 499, av herr *Öhman* och herr *Persson, Helmer*, om utredning i syfte att förverkliga den fulla sysselsättningen m. m.;

nr 500, av herr *Svärd*, om tillämpning av upphandlingskungörelsen på s. k. allmännyttiga bostadsföretag; samt

nr 501, av herr *Svärd*, om viss redovisningsskyldighet för s. k. allmännyttiga bostadsföretag rörande fonder och avskrivning, m. m.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 20.01.

In fidem

K.-G. Lindelöw